

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl: 10

İkinci kânun 1937

Sayı:106

RESMÎ KISIM

Takdirnameler.

İdarî taksimatta yapılan değişiklikler.

Kanunlar.

Tamimler.

Tekaüt ve yetim aylıkları.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

Memur rejimleri. I — Fransız memur rejimi.

Hasan Şükrü Adal

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

1937

Resmî Kısım

Takdirnameler

936 YILI KÂNUNUEVVEL AYI İÇİNDE TAKDİR EDİLEN

VALİLER

Muş valisi Niyazi Mergen: Hayvanlar vergisi muamelâtındaki mesaisi Maliye Vekâletince şayanı takdir görüldüğünden ötürü 26/10/936 tarihinde bir kıta takdirname ile taltif edilmiştir.

KAYMAKAMLAR

Beypazarı kaymakamı Nail : Sayım vergisi tahsilatında gösterdiği gayretve ehemmiyete binaen Ankara Vilâyetince 19/11/936 tarihinde bir kıt'a takdirname ile taltif edilmiştir.

MEKTUPLULAR

Antalya mektupçusu Fuat: 936 senesi içinde Karaman D. Koru ormanında zuhur eden yangının söndürülmesindeki çalışmasından ötürü Ziraat Vekâletince 17/11/936 gününde bir kıt'a takdirname ile taltif edilmiştir.

Antalya mektupçusu Fuat: Memurini taliyenin tescili işinin bitirilmesindeki ve yazı iş-

lerindeki çok iyi çalışmasından ötürü
Antalya Vilâyetince 23/11/936
gününde bir kıt'a takdirname ile taltif
edilmiştir.

İdarî taksimattaki değişiklikler

Kararname No. 12806

Madde 1 — Gönen kazasına bağlı Çakır nahiyesi kaldırılmış ve Edremit kazasının Hamdibey nahiyesine bağlı Naipli köyünde (Kalkım) adiyle anılmak ve ilişik (1) numaralı cetvelde yazılı köyleri ihtiva etmek üzere yeniden bir nahiye kurulmuştur.

Madde 2 — 3012 sayılı kanunla Çanakkale vilâyetine bağlı olmak üzere yeniden kurulmuş olan (Yenice) kazasına ilişik (2) numaralı cetvelde yazılı nahiye ve köyler bağlanmıştır.

Madde 3 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

20/1/937

Yeniden kurulan Kalkım nahiyesine bağlanacak köyleri gösterir (1) numaralı cetvel:

Köyün adı	Eski bağlı olduğu yer
Naibli (Nahiye M.)	Hamdibey Nahiyesi
Akçakoyun	» »
Deliler	» »
Karaaydın	» »
Domakalabağı	» »
Kırçoba	» »

Armutçuk	»	»
Çukuroba	»	»
Kırklar	»	»
Öğmen	»	»
Kovancı	»	»
Çambaz	»	»
Bağlıçiftlik	»	»
Yarış	»	»
Bağlı	»	»

**3012 sayılı kanunla kurulan Çanakkale vilâyetine mülhak Yenice kazasına bağlanacak nahiye ve köyleri gösterir (2) numaralı cetvel
Yenice Merkez K.**

Köyün adı	Eski bağlı olduğu yer		
Sazak	Bıga kazası		
Çınarcık	➤	»	»
Çalköy		»	»
Karaşıklar		»	»
Davutköy		»	»
Torhasan		»	»
Bekden	Lâğvedilen Çakır nahiyesi		
Sofular	»	»	»
Karadoru	»	»	»
Sarıçayır	»	»	»
Tabıan	»	»	»
Çamoba	»	»	»
Soğucak	»	»	»
Kureyiş	»	»	»
Alan	»	»	»
Karasuçam	»	»	»
Kuduzlar	»	»	»
Karaköy	»	»	»

Çakır	»	»	»
Şeyvan	»	»	»
Çakıroba	»	»	»
Nevrus	»	»	»
Yenice (Kaza merkezi)		»	»
Umurlar		Hamdibey nahiyesi	
Namazgah		»	»
Gümüşler		»	»
Samateli		»	»
Başkoz (İseler)		»	»
Gündoğdu		»	»

Pazarköy Nahiyesi

Köyün adı	Köyün adı
Pazarköy (Nahiye M.)	Çınar
Kuruköy	Haydaroba
Boynanlar	Agravacık
Çırpılar	Deliler
Suuçlu	Kabalı
Alancık	Gökveren

Hamdibey Nahiyesi

Köyün adı	Köyün adı
Koyuneli (Nahiye M.)	Reşadiye
Engeci	Hıdırlar
Ahılar	Örencik
Karabay	Yukarı çavuş
Bayatlar	Aşağı çavuş
Kargacı	Oğlanalanı
Üçkabaç	Vakıf
Kurtlar	

Kalkım Nahiyesi

Köyün adı	Köyün adı
Naibli (Nahiye M.)	Kırklar
Akçakoyun	Öğmen
Deliler	Kovancı
Karaaydın	Cambaz
Domakalabağı	Yağlıçiftlik
Kıraçoba	Yarış
Armutçuk	Bağlı
Çukuroba	

Kanunlar

İŞ KANUNU

Kanun No. 3008

Kabul tarihi: 8/6/1936

Neşri tarihi: 15/6/1936

Umumî hükümler

Madde 1 — Bir iş akdi dolayısıyla, başka bir şahsın işyerinde bedenlen ve yahut bedenlen ve fikren çalışan kimseye «İşçi» denir.

Bir iş akdi dolayısıyla kendi iş yerinde, başka bir kimseyi bedenlen ve yahut bedenlen ve fikren çalıştıran şahsa «İş veren» denir.

Müdürler, idare memurları ve umumiyet itibarile işin sevk ve idaresi vazifesini gören kimseler «İş veren vekili» dir. İş veren vekilinin bu sıfatla diğer işçilere karşı muamele ve taahhüdlerinden doğrudan doğruya iş veren mesul tutulur.

İşçiler, doğrudan doğruya iş veren veya vekili tarafından olmayıp da üçüncü bir şahsın aracılığı ile işe girmiş ve

bu üçüncü şahıs ile mukavele .akdetmiş olsalar bile mukavele şartlarından asıl iş veren mes'uldür.

İşçinin, birinci fıkranın tarifi veçhile, işini görmekte olduğu yere «İş yeri» denir. İş, sabit ve muayyen bir yerde yapılıyor ise o işin mahiyeti dolayısıyla bu yere bağlı bulunan diğer yerlerle avlu, istirahat, çocuk emzirme, yemek, uyku, banyo, muayene ve bakım, bedenî veya meslekî terbiye yerleri gibi sair müştemilât dahi iş yerinden sayılır.

Madde 2 — A) Bu kanun, mahiyeti itibarile yolunda işliyebilmesi için günde en az on işçi çalıştırmağı icap ettiren iş yerlerine ve buralarda çalışan işçilerle bunların iş verenlerine tatbik olunur. İş Kanununun tatbikatını temin ve takibe salâhiyetkar makam tarafından bu hüküm mucibince tasnif edilmiş olmak vaziyetine karşı iş veren veya işçisi tarafından vukubulacak itirazlar İktisat Vekâletince incelenerek kesin bir karara bağlanır.

B) Yılın herhangi bir devresinde tam veya fazla faaliyette bulunup öteki devrede büsbütün faaliyetten kalan ve yahut faaliyetini azaltan iş yerleri için bunların faaliyet devresinde yolunda işliyebilmelerine muktazi işçi sayısı, kanunun hükümlerini tatbika esas tutulur.

C) Yukarıda yazılı (A) fıkrasının tarifine uyan vasıfta olmamakla beraber mahiyetleri ve ekonomik durumları itibarile bu kanunun herhangi bir faslının veya bir hükmünün kendilerine teşmili lâzım gelen işler bir nizamname ile tesbit olunur.

Ç) Çiftçilik, deniz veya hava işleriyle bir ailenin ferdleri veya yakın akrabası bir araya toplanarak ve aralarına dışarıdan başka işçiler katılmıyarak ev içinde yapılan işlere bu kanunun hükümleri şamil değildir.

Madde 3 — Bu kanuna göre sanayiden sayılacak işler şunlardır:

A) Her türlü madenleri veya diğer herhangi bir maddeyi topraktan çıkarma ve taşocakları işleri;

B) Ham, yarı ve tam mamul maddelerin işlenme-

si, temizlenmesi, şeklinin değiştirilmesi, süslenmesi, satış için hazırlanması işleri;

C) Her türlü kurma (Montaj), tamir, temizleme, söküp dağıtma işleri;

Ç) Bina yapılması ve tamiri ve tadili ve bozulup yıkılması işleri ve bunlara yardımcı her türlü sınaî imalât işleri;

D) Yol, demiryolu, tramvay, liman, kanal, dalgakıran, tünel, köprü, lâğım ve kuyuların yapılması ve tamiri ve bataklık kurutma işleri;

E) Elektrik ve her türlü muharrik kuvvetler istihsalı, tahvili, nakli, tesisat ve tevziatı işleri;

F) Su ve gaz tesisatı ve işletmesi işleri;

G) Telefon, telgraf, telsiz telgraf ve telefon tesisatı ve işletmesi işleri;

H) Gemi ve vapur inşası, tamiri, tadili ve bozulup dağıtma, işleri;

İ) Karada nakliyat işleri;

I) Göl ve nehirlerde insan veya eşya ve hayvanat nakli işleri;

J) Eşyanın istasyon, antrepo, iskele ve limanlarda yükletilmesi, boşaltılması ve işletilmesi işleri;

K) Matbaa işleri:

Madde 4 — Üçüncü maddede yazılı işler haricinde kalan herhangi bir işin sanayi işleri arasına konması lâzım gelip gelmiyeceğini tayine İktisat Vekâleti salâhiyettardır.

Madde 5 — Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle belediye bütçelerinden maaş veya ücret alan memurlar ve müstahdemler bu kanun hükümlerine tâbi değildirlir.

Umumî veya mülhak yahut hususî bütçelere veya belediye bütçelerine tahsisat konmak suretile doğrudan doğruya, yahut malî yardımda bulunularak dolayısıyla işletilen iş yerlerinde maaşla veya ücretle İdarî vazifeler gören memur ve müstahdemlere dahi bu kanun hükümleri tatbik olun-

maz. Ancak iş veren vekili sıfatile bunlara taallük eden mükellefiyet ve mesuliyet hükümleri caridir.

Madde 6 — Bu kanunda zikrolunan «ihbar» veya «tebliğ» lerin, alâkadar kimseye imza mukabilinde yapılması şarttır. İhbar veya tebliğin muhatabı bunu kabul etmezse keyfiyet o yerde zabıt varakasile tesbit edilir.

Madde 7 — Gerek ikinci maddenin «B» işaretli fıkrasında yazılı işlerden herhangi biri veya hepsi için gerek üçüncü ve dördüncü maddeler mucibince sanayi işleri olmak üzere ayrılanlardan başka çalışma sahalarından bir kısmı veya umumu hakkında, işin mahiyetinin icap ettireceği şartlar dahilinde, bu kanun hükümlerinin tatbik tarzlarını gösteren nizamnameler çıkarılır.

BİRİNCİ FASIL

İş akdi

Madde 8 — Mahiyetleri itibarile ancak otuz iş günü devam eden işlere «süreksiz iş» ve bundan fazla süren işlere «sürekli iş» denir.

Bu fasıl hükümlerinin sürekli işlere ait 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 22, 24, 25, 26 ve 29 uncu maddelerinden maadası süreksiz işlere de şamildir. Süreksiz işlerde işbu maddelerin mevzuu olan meseleler hakkında Borçlar Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Madde 9 — Muayyen müddeti bir sene veya daha fazla olan sürekli iş akidlerinin yazı ile mukaveleye bağlanması mecburidir.

Yazılı mukavelelerde iş veren ve işçinin isim ve hüviyetleri, yapılacak iş ve iş yerinin mevkii, verilecek ücret miktarı ve mukavelelerin müddeti ile iki tarafın mutabık kalacakları hususî şartlar sarahatle yazılmak lâzımdır.

Bu mukavelelerden alınacak her türlü resim miktarının tayini hususunda iş ücretinin aylık miktarının otuz liradan fazlası esas tutulur. İş mukavelesi noterlikte tasdik

ettirildiği takdirde, noter harçları bu hükümden hariç kalır.

Madde 10 — Müddeti muayyen olmıyan veya müddeti muayyen olmakla beraber otuz iş gününden fazla ve bir seneden eksik bulunan iş akidleri yazı ile mukaveleye bağlanıyabilir. Bu takdirde, iş veren, işçi her ne zaman isterse kendisine, umumî ve hususî bütün iş şartlarını gösteren ve imzasını taşıyan bir vesika vermekle mükelleftir.

Bu vesika her türlü resimden muaftır.

Madde 11 — Bir iş verenle müteaddit işçilerden mürekkep bir takım arasında «takım kılavuzu» olan işçi ile işçiler adına aktedilen mukaveleye «Takım Mukavelesi» denir. Takım mukavelesinin, müddeti ne olursa olsun, yazı ile yapılması mecburidir.

Bu mukavelede iş verenin ve takıma dahil işçilerin isim ve hüviyetleri, yapılacak iş ve iş yerinin mevkii, işçilerden her birine verilecek ücret miktarı, mukavele müddetinin muayyen veya gayrı muayyen olduğu ve mutabık kaimmiş olan hususî şartlar tasrih kılınmalıdır.

Takım mukavelesinden alınacak her türlü resim miktarının tayini hususunda dokuzuncu madde hükmüne göre muamele olunur.

Takım mukavelesini imzalıyacak olan takım kılavuzunun aynı işe alınan işçilerden biri olması şarttır.

Takım mukavelesinde isimleri yazılı işçilerden her birinin işe başlamasile beraber, bu mukavele o işçi ile iş veren arasında doğrudan doğruya yapılmış sayılır. Ancak takım kılavuzu hakkında Borçlar Kanununun 110 uncu maddesi hükmü de mahfuzdur.

Takım mukavelesine girmiş olan işçilerin ücretleri iş veren tarafından her birine ayrı ayrı verilmek lâzımdır.

Madde 12 — Sürekli iş akidlerinde, yaptığı iş itibarile bedenen çalışması fikren çalışmasına galip olan işçiler için tecrübe müddeti en çok bir aydır.

Yaptığı iş itibarile fikren çalışması bedenen çalışma-

sına müsavi veya galip olan işçiler için tecrübe müddeti her biri ile iş akdi sırasında serbestçe tayin edilir.

Tecrübe müddetleri içinde taraflar, akdi tazminatsız ve ihbarsız feshedebilirler. Ancak işçinin çalıştığı günler için ücret hakkı mahfuzdur.

Madde 13 — Müddeti muayyen olmıyan sürekli iş akidlerinin iş veren veya işçi tarafından iş bitmezden önce feshedilmesi için diğer tarafa ihbarda bulunulmak şarttır.

Fesih keyfiyeti:

A) İş altı aydan az sürmüş olan bedenî işçi hakkında ihbarın diğer tarafa bildirilmesinden sonra gelecek hafta nihayetinde;

B) İş altı aydan bir buçuk seneye kadar sürmüş olan bedenî işçi hakkında ihbarın diğer tarafa bildirilmesinden sonra gelecek ikinci hafta nihayetinde;

C) İş bir buçuk seneden üç seneye kadar sürmüş olan bedenî işçi hakkında ihbarın diğer tarafa bildirilmesinden sonra gelecek üçüncü hafta nihayetinde;

Ç) İş üç seneden beş seneye kadar sürmüş olan bedenî işçi hakkında ihbarın diğer tarafa bildirilmesinden sonra gelecek dördüncü hafta nihayetinde muteber olur.

Bedenen ve fikren çalışan işçiler hakkındaki fesih keyfiyeti ise, yukarıda bedenî işçinin iş kıdemine göre yazılı bir haftadan dört haftaya kadar olan mühletlerden ikişer misli zaman geçtikten sonra muteber olur.

Bu mühletler asgarî olup mukavele ile artırılabilir.

Bilumum işçiler hakkındaki fesihlerde, beş seneden fazla olan her bir tam iş senesi için ayrıca on beş günlük ücret tutarında tazminat dahi verilir.

İhbar şartına riayet etmiyen taraf, yukarıda yazılı mühletlere ait ücretlerin tutarile beraber ayrıca işin mahiyetine göre miktarı hâkim tarafından takdir edilecek bir tazminat dahi ödemeğe mecburdur.

Madde 14 — Müddeti muayyen olan veya olmıyan sürekli iş akdile bir iş verenin işine girmiş olan işçi, akid

müddetinin bitmesinden önce yahut ihbar mühletine riayet etmeksizin işini bırakıp başka bir iş verenin işine girerse, akdin bu suretle ihlâlinden dolayı eski iş verenin zarar ve ziyanından işçinin mesuliyeti yanında, ayrıca yeni iş veren dahi, hâkimin takdir edeceği derecede mesuldür, şu şartlarla ki:

- 1 - İşçinin bu hareketine, yeni işine girdiği iş veren saik olmuş ise,
- 2 - Yeni iş veren, işçinin bu hareketini bile bile onu işine almışsa,
- 3 - Yeni iş veren, işçinin böyle bir harekette bulunduğunu öğrendikten sonra dahi onu çalıştırmakta devam ederse.

Madde 15 — Müddeti muayyen olsun veya olmasın, sürekli iş akidlerinde işçi, aşağıda sayılı hallerde, dilerse akdi, müddetin hitamından evvel veya ihbar mühletini beklemezsizin, derhal feshetmek hakkını haizdir.

I - Sıhhî sebepler şunlardır:

- a) İş akdinin mevzuu olan işin yapılması, mukavelenin akdi sırasında tahmin edilmeyen bir sebep dolayısıyla işçinin sıhhat veya hayatı için tehlikeli olursa;
- b) İşçinin daimî surette yakından ve doğrudan doğruya temasta bölündüğü iş veren veya vekili yahut başka bir işçi, bulaşıcı veya istikrah verici bir hastalığa musab olursa.

II - Ahlâk veya hüsnü niyet kaidelerine uymıyan haller şunlar ve benzerleridir:

- a) İş akdi yapıldığı sırada bu akdin esaslı noktalarından biri hakkında yanlış vasıflar veya şartlar göstermek yahut hakikate uygun olmıyan malûmat vermek veya beyanatta bulunmak gibi hallerle işveren, işçiyi yanıltırsa;
- b) İş veren veya vekili, işçinin veya ailesi tarafından birinin şeref ve namusuna halel getirecek veya ahlâkını ifsad edecek mahiyette sözler veya hareketlerde bulunursa;

c) İşçi, iş verenin veya vekilinin evinde ikamet ettiği takdirde, bunların yaşayış tarzları umumî ahlâk bakımından düzgün olmazsa;

ç) İş veren veya vekili işçiye veya ailesi efradından birine karşı tecavüz veya tehdidde bulunursa, yahut işçiye veya ailesi efradından birini kanuna mugayir bir harekete teşvik, tahrik veya sevkederse, yahut işçiye veya ailesi efradından birine karşı hapisle cezalandırılan bir suç irtikâp eylerse;

d) İş veren tarafından işçinin ücreti kanun ahkâmı veya iş mukavelesi şartları mucibince hesap veya tediye edilmezse ;

e) Ücret, parça başına veya iş miktarı üzerinden tediye edilmek mukarrer olup ta iş veren tarafından işçiye yapabileceği sayı veya miktardan az iş verilerek başka bir gün fazla işle bu eksik telâfi edilmezse yahut iş şartları esaslı bir tarzda tebdil, tadil edilir veya tatbik edilmezse (mukavelede bu fıkradaki haller hakkında başka türlü kayıd bulunmamak şartile);

III - İşçinin çalıştığı iş yerinde işin bir haftadan fazla müddetle tatil edilmesini mucip esbabı mücbire hâdis olursa (bu bir haftalık bekleme devresinde işçi yarım ücret alır).

Madde 16 — Müddeti muayyen olsun veya olmasın, sürekli iş akidlerinde, iş veren, aşağıda sayılı hallerde, dilerse, akdi müddetin hitamından evvel veya ihbar mühletini beklemeksizin derhal feshetmek hakkını haizdir:

I - Sıhhî sebepler şunlardır:

a) İşçinin kendi kasdinden veya derbeder hayatından yahut işret iptilâsmdan ve yahut suç mahiyetinde bir hareketinden mütevellit olmaksızın bir hastalığa veya ârızaya uğraması takdirinde, bu hastalık veya ârıza Hükümetçe çıkarılacak bir nizamnamede tasrih edilecek müddetlerden fazla sürerse, yahut işçi, deruhde ettiği işi yapamıyacak hale gelirse;

b) İşçinin bulaşıcı veya istirahat verici bir hastalığa

musap olduğu anlaşılırsa (a bendinde yazılı olan nizamnamede bu gibi hastalıklar için dahi aynı esaslara müstenid hükümler bulunacaktır);

a bendinde sayılı sebeplerden mütevellid ve işçinin sunu taksirine mahmul olan hastalıklar ve arızalar aşağıda yazılı (II) işaretli fıkranın (e) bendindeki (devamsızlık) hükümlerine tâbidir.

İşbu sıhhi sebepler için, iş mukavelesinde iş veren tarafından, işçinin lehine olmak üzere yukarıda anılan nizamnamenin hükümlerinden daha müsait şartlar tesbiti caizdir.

II - Ahlâk ve hüsnü niyet kaidelerine uymıyan haller şunlar ve benzerleridir.

a) İş akdi yapıldığı sırada bu akdin esaslı noktalarından birine müteallik vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunları haiz olduğunu ileri sürmek yahut hakikate uygun olmıyan malûmat vermek veya beyanatta bulunmak gibi hallerle işçi, iş vereni yanıltırsa;

b) İşçi, iş verenin veya vekilinin yahut bunların aileleri efradından birinin şeref ve namusuna hâlel getirecek veya ahlâkını ifsad edecek mahiyette sözler veya hareketlerde bulunursa;

c) İşçi, iş verenin veya vekilinin evinde ikamet ettiği takdirde yaşayış tarzı o evin adab ve erkânına uygun veya umumî ahlâk bakımından düzgün olmazsa;

ç) İşçi, iş verene veya vekiline yahut bunların aileleri efradından birine ve yahut iş verenin diğer bir işçisine karşı tecavüz veya tehdidde bulunursa, yahut iş yerine sarhoş olarak gelir veya alkollü içki getirirse;

d) İşçi, iş verenin emniyetini suiistimal etmek, hırsızlıkta bulunmak, iş verenin meslekî sırlarını ifşa eylemek gibi sadakate uymıyan hareketlerde bulunursa, yahut üç günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası tecil edilmıyen bir suç işlerse;

e) İşçi, iş verenden izin almaksızın veya meşru bir se-

bebe istinad etmeksizin ardı ardına iki gün veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününü takip eden iş günü yahut bir ayda ceman üç iş günü işine devam etmezse; iş yerinin dahilî talimatı veya iş mukavelesinin şartları mucibince yapmakla mükellef bulunduğu ödevleri ifadan kendisine vaki ihtara rağmen imtina ederse yahut işin yolunda işlemesini bozacak hareketlerde bulunursa;

f) İşçi, kendi kasdı veya ağır bir ihmali yüzünden işin emniyetini tehlikeye düşürürse, iş verenin malı olan veya malı olmayıp da emaneti altında bulunan makineleri, tesisatı veya sair eşya ve maddeleri on günlük ücretinin tutarı ile ödenemeyecek derecede hasara uğrattırsa;

III - İşçiyi bir haftadan fazla müddetle çalışmaktan meneden esbabı mücbire hadis olursa (Bu bir haftalık bekleme devresinde işçi yarım ücret alır).

Madde 17 — On beş ve on altıncı maddeler mucibince ahlâk veya hüsnü niyet kaidelerine uymıyan haller dolayısıyla işçi veya iş veren için tanınmış olan akdi derhal feshetmek salâhiyeti, iki taraftan herhangi birinin bu kabil hareketlerde bulunduğuna diğer tarafın ıtlâ hâsıl ettiği günden itibaren altı iş günü geçtikten sonra kullanılamaz.

İşbu hallerden dolayı işçinin yahut iş verenin iş akdini yukarıki fıkranın mühleti içinde derhal feshetmesi takdirinde, haklı olan taraf ayrıca dava açarak haksız çıkan taraftan, hâkimin tayin edeceği miktarda, tazminat dahi alır.

Madde 18 — İhbar mühletleri esnasında iş veren, işçiye yeni bir iş bulması için lüzumlu olan arama zamanını iş saatleri içinde temin etmeğe mecburdur. Bu yeni iş arama izninin müddeti günde iki saatten az olamaz.

Madde 19 — İşçi ücreti, en geç, haftada bir tedavülü mecburî para ile ödenir. Ancak işçinin muvafakatile bu müddetin iki hafta veya bir ay olarak tesbiti de caizdir.

Devlet, vilâyet ve belediyelerle bunlara bağlı müesseselerde çalışan işçilerin ücretleri ayda bir verilebilir.

Madde 20 — İş akdinin feshinde veya işin hitamında işçi ücretlerinin derhal tam olarak ödenmesi mecburidir.

Madde 21 — İş veren, her tediye işçiye ücret hesabını gösterir bir pusula vermeğe veya işçinin yanında bulunan buna ait deftere bu hesapları kaydetmeğe mecburdur. Bu muameleler her türlü resimden muaftır.

Madde 22 — İş akidlerinde iş verenin tazminat karşılığı olarak işçi ücretlerinden muvakkaten alıkoyabileceği miktar, on haftada müsavi taksitlerle kesilmek üzere, işçinin on günlük ücreti tutarından fazla olamaz.

Bu kesilen tazminat karşılığı bütün iş müddetine şamil olup bundan bir miktar mahsup edilince yeniden tevkifat icrası caizdir.

Madde 23 — İşçi ücretlerinin ayda otuz liraya kadar olanının haciz veya başkasına devir ve temlik caiz değildir.

Kanunen iâşe ve nafakası işçinin üzerine düşen aile ferdlerine tahsis edilen meblâğlar yukarıdaki fıkra hükmüne tâbi tutulmaz.

Madde 24 — Mecburî askerlik hizmetlerinden başka manevra veya herhangi bir sebeple silâh altına alınan işçinin, iş verenle münakid iş mukavelesi, işinden ayrıldığı günden itibaren iki ay sonra münfesihi sayılabilir. İşçinin bu haktan istifade edebilmesi için o işte en az bir yıl çalışmış olması şarttır. Bir yıldan fazla çalışmış olan işçiler hakkında her bir ay fazla çalışmaya mukabil ayrıca iki gün ilâve edilir. Şu kadar ki, bu müddet, hiç bir suretle doksan günü geçemez.

Mukavelenin münfesihi sayılabilmesi için beklenilmesi lâzım gelen zaman zarfında işçinin ücreti işlemez. Bu müddet içinde iş .akdinin başka kanunî bir sebebe müsteniden iş veren veya işçi tarafından feshedildiği öteki tarafa ihbar edilmiş olsa bile, bu ihbarın tazammun ettiği kanunî mühlet, işbu müddetin bitmesinden sonra işlemeğe başlar.

Ancak iş akdi esasen muayyen bir müddeti ihtiva edip

de bu müddet, yukarıda yazılı mühlet içinde kendiliğinden bitiyorsa, işbu madde hükümleri tatbik edilmez.

Madde 25—1) Kadın işçilerden gebe olanların, doktor muayenesi neticesinde, doğumun vukubulması muhtemel görülen tarihten üç hafta evvel ve doğumdan sonra üç hafta müddetle çalışmaları yasaktır. Gerek doğumdan önce ve gerek sonraki mecburî izin müddetleri sıhîh lüzum halinde altışar haftadan ceman on iki haftaya kadar uzatılabilir.

Bu izinlerin devamınca iş veren, işçi kadına yarımşar ücret öder. Ancak aynı iş yerinde altı aydanberi en az üç ay çalışmış olmıyan işçi kadın hakkında iş veren buna mecbur değildir.

2) Her iş veren işten dolayı hastalanan işçilerini elli sekizinci madde mucibince İktisat ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletleri tarafından hazırlanacak olan nizamnamede tasrih edilecek müddetler ve şartlar dahilinde tedavi ettirmeğe ve ücretlerini yarım vermeğe mecburdur.

3) 1 ve 2 numaralı bendlerde yazıldığı veçhile gerek gebelik ve lohusalık müddetlerince ve gerek işten dolayı hastalanan işçiler için nizamname ile tesbit edilecek zaman zarfında yarım ücretlerin iş veren tarafından tesviyesi mecburiyeti, bu ücretlerin veya bu hallere ait sair tazminatın bir sigorta teşkilâtı veya başka türlü bir umumî müessese tarafından kısmen veya tamamen tediye edilmesi sisteminin ihdasile ve bu sistemin derece derece tatbiki nisbetinde hükümden düşer.

Madde 26 — Bu kanunda derpiş olunan herhangi bir sebebe müsteniden iş veren tarafından iş akdinin feshine dair işçiye vaki olacak ihbarlara ait mühletler, kendi kasdı olmaksızın iş kazasına uğrıyan işçi hakkında kazanın vukuu gününden itibaren otuz iş gününden sonra, ve gebe kadınlar hakkında ise doğumdan önce ve sonraki kanunî izin müddetlerinin biteceği günden itibaren işlemeğe başlar.

Madde 27 — A) İşçilere veya bunların ailelerine yiye-

cek, içecek, giyecek ve yakacak gibi zarurî ihtiyaçlara ait maddeleri satmak üzere, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, her ne şekilde olursa olsun, «Ekonoma» lar açılması, aşağıdaki şartlar dahilinde, İktisat Vekâletinin iznine bağlıdır:

1 - Yukarıda yazılı zarurî ihtiyaç maddelerinin işçiler tarafından kendi başlarına tedarik edilmesi müşkül olursa;

2 - Ekonoma açılmasının işçiler için daha faydalı olacağı anlaşılsa.

B) Şehir ve kasabalardan uzak iş yerlerinde, işçiler veya bunlarla müştereken iş veren tarafından Ekonoma açılmamış olduğu takdirde, iş verenin Ekonoma açması mecburidir.

C) Bu suretle açılacak Ekonomalarda satılacak zarurî ihtiyaç maddelerinin cinslerini, vasıflarını ve satış fiyat ve tarzlarını tayin ve bunları murakabe etmek İktisat Vekâletine aittir.

Ç) İşçiler Ekonomalardan alış veriş etmeğe icbar edilemezler.

D) İşçinin alacağı ücretten başka yemesi, içmesi gibi zarurî ihtiyaçları veya yatısı dahi temin edilmek şartile yapılan iş akidleri bu maddenin şümulü haricindedir. Şu kadar ki bu takdirde işçilere verilen istihlâk maddeleri ve yatılarına tahsis edilen yerlerin şartları her zaman Hükümetin murakabesi altında bulunur.

E) Bu kanunun mer'iyetinden evvel mevcut olan Ekonomalar veya mümasil satış yerleri için, iş veren, kanunun meriyet tarihinden itibaren üç ay zarfında İktisat Vekâletine müracaat ederek işbu satış yerlerinin yukarıki hükümlere uygunluğunu tesbit ettirmeğe mecburdur. Bu gibi yerlerde yapılması icap eden tadilât ve ıslahatın, salâhiyettar makamca verilecek münasip mühletler zarfında, iş veren tarafından ikmal edilmesi meşruttur.

Madde 28 — İş veren, işçinin kendisine ait olup iş dolayısıyla telef olan veya sakatlanan alât ve edevatını ve

hayvanlarını tazmin ile mükelleftir. Şu kadar ki, iş veren işbu telef veya sakatlanmanın işçi tarafından kasden yapıldığını isbat ederse tazmine mecbur tutulmaz.

Madde 29 — 1) İş veren, iş şartlarını ve işçilerin tâbi tutulacakları inzibat, sağlık koruma ve iş emniyeti icaplarını gösterir bir dahilî talimatname yapmağa mecburdur. Bu talimatnamelerde bulunması lâzım gelen hususlar, işbu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren üç ay içinde İktisat Vekâletince tesbit ve ilân olunur. Dahilî talimatnameler her işin bulunduğu vilâyette İktisat Vekâletince işbu kanunun tatbikına memur edilen makam tarafından tasdik olunmakla mer'iyet kesbeder. Ancak askerî iş yerlerinin dahilî talimatnameleri Millî Müdafaa Vekâleti tarafından; ve Devlet yahut vilâyet veya belediyelerce gerek doğrudan doğruya, gerek malî yardımda bulunulmak suretile bilvasıta işletilen iş yerlerinin talimatnamelerde bir vilâyetten fazla olarak başka vilâyetler dahilinde dahi aynı iş verene ait ve aynı işe mahsus müteaddit iş yerlerinin hepsine birden şamil bulunan yeknesak talimatnameler İktisat Vekâleti tarafından tasdik edilmekle mer'iyete girer.

2 - Birinci fıkraya tevfikân İktisat Vekâletince yapılacak ilân tarihine kadar mevcut olan iş yerlerine ait talimatnameler, ilândan itibaren iki ay içinde tasdika memur makama tevdi edilir. İşbu makam aldığı talimatnameye mukabil iş verene bir makbuz vermeğe ve iki ay zarfında talimatnameyi ya tasdik etmeğe veya reddi hakkındaki sebepleri iş verene bildirmeğe mecburdur. Tasdik yahut red keyfiyeti bu müddet içinde iş verene bildirilmediği takdirde talimatname kendiliğinden tasdik edilmiş sayılarak mer'iyete girer.

3 - Birinci fıkraya göre İktisat Vekâletinin yapacağı ilândan sonra açılan yeni iş yerlerine ait olup tasdik makamına verilecek talimatnameler bir ay zarfında tasdik edilir veya reddedilmesinin sebepleri iş verene bildirilir. Bir ay içinde tasdik edilmeyen yahut red sebepleri iş verene bildirilmeyen talimatnameler kendiliğinden musaddak sayılarak mer'iyet kesbeder.

4 - İşbu talimatnameler iş yerinin işçiler tarafından görülebilecek yerlerine asılır ve isteyen işçilere birer sureti verilir.

5 - Yukarıki fıkralar hükmünce tanzim ve tasdik edilmiş olan dahili talimatname üzerinde iş veren tarafından herhangi bir değişiklik yapılmak istenildiği takdirde bu tadilatın esbabı mucibesinin izahile beraber, aynile yeni bir talimatname yapar gibi işbu maddede yazılı makamlara müracaat ederek talimatnamenin alacağı yeni şeklin tasdik ettirilmesi icap eder. Tasdik muamelesi neticeleninceye kadar eski talimatname hükümleri cari olur.

Madde 30 — İş veren, işçiye, ancak dahili talimatnamede tasrih edilmiş olan sebepler ve tarzlarla günlük ücretlerinden yapabileceği kesintilerden başka ceza tatbik edemez. Bu kesintilerin hemen işçiye bildirilmesi lâzımdır.

İşçi ücretlerinden bu yolda yapılacak kesintiler, bir ayda üç gündelikten ve parça başına yahut yapılan iş miktarına göre ücret verilen işlerde ise işçinin üç günlük kazancı tutarından fazla olamaz. Bu kesintilerden toplanan paralar iş verenin mülkiyetine dahil tutulamaz; ve her zaman Hükümetin kontrolüne amade bir emanet mahiyetinde muhafaza olunur. Bu meblâğların bir yıllık yekûnunun hesabını, yeni yılın şubat ayı iptidasına kadar her iş veren İktisat Vekâletinde bu kanunun tatbikatına memur edilen makama vermeğe mecburdur. Bu paralar yardım veya tekaüd gibi hususat için işçiler lehine sandıkları bulunan iş yerlerinde işbu sandıklara ve böyle sandıkları bulunmadığı takdirde iş verenin yapmakla mükellef olduğu hususlardan hariç olmak şartile, ancak işçilerin menfaatlerine yarayacak ve İktisat Vekâletince tayin edilecek bir cihete hasr ve sarfedilir.

Madde 31 — İşinden herhangi bir suretle ayrılan işçiye, iş veren tarafından işin nev'ini, mahiyet ve müddetini gösteren bir şahadetname verilir. Bu şahadetnameye, işçi isterse, kendisinin hal ve hareketile çalışmasının ne yolda olduğu da ayrıca yazılır. İş verenin şahadetnamedeki imzası mahallî zabıtaca tasdik edilir. Beşinci maddede ya-

zili tarz ile Devlet, vilâyet veya belediyelerce veya menafii umumiyyeye hâdim cemiyetlerce işletilen iş yerlerinden çıkan işçinin aldığı şهادetnamedeki imza zabıta tasdikından müstesnadır.

İşçinin istediği şهادetnameyi vermekten iş veren imtina ederse ve yahut şهادetnameye işçi hakkında doğru olmıyan yazılar yazarsa, işçinin yahut yeni işine girdiği diğer bir iş verenin müracaatı üzerine, mahallî zabıta tarafından yapılacak tahkikatın neticesini gösteren bir rapor işçiye veya yeni iş verene verilir. Zabıta tahkikatının bir haftada bitirilmesi lâzımdır.

Devlet, vilâyet veya belediyelere ait iş yerlerinden çıkan işçilere şهادetname verilmekten imtina edilmesi yahut şهادetnameye doğru olmıyan yazılar yazılması halinde tahkikat icrası için ancak bu iş yerlerinin bağlı oldukları makamlara müracaat edilir. Şهادetnamenin vaktinde verilmemesi ve yahut şهادetnamede doğru olmıyan yazılar bulunması sebeble mutazarrır -olan işçi ve yahut bu işçiyi işine alan yeni iş veren, eski iş verenden zarar ve ziyân istiyebilir.

Aylık ücret tutarı otuz lirayı geçmiyen işçilere verilen şهادetnameler her türlü resim ve harçlardan muaftır.

Madde 32 — İktisadî ve İçtimaî zaruretler dolayısıyla İktisat Vekâletince teklif edilecek işlerde gerek saat başına veya gündelik, yahut haftalık veya aylık hesabile ve gerek parça başına, yahut yapılan iş miktarına göre ödenecek işçi ücretlerinin en aşağı hadleri bir nizamname ile tesbit edilir.

Madde 33 — İşçinin, parça başına yahut yapılan iş üzerinden ücret alarak çalıştığı işlerden lüzum görülenleri için ücretin hesabında esas tutulacak çalışma veya mahsul miktarının nasıl ölçüleceğini gösteren usullerle bu usullerin çalışıştaki veya mahsuldeki şartlara ve vasıflara göre tatbik tarzları ve işçiye, hak ettiği ücreti sağlamak tedbirleri nizamnamelerle tesbit edilir.

Madde 34 — I) Bu kanunun mer'iyeti tarihine kadar işçi ücretlerini gündelik, haftalık veya aylık hesabile ödemekte bulunan yahut bu kanunun mer'iyete girmesinden sonra açtıkları iş yerlerinde işçi ücretlerini gündelik, haftalık veya aylık şeklinde ödeyeceklerini dahilî talimatnamelerinde yazılı iş şartları arasında tesbit etmiş olan iş verenler, işbu muayyen ücret verme usullerini saat hesabile veya parça başına yahut yapılan iş miktarına göre ödeme tarzlarından birine çevirmek istedikleri takdirde, 29 uncu madde mucibince talimatnameleri tasdika memur makama müracaat ederek bu suretle ücret ödeme tarzının değiştirilmesindeki zarurî ekonomik sebepleri önceden bildirmek mecburiyetindedirler. Bu sebeplerin her halde, işbu kanunun işçi ücretlerine müteallik hükümlerinin tatbiki neticelerine istinad etmemesi ve işin istihsal ve sürüm vaziyet ve şartlarile piyasa icapları gibi iş verenin tâbi olmak ıztırarında bulunduğu hallerden mütevellid olması lâzımdır.

II - Yukarıki fıkrada yazılı olduğu üzere herhangi bir müracaata muhatab olan makam, bu ihbara ıtıla ettiği günden itibaren on beş iş günü içinde keyfiyeti inceleyip soruşturarak ücret ödeme tarzının değiştirilmesinde, bu kanun hükümlerinin ruh ve gayesine uygun düşmiyen saikler veya neticeler görecekt olursa bu yolda bir değişiklik yapılmasına izin vermediğini iş verene yazı ile bildirir. Postada geçen günler sayılmıyarak on beş iş gününden sonra resmen menedilmemiş yeni ücret ödeme tarzını iş verenin tatbika başlaması caizdir. Şu kadar ki, değiştirilen ödeme tarzının, tatbikat neticesinde, iş düzeni ve işçi hayatı bakımından yahut başka işlere fena tesirler yapmak gibi ekonomik ve sosyal mazarratları görölmek itibarile yersiz ve lüzumsuz olduğu tebeyyün ederse ilgili makam keyfiyeti sonradan dahi meneder. Böylelikle sonradan menetmeden dolayı gerek iş veren ve gerek işçiler için herhangi bir zarar ve ziyân iddiası varid değildir.

İKİNCİ FASIL

İşin tanzimi

Madde 35 — a) Genel bakımdan iş müddetinin haftada 48 saat olması esastır. Bu müddet, cumartesi günleri saat 13 te kapanması mecburî olan iş yerlerinde günde en çok dokuz saati ve cumartesi günleri saat 13 ten sonra dahi işlemesi caiz iş yerlerinde ise günde en çok sekiz saati geçmemek şartile haftanın çalışma günlerine taksim olunur.

b) «a» fıkrasındaki hükmün ne gibi iş yerlerine hangi tarihten itibaren ve ne suretle tatbik edileceği, İktisat Vekâletinin teklifi üzerine çıkarılacak nizamnamelerle zaman zaman zaman tesbit olunur. Şu kadar ki, icap eden nizamnamelerin bu tarzda çıkarılması yolu ile «a» fıkrası hükmünün türlü işler için kesinleştirilmesi keyfiyeti, bu kanunun meriyete girdiği günden itibaren üç yıllık bir genel mühlete bağlanmıştır.

c) Türlü mahiyetlerdeki işler hakkında «c» fıkrası mucibince nizamnameler çıkarılınca kadarki geçit devreleri için tatbiki muktazi iş müddetlerini bir sene içinde İktisat Vekâleti muvakkat genel emirlerle tayin eder.

Madde 36 — Sağlık kaideleri bakımından günde ancak sekiz saat veya daha az çalışması icap eden işler, bu kanunun mer'iyete girmesinden itibaren altı ay içinde, İktisat Vekâletile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin müştereken hazırlıyacıkları bir nizamname ile tesbit olunur.

Madde 37 — Memleketin ekonomik menfaatleri bakımından yahut mahiyetleri itibarile ve istihsal miktarlarını mutad olan seviyenin yukarısına çıkarmağa ihtiyaçları dolayisile, 35 inci maddenin «a» fıkrası hükmünün dışarısında kalarak, günlük çalışma müddetlerini muvakkat zamanlar için o hükümden daha fazla hadlerde arttırmalarına cevaz verilecek işler hakkında işbu kanunun mer'iyete girmesinin ilk yılı içinde bir nizamname ısdar olunur.

İktisat Vekâletince hazırlanacak olan bu nizamnameye konulacak hükümlere ait genel şartlar şunlardır:

1 - Muayyen haddin üzerine zammedilecek fazla çalışma saatleri, günde en çok üç saat olabilir;

2 - Fazla çalışma saatleri ile çalışılacak günlerin yekûnu bir yılda en çok doksan iş gününe varabilir;

3 - Her bir fazla saat çalışma için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmi beşten yüzde elliye kadar yükseltilmesi suretile ödenir;

4 - Fazla saatlerle çalışmaya işçilerin muvafakati alınmak lâzımdır. Bu muvafakat, fazla çalışmanın tatbiki zamanında alınabileceği gibi, iş yerlerinin 29 uncu maddede yazılı dahilî talimatnamelerinde ve yahut işçilerin iş akidlerinde, esasen o işte fazla çalışma imkân ve ihtimalinin mevcut olduğu ve bu takdirde ücretlerinin ne yolda hesap ve tesviye edileceği tesbit edilmiş bulunmak suretile önceden dahi temin olunabilir;

5-36 ncı maddede yazılı olduğu veçhile sıhî sebeplere müstenid kısa veya mahdud çalışma müddetli işlerde fazla saat çalışma caiz olamaz;

6 - Fazla saat çalışma suretile işletilmek istenen iş yerleri için bu fazla saatlerin tatbikına başlanmasından önce ve nihayet başlandığı gün mahallî Hükümetin alâkadar makamına müracaat olunarak fazla çalışma şart ve tarzlarının onaylandırılması icap eder.

Madde 38 — Gerek bir ârıza vukuunda, gerek vukubulmasının varid görülmesi halinde, yahut makineler veya alât ve edevat için hemen yapılması lâzım acele işlerde, yahut mücbir sebepler hudusundâ ancak iş yerinin normal çalışmasına hâlel gelmemesinin teminini icap ettirecek dereceyi aşmamak kaydile, işçilerin hepsinin veya bir kısmının 35 ve 36 inci maddeler mucibince muayyen olan günlük çalışma müddetlerinden fazla çalıştırılmalarına cevaz vardır. Şu kadar ki, bu suretle vâki istisnâî çalışmadan yalnız bir saati günlük iş ücretinin içinde sayılıp ondan

fazla süren çalışmalarla geçecek saatlerin her biri için normal ücretin mukannen saatlere nisbeti miktarında ayrıca ücret ödenir.

Bu gibi haller vukubulunca, 24 saat içinde, mahallî Hükümetin alâkadar makamına hâdisenin mahiyetile başladığı ve bittiği saatlerin bildirilmesi mecburidir.

Madde 39 — Seferberliğe hazırlık ve seferberlik esnasında İcra Vekilleri Heyeti, memleket müdafaasının ihtiyaçlarını temin eden iş yerlerinde fazla çalışmaya lüzum görürse işlerin cinsine ve ihtiyacın şiddetine göre günlük iş müddetini işçinin azamî çalışma kabiliyetine çıkarabilir.

Bu suretle fazla çalıştırılan işçilere, Millî Müdafaa Vekâletine bağlı iş yerlerinde, fazla çalıştıkları saatler için, kanunî çalışma müddetine ait ücretin her saatine tekabül eden miktarı nisbetinde, fazla ücret verilir. Diğer iş yerlerindeki işçilere her bir fazla saat için verilecek ücret hakkında 37 inci madde hükmü tatbik olunur.

Madde 40 — a) Madenlerde, taşocaklarında, yahut her ne türlü olursa olsun yer altında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, denizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmelerde bu yerlerden çıkmaları için geçen zamanlar;

b) .Demiryollarının veya sair yollar ve köprülerin yapılması, - muhafazası, yahut tamir veya tadili gibi işlerde vâki olduğu veçhile işçilerin, ikamet ettikleri mevkilerden uzak bir mesafede bulunan iş yerlerine hep birlikte nakledilmeleri icap eden her türlü işlerde bunların toplu ve mukannen surette götürülüp getirilmeleri esnasında geçen zamanlar;

c) İşçinin, işinde ve iş verenin her an emrine hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksam ve çıkacak işi bekleyerek boş geçirdiği zamanlar;

ç) Uhdesindeki işin asıl iş yerinde görülmesi icap eden işçinin, iş veren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya iş verenin evinde meşgul edilmesi suretile asıl işini yapmaksızın geçen zamanlar;

d) Emzikli kadın işçilerin çocuklarına süt vermek için tayin edilecek olan zamanlar;

35, 36 ve 37 inci maddeler mucibince tesbit edilmiş bulunan günlük kanunî çalışma müddetleri içinde sayılır ve bu sebeplerden dolayı işçi ücretleri hiç bir türlü eksiltmeye uğratılamaz.

Yukarıki fıkranın her bir bendinin tatbikatına müteferri hükümleri hâvi olmak üzere nizamnameler çıkarılır.

Birinci fıkrada yazılı bendlere dahil bulunmamakla beraber bu maddenin şümulü içine sokulmasına lüzum görülecek haller nizamnamelerle tesbit edilir.

Madde 41 — Çalışma saatleri, iş yerlerinin bulundukları memleketteki «umumî saat» e göre ayar ve tayin edilir.

«Umumî memleket saati» olmıyan yerlerdeki iş yerleri için demir yolu istasyonu veya gemi iskelesi saatleri gibi umumî hizmetlere .aid kontrollü saatler veyahut mülkî veya askerî makamların saatleri miyar tutulur.

İş yerlerinin yukarıki fıkralar hükmünce tesbit edilecek çalışma saatleri dahilî talimatnamelerde gösterilmiş ve iş yerlerinde levhalarla ilân edilmiş bulunur.

Madde 42 — I - Çalışma müddetinin ortalama bir zamanında, mahallî adete ve işin icabına göre vakti tayin edilmek üzere işçilere:

a) Sekiz saatten az müddetli işlerde yarım saatlik;

b) Sekiz saat veya daha fazla müddetli işlerde bir saatlik bir dinlenme verilir.

II - Beş saat ve daha az müddetli işlerde dinlenme vermek mecburiyeti yoktur.

III - Dinlenmeler, bir iş yerinin aynı şubedeki bütün işçileri hakkında mukannen olarak aynı saatte tatbik edilir.

IV - Yukarıda yazılı dinlenmeler çalışma müddeti içinde değildir.

Madde 43— I - İş hayatında «gece» tabiri, en geç sa-

at 20 den başlayarak en erken sabah saat 6 ya kadar geçen ve her halde en fazla on bir saat süren gün devresidir.

II - Bazı işlerin mahiyet ve icablarına göre yahut yurdun bazı mıntıkalarının iklim ve âdet farkları bakımından, iş hayatına aid «gece» başlangıcının daha geriye alınması veya yaz ve kış saatlerinin ayrılması yahut türlü işler için erkek, kadın ve çocuk işçiler hakkında «gece» tabirinin masruf olacağı gün devresinin başlama ve bitme saatlerinin tayin edilmesi suretile «I» numaralı fıkradaki genel hükmün tatbik tarzlarını tesbit eylemek yahut bazı gece çalışmalarına her hangi bir nisbetle fazla ücret tesviyesi usulünü ihdas etmek veyahut gece işletilmelerinde ekonomik bir zaruret bulunmıyan işlerde işçilerin gece çalıştırılmalarını meneylemek üzere, İktisad Vekâletinin teklifile nizamnameler çıkarılır.

III - İşçilerin gece çalışmaları, işin ortalama bir zamanındaki dinlenme müddeti sayılmıyarak, sekiz saatten fazla süremez.

IV - Gece ve gündüz işletilen ve nöbetleşe «işçi postaları» kullanılan işlerde, en fazla iki iş haftası gece çalıştırılan işçilerin, ondan sonra gelen iki iş haftası gündüz çalıştırılmaları suretile postaların sıraya konması lâzımdır.

İşbu gece ve gündüz çalışma nöbetlerinde, zaruret hissolunan her hangi bir iş için, İktisad Vekâleti istisnaen birer aylık münavebeye de izin verebilir.

Madde 44 — Hafta tatili ve ulusal bayramlar kanunlarının tatbik edilmediği on binden az nüfuslu mahallerde bulunan iş yerlerinden İktisad Vekâletince lüzum görülenler hakkında, işbu kanunlar tatbik edilir.

Madde 45 — Cumartesi günleri saat 13 ten itibaren tatil edilmek mecburiyeti olan işlerde gündelik ücretle çalışan işçilerin cumartesi gününe aid ücretleri, haftanın diğer iş günlerinde olduğu gibi, tam olarak ödenir. Cumartesi günleri tatile tâbi tutulmak mecburiyeti, işçilerin günlük, haftalık veya aylık ücretleri üzerinde eksiltme yapılmasına da sebep tutulamaz.

Madde 46 — I - «2739» numaralı «Ulusal Bayram ve Genel Tatiller» kanunu mucibince Cumhuriyet bayramında bilûmum iş yerleri için kapanma mecburiyeti bulunan 29 ilkteşrin gününde:

- a) Gündelikle çalışan işçilerin tam olarak bir gündelikleri,
- b) Saat hesabile veya parça başına veyahut yaptığı iş miktarına göre ücret alarak çalışan işçilerin, 29 ilkteşrin gününden önceki iş haftasında kazanmış oldukları ücretler tutarının altı iş gününe taksimi suretile elde edilecek vasatı miktar nisbetinde bayram günü ücretleri hiç bir iş karşılığı olmaksızın, tatilden önce ödenir.

II - Bulundukları işin mahiyeti dolayısıyla 29 ilkteşrin gününde de çalışan işçilerin o güne aid ücretleri iki misli olarak ödenir.

III - «2739» numaralı kanun mucibince işleri tatil etmek mecburiyeti bulunmayan bayram ve tatil günlerinde kendiliklerinden iş yerlerini kapatmak tarzını tutan iş verenler, işbu ihtiyarî kapanmalı günler için gündelik veya sair şekillerde ücretlerin ödenmesi veya ödenmemesi keyfiyetlerini iş yerlerinin dahili talimatnamelerinde tesbit ederler.

Madde 47 — a) Her hangi bir iş yerinde genel olarak muayyen çalışma saatlerinden önce veya sonra yapılması gerekli olan hazırlama veya tamamlama yahut temizleme işlerinde çalışan işçiler;

b) Vazifeleri aslında biteviye sürmeyip vakit vakit ifa edilmek icab eden kontrolcü, bekçi, gece nöbetçisi gibi işçiler hakkında işin tanzimine aid hükümlerden hangilerinin tatbik edilmeyeceği yahut ne gibi değişik şartlar ve usuller ittihaz olunacağı bir nizamname ile tesbit olunur.

Madde 48 — 16 yaşı doldurmamış olan çocukların, her hangi işte olursa olsun, günde sekiz saatten fazla çalıştırılmaları yasaktır. Bunlardan ilk mektebe devam edenlerin, iş saatleri mektep saatlerine mâni olmayacak şekilde

tanzim olunur ve ders saatleri sekiz saatlik çalışma müddetinin içinde sayılır.

Madde 49 — Maden ocakları işleri, kablo döşenmesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde, 18 yaşı doldurmamış erkek çocukların veya istisnasız her yaştaki kız ve kadınların çalıştırılmaları yasaktır.

Madde 50 — I - Sanayia aid işlerde 18 yaşı doldurmamış erkek çocuklarla her yaştaki kız ve kadınların gece çalıştırılmaları yasaktır.

II - Bu kanunun mer'iyete girmesinden itibaren dört yıl müddetle, sosyal ve ekonomik bakımdan görülecek lüzuma dayanarak, İktisad Vekâleti, bazı sanayi işlerinde, istisnaî ve muvakkat mahiyette olmak üzere, 16 dan yukarı yaştaki kız ve erkek çocuklarla daha büyük kadın işçilerin gece çalıştırılmalarına izin verebilir.

Bu takdirde işçi kadınların veya kız ve erkek çocukların ne gibi şartlar altında ve ne yolda gece çalıştırılabileceklerinin tayin ve tesbiti de aynı Vekâlete aiddir.

III - Bir iş yerinde önceden tahmin edilmeyen veya önüne geçilemeyen ve muayyen vakitlerde vuku bulmak mahiyetini göstermeyen bir ârızanın çıkması gibi mücbir sebeblerin hudusu takdirinde, (I) numaralı fıkradaki gece çalışma yasağı, 16 dan yukarı yaştaki kız ve erkek çocuklarla daha büyük kadın işçiler hakkında, o hâdiseye münhasır olmak üzere, varid olmiyabilir. Şu kadar ki, böyle bir hâdisenin zuhurunda, iş veren, bu hâdisenin mahiyetini, başlama ve bitme anlarını, 24 saat içinde, mahallî hükümetin alâkadar makamına bildirmeğe mecburdur.

Madde 51 — Her iş veren, iş yerinde çalıştırdığı işçilerden

- a) 12 - 16 yaşlar arasındaki çocukların;
- b) 16 dan yukarı ve 18 yaşı henüz doldurmamış çocukların;
- c) 18 yaşı doldurmuş ve daha büyük yaştaki kadın işçilerin;
- ç) 18 yaşı doldurmuş ve daha büyük yaştaki erkek iş-

çilerin ayrı ayrı cetvellerini yapmağa ve bu cetvellerde işçilerden her birinin isimleri ile doğum tarihlerini, her gün işe başlama ve bitirme saatlerini, dinlenme zamanlarını, emzikli kadınlar için çocuk emzirme zamanlarını, gebe kadınların vaziyetlerini kaydetmeğe ve Hükümetin alâkadar makamınca vuku bulacak her isteyişte bu cetvelleri ibraz etmeğe mecburdur.

Madde 52 — İktisad Vekâleti tarafından vaki olacak teklif üzerine

a) 35 inci madde mucibince muayyen çalışma müddetinin bir haftalık iş günlerine tevzii suretile yürütülmesine mahiyetleri icabı olarak imkân bulunmıyan işlere aid istisnâî hallere münhasır kalmak şartile, çalışma müddetini haftadan daha uzun bir devreye göre tanzim eder şekilde ve fakat o devreye konulan top yekûn müddetin her bir iş haftasına düşen vasatısı, kanunî çalışma müddetini aşmamak kaydı altında tatbiki icab eden usuller;

b) Daimî mahiyetleri dolayısıyla günün hiç bir devresinde durmaksızın birbiri ardınca işçi postaları çalıştırılarak işletilen yahut nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işler için, çalışma müddetlerine, hafta tatillerine ve gece çalışma şart ve tarzlarile çalışma ortasındaki mecburî dinlenmelere aid hususî kaideler, nizamnamelerle tesbit edilir.

Madde 53 — İşbu kanunun mer'iyete girmesine kadar türlü işlerde tatbik edilegelmekte olan günlük çalışma müddetlerinin, yukarıda yazılı hükümler mucibince, daha aşağı hadlere indirilmesi keyfiyeti, işçi ücretlerinin eksiltilmesine sebep tutulamaz.

ÜÇÜNCÜ FASIL

İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti

Madde 54 — Her iş veren, iş yerinde işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyetini temin etmek için gerekli olan tedbirleri almakla ve bu husustaki şartları ve tertibatı noksansız bulundurmakla mükelleftir.

İşçiler de bu yoldaki usuller ve şartlara uymıyacak hareketler ve hallerde bulunmamağa mecburdurlar.

Madde 55— Umumî Hıfzıssıhha kanununun 179 uncu maddesinde yazıldığı veçhile iş yerlerinin ve işçilere aid ikametgâh ve saire gibi müstemilâtın haiz olması lâzım gelen sıhî vasıf ve şartları ve iş yerlerinde kullanılan alât ve edevat, makineler ve iptidâî maddeler yüzünden zuhuru melhuz kazalara ve sarı veya meslekî hastalıklara mâni tedabir ve vesaitin ve her sınıf müesseselerde iş kazalarına karşı işyerlerinde bulundurulması mecburî olan tedavi levazımının nelerden ibaret olduğunu tesbit etmek üzere İktisad ve Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletlerince bir nizamname yapılacaktır.

Kanunun mer'iyete girmesinden itibaren altı ay içinde çıkarılacak olan işbu umumî nizamnameden başka, bazı işlerin kendilerine mahsus şartları ve mahiyetleri dolayısile lüzum görüldüğü takdirde bu işlerin gerektirdiği özel tedbirleri göstermek üzere yine iki vekâletçe birlikte hazırlanacak ayrı ayrı nizamnameler dahi çıkarılır.

Madde .— 58 A - İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinin neşrinden sonra yeni bir iş yeri kurmak ve açmak isteyen her iş veren, işin yapılacağı mevki için İktisad Vekâletince bu kanunun tatbikına memur edilmiş olan makama önceden müracaatla iş yerinin ve burada bulunacak tesisat ve tertibatın, makine ve cihazların ve sair teferruatın vasıflarını, cinslerini, vaziyet ve şartlarını vazıhan gösteren müfredat ve tafsîlâtı bir beyannamemeyi ve buna aid plânlar, krokiler, fotoğrafler veya modeller gibi lüzumlu belgeleri ikişer nüsha olarak makbuz mukabilinde tevdi edecek ve bunlara göre kuracağı iş yerinin nizamname hükümlerine uygun olup olmayacağını tetkik ve tesbit edilmesini istiyecektir.

İlgili makam, bu müracaatın yapıldığı tarihten itibaren, hafta tatili ve sair genel tatil günleri sayılmaksızın en çok yirmi gün içinde bu evrakı inceliyerek nizamname hükümlerine uygun bulduktan veya bunlar üzerinde icab

eden tadilât ve ıslahatı iş verene yaptırdıktan sonra, beyannamenin ve müteferri belgelerin ikinci nüshalarını tasdik ederek o iş yerinin kurulmasına izin verir.

Bu izni aldıktan sonra iş yerini kurmağa başlıyan iş veren, tesisatını yaptırıp bitirince, tekrar aynı makama baş vurarak muayene ve kontrol edilmesi talebinde bulunur. Selâhiyettar memurlar bu talebin vukuundan itibaren en çok yirmi iş günü içinde yeni kurulan iş yerine giderek muayene ve kontrol ederler. Bu muameleler neticesinde nizamî şartlara uygunluğu tesbit edilen iş yerinin açılıp işletilmesi için iş verene resmî bir vesika verilir.

B - İşyeri kurulmazdan önce iş verenin beyannamesi ve müteferri belgeleri üzerindeki tetkik ve tasdik muamelesi, ilgili makamca (A) bendinde yazılı müddet içinde neticelendirilmediği veya tadil ve İslahı icab eden cihetler iş verene bildirilmediği takdirde, iş veren kendi beyannamesine ve müteferri belgelerine göre iş yerini kurmak serbestisini haiz olabileceği gibi, iş yeri kurulduktan sonra salâhiyettar memurlar tarafından yapılacak muayene ve kontrol dahi ikinci yirmi günlük mühlet içinde yapılmayıp da iş yerinin açılıp işletilmesine ait resmî vesika verilmezse veya iş yerindeki tesisatın, kurma izninin verilmesine esas olan plânlar ve sair belgelere uygunsuzluğu sebeble, ne gibi cihetlerinin ıslah ve ikmalî lâzım geldiği bildirilmezse, bu defa da iş veren artık o işyerini açıp işe başlamakta serbest olur.

Salâhiyettar makamın verdiği kurma izni ve işletme vesikası üzerine bir iş yeri kurularak işlemeğe başlatıldıktan sonra, o işyerinde başkaca yeni tesisat yapılmış olmadıkça, diğer cihetlerden noksanlar müşahade olunduğu iddiasile iş durdurulamaz. Ancak bu suretle bilâhara görülen noksanlar, nizamnamede yazılı mühletler içinde ikmal ettirilir.

C-İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinde esasa ait ve birinci derecede sayılmış olan şartları haiz bulunup da ikinci derecede sayılan şartları henüz lâyıkile tamamlanmamış olan iş yerlerinin derhal açılıp işletilme-

sinde ilgili makamca bir mahzur görülmezse, işbu ikinci dereceden tedbirlerin yine nizamnamede yazılı mühletler zarfında ikmal edilmesi şartına bağlı olmak üzere, iş verene bir muvakkat işletme izin kâğıdı verilebilir. Bu mühletler içinde noksanların tamamlandığı tesbit edildiği takdirde, «muvakkat işletme izin kâğıdı», (A) bendinde yazılı asıl vesika ile değiştirilir. Aksi halde yine nizamname hükümlerine tevfi kan «izin kâğıdı» geri alınarak iş yeri idareten kapatılabilir.

Ç - Yukarıki bendlerde yazılmış olduğu üzere yeni bir iş yerinin kurulması için önceden izin almak ve tesisat bittikten sonra işlemeğe başlamak için dahi ayrıca vesika istihsal etmek mecburiyeti, mahiyetleri itibarile adı geçen nizamnamede yalnız ikinci derecedeki şartlara tâbi tutulan iş yerlerine şâmil değildir. Bu suretle işçi sağlığı ve iş emniyeti bakımından ehemmiyetleri birinci derecede sayılmayan işler için ilgili makama, iş yerlerinin açıldığının üçüncü günü akşamına kadar müracaat edilip muayene ve kontrollerinin yapılması talep olunur. Salâhiyettar memurlar bu müracaat üzerine o iş yerine giderek muayenesini icra ve noksanlarını iş verene tebliğ ederler. İş veren, bu noksanları kendisine vaki tebliğ tarihinden itibaren nizamnamede yazılı mühletler içinde ikmal ve ıslah etmekle mükelleftir.

D - 29 uncu madde mucibince dahili talimatnamelerinin İktisad Vekâletince tasdik edilmesi lâzım gelen iş yerlerinin sağlık koruma ve iş emniyeti şartlarına uygunlukları, bu müesseselerin bulundukları mevkide İş Kanunu tatbikatına memur makam tarafından tetkik ve muayene edildikten sonra, bu hususa aid evrak ve müteferri vesikalar bir raporla merkeze gönderilir. Bu gibi iş yerlerinin kurulmazdan önce beyanname, plân ve kroki gibi evrakının tasdik edilmesi ve gerek kurma izninin, gerekse tesisat bittikten sonra mahallince yapılacak muayene ve kontrol üzerine açılıp işletilmesine aid vesikanın verilmesi keyfiyetleri, merkezdeki umumî salâhiyettar makama aiddir. Bu iş yerlerinin bulundukları mevkideki memurlar tarafından

ifası icab eden muameleler için (A) bendinde yazılı mühletlerden başka, merkezdeki umumî salâhiyettar makamca yapılacak muameleler, evrakın işbu makam tarafından alındığı tarihlerden itibaren yine iki defa yirmişer günlük mühlet zarfında neticelendirilir. Bu vaziyette dahi ilgili makamca yukarıda yazılı mühletler içinde muamele ikmal edilmediği veya noksanlar iş verene tebliğ olunmadığı takdirde «B» bendinin hükümleri cereyan eder.

E - Yukarıki bendlerde yazılı muayenelerin ifası için iş yerlerine gitmeleri lâzım gelen salâhiyettar memurların gidip gelme dolayısıyla vaki masrafları iş veren tarafından tesviye edilir. Bu masrafların ne gibi esaslara göre tesviye edileceği İktisad Vekâleti tarafından ayrıca tayin ve adı geçen nizamname ile aynı zamanda ilân olunur.

F - İlgili makamca muamelesi ikmal edilip gerekli olan vesikası alınmadan açılan iş yerleri derhal idareten kapatılır.

G - «İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesi» nin çıkmasından önce zaten mevcut olan eski işyerleri için bunları işleten iş verenler, işlemeyi durdurmaksızın işbu nizamnamede yazılı mühletler içinde sağlık koruma ve iş emniyetine aid noksanlarını ikmal etmeğe ve yukarıki bendler mucibince ilgili makama müracaatla vesika almağa mecburdurlar. Şu kadarki, nizamî mühletler bittiği halde bu suretle muamelesi tamamlanmamış olan iş yerleri yine bu nizamnamenin hükümlerine tevfikan idari surette kapatılabilir.

H - Vesikası alındıktan sonra her hangi bir iş yerinde ve bunun tesisat ve tertibatında, makine veya cihazlarında ilâveler, yenilenmeler veya değişiklikler yapılmak halinde, bunlardan adı geçen nizamname hükümlerince esasa ait ve birinci derecede şartlara dahil sayılanların muameleleri, (A) bendinde yazılı olduğu veçhile yeni bir iş yeri gibi önceden ifa olunur. İkinci derecede sayılan sağlık koruma ve iş emniyeti şartlarına aid ilâveler, yenilenmeler veya değişiklikler hakkında ise (B) bendi tatbik edilerek iş durdurulmaksızın gereği yapılır.

Madde 57 — İş yerine, ne sıfatta olursa olsun, her hangi bir kimsenin ispiirtolu içki getirmesi yahut sarhoş olarak gelmesi ve bu gibi içkileri iş yerinde kullanması veya başkalarına vermesi ve satması yasaktır.

İş veren veya iş veren vekili ve işçilerin âmiri veya işin sevk ve idaresile muvazzaf vaziyette bulunan kimseler işbu yasağa muhalif hareketlerin vuku bulmaması için icab eden dikkat ve murakabeyi ifa ile mükelleftirler.

Şu kadar ki, birinci fıkra mucibince iş yerlerine ispiirtolu içki getirilmesinin yasak olması hükmü, mahiyetleri itibarile müşterilerine kapalı kaplarda veya açık olarak yahut kadehle içki satmak üzere ruhsatıyesi alınmış olmak suretile işletilmekte bulunan veya içerisinde müşteriler tarafından ispiirtolu içki istihlâk edilmesi caiz olan iş yerlerine şamil değildir.

Madde 58 — Ağır ve tehlikeli işlerin nelerden ibaret bulunduğu ve kadınların ve 18 yaşına kadar olan (18 dahil) çocukların çalıştırılması caiz olmıyan ağır ve tehlikeli işlerin hangileri olduğu ve hangi işlerde çalışan işçilerin ne gibi hastalıklarının işten mütevellid addolunacağı bu kanunun mer'iyet tarihinden itibaren altı ay zarfında İktisat ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletleri tarafından tanzim olunacak nizamnamelerle tesbit edilir.

Madde 59 — Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin vücutça bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları hakkında müessese doktoru tarafından ve bunun bulunmadığı yerlerde Hükümet veya belediye doktorları tarafından verilmiş bir rapor olmadıkça bu gibi işlere alınmaları yasaktır. Bu raporlar her türlü resim ve vergilerden muaftır.

Madde 60 — 12 den 18 yaşa kadar (18 yaşındakiler dahil) çocukların her hangi bir işe alınmalarından önce müessese doktoruna ve bunun bulunmadığı yerlerde hükümet ve belediye doktorlarına muayene ettirilerek yapacakları işin mahiyet ve şartlarına göre bünyelerinin dayanıklı olduğunun raporla tesbit ettirilmesi mecburidir. Bu raporlar her türlü resim ve vergilerden muaftır.

Kanunun mer'iyete girdiği tarihte, iş yerlerinde çalış-

tırlmakta olan ve yukarıda yazılı yaşlarda bulunan çocuklar, altı ay içinde, birinci fıkra hükmünce hekim muayenesinden geçirilerek işe elverişli olduklarını gösteren raporları, salâhiyettar memurlar tarafından talep vukuunda ibraz edilmek üzere, iş verenin yanında saklanır.

Madde 61 — Gebe veya emzikli kadınların hangi devrelerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu ve bunların çalışmaları caiz olan işlerde hangi şartlar ve usullere tâbi tutulacakları ve hangi vasıf ve şartlardaki iş yerlerinde ne suretle emzirme odaları veya çocuk bakım yurdu (Kreş) tesis edilmek mecburiyei bulunduğu İktisad ve Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletleri tarafından müştereken hazırlanacak bir nizamname ile tesbit edilir. Bu nizamname, ağır ve tehlikeli işlerle kadınların ve 18 yaşına kadarki çocukların çalıştırılması caiz olmıyan işler hakkındaki nizamname ile aynı zamanda çıkarılır.

Madde 62—İktisat veya Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletlerinden birinin göstereceği lüzum üzerine, iki vekâletçe müştereken hazırlanmak suretile:

a) Ağır ve tehlikeli olarak gösterilmiş olan işlerden başka işler için dahi alınacak işçilerin ilk önce hekim muayenesine tâbi tutulmalarını;

b) Bazı işlerde çalışan işçilerin muayyen zamanlarda umumî bir hekim muayenesinden geçirilmelerini;

c) Her türlü veya bir kısım işlerde çalışacak işçilerin sıhhi ârıazaları itibarile, yaptıkları işin mahsullerine veya umumî sıhhate, yahut beraber çalıştıkları diğer işçilere mazarratları dokunmak ihtimali takdirinde, bu gibilerin o işlerden çıkarılmalarını;

ç) Umumî hıfzıssıhha Kanununun 180 inci maddesile tesbit edilmiş olan mecburiyetlerden başkaca ve bu mecburiyetlerin hükmü mahfuz kalmak kaydile, ne vaziyette ve ne gibi şartlarda bulunan hangi iş yerlerinde ayrı ayrı veya bunlardan bir saha dahilinde bulunanlar için müşterek muayene ve ilk tedavi odaları veya revirler, yahut hastaneler açılmasını yahut oralarda mevcut resmî hastanelerde bu gibi ihtiyaçları tatmin edecek ilâveler ve

tadiller meydana getirilmesini ve bu takdirde bu gibi tadilat ve tesisat için muktazi masraflara tahsis edilmek üzere alâkadar iş yerlerinden ne nisbetlerde ve ne esas ile yardım aidatı toplanacağını;

d) Ne vaziyette ve ne gibi şartlarda bulunan, hangi iş yerlerinde banyolar, uyku yerleri, istirahat ve yemek yerleri, işçi evleri, bedenî veya meslekî terbiye ve talim müesseseleri yapılmasını;

Tesbit eder mahiyette nizamnameler çıkarılabilir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

İş ve işçi bulma

Madde 63 — İşçilerin elverişli oldukları işlere yerleşmelerine ve muhtelif işler için elverişli işçiler bulunmasına tavassut hususlarının tanzimi, bir âmme hizmeti olarak devlet tarafından yapılır.

Bu hizmetin yapılması için, İktisad Vekâletine bağlı olmak üzere gerekli görülecek merkez teşkilâtile ihtiyaca göre muhtelif şehir veya kasabalarda bu teşkilâtın şubeleri tesis edilir. Birer mıntıka veyahut yalnız bir tek belediye sınırı çevresine şamil vazifelerle kurulacak olan işbu şubelerin tesis ve faaliyetlerine muktazi masraflar için Devletin Umumî Bütçesine konulacak meblâğlardan başka ilgili vilâyetlerin ve belediyelerin bütçelerinde dahi, imkân derecesinde, iştirak hisseleri tahsis edilir.

İş ve işçi bulma teşkilâtı bu kanunun hükümlerinin tatbikini takib ve icraya salâhiyettar olmak üzere, tesis olunacak genel teşkilâtın içindedir.

Madde 64 — İş ve işçi bulma teşkilâtı, her türlü ekonomik işletmelerle serbest sanat ve hizmet mahiyetinde olan diğer bütün işler hakkında malûmat toplamak, iş arz ve talebini intizama bağlamak ve işçi ücretlerinin temevvüçlerini takib ve geçim şartlarındaki pahalılığa göre mukayese ederek İctimaî sıkıntıların önüne geçecek umumî yahut bir mıntıka veya belediye çevresine aid tedbirleri tesbit ve bunların tatbiki çarelerine tevessül etmek, muhtelif sanat ve zümrelere mensub iş verenlerle işçilerle gösteren cetvelleri neşir ve ilân etmek, işçilerin meslekî terbiyelerinin yük-

selmesi ve ehliyetli (kalifiye) işçi yetişmesi için gerekli olan tedbirler üzerinde faaliyetle bulunmak ve iş mukavelelerinin akdine vasıta olmak gibi vazifeleri, bir ücret karşılığı olmaksızın, ifa ile mükelleftir.

Bu vazifelerin yapılması tarzları, görülecek lüzuma göre, nizamname ile tayin edilir.

Madde 65 — A) İşbu kanunun mer'iyete girmesinden sonra işçilere iş ve işlere işçi bulmak üzere, kazanç kasdile hususî idarehane açılması yasaktır.

B) Kanunun mer'iyet tarihinden önce mevcut olup (A) bendinde yazılı şekilde işletilmekte bulunan bu gibi hususî idarehanelerin kapatılması esastır. İhtiyaç ve zaruretlere göre, muhtelif mıntakalara veya bazı işlere münhasır kalarak muayyen devrelerle kısmî şekillerde yahut tamamilе ve umumî surette olmak üzere, kanunun meriyetinden üç yıl sonra İcra Vekilleri Heyetinden verilecek kararlarla, bu esasın tatbikına geçilir.

Şu kadar ki iş hayatının veya işçilerin menfaatına uygun düşmez tarzda ve münhasıran müteşebbislerinin fazla kâr temin etmesini istihdaf ederek işçilerin işlerde istikrarına mâni olacak şartlar ve usullerle işletildikleri ilgili makamca tesbit edilen hususî idarehaneler, yukarıda yazılı üç yıllık mühlet ve İcra Vekilleri Heyeti kararı beklenmeksizin dahi, her biri için münferid muamele yürütölmek ve haklarındaki rapor genel merkez dairesince tasvib edilmek kaydile, derhal idareten kapatılabilir.

Madde 66 — A) 65 inci maddede yazılı kapatılma esasının tamamilе tatbiki keyfiyeti hitam buluncıya kadar faaliyetlerine devamları istisnaen tecviz edilmiş olan eski hususî iş ve işçi bulma idarehaneleri, gördükleri işlerin mahiyet ve nevilerini, açıldıkları günden beri vaki muamelelerinin umumî yekûnlarını, hizmetlerinin her bir nev'ine mukabil işçilerden ve iş verenlerden ne miktar ve nispetlerde ücret aldıklarını gösterir tarifelerini, kendilerinde kayıdlı işçilerin isim, adres ve sanatlarını, iş veya işçi bulmak hususlarını ne yolda ve ne şekilde ifa ettiklerini ve bu noktalara mümasil olmak üzere, bütün muamelelerinin ce-

reyan ve icra tarzlarıle şartlarını, bulundukları yerdeki salâhiyettar makama, işbu kanunun mer'iyetinden itibaren üç ay içinde, açık ve müfredatlı beyannamelerle bildirmeğe mecburdurlar. İlgili makamca beyannamelerin tesellümü, karşılık resmî numara kâğıdı verilmek suretile vaki olur.

B) Salâhiyettar makam, kendisine verilen beyannameler üzerine gerek bu idarehanelerin içinde ve evrak ve defterlerinde, gerek keyfiyetle alâkası bulunacak diğer şahıslar veya müesseseler nezdinde gereği gibi incelemeler ve soruşturmalar yapar. Noksan bulduğu malûmatı tamamladır. Lüzum görürse muamelelerin usul ve şartlarını ve ücret tarifelerini tadil ve ıslah eder. Bu cihetlerin ikmalinden sonra faaliyete devamlarında mahzur görülmiyen hususî idarehanelere, 65 inci maddede yazılı mühlet ve karar ile mukayyed olmak üzere (muvakkat izin kâğıdı) verilir.

Madde 67 — Yukarıdaki maddelerde yazılı hususî idarehanelerin faaliyet ve muameleleri, ilgili makamların daimî teftişi altındadır. Bunların hizmetlerine mukabil alacakları ücretleri gösteren tarifeler, salâhiyettar makamca kontrol ve tasdik edilmiş olarak yazıhanelerinde herkesin göreceği surette büyük levhalarla ilân edilmiş bulunur.

Madde 68 — Muhtelif iş ve sanat zümrelerine mensub iş verenlerin veya işçilerin kendi aralarında yahut muhtelit olarak tesis edilmiş teşekkülleri tarafından veyahut menafii umumiyyeye hâdim olan veya böyle olmayıp da münhasıran hayır işlerle iştigal eden cemiyetlerce iş ve işçi bulma faaliyetine geçilmesi ve bu husus için kendi çevreleri içinde yapacakları teşkilâtın çalışması, ancak ilgili makamdan izin almak ve bu makamın her zaman teftişine tâbi bulunmak kaydile, caizdir. Şu kadar ki, bu yolda açılacak büroların görecekları hizmetlere mukabil işçilerden her hangi bir ücret almaları yasaktır.

İşbu kanun mer'iyete girmeden önce mevcut olup böyle meslekî teşekküller veya yukarıda yazılı vasıfları haiz cemiyetler tarafından idare olunan iş ve işçi bulma faaliyetlerinin tarz ve usullerde buna müteferri muamelelere

ve saireye dair gerekli malûmat ve izahatı ihtiva etmek lazere, 66 ıncı maddede hususî idarehaneler hakkında yazılı surette ve kanunun meriyetinden sonra üç ay içinde salâhiyettar makama bir beyanname verilecektir.

Madde 69— 63 üncü maddede yazılı (Genel merkez dairesi) tarafından görülecek lüzum ve ihtiyaca göre, iş verenlerin işçi ihtiyaçlarını ve bazı vasıfları haiz işçilerin iş ihtiyaçlarını her halde resmî iş ve işçi bulma teşkilâtına bildirmeleri ve umumiyetle veya bazı vasıfları haiz bir kısım işçilerin herhangi bir işe alınmazdan önce mutlaka resmî teşkilâta müracaatla kendilerini kaydettirerek «işçi karneleri» almaları usulleri ve hususî idarehanelerle iş zümrelerinin meslekî teşekkülleri yahut menafii umumiyeye hâdim veya münhasıran hayır işlerde müştakil cemiyetler tarafından idare olunan iş ve işçi bulma faaliyetlerinden muntazam surette raporlarla resmî teşkilâtın haberdar edilmesi mecburiyeti, çıkarılacak nizamnamelerle tesbit olunur.

Madde 70 — Otel, han, pansiyon, lokanta ve aşçı dükkânları ve kahvehaneler gibi umuma açık olan toplantı yerlerini işletenlerin doğrudan doğruya veya bilvasıta iş ve işçi bulma simsarlığı yapmaları veya bu yolda sair şekillerle ücret mukabilinde tavassut ve faaliyetlerde bulunmaları ve ellerinde ilgili makamdan verilmiş resmî vesika bulunmayan şahısların bu gibi yerlerde iş ve işçi bulma işlerde iştigal etmeleri yasaktır.

Madde 71 — Resmî iş ve işçi bulma teşkilâtının tavassutu ile iş bulmuş olan işçilerin çalışacakları yere gitmelerinde, bu teşkilât tarafından verilen vesikalar üzerine. Devlet vesaiti nakliye ücretlerinde yüzde elli tenzilât yanılır.

BEŞİNCİ FASIL

Grev ve lokavt yasaklığı ve iş ihtilâflarının halli

Madde 72 — «Grev» ve «Lokavt» yasaktır.

Madde 73 — Elli kişiden az işçi bulunan iş yerlerinde on işçinin ve elliden itibaren beş yüz kişiden az işçi çalışan

iş yerlerinde umum işçi sayısının beşte biri kadar sayıda işçilerin beş yüz kişi ile daha yukarı sayılarda işçi çalıştırılan iş yerlerinde ise, en az yüz işçinin, gerek iş mukavelelerinde önceden tayyün etmiş olan ve gerek işin mahiyetine ve çalışma teamüllerine veya kanunî ve nizamî hükümlere müsteniden mer'î bulunan umumî veya hususî iş şartlarının hepsi yahut bir veya bir kaç yerine, kendi menfaatlerine daha uygun gördükleri başka iş şartlarını iş verene kabul ettirmek veyahut muayyen ve mer'î iş şartlarına karşı itirazları bulunmaksızın ancak bunların tatbikına aid usuller ve tarzların değiştirilmesini temin eylemek kasdile, aralarında kararlaştırarak, hep birlikte ve birden bire işi bırakmaları «grev» dir.

Birinci fıkrada yazılı nisabları doldurmamakla beraber, aynı maksadlardan biri için, her hangi bir iş yerinde, en az üç işçinin dahi, aralarında kararlaştırarak, hep birlikte ve birdenbire işi bırakmaları yüzünden o iş yerindeki faaliyet tamamen veya işin mahiyetine göre ehemmiyetli derecede kısmen ataletle uğrarsa, bu hale sebep olan işçilerin işbu hareketleri de «Grev» sayılır.

Çalıştıkları iş yerindeki iş şartlarına itirazları olmayıp da mahza başka bir iş yerinde çıkan «toplulukla iş ihtilâfı» nın oradaki işçiler lehine kotarılmasını sağlamak maksadile, yukarıda yazılı nisablarda işçilerin, aralarında kararlaştırarak, hep birlikte ve birdenbire işi bırakmaları dahi «Grev» hükmünde tutulur.

Madde 74 — Bir iş yerinde, gerek iş mukavelelerinde önceden taayyün etmiş olan ve gerek işin mahiyetine ve çalışma teamüllerine veya kanunî ve nizamî hükümlere müsteniden mer'î bulunan umumî veya hususî iş şartlarının hepsi veyahut bir veya bir kaç yerine, iş verenin, kendi menfaatine daha uygun gördüğü başka iş şartlarını işçilerine kabul ettirmek veyahut muayyen ve mer'î iş şartlarını değiştirmeksizin ancak bunların tatbikına aid usuller ve tarzların değiştirilmesini temin eylemek kasdile işi durdurması, yahut iş veren tarafından bu gayelerden birile yapılan teklifleri kabul etmediklerinden dolayı işten çık-

mağa mecbur olan işçiler sayısının, 73 üncü maddede «Grev» hakkında yazılmış olan nisablara varması «Lokavt» tır.

Aynı maksadlardan biri için, iş veren tarafından en az üç işçinin dahi, hep birlikte ve birdenbire işten çıkarılmaları veya iş verenin bu yoldaki teklifini kabul etmediklerinden dolayı bunların işten çıkmağa mecbur olmaları yüzünden, o iş yerindeki faaliyet tamamen veya işin mahiyetine göre ehemmiyetli derecede kısmen ataletle uğrıyarak, 73 üncü maddede yazılı nisabları doldurur sayıda işçilerin işsiz ve ücretsiz kalmaları hali kendiliğinden tahakkuk ederse, iş verenin işbu hareketi de «Lokavt» sayılır.

Madde 75 — «Grev» ve «Lokavt» hallerine müteallik 73 ve 74 üncü maddelerin hükümleri, işbu kanunun tatbik olunduğu iş yerlerinde, 1 inci maddenin «işçi» tarifi çevresine girmeyecek tarz ile çalışmakta olan müstahdemler hakkında dahi caridir.

Madde 76 — İş ihtilâflarının halli için aşağıdaki maddelerde yazılı olan uzlaştırma ve tahkim usullerine aid hükümler, bu kanunun mer'iyete girdiği günden itibaren bir yıl sonra tatbik edilir.

Kanunun mer'iyet gününe kadar her hangi bir iş yerinde mer'i bulunan umumî veya hususî iş şartları ve bunların tatbik tarz ve usulleri işbu bir yıllık müddet içinde, gerek iş verenler ve gerek işçiler tarafından, ancak kendi aralarında anlaşma yolile değiştirilebilir.

Madde 77 — Mer'i iş şartlarının hepsi yahut bir veya bir kaç veya bunların tatbik tarz ve usulleri hakkında, her hangi bir iş yerindeki umumî işçi sayısının, 10 kişiden az olmamak üzere, beşte biri kadar işçi ile iş veren arasında çıkan anlaşmazlığa: «toplulukla iş ihtilâfı» ve ayrı ayrı işçilerin kendi hak ve menfaatleri için iş verenle aralarında çıkan anlaşmazlığa da: «tek başlı iş ihtilâfı» denir. Bu iki çeşit ihtilâftan her birinin ilk önce uzlaştırma yolu ile kotarılmasına tevessül edilmesi esastır.

Madde 78 — Bir iş yerinde çalışmakta olan işçiler arasından, elli kişiye kadar iki, elliden iki yüz işçiye kadar üç,

iki yüzden bine kadar dört ve binden yukarı sayıda işçiler için beş «mümessil işçi» seçilir. Bu mümessiller, iş verenle işçiler arasında çıkacak «tek başlı» yahut «toplulukla» iş ihtilâflarını kotarmak için iş verenle veya vekili ile konuşup anlaşmak meseleyi uzlaştırmaya çalışmak ödevini yaparlar. İş veren, işçilere vaki olacak tekliflerini bu mümessillerle müzakere eder. Arada ihtilâf çıkmaması çarelerini iş verenle «mümessil» ler beraberce araştırırlar.

«Mümessil» seçilmiş olan işçilerin her biri, iş arkadaşlarının hak ve menfaatlerini doğrulukla korumak borcundadır.

«Mümessil» lerin ne kadar müddet için ve nasıl seçilecekleri ve hangi takdirde kendilerinden bu sıfatın kaldırılacağı ve bu yolda yapılacak muamelelerin şekli, kanunun mer'iyete girmesinden sonra altı ay içinde çıkarılacak olan «İş ihtilâflarını uzlaştırma ve tahkim nizamnamesi» nde gösterilir.

Madde 79 — «Tek başlı iş ihtilâfı» nda alâkadar her bir işçinin iş verenle uzlaştırılması, mümessillerin aracılığı ile olur. Uzlaşma, tarafların ve mümessillerin imzalayacakları bir zabıt varakası ile tesbit olunur. Ancak bu suretle uzlaşamadığı takdirde mahkemeye başvurulabilir.

Madde 80 —A - «Toplulukla iş ihtilâfı» hakkında iş veren ve mümessillerin ittifakla karara bağladıkları uzlaştırma şekli ve bunun hangi tarihten itibaren tatbikına başlanacağı, açık ve anlaşılması kolay bir ifade ile yazılıp iş veren ve mümessiller tarafından imzalandıktan sonra, iş yerinde işçilerin göreceği bir yere asılarak ilân olunur.

B - Bu uzlaştırma kararının mevzuunun teşkil eden «Toplulukla iş ihtilâfı» ni ortaya çıkarmış olan işçilerden en az 77 inci maddede yazılı nisabı dolduracak sayıda işçi, kararı kabul etmediklerini, ilân gününden sonra gelen ikinci iş gününün akşamına kadar, iş verene ve mümessillere bildirmezlerse, kararın hükmü o iş yerindeki bütün işçiler hakkında نافذ olur.

C - Kararın bir sureti iş veren ve mümessiller tarafından imza edilerek, iş yerinin bulunduğu mevki için işbu

kanunun tatbikatına memur olan makama 24 saat içinde tevdi edilir.

Ç - Uzlaştırma kararının hükmü, ancak kararın suretinin ilgili makama tevdiinden sonra gelecek olan ikinci iş haftasının veyahut en geç olmak üzere beşinci iş haftasının ilk gününden itibaren tatbik olunur.

Şu kadar ki, bu kararın gerek tatbikına başlanmazdan önce ve gerek tatbikına başlandıktan sonra, ilgili makamca işbu uzlaştırma şeklinin mevcut kanunî hükümlerden her hangi birine aykırı düştüğü görülürse, tatbiki menolunarak meselenin kanuna uygun şekilde yeniden karara bağlanması lüzumu iş verene ve mümessillere bildirilir.

D - Her bir uzlaştırma kararının mevzuunu teşkil eden keyfiyet için, kararın tatbikına başlandığı günden itibaren 27 inci iş haftasının ilk gününe kadar gerek iş veren ve gerek işçiler tarafından, aynı gaye ve şekilde yeni bir «Toplulukla iş ihtilâfı» ortaya konamaz.

Madde 81 — A - «Toplulukla iş ihtilâfı» hakkında 80 inci maddenin «A» bendinde yazıldığı üzere, iş veren ve mümessillerin ittifakı ile uzlaştırma kararı verilemezse, veya iş verenle mümessillerinin hepsinin birlikte tesbit ettikleri uzlaştırma kararına, aynı maddenin «B» bendinde yazılı olduğu üzere işçiler tarafından itiraz edilirse, ertesi iş gününün akşamına kadar iş veren ve mümessiller tarafından bu vaziyetin ilgili makama bildirilmesi mecburidir.

B - Uzlaştırma kararına bağlanamıyan «Toplulukla iş ihtilâfı» kendisine bildirilen ilgili makam, en çok altı iş günü içinde, ihtilâfın çıktığı iş yerine bir memur gönderir. Mümessillerle iş veren, bu memurun karşısında toplanarak keyfiyet müzakere edilir. Uzlaştırma kararına 80 inci maddenin «B» bendi mucibince işçiler tarafından itirazda bulunulmuş ise, bu işçilerin aralarından seçecekleri bir işçi daha müzakereye sokulur. Memurun vazifesi, bir uzlaştırma tarzı araştırmak ve taraflara teklif etmektir. Bu toplantıda mesele ittifakla halledilirse, memur tarafından bir «zabıt varakası» yazılarak hazır bulunanlarla birlikte im-

zalanır. Zabıt varakasının hükmü, o iş yerindeki bütün işçiler hakkında nafiz olur. Bu suretle meydana gelen kesin uzlaştırmanın mevzuu olan keyfiyet için, 80 inci maddenin «D» bendinin hükmü caridir.

Madde 82 —A - 81 inci maddenin «B» bendi mucibince kesin uzlaştırma kararma bağlanmamış olan «Toplulukla iş ihtilâfı» hakkında, memurun teklif ettiği uzlaştırma şekli ile buna karşı yapılan itirazları da havi olarak yazılacak zabıt varakasının bir sureti, 24 saat içinde ilgili makam tarafından valiye verilir.

B - Bunun üzerine, üç iş günü içinde, valinin davetile «İş İhtilâfları Hakem Kurulu» toplanarak meseleyi rüyete başlar.

Hakem Kurulu, valinin veya muavininin başkanlığı altında aşağıda yazılı tarzda teşekkül eder:

1 - O vilâyette İş Kanununun tatbikatile muvazzaf en büyük memur;

2 - Hukuk İşleri Müdürü ve bunun bulunmadığı vilâyetlerde mektupçu;

3 - Vali veya muavini ile «1» ve «2» numaralı fıkralarda yazılı iki zatın beraberce, özel şahıslar arasından seçecekleri iki aza (bunların o iş ihtilâfı ile ne doğrudan doğruya ne de dolayisile hiç bir ilgileri bulunmamak ve muhit itibarile şahsiyetleri hakkında iyi ve emniyet verici bir kanaat hasıl edilmiş olmak lâzımdır).

C - Hakem Kurulu, ihtilâfla ilgili iş vereni yahut iş veren vekilini ve o iş yerindeki işçi mümessillerini (şayet mümessiller arasında uzlaştırma şeklini kabul etmiyen varsa bunu veya bunları ve uzlaştırmayı mümessillerin ittifakla kabul etmiş olmaları takdirinde teklif olunan şekle muhalif kalan nisabı haiz işçilerin aralarından seçecekleri iki kişiyi) çağırarak iki tarafın duruşmasını yapar. Bunlardan başka Hakem Kurulu, ihtilâfın çıktığı iş yerindeki işçilerden bazılarıle, dışarıdan keyfiyet hakkında malûmat veya mütaleasının öğrenilmesine lüzum gördüğü diğer işçiler veya iş verenleri yahut sair bitaraf kimseleri dahi «şahid» veya «ehli vukuf» sıfatile çağırıp dinler. Bu sıfat-

larla çağırılan her şahsın Hakem Kurulu huzuruna gelerek sorulan hususa cevap vermesi mecburidir. Bunlar hakkında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun şahidlere ve ehli vukufa müteallik hükümleri caridir.

Ç - Gerek uzlaştırma toplantılarına ve gerek Hakem Kuruluna işçiler veya işveren yerine avukat veya dava vekili yahut vekâletname ile dışardan tayin edilmiş herhangi bir mümessil kabul edilmez.

D - Hakem Kurulu, reylerin ekseriyetile karar verir. Bu karar, kendilerine yazı ile bildirildiği günden itibaren 12 iş günü içinde taraflardan birinin valiye itiraz lâyihasını vermemesi takdirinde, kesinleşmiş olur. Kesinleşmiş karar, kurul tarafından münasib görülecek bir vasıta ile neşir ve ilân edilir ve üzerinden 26 iş haftası geçmiş olmadıkça bunun mevzuu olan mesele için yeniden «toplulukla iş ihtilâfı» çıkarılamaz.

Madde 83 — A - 82 inci maddenin «D» bendinde yazılı mühlet içinde, taraflardan birinin valiye verdiği «itiraz lâyihası» «Hakem Kurulu» kararnamesinin ve taraflardan her birile şahidler veya ehli vukufun zaptolunan ifadelerinin ve başka lüzumlu vesikaların tasdikli suretlerine bağlanarak, bu hususta valinin ayrıca yazacağı bir raporla, 48 sat içinde, Ankarada İş Kanunu tatbikatile muvazzaf Genel Merkez Dairesine gönderilmek üzere, postaya teslim edilir.

B) Bu evrakın Genel Merkez Dairesince alındığı günden itibaren 8 iş günü içinde, İktisad Vekilinin davetile «İş İhtilâfları Yüksek Hakem Kurulu» toplanarak meseleyi rüyetle başlar.

«Yüksek Hakem Kurulu», Başvekil tarafından seçilecek olan Devlet Şûrası İkinci reislerinden birinin başkanlığı altında aşağıda yazılı tarzda teşekkül eder:

1) Fakülte veya yüksek mektep profesörleri arasından İktisad Vekilinin seçeceği bir zat,

2) İş Kanunu tatbikatile muvazzaf dairenin en büyük âmiri,

3) İktisad Vekâletinde, işin mahiyetine göre, keyfiyetle ilgisi görülen diğer dairenin en büyük âmiri,

- 4) Adliye Vekâleti Hukuk İşleri Umum Müdürü,
- 5) İktisad Vekâleti Hukuk Müşaviri,
- 6) Dahiliye Vekâleti Hukuk Müşaviri.

Bazı mühim iş ihtilâfları için, İktisad Vekili, yukarıda sayılanlardan aşka bitaraf iki zatı daha «Yüksek Hakem Kurulu» na aza seçebilir.

C) Yüksek Hakem Kurulu, meseleyi kendisine tevdi edilen evrak üzerinde inceler. Kâfi derecede aydınlatılmamış bulduğu cihetleri ilgili vekâletten sorarak veya oraca lüzum gördüğü kimselerden tamamlayıcı ifadeler aldirarak, noksanları ikmal eder. Ayrıca malûmat ve müta-lealarını öğrenmek istediği resmî yahut özel sıfattaki kimseleri çağırıp dinler veya bunların yazı ile cevaplarını getirir. Bu suretle Yüksek Hakem Kurulu tarafından malûmat ve mütalealarına müracaat olunan kimselerin sorulan hususa cevap vermeleri mecburî olup haklarında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun ehli vukufa müteallik hükümleri tatbik olunur.

Ç) «Yüksek Hakem Kuruluna iş veren veya işçiler, yahut bunların avukat, dava vekili gibi her hangi bir mümessili kabul edilmez.

D) Yüksek Hakem Kurulu reylerin ekseriyetile verdiği kararı münasip göreceği vasıtalarla neşir ve ilân eder. Bu karar kesindir; alâkadarlara yazı ile bildirildiği günün ertesi iş gününden itibaren tatbik edilir. Üzerinden 26 iş haftası geçmedikçe, bunun mevzuu olan mesele için yeniden «toplulukla iş ihtilâfı» çıkarılamaz.

Madde 84 — A - Kazalarda «İş Kanunu» nun tatbik edildiği iş yerlerinde çıkacak «toplulukla iş ihtilâfları» 80 inci madde mucibince yerinde ve işçilerle iş veren arasında uzlaşmaya bağlanmazsa 81 inci maddenin (A) bendince uygun surette keyfiyetin kaza kaymakamına bildirilmesi mecburidir. Kaza kaymakamı, vilâyette İş Kanunu tatbikatına memur olan makamı keyfiyetten yirmi dört saat içinde ve doğrudan doğruya haberdar etmekle mükelleftir.

B - Vilâyetteki ilgili makam, kaymakamdan aldığı

malûmat üzerine, yirmi dört saat içinde, iş ihtilâfının çıktığı yere bir memur göndermek veya kaymakama talimat vermek suretile meseleye el koyar. Gönderilen memur yahut kaymakam, 81 inci maddenin B bendi hükmünce ihtilâfı kesin uzlaştırma ile halletmeğe tevessül eder.

C - İş ihtilâfı, kesin uzlaştırma kararma bağlanamadığı takdirde, 82 inci maddenin A bendine göre, yazılacak zabıt varakasının sureti vilâyetteki ilgili makama ve bu makam tarafından da valiye verilerek keyfiyet, aynı maddenin (B) bendi mucibince, «İş İhtilâfları Hakem Kurulu» na sevk edilir.

Ç — Yine o maddenin C bendine uygun şekilde «Hakem Kurulu» na kendilerinin gitmeleri gerekli olan işçilerle iş veren veyahut işbu iki taraftan yalnız birisi vilâyet merkezine gidemezse, «Hakem Kurulu» ihtilâfı her iki tarafın birden gıyabında rüyet ederek ve lüzum gördüğü kimselerin ifadelerini ve sair malûmatı kaymakam huzurunda istinabe veya muhabere yolile toplıyarak, aynı maddenin Ç ve D bendlerindeki hükümler dairesinde kararını verir.

D - Taraflardan birinin vilâyet Hakem Kurulu kararına itirazı takdirinde, 83 üncü maddenin hükümleri tatbik olunur.

Madde 85 — İşbu fasıldaki hükümler mucibince iş ihtilâflarının halli için işçiler tarafından verilecek lâyhalar her türlü resim ve harçtan muaftır.

Madde 86 — A - Bu faslın hükümlerine göre kesinleşmiş olan kararlara iş ihtilâfı ile alâkadar tarafların ittiba etmeleri mecburidir. Bu kararlar, aynı iş yerindeki toplulukla iş ihtilâfına karışmamış olan öteki işçiler hakkında dahi nafilidir.

B - Ekonomik ve sosyal bakımlardan fayda veya zaruret görüldüğü takdirde, İktisad Vekâleti tarafından yapılacak teklif üzerine, her hangi bir iş yerinde çıkmış olan «toplulukla iş ihtilâfı» için bu fasıl hükümlerince kesinleşerek o iş yerinde tatbik edilen iş şartlarının, aynı vaziyette bulunan ve kendi çevrelerinde iş ihtilâfı henüz çıkmamış

olan diğerk iş yerleri hakkında dahi teşmilen tatbik edilmesine İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir. Böyle bir kararın hükmüne, ilgili iş yerlerindeki iş verenlerle işçilerin inkiyad etmeleri mecburidir.

Madde 87 — İşbu fasıl hükümlerince toplulukla iş ihtilâfının halline aid uzlaştırma veya mecburî tahkim muamelelerine başlandığı günden itibaren ihtilâfın kesin surette karara bağlanmasına kadar geçecek zaman içinde, ilgili iş yerinde eski iş şartlarının tatbikına devam olunur.

Madde 88 — Uzlaştırma toplantılarına iştirak etmesi veya Hakem Kurulu huzuruna çıkması icab eden işçilerin bu ödevlerinin ifası dolayısıyla işlerinin başında bulunamadıkları zamanlar için ücretlerinden kesinti yapılmaz.

Madde 89 — Vilâyetlerdeki Hakem Kurullarile Ankaradaki Yüksek Hakem Kuruluna gelecek olan «toplulukla iş ihtilâflarının bu kurullarca kaçır gün zarfında neticelendirileceği bu kurulların yazı işlerinin ve sair gerekli muamelelerinin ne suretlerle ve kimler tarafından ifa edileceği 82 inci maddenin B bendinin 3 numaralı fıkrasına göre seçilecek iki aza ile 83 üncü maddenin B bendinin 1 numaralı fıkrasında yazılı profesör ve aynı bendin son fıkrası mucibince İktisad Vekilinin seçeceği iki azaya ne miktarlarda huzur hakkı verilebileceği ve «mümessil işçi» seçimlerinde veya iş ihtilâfı dolayısıyla vaki olacak işçi toplantılarında gözetilmesi lâzım gelen inzibat ve asayişe aid şartlar ve tedbirler ile bunlardan başka işbu fasıl hükümlerinin tatbikına aid olmak üzere tesbitine lüzum görülecek usuller ve şartların nelerden ibaret olacağı 78 inci maddenin son fıkrasında bohsolunan, «İş İhtilâflarını Uzlaştırma ve Tahkim Nizamnamesinde» gösterilir

Madde 90 — Her hangi bir iş yerinde çıkıpda Vilâyet Hakem Kuruluna gelmiş olan «toplulukla iş ihtilâfı», İktisad Vekâletince o şehir veya mıntakanın yahut bir kaç şehrin veya mıntakanın veyahut bütün memleketin umumî ekonomik ve sosyal şartlar bakımından özel bir ehemmiyette görülürse, İktisad Vekilinin, Ankaradaki «Yüksek Kurul» dan tensib edeceği iki zatı yahut bunlara ilâveten 83 üncü

maddenin B bendinin son fıkrası hükmünce seçeceği bitaraf iki zatı daha vilâyet Hakem Kuruluna, «istisnâî aza:/ sıfatile iltihak ettirmek suretile mahallinde «Büyük Hakem Kurulu» teşkil eylemesi yahut keyfiyeti «Vilâyet Hakem Kurulu» ndan alarak doğrudan doğruya «Yüksek Hakem Kurulu» na vermesi veyahut o iş ihtilâfı ile ilgili vilâyetin veya vilâyetlerin hakem kurullarından ikişer zatın «Yüksek Hakem Kurulu» na ilhakile «Fevkalâde Hakem Kurulu» nda keyfiyeti karara bağlatması caizdir. Bu suretle verilen kararlar İcra Vekilleri Heyetince aynen veya tadilen kesinleştirilir.

ALTINCI FASIL

İş hayatının murakabe ve teftişi

Madde 91 — Ulusal çalışma bütünlüğünün düzen altında yürümesini sağlamak üzere, iş hayatının kanun hükümlerine ve memleket menfaatlerine uygunluğunu Devlet takib, murakabe ve teftiş eder.

Bu vazifenin yapılması için, İş Kanunu tatbikatın: temin ve takibe salâhiyettar olmak, ve İktisat Vekâletine bağlı bulunmak üzere kurulacak «Genel teşkilât» ın içinde, ihtiyaca yetiştirecek sayı ve vasıflarda teftiş ve murakabe memurları bulunur.

Madde 92 — 91 linçî madde hükmünün tatbiki için, iş hayatının takib, murakabe ve teftişile mükellef olan makamlar veya memurlar, iş yerlerini, işin yürütülme tarzını, her türlü defterler, evrak, hesaplar ve saire gibi iş ve ticarete müteallik vesikaları ve muameleleri ve alât, «edevat, cihaz, makine, iptidâî maddelerle iş için gerekli olan malzeme ve teferruatı ve işçilerin hayatına, sağlığına, emniyetine, tekâmülüne, istirahatine veya ikametına âid olan tesisat ve tertibatı, her gün ve herhangi bir saatte görmek, gezmek, araştırmak, muayene ve tetkik etmek salâhiyetini haizdirler.

Gerek iş verenler veya vekilleri, gerek işçiler ve gerek-

se keyfiyetle ilgisi görülen sair şahıslar, takib, murakabe ve teftiş ile muvazzaf makamlar veya memurlar tarafından çağırıldıkları zaman gelmek, ifade ve malûmat vermek, gerekli olan vesika ve delilleri getirip göstermek, ve icabı halinde tevdi etmek, ve birinci fıkrada yazılı salâhiyetleri dahilinde vazifelerini ifa etmeleri için kendilerine karşı her türlü kolaylıkları yapmak ve bu yolda vaki emir ve taleblerini taallûsüz yerine getirmekle mükelleftirler.

Madde 93 — İş hayatını takib, murakabe ve teftişe salâhiyetli olan makamlar veya memurlar, bu vazifelerini ifa ederlerken, işin normal gidişini ve iş yerinin işlemlerini, tetkik ve muayene ettikleri keyfiyetin verdiği imkân dahilinde, sekteye ve ârizaya uğratmamak ve güçleştirmemekle ve ancak resmî muamelelerin yürütülüp neticelendirilmesi için aleniyete çıkarılması zarureti hasıl olmadıkça, iş verenin ve iş yerinin meslekî sırları ve şartları, iktisadi ve ticarî hal ve durumları hakkında gördükleri ve öğrendikleri hususları tamamen mahrem tutmakla ve kendileri tarafından malûmat ve ifadeleri alınan yahut kendilerine müracaat veya ihbarda bulunan işçilerin ve diğer şahısların isimlerini ve hüviyetlerini ifşa etmemekle mükelleftirler.

Madde 94 — Devlet, vilâyet, veya belediyeler tarafından doğrudan doğruya işletilmekte olan müesseselerle Millî Müdafaa Vekâletine aid iş yerlerinin veya memleketin emniyeti için gerekli maddeler yapılan diğer fabrika veya imalâthanelerin ne suretle ve kimler tarafından murakabe ve teftiş edileceği ve bu murakabe ve teftişlerden alınacak neticelere göre icab edecek takiblerin ne yollar ve şartlar dahilinde yürütüleceği bir nizamname ile tesbit edilir.

Madde 95 — İş mürakabe ve teftişine salâhiyetli makamlar ve memurlara vaki olacak müracaat veya ihbarlarla murakabe ve teftişe müteallik zabıt varakaları ve saire gibi evrak, defterler ve muameleler, her türlü resimden muaftır.

Madde 96 — 99 uncu madde mucibince İş Kanunu tatbikatını temin ve takib ile muvazzaf olmak üzere kurula-

cak genel teşkilâtın başka, gerek Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin ve gerek diğer devlet veya vilâyet yahut belediye teşkilâtının ifa ile mükellef oldukları vazifeler ve kanunen haiz bulundukları salâhiyetler itibarile, iş yerlerinde kendi memurlarına müstakil surette yaptırmaları icab eden teftişler ve murakabeler, eskisi gibi ayrıca cereyan eder. Şu kadar ki, bu suretle müstakil mürakabe ve teftişlerde bulunan diğer devlet, veya vilâyet yahut belediye memurlarının, teftiş neticelerini ve bu yolda yapmağa tevessül edecekleri takibatı ayrıca o yerde işbu Kanunun tatbikına memur bulunan makama, teftişin bittiği günden itibaren kırk sekiz saat zarfında, yazı ile bildirmeleri lâzımdır.

Madde 97 — İş verenler, işlettikleri iş yerlerinde ve bunların alâkalı kollarında, salâhiyettar memurlar tarafından yapılan teftişlerin neticelerini yazmağa mahsus bir defter bulundurmakla mükelleftirler. Bu defterin şekli, ne yolda doldurulacağı ve buna ilgili muamelelerin usulleri «iş murakabe ve teftiş nizamnamesi» nde gösterilir. Bundan başka, iş murakabe ve teftişini kolaylaştırmak üzere, iş verenlerin senede kaç defa, muayyen suallere gerekli olan cevaplar için, ilgili makam tarafından kendilerine gönderilecek beyannameleri doldurup vermek mükellefiyetinde bulundukları dahi yukarıda anılan nizamname ile tesbit edilir. Bu beyannameleri, iş verenlerin hakikate uygun ve eksiksiz doldurmaları mecburidir.

Madde 98 — İş murakabe ve teftişile muvazzaf makamlar veya memurlar tarafından ifade ve malûmatlarına müracaat edilen işçilere, iş verenlerin veya vekillerinin gerek doğrudan doğruya ve gerek dolayısıyla telkinlerde bulunmaları, işçileri hakikati saklamağa yahut değiştirmeye sevk veya her hangi bir suretle icbar etmeleri veyahut işçilerin ilgili makamlara vaki olan ihbar, müracaat veya ifadeleri üzerine bunlara karşı fena muameleler yapmağa kalkışmaları yasaktır.

İşçilerin de çalıştıkları veya ayrıldıkları iş yerlerde iş verenler hakkında, ilgili makamlar ve memurlara hakikate

uygun olmıyan ihbar veya müracaatta bulunarak bu makamlar ve memurları lüzumsuz muamelelere sevketmeleri, iş verenleri haksız yere kanunen muateb vaziyette göstermeğe kalkışmaları ilgili makamlarca kendilerinden sorulan hususlar için doğru olmıyan cevaplar vererek murakabe ve teftişin ifasını karıştırmak, güçleştirmek veya yanlış bir neticeye vardırarak gibi kötü niyetli hareketlerde bulunmaları yasaktır.

Madde 99 — Bu kanunun hükümlerinin tatbikatını temin ve takibe salâhiyetkar makamlar veya memurlar tarafından lüzumu halinde vaki olacak taleb üzerine, zabıta kuvvetleri, işbu makamla veya memurların vazifelerini tam ve kâmil bir surette ifa etmeleri esbabını temin eylemekle mükelleftirler.

YEDİNCİ FASIL

Sosyal yardımlar

Madde 100 — İş hayatında, «iş kazalarile meslekî hastalıklar», «Analık», «İhtiyarlık», «İşten kalma», «Hastalık» ve «ölüm» hallerine karşı yapılacak sosyal yardımlar, devlet tarafından tanzim ve idare edilir.

Bu vazifenin ifası için, işbu kanunun mer'iyete girdiği tarihten bir yıl sonra, devlet müessesesi olmak üzere, bir «işçi sigorta idaresi» kurulur.

«İşçi sigorta idaresi» İş Kanunu tatbikatını temin ve takib ile muvazzaf genel teşkilâta bağlıdır.

Madde 101 — İşçiler, iş yerlerine alınmalarile beraber kendiliğinden sigorta olunmuş olurlar. Bunlar bu suretle «sigortalı» olmak hak ve vecibesinden feragat veya istinkâf edemezler.

«İşçi sigortası» hak ve vecibesini azaltmak veya başkasına devir ve ferağ etmek yolunda sigortalı işçinin iş verenle yahut üçüncü bir şahısla vukubulacak her türlü akidleri de hükümsüzdür.

Bu kanunun tatbik edildiği iş yerlerinde işçi tarifine

dahil olmaksızın çalıştırılmakta olan müstahdemler hakkında dahi işçi sigortası hükümlerinin hak ve vecibeleri cari olur.

Madde 102 — İş verenle aynı çatı altında yaşayan ve iş verenin işlettiği iş yerinde çalışan karısı, usulü, fûruu ve kardeşleri sigortaya dahil değildir.

Bunlardan başka ecnebi bir memleketteki her hangi bir müessese tarafından ve o müessese nam ve hesabına Türkiyeye muvakkat bir işin icrası için gönderilmiş olan işçiler dahi sigortadan hariç sayılırlar.

Buna mukabil, bir Türk müessesesine mensup olup Türkiye'de sigortalı bulunan ve o müessese tarafından muvakkat bir işin icrası için ecnebi bir memlekete gönderilmiş olan işçi, o muvakkat işini yaptığı müddetçe dahi sigorta kanunile tesbit edilmiş olan hak ve vecibeleri muhafaza eder.

Madde 103 — «İşçi sigortası»nın işçilere veya hak sahibi haleflerine temin ettiği haklardan istifade edebilmek için bunların Türkiye'de yaşamaları şarttır. Türkiyeden muvakkaten ayrılan bu gibi işçiler ve halefleri ancak bir yıl müddetle sigorta haklarını muhafaza ederler. Şu kadar ki, bunların memleket dışarısında geçirdikleri işbu muvakkat müddet için, evvelce sigortadan kendilerine tahsis edilmiş olan iradlar işletilmez. Bir yıl bitmezden önce Türkiye'ye dönenlerin iradları, geldikleri tarihten sonraki ayın başından itibaren yeniden bağlanır.

Madde 104 — Hususî sigortalara müteallik olan diğer kanunlardaki hükümler işçi sigortası hakkında cari değildir.

Madde 105 — İşçi sigortası için idare tarafından yapılan muamelelerle bu muameleler için alâkadarlara verilmesi veya bunlardan alınması lâzım gelen ihbarname, makbuz, ilmühaber, arzuhal, beyanname ve saire gibi bütün evrak ve vesaik her türlü resim ve harçlardan muaftır.

Madde 106 — İş veren, işçi sigortası için kanunen ken-

dişine terettüb eden mükellefiyetlerden ve sair masraflardan dolayı işçi ücretlerinden tenzilât yapamaz.

Madde 107 — İşçi sigorta idaresi, ilk önce «iş kazasıle meslekî hastalıklar» ve «Analık» sigortalarını yapar. İşbu sigortalara aid hükümleri havi kanunlar en geç bu kanunun mer'iyetinin altıncı ayı sonuna kadar, ve diğer sigorta kollarına aid kanunlar ise o sigortaların tatbikına imkân hasıl odlukça, hükümet tarafından Büyük Millet Meclisine sevk edilir.

SEKİZİNCİ FASIL

Ceza hükümleri

I - İş akdine müteallik cezalar

Madde 108 — 1)9 uncu maddede yazılı olan sürekli işleri mukaveleye bağlamıyan veya bu mukaveleyi o maddenin tariflerine uygun şekilde yapmıyan,

2) 10 uncu maddede yazıldığı gibi işçinin talebi üzerine kendisine işin umumî ve hususî şartlarını gösterir imzalı bir vesika vermiyen,

3) 18 inci madde mucibince işçiye «Yeni iş arama izni» vermiyen,

4) 21 inci madde mucibince işçiye ücret pusulası vermiyen veya işçinin ücret defterine ücret hesaplarını geçirmiyen,

İş veren veya iş veren vekili beş liradan elli liraya kadar;;

5) 11 inci maddede yazılı takım mukavelesini bu madde hükümlerine göre tanzim ve tatbik etmiyen,

6) 19 ve 20 inci maddeler hükmünce işçi ücretlerini, zaruret olmaksızın, ödemiyen,

7) 22 inci madde hükmüne uymıyacak şekilde işçi ücretlerinden tazminat karşılığı kesen,

8) İş yerlerinin dahilî talimatnameleri hakkında 29 uncu maddenin hükümlerinden her hangi birine uymıyacak şekilde harekette bulunan, yahut talimatnamede yazı-

lı olan şartlardan her hangi birini tatbik etmiyen veya başka türlü tatbik eden,

9) İşçilerden kesilecek para cezaları hakkında 30 uncu madde hükümlerinden her hangi birine uymaz şekilde muamele yapan,

10) 32 ve 33 üncü maddeler mucibince çıkarılacak nizamnamelerde yazılı hükümlere uygun olmayacak şekilde harekette bulunan yahut işçi ücretlerini bu nizamnamelerin tayin ettiği tarzdan başka türlü hesap ederek veren veya daha aşağı hallerde ödeyen,

İş veren veya iş veren vekili on liradan yüz liraya kadar,

11) Kadın işçilerin 25 inci madde mucibince gebelik ve doğum esnasındaki kanunî istirahat devreleri içinde bilerek bu gibi kadınları çalıştıran,

12) Ekonomların açılması veya işletilmesi hususlarında 27 inci maddenin hükümlerinden her hangi birine uymıyacak şekilde hareket eden,

13) 31 inci maddenin ikinci fıkrasında yazılı olduğu üzere işçiye şahadetname vermiyen veya verdiği şahadetnameye işçi hakkında doğru olmıyan yazılar yazan,

14) İşçi ücretlerinin ödeme tarzlarını değiştirmek hususunda 34 üncü madde hükümlerine riayette bulunmıyan;

İş veren veya iş veren vekili yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

Madde 109 — 108 inci maddede yazılı suçlardan her hangi birini, evvelki mahkûmiyetin cezasını çektikten sonra, bir sene zarfında birinci defa tekrar işliyen kimseye önceki hükmün üçte biri nisbetinde ve bir defadan daha fazla, tekrar işliylene ise yarı nisbetinde fazla para cezası hükmolunur.

II. İşin tanziminde cezayı müstelzim haller

Madde 110 — 1) 35 inci maddedeki hükümler mucibince tesbit edilmiş olan iş müddetlerinden fazla olarak işçileri çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

2) 36 ıncı madde mucibince sağlık kaideleri bakımından günde ancak sekiz saat veya daha az çalışması lâzım gelen işlerde işçileri nizamnamede yazılı müddetlerden daha fazla çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline yirmi liradan yüz elli liraya kadar;

3) 37 inci maddede yazıldığı veçhile fazla çalışma saatlerde işletilen iş yerlerinde bu husustaki nizamname hükümlerine uygun muamelede bulunmayan iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar (şu kadar ki, fazla çalışma saatile işletilen işçilere, nizamnamede tesbit edilen yüzde nisbetleri derecesinde fazla ücret ödemiyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yetmiş beş liraya kadar);

4) 38 inci madde mucibince bazı sebepler dolayısıyla işçilerin kanunî çalışma müddetinden fazla istisnaî çalıştırılmalarına cevaz verilen hallerde ücretlerin tesviyesi hususunda bu madde hükmüne riayet etmeyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yetmiş beş liraya kadar; ve aynı maddenin ikinci fıkrasına göre alâkadar makama keyfiyeti bildirmiyen iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

5) 39 uncu maddede yazılı hallerde fazla çalıştırılması icap eden işçileri İcra Vekilleri Heyetince tayin edilen müddetten daha uzun zaman çalıştıran veya aynı maddenin ikinci fıkrası mucibince işçi ücretlerini ödemiyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar;

6) 40 ıncı madde mucibince kanunî çalışma müddetleri içinde sayılan hallerden dolayı işçi ücretlerini eksiltmeye uğratan iş veren veya iş veren vekiline on liradan yetmiş beş liraya kadar; ve aynı madde mucibince bu haller için çıkarılacak nizamnamelerin hükümlerine aykırı düşecek hareketlerde bulunan iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

7) 41 inci madde mucibince çalışma saatlerini ayar ve tayin etmeyen veya dahilî talimatnamelerinde göstermeyen, yahut iş yerlerinde levhalarla ilân etmeyen iş veren veya iş veren vekiline iki liradan on liraya kadar;

8) 42 inci maddede yazılı dinlenmeler hakkındaki hükümlere riayet etmeyen iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

9) 43 üncü madde mucibince geceleri işçi çalıştırmalarına cevaz verilen iş yerlerinde işçileri geceleri sekiz saatten fazla çalıştıran veya işçilere işin ortalama zamanında dinlenme vermiyen, ve yahut gece işçi çalıştırmaya ait nizamname hükümlerine riayet etmeyen veya nöbetleşe işçi postaları kullanılan işlerde aynı maddenin «IV» numaralı fıkrası hükümlerine uygun hareket etmeyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar; ve aynı maddenin «II» numaralı fıkrası hükmünce çıkarılacak nizamnamede, gece işletilmeleri yasak edilmiş olan iş yerlerinde işçileri geceleyin çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere;

10) 45 inci madde mucibince cumartesi günleri saat on üçten itibaren tatil edilmesi icap eden iş yerlerinde işçi ücretlerini tam olarak ödemiye iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar;

11) 46 ncı maddenin (I) ve (II) numaralı bendleri mucibince Cumhuriyet bayramında işçilere ücretlerini ödemiye iş veren veya iş veren vekiline on liradan yetmiş beş liraya kadar; ve aynı maddenin (III) numaralı bendi mucibince iş yerini kapatmak mecburiyeti bulunmıyan sair bayram ve tatil günleri için işçilerin ücreti hakkında dahilî talimatnamede tesbit etmiş olduğu usule riayet etmiye iş veren veya iş veren vekiline beş liradan yirmi beş liraya kadar;

12) 47 inci maddede sayılan işçiler veya memurlar hakkında çıkarılacak nizamname hükümlerine riayet etmiye iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar;

13) 48 inci madde hükümlerine uymıyacak bir tarz ile 16 yaşını doldurmamış çocukları çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar;

14) 49 uncu madde ile yasak edilmiş olan işlerde on

sekiz yaşını doldurmamış erkek çocukları veya her yaştaki kız veya kadınları çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere;

15) 50 inci maddenin «II» numaralı fıkrası mucibince geceleyin on altıdan yukarı yaştaki kız ve erkek çocuklarla daha büyük kadınların çalıştırılmalarına dört yıl için izin verilecek olan bazı işler müstesna tutulmak üzere, bu maddenin (1) numaralı» fıkrasında yazılı esas hükme göre sair sanayie ait işlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek çocuklarla her yaştaki kız ve kadınları geceleyin çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere; ve aynı maddenin «II» numaralı fıkrası mucibince geceleyin on altıdan yukarı yaştaki kız ve erkek çocuklarla daha büyük kadınların çalıştırılmalarına dört yıl için izin verilecek olan işlerde bu gibi çocuklar ve kadınlar hakkında İktisat Vekâletince tesbit edilen şartlar ve usullere riayet etmiyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar; ve aynı müddetin «III» numaralı fıkrasında yazılı halleri alâkadar makama yirmi dört saat içinde bildirmiyen iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

16) 51 inci maddenin tariflerine uygun şekilde işçi cetvellerini tanzim etmiyen yahut noksan tanzim eden veya bu cetvelleri talep vukuunda alâkadar makama ibraz etmiyen iş veren veya iş veren vekiline beş liradan elli liraya kadar;

17) 52 inci maddede yazılı nizamnamelerle tesbit edilen usuller ve kaidelere riayet etmiyen iş veren veya iş veren vekiline on liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Madde 111 — 110 uncu maddede yazılı suçlardan herhangi birini, evvelki mahkûmiyetin cezasını çektikten sonra, bir sene zarfında birinci defa tekrar işliyen kimseye önceki hükmün üçte biri nisbetinde ve bir defadan daha fazla tekrar işliyene ise yarı nisbetinde fazla para cezası hükmolunur.

III - İşçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti hükümlerinden dolayı cezayı müstelzim haller

Madde 112 — 1) 54 üncü maddenin birinci fıkrasındaki esas hükme riayet etmiyerek 55 inci madde mucibince çıkarılacak olan «İşçilerin Sağlığını Koruma ve İş Emniyeti Nizamnamesi» inde veya bazı işlere aid özel tedbirleri gösteren ayrı ayrı nizamnamelerde esasa müteallik ve birinci derecede sayılmış olan şartları tam ve mükemmel bir halde tutmayan iş verene yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası verilir ve noksanların ikmaline kadar iş yeri kapatılır. İşbu nizamnamelerde ikinci derecede sayılan şartları tamamlamayan iş verene ise elli liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur ve noksanların ikmaline kadar iş yerinin kapatılmasına dahi karar verilebilir.

2) 54 üncü maddenin ikinci fıkrasında yazılı olduğu üzere sağlık koruma ve iş emniyeti şartlarına riayet etmiyerek başka işçilerin emniyetini yahut sağlığını tehlikeye düşüren işçiye (dahilî talimatnamede sağlık koruma ve iş emniyeti şartlarına mugayir hareketler için 30 uncu madde mucibince tesbit edilmiş olan ve doğrudan doğruya iş yerinde iş veren veya iş veren vekili tarafından tatbik edilen ücret kesintilerinden başka) beş liradan elli liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 113 — 1) 56 ıncı maddenin A bendinin üçüncü fıkrası mucibince «işletme vesikası» almaksızın açtığı iş yerinde işçi çalıştıran iş veren veya iş veren vekiline:

a) Vesikasız açtığı iş yerinde «işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesi» nin veya özel nizamnamelerin bütün şartları noksansız olarak yerine getirilmiş bulunuyorsa, beş liradan elli liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

b) Vesikasız açtığı iş yerinde adı geçen nizamnamelerin yalnız ikinci derecedeki şartları kısmen veya tamamen yerine getirilmemiş bulunuyorsa, on liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur ve bu şartların ikmaline kadar iş yeri kapatılabilir.

c) Vesikasız açtığı iş yerinde adı geçen nizamnamelerin birinci derecedeki şartları kısmen veya tamamen yerine getirilmemiş bulunuyorsa, yirmi liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve her halde bu şartların ikmaline kadar iş yeri kapatılır.

2) Aynı maddenin B bendindeki ikinci fıkranın son cümlesi mucibince alâkadar memurlar tarafından sonradan görülen noksanlardan birinci derecede sayılmış şartlara dahil bulunanları nizamden muayyen mühlet zarfında ikmal etmeyen iş verene elli liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve her halde bu şartların ikmaline kadar iş yeri kapatılır. Yukarıda anılan noksanlardan ikinci derecede sayılmış şartlara dahil bulunanları nizamden muayyen mühlet zarfında ikmal etmeyen iş verene ise, on liradan elli liraya kadar hafif para cezası hükmolunur ve bu şartların ikmaline kadar iş yeri kapatılabilir.

3) Aynı maddenin C bendinde yazıldığı üzere ikinci derecedeki şartlarda görülen noksanları nizamden muayyen mühlet zarfında ikmal etmediğinden dolayı idareten kapatılmış olan iş yerini memnuiyet hilâfına olarak tekrar açıp işleten iş verene, yirmi liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur ve iş yeri tekrar kapatılır.

4) Aynı maddenin Ç bendinin son cümlesinde yazıldığı üzere nizamden muayyen mühlet içinde iş yerindeki noksanları ikmal ve ıslah etmeyen iş verene, yirmi liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur ve bu şartların ikmaline kadar iş yerinin kapatılmasına dahi karar verilebilir.

5) Aynı maddenin F bendi mucibince idareten kapatılmış olan bir iş yerini memnuiyet hilâfına olarak, tekrar açıp işleten iş verene, yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve her halde iş yeri kapatılır.

6) Aynı maddenin G bendi mucibince noksanları nizamden muayyen mühlet içinde ikmal edilmeyerek ilgili makamdan «işletme vesikas» alınmamış olan bir işyerini işleten işverene (işbu işyeri idareten kapatılmamış bulunu-

yorsa) elli liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve aynı sebepten dolayı idareten kapatılmış bulunan iş yerini memnuiyet hilâfına olarak tekrar açıp işleten iş veren ise, yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

7) 56 ncı maddenin H bendinde yazılı hallerden aynı maddenin A bendi hükmüne temsil edilenler için o bendin tariflerine uygun surette muamele ifa etmemiş olan işveren hakkında işbu 113 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasındaki C bendinin hükümleri tatbik olunur ve 56 ncı maddenin H bendinde yazılı hallerden aynı maddenin B bendi hükmüne temsil edilenler için o bendin tariflerine uygun surette muamele ifa etmemiş olan işveren hakkında ise işbu 113 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasındaki b bendi hükmünce ceza verilir.

Madde 114 — 1) 57 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı olduğu veçhile; işyerine içki getiren veya sarhoş olarak gelen, yahut bu gibi içkileri işyerinde kullanan kimseye beş liradan elli liraya kadar ve bu içkileri başkalarına veren veya satan şahsa ise yirmi beş liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

2) Yukarıki fıkra da yazılı suçlardan birini yapan, bizzat işveren veya işveren vekili, yahut, işçilerin sevk ve idaresile, yahut bunlar üzerinde murakabe veya nezaret ile muvazzaf bir kimse ise, buna verilecek ceza iki katma çıkarılır.

3) Aynı maddenin 2 nci fıkrası mucibince ispiertolu içkiler hakkındaki yasağa muhalif hareketlerin vuku bulmaması için icab eden dikkat ve murakabeyi ifa etmiyenlere yirmi liradan yüz liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 115 — 58 inci madde mucibince ağır ve tehlikeli işler hakkındaki nizamnamenin hükümlerine muhalif olarak bu işlerde kadınlar ve on sekiz yaşını tamamlamamış çocukları çalıştıran, işveren veya işveren vekiline yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasile beraber bir haftadan bir aya kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 116 — 59 uncu madde mucibince ağır ve tehlikeli işlerde, doktor raporu olmaksızın işçi çalıştıran, işveren veya işveren vekiline yirmi beş liradan yüz liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Madde 117 — 60 ıncı madde mucibince 12 den 18 yaşa kadar (18 yaşındakiler dahil) çocukları doktor raporu olmaksızın herhangi bir işte çalıştıran veya aynı maddenin ikinci fıkrasında yazıldığı üzere eski işyerlerinde çalışmakta olan bu yaşlardaki çocukları altı ay içinde hekim muayenesinden geçirmiyen ve bunlar hakkındaki raporları talep vukuunda ibraz etmiyen işveren veya işveren vekili elli liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına çarptırılır.

Madde 118 — 1) 61 inci madde mucibince çıkarılacak olan nizamname hükümlerine uygun olmıyarak, gebe veya emzikli kadınların çalıştırılması yasak olan işlerde bunları çalıştıran işverene veya işveren vekiline yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ve bunların çalıştırılmaları caiz olan işlerde ise nizamnamede tesbit edilmiş olan şartlar ve usullere riayet etmiyen işverene veya işveren vekiline elli liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

2) Aynı maddede anılan nizamname hükmünce emzirme odası veya çocuk bakım yurdu tesis edilmesi icab eden işyerinde bu tesisatı nizamden muayyen mühlet zarfında yapmıyan işverene yirmi beş liradan yüz liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 119 — 62 inci madde mucibince çıkarılacak olan nizamnamelerin hükümlerine mugayir harekette bulunan işverene veya işveren vekiline on liradan yüz liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 120 — 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118 ve 119 uncu maddelerde yazılı suçlardan herhangi birini, evvelki mahkûmiyetin cezasını çektikten sonra, bir sene zarfında birinci defa tekrar işliyen kimseye önceki hükmün üçte biri nisbetinde ve bir defadan daha fazla tekrar işliylene ise, yarı nisbetinde fazla para cezası hükmolunur.

IV. İş ve işçi bulma hükümlerinden dolayı cezayı müstelzim haller

Madde 121 — 1) 65 inci maddenin A ve B bendleri hükümlerinden birine muhalif olarak işçilere iş ve işlere işçi bulmak üzere hususî idarehane açan kimseye elli liradan başlamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve idarehane kapatılır.

2) Aynı maddenin B bendinin ikinci fıkrası hükmüne tevfi kan idareten kapatılmış olan böyle bir hususî idarehaneyi memnuiyet hilâfına olarak tekrar açıp işleyen kimseye yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve idarehane kapatılır.

3) Yukarıki fıkralar mucibince cezaya çarptırılarak kapatılmış olan idarehaneyi tekrar açıp işleyen kimseye evvelki para cezasının iki misli hükmolunacağı gibi ayrıca iki aya kadar hafif hapis cezası dahi verilir.

Madde 122 — 1) 66 ncı maddenin A bendi hükmünce salâhiyet tar makama verilmesi lâzım gelen beyannameyi mühleti zarfında vermiyen hususî iş ve işçi bulma idarehanesi sahip veya müdürüne 25 liradan 100 liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

2) Aynı maddenin B bendi mucibince salâhiyet tar makam tarafından yapılacak incelemeler ve soruşturmalara karşı güçlükler çıkaran veya kendisine tebliğ edilen noksanları tamamlamıyan veya muamelelerinin usul ve şartlarında ve ücret tarifelerinde salâhiyet tar makamın yaptığı tadiller ve ıslahları o suretle tatbik etmiyen ve yahut yukarıda yazılı muameleleri ikmal ettirerek «muvakkat izin kâğıdı» almıyan hususî idarehane sahip ve ya müdürüne yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur ve böyle bir idarehane, İdarî surette kapatılmamış bulunuyorsa, işlemekten menolunur.

Madde 123— 1) Hususî iş ve işçi bulma idarehanesinde, 67 nci madde mucibince salâhiyet tar makamın tasdikinden geçirilmemiş tarifelere göre ücret alarak muamele yapan veya tasdikli tarifeden fazla ücret alan idarehane

sahip veya müdürüne yüz liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasile beraber bir haftadan bir aya kadar hafif hapis cezası dahi verilir.

2) Aynı madde mucibince salâhiyettar makamdan tasdikli ücret tarifesini yazıhanesinde levhalarla ilân etmiyen idarehane sahip veya müdürüne yirmi beş liradan yetmiş beş liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Madde 124 — 1) 68 inci maddenin birinci fıkrası mucibince muhtelif iş ve sanat zümreleri veya menafii umumiyeye hadim yahut münhasıran hayır işlerle müştagil cemiyetler tarafından, ilgili makamın izni alınmaksızın iş ve işçi bulma faaliyetine geçilmesi halinde bu hareketin müteşebbis veya faillerine on liradan elli liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

2) Aynı madde mucibince ilgili makamdan izin alarak iş ve işçi bulma faaliyetine geçen teşekküllerce işçilerden herhangi bir ücret alınması halinde, bu hareketin faillerine yirmi beş liradan yüz elli liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

3) Aynı maddenin son fıkrası mucibince İş Kanununun mer'iyete girmesinden önce mevcut meslekî teşekküller veya cemiyetler tarafından idare olunan iş ve işçi bulma faaliyetlerine müteallik beyannameyi muayyen mühlet içinde salâhiyettar makama vermiyen teşekkül veya cemiyet mümessil veya müdürlerine on liradan elli liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 125 — 1) 69 uncu madde mucibince işverenlerin işçi ihtiyaçlarını ve bazı vasıfları haiz işçilerin iş ihtiyaçlarını resmî «iş ve işçi bulma teşkilâtı» na bildirmeleri, yahut umumiyetle veya bazı vasıfları haiz bir kısım işçilerin herhangi bir işe alınmazdan önce resmî teşkilâttan «işçi karnesi» almaları usulleri hakkındaki nizamnamelerin hüküm ve şartlarına riayet etmiyen işverene, beş liradan yirmi beş liraya kadar ve işçiye ise on liraya kadar hafif para cezası verilir.

2) Aynı madde mucibince hususî iş ve işçi bulma ida-

rehanelerinin, yahut iş zümrelerine ait meslekî teşekküller veya cemiyetler tarafından idare olunan iş veya işçi bulma teşkilâtının faaliyetlerinden muntazaman raporlarla ilgili makamın haberdar edilmesi mecburiyetine dair çıkarılan nizamnamelerin hüküm ve şartlarına münafî harekette bulunan hususî idarehane sahib veya müdürüne, yahut teşekkül veya cemiyetin iş ve işçi bulma teşkilâtını idare ile muvazzaf kimseye beş liradan yirmi beş liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Madde 126 — 1) 70 inci madde hükmünce umuma açık olan bir toplantı yerini işletmekte olup da doğrudan doğruya veya bilvasıta iş veya işçi bulma simsarlığı yapan, yahut bu yolda sair şekillerle ücret mukabilinde tavassut ve faaliyette bulunan kimseye yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. Tekerrür halinde iki kat para cezasile beraber bir haftadan bir aya kadar hapis cezası dahi verilir.

2) Aynı madde hükmünce umuma açık toplantı yerlerinde, ilgili makamdan verilmiş resmî vesikası olmaksızın iş ve işçi bulma tavassut ve faaliyetinde bulunan kimseye elli liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası ve tekerrür halinde bu cezanın iki mislile beraber bir haftadan bir aya kadar hapis cezası dahi hükmolunur.

V. Grev ve Lokavt yasaklığına ve iş ihtilâflarının halline müteallik hükümlerden dolayı cezayı müstelzim haller

Madde 127 — 1) 72 nci maddedeki esas hükme muhalif olarak ve 73 üncü maddenin birinci veya ikinci yahut üçüncü fıkrasındaki tariflerden birine uygun tarzda grev yapan işçilerden her biri on liradan yüz liraya kadar hafif para cezasına çarptırılır.

2) Grev yapan işçiler, âmme hizmeti gören müesseselerde çalışmakta iseler, bunlardan her biri hakkında 1 numaralı fıkra yazılı para cezasile birlikte bir aydan altı aya kadar hafif hapis cezası dahi hükmolunur.

3) Yapılan grev Devlet, vilâyet veya belediye idare ve-

ya kararları üzerinde bir tesir ve tazyik icra etmek maksadına matuf bulunuyorsa failleri iki aydan iki seneye kadar hapis ve bir aydan bir seneye kadar Devlet müesseseleriyle âmmeye hizmetleri müesseselerinde çalışmaktan menolunurlar.

Madde 128 — 1) Grev yapan işçiler, işyerini veya işverenin kendisine veya vekiline, yahut işçilerin sevk ve idare veya nezaretile muvazzaf kimselere aid malları tahrib veya telef eder, yahut zarara uğratırlarsa bu cürmün ikama iştirak edenlerin her biri elli liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezasıyla birlikte iki aydan bir seneye kadar hapse mahkûm edilir.

2) Âmmeye hizmeti gören müessesede çalışmakta iken grev yapan işçiler işbu müessesenin işyerlerini yahut sair mallarını tahrip veya telef ederler yahut zarara uğratırlarsa, bu cürmün ikama iştirak edenlerin her biri yüz liradan üç yüz liraya kadar ağır para cezasıyla birlikte altı aydan üç seneye kadar hapse mahkûm edilirler. Yukarıda yazılı cürüm, bir Devlet müessesesinin işyeri veya sair malları üzerine ika edildiği takdirde bu cezalar yarı nisbette artırılır.

Madde 129 — 127 nci maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı suçta önyak olanlar hakkında o fıkra yazılı para cezası üçte bir nisbetinde artırılmakla beraber bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezası dahi verilir.

127 nci maddenin 2 ve 3 numaralı fıkralarındaki yahut 128 inci maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarındaki suçlardan birine önyak olanlar hakkında ise o fıkralarda yazılı para ve hapis cezaları üçte bir nisbetinde artırılır.

Madde 130 — 73 üncü maddede yazılı grev nisablarından birini doldurur sayıda işçilerin, aralarında kararlaştırılarak ve hep birlikte 16 nci maddedeki 2 numaralı (ahlâk ve hüsnü niyet kaidelerine uymayan haller) bendinin e fıkrasında yazılı tarzda, işyerlerinin dahilî talimatı veya iş mukavelesinin şartları mucibince yapmakla mükellef bulundukları ödevlerden herhangi birini, kendilerine vaki ihtara rağmen, ifadan imtina etmeleri veya işin yolunda iş-

lemesini bozacak hareketlerde bulunmaları halinde bunlara beş liradan elli liraya kadar hafif para cezası verilir.

Böyle müşterek bir harekete önyak olanlardan her biri hakkında bu para cezası üçte bir nisbetinde artırılmakla beraber on günden iki aya kadar hafif hapis cezası dahi hükmolunur (16 ncı madde ile bu gibi ahval için işverene verilmiş olan fesih hakkı mahfuzdur).

Madde 131 :— 1) 72 nci maddedeki esas hükme muhalif olarak 74 üncü maddenin birinci veya ikinci fıkrasındaki tariflerden birine uygun tarzda lokavt yapan işveren, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

2) Lokavt, âmme hizmeti gören bir müessesede yapıldığı takdirde işveren 1 numaralı fıkra yazılı para cezasının iki misline mahkûm edilmekle beraber üç aydan altı aya kadar hapis cezasına dahi çarptırılır.

3) Lokavt, Devlet veya vilâyet yahut belediye idare veya kararları üzerinde tesir veya tazyik icra etmek maksadına matuf bulunuyorsa, işveren iki bin beş yüz liradan beş bin liraya kadar ağır para cezasile birlikte 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasına dahi çarptırılır. Bu maksatla yapılmış olan lokavt âmme hizmeti gören müessesede vaki olmuş ise işverene altı bin liradan başhyan ağır para cezasile birlikte 3 seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası dahi hükmolunur.

Madde 132 — 127, 128, 129, 130 ve 131 inci maddelerdeki ceza hükümleri, işbu kanunun tatbik edildiği işyerlerinde, 1 inci maddenin «işçi» tarifi çevresine girmeyecek tarz ile çalışmakta olan müstahdemler hakkında dahi caridir.

Madde 133— 76 ncı maddede yazılı olduğu veçhile iş ihtilâflarının halline müteallik hükümlerin tatbik edilmeyeceği bir yıllık müddet içinde o maddenin ikinci fıkrası mucibince herhangi bir işyerinde mer'î bulunan umumî veya hususî iş şartlarını veya bunların tatbik tarz ve usullerini işçilerde anlaşmaksızın değiştiren ve böylece ihtilâfa sebebiyet veren işveren veya işveren vekili, elli lira-

dan aşağı olmamak üzere hafif para cezasına mahkûm edilir.

Madde 134 — «Toplulukla iş ihtilâfı» çıkmış olan işyerinde işveren ve işçi mümessilleri arasında uzlaştırma yolile meselenin halledilmesi hususunda 80 inci maddede yazılı usul ve muamelelere riayet etmiyen işveren veya mümessil işçilere beş liradan yirmi beş liraya kadar hafif para cezası hükmolunur.

Madde 135 — «Toplulukla iş ihtilâfı» nın uzlaştırma yolu ile halledilmemesi halinde, 81 inci maddenin (A) bendi mucibince ilgili makama vaziyeti bildirmiyen işveren ve işçi mümessillerine beş liradan yirmi beş liraya kadar hafif para cezası verilir.

Madde 136 — İş ihtilâfının halli hakkında kanunda tasrih edilmiş olan şekillerden herhangi birile kesinleşen kararlara ittiba etmiyen işverene lokavt hakkındaki cezalar tatbik olunur.

VI. İş hayatının mürakabe ve teftişi hakkındaki hükümlerden dolayı ceza müstehzim haller

Madde 137 — İş hayatının takib, mürakabe ve teftişi sırasında 92 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı mükellefiyetleri yerine getirmiyen kimselere beş liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası verilir.

İşbu mükellefiyetleri ifadan imtina suçunun tekerrürü, iki kat para cezasile birlikte bir aya kadar hafif hapis cezasını dahi müstelzimdir.

Madde 138 — 97 nci madde mucibince teftiş defteri bulundurmıyan ve yahut ayni maddede yazılı beyannameleri nizamen muayyen zamanlarda doldurup ilgili makama vermiyen işveren veya işveren vekili, beş liradan elli liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilir.

İşbu beyannameleri hakikate uymaz veya eksik bir tarzda dolduran işveren veya vekiline, bir haftadan bir aya kadar hapis cezasile birlikte elli liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezası verilir.

Madde 139 — 1) 98 inci maddenin birinci fıkrasındaki yasak hükümlerinden herhangi birine muhalif harekette bulunan işverene veya vekiline, bu hareket kanunen daha ağır bir suç teşkil etmediği takdirde, yirmi beş liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası verilir.

2) Aynı maddenin ikinci fıkrasındaki yasak hükümlerinden herhangi birine muhalif harekette bulunan işçiye, bu hareket kanunen daha ağır bir suç teşkil etmediği takdirde, beş liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur.

Ceza hükümlerine müteallik mütemmim madde

Madde 140 — Bu kanunun hükümleri mucibince işverenin uhdesine terettüp eden herhangi bir mükellefiyetin yerine getirilmesi dolayısıyla ve yahut bu kanun hükümlerinden herhangi birinin tatbiki neticesine müsteniden işçi ücretlerinden her ne şekilde olursa olsun eksiltme yapan işveren veya işveren vekiline, elli liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezası hükmolunur.

DOKUZUNCU MUVAKKAT FASIL

Teşkilât

Madde 141 — İş Kanunu hükümlerinin tatbikatını temin ve takib etmekle mükellef olmak üzere, bu kanunun neşri tarihinden itibaren, İktisat Vekâletine bağlı bir «İş Dairesi» kurulur. Bunun Ankarada «Genel Merkezi» ve memleketin lüzum görülen yerlerinde kolları vardır.

Hükümet, bu husustaki esas teşkilât ile bu teşkilât içindeki muhtelif makamlar veya memurların salâhiyet derecelerini ve vazifelerini gösteren ayrı bir kanun lâyihasını, en geç İş Kanununun ikinci mer'iyet yılı içinde, Büyük Millet Meclisine sevkeder.

Madde 142 — Yukarıki maddede yazılı «Teşkilât Kanunu» çıkıncıya kadar, «İş Dairesi» nin gerek genel merke-

zinde ve gerek vilâyetlerdeki kollarında ihtiyaca göre tanzif edilecek memurların ve sair müstahdemlerin kadroları ve işbu müddet zarfında bunlara verilecek aylık ücretlerin miktarları, İktisad Vekâletince yapılacak teklifler üzerine, İcra Vekilleri Heyeti kararnameleyle tesbit edilir.

Madde 143— «İş Dairesi» için 1936 bütçesinin İktisad Vekâletine aid masraflar kısmına, ayrı bir fasıl olarak, bu seneye mahsus (100,000) liralık tahsisat konmuştur. Bu dairenin masarifatı umumiyesi işbu topyekûn tahsisattan tesviye edilir.

Sarfıyatın bu yolda icrası usulü, ancak asıl «Teşkilât Kanunu» ile birlikte bu teşkilâtın esas bütçesinin de taayyün edeceği zamana kadar caridir.

Madde 144 — «İş Dairesi» nin merkezde veya vilâyetlerdeki teşkilâtı tarafından vaki olacak taleb veya ilân üzerine, ilgili makamların davetine gelmek, istenilen malûmatı vermek, beyannamelerini doldurmak ve iş hayatını takib, mürakabe ve teftiş için salâhiyetler memurların yapacakları soruşturma ve incelemelerde ve bunlar tarafından bütün işyerlerinin ve müstemilâtının her zaman muayene edilmesi hususlarında kendilerine karşı güçlük göstermemek, sorgularını doğru ve eksiksiz cevaplandırmak gibi, bu kanunun muhtelif hükümleri mucibince işverenlere veya işçilere yahut alâkadar görülen diğer kimselere tahmil edilmiş bulunan her türlü mükellefiyetlerin yerine getirilmesi, bu «daire» nin faaliyete başlaması tarihinden itibaren mecburidir.

Bu mecburiyetlere riayet etmeyen kimseler hakkında, işbu kanunun «ceza hükümleri» ne aid sekizinci faslında bu gibi haller için konulmuş olan cezalar dahi, kanunun neşri tarihinden itibaren, tatbik olunur.

Madde 145 — «İş Dairesi» nin faaliyete başlaması hakkında İktisad Vekâleti tarafından gazetelerle yapılacak ilânlarda yazılı tarihten itibaren, bu vekâletteki «İş ve İşçiler Bürosu» mülğadır.

ONUNCU FASIL

Son hükümler

Madde 146 — Bu kanun, neşri tarihinden bir yıl sonra ve 63 üncü madde ile 64 üncü maddenin hükümleri ise üç yıl sonra meri olur. Ancak «İş Dairesi» teşkilâtına aid hükümlerin meriyeti, kanunun neşri tarihinde başlar.

Madde 147 — Bu kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren, 1325 tarihli «Tatili Eşgal Kanunu» ile «Ereğli havzai fahmiyesi amelesi» hakkındaki 10 eylül 1337^ tarihli ve 151 numaralı kanunun «İş Kanunu» hükümlerine muhalif olan hükümleri mülğadır.

Madde 148 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12/6/1936

Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı arasında 28 birinciteşrin 1936 tarihinde imza edilmiş olan İkamet mukavelenamesinin tasdikına dair kanun

Kabul tarihi: 7/12/1936

Kanun No.: 3076

Neşri tarihi: 22/12/1936

Madde 1 — Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı Hükümeti arasında Ankara'da 28 Teşrinievvel 1936 tarihinde akid ve imza edilmiş olan İkamet Mukavelenamesi kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

9/12/1936

Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı arasında Akdedilen İkamet Mukavenamesi

Bir taraftan

Türkiye Reisicumhuru,

Diğer taraftan Majeste Yugoslavya Kralı,

Türkiyede Yugoslavya tebaasının ve Yugoslavyada Türkiye yurddaşlarının ikamet şartlarını tanzim etmek arzusu ile mütehassis bulunduklarından bu hususta bir mukavele akdine karar vermişler ve murahhasları olarak: Türkiye Reisicumhuru:

Büyük Elçi ve Hariciye Bakanlığı Kâtibi Umumisi Numan Menemencioğlu ve Majeste Yugoslavya Kralı:

Yugoslavyanın Fevkalâde Murahhas ve Elçisi, Mösyö Branko Lazarevitshi tayin buyurmuşlardır. Müşarünileyh murahhaslar muteber ve usulüne muvafık görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Umumî ahkâm

Madde 1 — İşbu mukavelenamenin Âkidlerden birinin tebaasile şirketlerinin ikamet şartlarına müteallik her hükmü diğerinin tebaasile şirketleri hakkında mer'î olacak tam bir mütekabiliyet şartı sarihine tâbidir.

Madde 2 — Âkid Tarafların herbirinin tebaası diğer taraf ülkesinde ikamet hakkını haiz olacak ve binnetice memlekette cari ahkâmı kanuniye ve nizamât dairesinde, serbestçe gidip gelmeğe ve dolaşmağa mezun bulunacaklardır.

İkametleri bahsinde en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaası gibi muamele görecekler ve diğer Âkid taraf ülkesinde ikamet hakları ancak memleketin dahili ve haricî emniyetine müteallik sebepler dolayısıyla kanunî bir hüküm neticesinde ve yahut zabıtai ahlâkiye, zabıtai sıhhiye

veya dilencilik haklarındaki kanun veya nizamlarına tevfikân geri alınabilecektir.

Madde 3 — Âkid taraflardan her birinin tebaası diğerinin ülkesinde, mevzuatı kanunîyeleriyle muayyen olanlar müstesna olmak üzere, menkul ve gayri menkul her nevi emvali, en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaasına ait aynı şartlar dairesinde, ve memleketin kavanin ve nizamâtına tevfikân, ihraz, tasarruf ve ferağ etmek hakkını haiz olacaklardır. Tebaai mezkûrenin en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaasına ait aynı şartlar dairesinde alım, satım, hibe, devir ve ferağ, evlenme, vasiyet ve veraset tarikile veya diğer her suretle emvali mezkûre üzerinde serbestçe hakkı tasarrufları olabilecektir.

Bu tebaa marûzzikir ahvalde, her ne nam ile olursa olsun, tebaai mahalliye için konulmuş ve konulacak olanlardan başka veya daha yüksek mükellefiyetlere, resimlere veya vergilere tâbi tutulmıyacaklardır.

Madde 4 — Âkid Taraflardan herbirinin tebaası, en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaasına ait aynı şartlar dahilinde, diğer taraf ülkesinde, memleketin kavanin ve nizamâtına uygun olmak şartile, her türlü sanat ve ticaret icrası ve herhangi bir hîrfet ve mesleke sülûk etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 5 — Âkid Taraflardan birinin ülkesinde usulü dairesinde teessüs etmiş olan ticarî, sınaî ve malî şirketler - nakliye ve sigorta şirketleri de dahil olmak üzere - diğer tarafça tanılacaktır.

İşbu şirketler, teşekküllerine ve ehliyetlerine ve dava ikame ve defetmek haklarına ait hususatta kendi millî kanunları dairesinde muamele göreceklidir.

İşbu şirketler, diğer taraf ülkesinde, mevzu ve vazedilecek kanunlar ahkâmına tebaiyet şartile icrayı ticaret ve sanat etmek hususunda en ziyade müsaadeye mazhar millet şirketlerinin haiz oldukları aynı hukuka malik olacaklardır.

İşbu şirketler, memleket ahkâmı kanunîyesinin tayin

ettiği çerçeve ve usuller dahilinde ticaret ve sanatlarının icrası için muktazi her türlü menkul ve gayrimenkul emvale tasarruf hususunda en ziyade müsaadeye mazhar millet şirketlerinin haiz oldukları hukuka malik olacaklardır. Şu kadar ki bu tasarrufat mezkûr şirketlerin hedefini teşkil etmiye.

Madde 6 — Âkid Taraflardan birinin tebaası, diğer taraf ülkesinde hizmeti askeriye müteallik kanunlara tâbi olmayacaklardır. Bunlar, hizmeti askeriye yerine kaim olan bütün hizmet ve mecburiyet ve yahut mükellefiyetten müstesnadırlar.

Madde 7 — Menfaati ammeye müstenit olduğu kanunen mütehakkak bir sebep bulunmadıkça ve tebaai mahalliyeye verilen tazminat kadar tazminat verilmedikçe Âkid Taraflardan birinin tebaasının diğer tarafın arazisinde emvali istimlak veya muvakkaten olsun bunlar mallarındaki hakkı intifalarından mahrum edilmeyeceklerdir. Evvelce ilân edilmedikçe hiç bir istimlak muamelesi yapılmıyacaktır.

Madde 8 — Âkidlerden birinin arazisi üzerinde ikamet ve yerleşmek, her türlü ticaret, sınaat, küçük sanat, işletme işini icra veya her nevi faaliyette bulunmak için diğer taraf tebaası, en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaasının tâbi oldukları rüsumdan (vergiler ve gümrük resimleri), aidattan (bu aidat vergilere mümasil veya sair tekâlif mahiyetinde olmak şartile) başkasına veya daha yükseğine tâbi tutulmıyacaklardır.

Ecnebi memlekette yerleşmiş olup diğer taraf arazisinden geçerken herhangi bir işle iştigale koyulan Âkid Taraflardan birinin tebaası, en ziyade müsaadeye mazhar millet tebaasının, mer'i mahallî kavanini maliye mucibince aynı mahiyet ve ehemmiyetteki meşguliyetler için tâbi oldukları rüsum (vergiler ve gümrük rüsumu) ve aidattan - bunlar diğer mümasil vergi ve tekâlîfe müşabih olmak şartile - gayrı ve daha ağır hiç bir resim veya tekâlîfe tâbi tutulmıyacaklardır.

Âkid Taraflardan (birinin tebaasının diğer taraf arazisindeki emval, hukuk ve menafi, gerek işbu emvalin ihraz, tasarruf ve intifaı, ve gerek bunların ferağ, intikal ve veraset tarikile tasarruf ve intifa hususlarında tebaai mahalliyeinin emval, hukuk ve menafiine mevzu olanlardan başka veya daha yüksek hiç bir mükellefiyete, rüsuma, yahut bilvasıta veya bilavasıta vergiye tâbi tutulmıyacaklardır.

Âkid Taraflar tebaası sattıkları mallarının esmanını veya mallarını, memlekette cari ahkâmı kanuniye kaydı altında serbestçe ihraç etmeğe mezun olacaklar ve bundan dolayı ecnebi olmaları sebebiyle, mahallî tebaanın tediyedecekleri vergi, harç ve aidattan daha yükseğine tâbi tutulmayacaklardır.

Madde 9 — Âkid Taraflardan birinin kanunlarına göre teşkil olunup 5 inci maddede derpiş olunan şerait dairesinde diğer taraf arazisinde yerleşen veya icrayı faaliyet eden ticarî, sınaî veya malî şirketlerle, sigorta ve nakliye şirketleri; millî şirketlerin tâbi oldukları mümasıl vergi ve mükellefiyetlerden gayrı bir gûna resim (vergi ve gümrük rüsumu) ve aidata tâbi tutulmıyacaklardır.

Beşinci maddede derpiş edilen şartlar dairesinde diğer taraf arazisinde yerleşen veya icrayı faaliyet eyliyen, Âkid Taraflardan birine mensup banka şubeleri, acentalar ve diğer firma veya şirketlerin mümessillikleri hakkında da aynı hükümler tatbik olunacaktır. Şurası mukarrerdir ki, işbu teşebbüs ve şirketlerin idare merkezleri diğer taraf arazisinde bulunduğu takdirde bunlardan alınacak vergi miktarı; mezkûr şubeler, acentalar ve mümessilliklerin bu memlekete muhtas hakikî sermayeleri veya bunların memlekette temin eyledikleri hakikî menafi ve gelirleri üzerinden tayin olunacaktır.

Madde 10 — Âkid Taraflardan birinin Hükümeti tarafından herhangi mahiyette veya herhangi nam altında olursa olsun vergi mükellefiyeti ihdas olunursa, bu muafiyet, arazisi üzerinde yerleşmiş olan diğer tarafın tebaa veya şirketlerine, en ziyade müsaadeye mazhar millet teba-

ası veya şirketleri misillü bahşolunacaktır. Bu hüküm, Devlet tarafından kurulan müessesata veya bir âmme hizmetini deruhte eden imtiyazlı şirketlere bahşedilmiş olan vergi muafiyetinden istifade için bir talep dermeyanına cevaz veremez.

Madde 11 — 8 ve 10 uncu maddelerde mezkûr bütün mevad hakkında vilâyetler ve mahallî idarelerce Âkid Taraflar tebaalarına tarh edilecek rûsum (vergiler ve gümrük resimleri) aidat ve buna mümasil vergi ve diğer tekâlif miktarı, yerli tebaaya yükletilenden başka veya daha yüksek olmayacaktır.

Madde 12 — Âkid Taraflardan biri tarafından, kendi toprağında yerleşmiş veya orada icrayı faaliyet etmekte bulunmuş olan diğer taraf tebaaları, harp zarureti yüzünden yapılan ve bütün yabancılardan istenmiyen cibrî istikraz veya diğer istisnâî tarhiyatın hiç biri ile mükellef tutulmayacaktır.

Nihaî ahkâm

Madde 13 — İşbu mukavele, tasdiknamelerin teatisi tarihinden bir ay sonra mer'iyete girecek ve müddeti üç sene olacaktır. Bu müddetin mürurundan en az altı ay evvel Âkid Taraflardan biri veya diğeri tarafından mefsuhiyeti ihbar edilmez ise feshinin ihbarına değin mer'iyette kalacak, feshinin ihbarı halinde dahi yine altı ay müddetle hükmü cari olacaktır.

İşbu mukavele tasdik olunacak ve tasdiknameler mümkün mertebe sür'atle Belgradda teati edilecektir.

Tasdikanlılmakal, iki taraf murahhasları bu mukaveleyi imzalamışlar ve mühürlemişlerdir.

Ankarada, 28 Teşrinievvel 1936 tarihinde iki nüsha olarak tanzim olunmuştur.

N. Menemencioğlu

Branko Lazarevitch

**Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri hakkındaki
2287 sayılı kanunun 12 ve 13 üncü maddelerinin
değiştirilmesine dair kanun**

Kabul tarihi: 6/1/1937

Kanun No.: 3087

Neşri tarihi: 15/1/1937

Madde 1 — Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri hakkındaki 10 haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı kanunun 12 ve 13 üncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 12 — Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü, resmî ve hususî liseler, orta mekteplerle muallim mekteplerinin idare işlerini, tedrisi ve terbiyevî faaliyetlerini ve muallimlerle talebenin tedavi edildikleri Vekâlete merbut sıhhi müesseseler işlerini idare, tanzim ve ıslah vazifesile mükellef olup üç şubeye ayrılmıştır.

Madde 13 — İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü, resmî ve hususî ilk mektepler ve yatı mektepleri, ilk derecede hususî dersaneler, millet mektepleri işlerini ve halk terbiyesi etrafındaki mesaiyi idare ile mükellef olup üç şubeden mürekkeptir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12/1/1937

2

Kararname No.: 5740

Neşri tarihi: 31/12/1936

Vakıflar Umum Müdürlüğünce hazırlanan ve Şûrayı Devletçe görülecek 12/12/1936 tarih ve 18050 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik (Cami Hademesi Nizamnamesinin bazı maddelerinin değiştirilmesi, 3 üncü ve 13 üncü maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkındaki nizamname) nin

mer'iyete konulması İcra Vekilleri Heyetince 21/12/1936 da onanmıştır.

21/12/1936

**Cami Hademesi Nizamnamesinin bazı maddelerinin
değiştirilmesi ve 3 üncü ve 13 üncü maddelerine birer fıkra
eklenmesi hakkında Nizamname**

Madde 1 — Cami Hademesi Nizamnamesinin 3 üncü maddesine, aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Evvelce imtihanla tayin edilmiş ve en az 8 sene cami hizmetinde bulunmuş olan hademedan terfihe lâyık görülenlerin, açılacak hizmetlere müsabaka ilân olunmadan mahallî encümenlerinin verecekleri karar üzerine ve rızalarile terfian veya naklen tayinine Vakıflar Umum Müdürlüğü salâhiyetlidir. Ancak bu suretle imamet ve hitabete geçirilecek kimseler müezzin ve kayyum sınıfından iseler yeni hizmet için mutlak ehliyet imtihanına tâbi tutularak liyakatlerinin sabit olması şarttır. Bir de İdarî ve siyâsî kati zaruretlerden dolayı mevkiinde bırakılması mahallin en büyük mülkiye memurunca uygun görülmiyen hademenin aynı derece ve sınıftan olmak üzere diğer bir hizmete nakline Umum Müdürlük salâhiyetlidir.

Madde 2 — Nizamnamenin 5 inci maddesi, aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle idarei hususiye ve belediyelerden maaş alan memur ve müstahdemlere cami ve mesacid hizmeti verilmez. Ancak zaman ve mekân itibarile hizmetlerde telifi kabil olduğu takdirde vâizlik ve hatiblik verilebilir.

Madde 3 — Nizamnamenin 6 inci maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

İmamlıkla hatiblik, müezzinlikle kayyumluk açıldıkça birleştirilir. Bunlardan başka o camide yapılması gerekli bulunan fer'î hizmetler varsa yapabilecekleri kadarı o cami hademesine verilir. Fazla kalırsa veya kendileri istemezse dışardan isteklilere nizamname uyarınca verilir.

Gerekli görüldüğü büyük camilerde, o caminin hademe vazife ve tahsisatı yekûnu dahilinde olmak şartile hatiblik müezzinlik hizmetlerini imamdan ve kayyumdan başkasına vermeğe, fer'î hizmetleri başka bir cami veya mescide kaldırmağa veya bu kabil hizmetleri birleştirerek bir veya bir kaç kişiye vermeğe Umum Müdürlük salahiyetlidir.

Madde 4 — Nizamnamenin 10 uncu maddesi, aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Meşrut olmıyan hizmetlerin niyabetle küçüklere tevcihi usulü kaldırılmıştır. Ölen hademenin muhtaç, kalan küçük oğullarının en büyüğünden başlayarak muhtacin maaşı tahsisi şartını haiz olan Vakıflar Umum Müdürlüğünce muhtacin tertibi karşılığından olmak ve müracaat tarihinden itibaren edilmek üzere maaş bağlanır. Bağlanacak maaş, muhtacin tertibinin müsaadesi dahilinde maaşların en yüksek derecesinde olur. Ancak, maa tahsisat o hizmete muhassas paranın yarısını da geçemez. Bu maaşlar da muhtacin maaşı hakkındaki hükümlere tevfikân kendisine tahsis edilen çocuk 19 yaşını bitirinceye kadar verilir.

Yalnız, ölünün yetişmiş oğlu veya oğulları olup da açılan bu hizmetin müsabaka imtihanına girerek kazandıkları numara diğer isteklilerle beraber olursa üstün tutulurlar ve bu takdirde küçüklere muhtacin maaşı bağlanmaz.

Madde 5 — Nizamnamenin 11 inci maddesi, aşağıda yazıldığı veçhile değiştirilmiştir:

Bu nizamname hükümlerine göre cami hademesinin işlerine bakmak üzere her vilâyet ve kaza merkezinde oranın Evkaf Müdür veya memur veya vekilinin başkanlığı altında oranın müftüsü ile vilâyet ve kaymakamlıkça imam ve hatib ve vâizler arasından seçilecek bir üye ile bir encümen kurulur. Üyelerden birine dokunan işte onun yerine dışardan işe bakmak üzere yine o yolda bir üye seçilir.

Evkaf müdür veya memur veya vekili bulunmıyan yerlerde bu encümene oranın müftüsü başkanlık eder ve vilâyet veya kaymakamlıkça bir üye daha seçilir. Ankara Be-

lediyesi hududu içindeki cami ve mescid hademesi için Umum Müdürlük Mühlak Vakıflar ve Muamelât ve Tevcih Müdür veya Muavinliğinin başkanlığı altında toplanacak encümene Vakıflar Umum Müdürlüğü teşkilâtına dahil zevattan Umum Müdürlükçe seçilecek iki zat daha iştirak eder.

İstanbul, Beyoğlu ve Kadıköy müdürlerinin başkanlığı altında toplanacak hademe encümenleri mıntakaları itibarile bu hudud içindeki hizmet sahiplerine ait işleri rü'iyet ederler. Bu encümenlere, kendi adlarile anılan müftülerden ve vilâyetçe imam, hatib veya vâiz olmak üzere intihap olunacak bir azadan başka, adı geçen müdürlüklerin mebanî şefi de iştirak eder. İstanbul Belediyesi hududu içindeki diğer kazalarda ayrıca encümen teşkil edilmez.

İntihap olunacak âzanın hüsnü ahlâk sahibi olması ve bir suç ile mahkûm edilmemiş bulunması şarttır.

Madde 6 — Nizamnamenin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasından sonra aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Muhalefet reyinin esbabı mucibe'si Umum Müdürlükçe varid görüldüğü takdirde evrak, Vakıflar Nizamnamesinin 38 inci maddesi uyarınca müteşekkil encümene verilir. Bu encümençe yapılan tetkikat neticesinde verilecek kararı hâvi mazbata Umum Müdürlüğün tesdikî ile kafileşir.

Madde 7 — Nizamnamenin 19 uncu maddesi, aşağıda yazıldığı veçhile değiştirilmiştir:

İmtihanların hangi gün ve saatte ve nerede yapılacağı, en aşağı 15 gün evvel, gazete çıkan yerlerde gazete ile ve gazete yoksa, ilânlar oralarda nasıl yapılırsa öylece ilân edilmekle beraber bu ilânların bir örneği Evkaf ve Müftülük dairelerinin kapılarına da yapıştırılır. Sorgular, o gün, imtihandan biraz önce hazırlanarak imza edilir ve hemen imtihana başlanır.

Hademenin tayin ve tahvillerinde vazifeleri, hizmete başladıktan itibaren verilir.

Madde 8 — Nizamnamenin 22 inci maddesi, aşağıda yazıldığı gibi değiştirilmiştir:

Cami ve mescidlerde hizmet isteyenlerin:

A - Türk vatandaşı olmak,

B - İyi ahlâklı olmak ve haysiyet ve namusa dokunur bir suçla veya her ne suretle olursa olsun ağır hapis veya o derecede cezası olan bir suçla mahkûm bulunmamak,

C - İşlerini iyi görecektik kadar sağlam oldukları hekim raporile anlaşılacak,

Ç - Askerlik Mükellefiyeti Kanununun 91 inci maddesile ondan sonraki maddelerine uymak,

D - Evvelce cezaen azledilmiş olmamak,

E - İmam ve hatîb olacakların yirmi yaşından aşağı olmamaları şarttır. Müezzin ve kayyumların da tevcih sırasında on sekiz yaşından aşağı ve elliden yukarı bulunmamaları gerektir.

Madde 9 — Nizamnamenin 26 inci maddesi, aşağıda yazıldığı gibi değiştirilmiştir:

Hademeden hizmet yapamıyacak derecede malûl olanlarla yukarıki madde uyarınca verilen izinler bitiminde de hastalığı iyileşmiyenlerin:

A - Hizmeti on yıldan aşağı ise büsbütün,

B - On yıldan çok ve 25 yıldan az olup da yaşları altmışı bulmamış ise, muhtacin aylığı bağlanarak; ilişkileri kesilir.

C - Hizmeti yirmi beş seneyi geçmiş ve yaşı altmışı bulmamış ve yaşı altmışı bulup da hizmeti on seneden fazla ve yirmi beşten az bulunmuş olanlarla hizmeti yirmi beşi ve yaşı da altmışı geçenler Evkaf idaresince uygun görülecek bir vekil gösterirlerse aylıklarının bütünü, vekil gösteremezler ve yahut camileri tasnif dışında kalıp da kapanmış veya kendileri kadro dışında bulunmuş olurlarsa yarısını almak üzere kendilerine sonsuz izin verilir..

Madde 10 — Nizamnamenin 40 inci maddesi, aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir:

Bu nizamnamenin 26 ıncı maddesinin A ve B fıkralarına göre ilişkileri kesileceklerle, verdikleri paralara yüzde on katılarak geri verilir.

Madde 11 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname hükümleri, Resmî Gazetede basıldığı günden 45 gün sonra yürümeğe başlar.

Madde 12 — Bu nizamname hükümlerini Başvekil yürütür.

Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki 1567 numaralı kanunun 4 üncü maddesini değiştiren kanun

Kabul tarihi: 27/11/1936

Kanun No.: 3070

Neşri tarihi: 2/12/1936

Madde 1 — Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki 20 Şubat 1930 tarih ve 1567 numaralı kanunun dördüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Türk parası kıymetinin korunması için İcra Vekilleri Heyetince ittihaz olunan kararlara aykırı hareket eden veya ettiren banka yahut müesseselerin müdürleri ve alâkalı memurlarile bunlardan başka şahıslar üç aydan bir seneye kadar hapis cezasile cezalandırılırlar.

Kararnameye aykırı olan fiil, ecnebi paralarını ve her türlü esham ve tahviller ile yabancı memleketler üzerine çekilmiş çek ve poliçeleri izinsiz memleket dışına çıkarmak veya kaçırmağa teşebbüs etmek suretile işlenmiş ise failleri yukarıki fıkrada yazılı hapis cezasile mahkûm edilmekle beraber zaptedilen yabancı paralar, esham ve tahvillerin müsaderesine de hükmolunur. Bundan başka zaptedilen:

A) Yabancı paraların kıymetlerinin bir katı,

B) Esham ve tahvillerin kıymetlerinin bir katı,

C) Çek ve poliçelerin kıymetlerinin iki katı,

D) Yabancı paralar ve esham ve tahviller kaçırılmış olup da zaptolunmamış ise tesbit olunacak kıymetlerinin iki katı,

Nisbetinde ağır para cezası alınmasına da hükmolunur.

Yukarıda yazılı kıymetler Maliye Vekâletince gösterilecek makam tarafından, zaptolunduğu veya kaçırıldığı tarihlere göre, Türk parası olarak tesbit olunur.

Bu maddeye göre kaçak olarak tutulup zaptedilen para, esham ve tahvillerle çek ve poliçeler hakkında bir zabıt varakası tutulur. Bir örneği de suçluya verilir. Zaptolunan şeyler makbuz karşılığında o yerin mal sandığına teslim olunur.

Hükmolunan para cezası tahsil edildikten sonra çek Te poliçeler hâmilllerine geri verilir.

Üzerlerinde beyanlarına uymıyarak izinsin bulunacak yabancı para veya başka menkul kıymetlerin Türk parası olarak tutarı yüz lirayı geçmezse bunlar hakkında 1918 sayılı kanunun 18 inci maddesi hükmü tatbik olunur.

Bu madde hükmü 1918 sayılı kanuna göre tatbik olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

30/11/1936

Nafia Vekâletinin Teşkilât ve Vazifelerine dair olan 2443 sayılı kanuna ek kanun

Kabul tarihi: 4/12/1936

Kanun No.: 3074

Neşri tarihi: 12/12/1936

Madde 1 — Nafia Vekâletinin teşkilât ve vazifelerine dair olan 2443 sayılı kanunun 22 inci maddesinde yazılı

Nafia Fen Mektebi, sureti idaresi bir nizamname ile tayin edilmek üzere Teknik Okuluna kalbedilmiştir.

Bu okul mühendis ve fen memurları yetiştirmek üzere iki kısmı hâvi olup her kısımda Nafia Vekâletince lüzum görülecek ihtisas şubeleri açılabilir.

Madde 2 — Bu okulda icabı halinde yabancı mütehasşıs ve profesörler istihdamına ve bunlarla müddeti beş seneyi geçmemek üzere mukavele yapmağa Nafia Vekili salahiyetlidir.

Madde 3 — Nafia Fen Mektebinden mezun olup da halen Nafia Vekâleti teşkilâtında ve Devlet Demiryolları İdaresinde maaş veya ücretle müstahdem bulunan ve bu kanunun neşri tarihinde kırk yaşını geçmiyenler arasında mühendislik tahsil etmeğe kabiliyetli görülenler aslî vazifeleri müsaîd bulunduğu takdirde mektebe başladıkları tarihten itibaren bir sene için maaş veya ücretleri tam olarak verilmek ve bu müddetçe memuriyetlerine ait bütün hakları mahfuz kalmak şartile Teknik Okulunda açılacak kurslara Nafia Vekâletince gönderilebilir.

Bu evsafı haiz olup da Devletin diğer teşkilâtında ve belediyelerde veya bunlara bağlı müesseselerde istihdam edilenler de bu kurslara kabul olunabilirler.

Kursta muvaffak olanlar Teknik Okulu mezunlarına, verilecek haklardan istifade ederler. Muvaffak olamıyanlar bir daha kursa iştirak edemezler.

Madde 4 — Teknik Okulunda leylî ve meccani tahsil görenlerle maaş veya ücreti verilmek suretile kurslara devam edenler 2919 sayılı kanunun 4 üncü maddesi hükümleri dairesinde mecburî hizmete tâbidir. Bunlardan Teknik Okulunda tahsil görenlerin mecburî hizmet müddeti altı ve kursa devam edenlerin de üç senedir. Ayrıca mecburî hizmeti olanların bu mecburiyetleri bâkidir.

Madde 5 — Nafia Vekâletine bağlı okulların muamelâtile meşgul olmak üzere Zat İşleri ve Sicil Müdürlüğüne bağlı (Okullar Bürosu) tesis edilmiştir.

Madde 6 — Teknik Okulu ile Okullar Bürosu kadrosu

bu kanuna bağı cetvelde gösterilmiş ve 2443 sayılı kanuna bağı 3 numaralı cetvelden Nafia Fen Mektebine ait kadro kaldırılmıştır.

Madde 7 — Bu kanun 1 haziran 1937 tarihinden muteberdir.

Madde 8 — Bu kanunun hükümlerine icraya Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

9/12/1936

CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maaş
4	Müdür	1	90
7	» Muavini	1	55
10	Hesap Memuru	1	35
12	» » Muavini	1	25
14	Kâtip	1	20
11	Kütüphane Memuru	1	30
9	Dahiliye Başmemuru	1	40
11	» Memuru	2	30
12	» »	2	25
12	Ambar Memuru	1	25
12	Levazım Memuru	1	25
Tedris Heyeti			
4	Muallim	2	90
5	»	6	80
6	»	6	70
7	»	2	55
7	Muallim Muavini	8	55
8	» »	8	45
Okullar Bürosu			
7	Şef	1	55
12	Kâtip	1	25

[1] Emsali hasılının yüzde elli fazlasına kadar ücret dahi verilebilir.
Bu fark, ecnebi mütehasşıslar için, yüzde yüze kadar çıkarılabilir.

**Subay ve askerî memurların tekaüdü için rütbe ve sınıflarına
göre tayin olunan yaşları bildiren kanun**

Kanun No.: 3079

Neşri tarihi: 30/12/1936

Kabul tarihi: 21/12/1936

Madde 1 — Bütün subay ve askerî memurlardan aşağıdaki maddelerde gösterilen yaşları bitirenler hizmete muktedir olanlar dahi rızalarına bakılmaksızın tekaüd edilirler. Bu suretle tekaüd edilenler 1076 sayılı İhtiyat Subay ve Askerî Memurlar Kanunu hükümlerine tâbidir. Mezkûr kanuna tevfikân hizmete alındıkları zaman kendi rütbe ve sınıflarındaki muvazzaf subay ve askerî memurların almakta oldukları muhassasatı alırlar.

Madde 2 — Yarsubaylar, asteğmen ve teğmenler için hizmet edecekleri azamî yaş (kırk bir), yüzbaşı ve önyüz- başılar için (kırk altı), binbaşılar için (elli iki), yarbaylar için (elli beş), albaylar için (elli sekiz), tuğgeneral, tümgeneral, tuğamiral, tümamirallar için (altmış), korgeneral, orgeneral, koramiral, oramiraller için (altmış beş), mareşal ve büyük amirallar için (altmış sekiz) dir.

Madde 3 — Askerî memurların hizmet edecekleri azamî yaş (altmış) dır. Yalnız altıncı, yedinci, sekizinci sınıflar ile memur muavinlerinin azamî yaşları (elli beş) dir.

Madde 4 — 12 haziran 1933 tarih ve 2272 numaralı kanun mülğadır.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa Vekili memurdur.

28/12/1936

**İşkân kanununun 31 inci maddesinin 1 inci fıkrasının «B»
kısımının tefsiri**

Tefsir No.: 221

2510 sayılı İşkân Kanununun, 31 inci maddesinin 1 in-

ci fıkrasının «B» kısmında «Sanatkâr ise: her türlü sanat alât ve edevatı ve makineleri, söküp getirecekleri fabrikaları, alât ve edevatı kâmilen ve fabrikalar masnuatından ve iptidâî maddelerinden değeri altı bin liraya kadar olan miktarları» ibaresindeki ikinci (Fabrika) tâbirinin burada manası bu kanunun ruh ve maksadına göre (alelîtlak tezgâh ve imalâthane) olduğundan büyük ve küçük bütün sanat erbabının getirecekleri kendi sanatlarına mahsus masnuat ve iptidâî maddelerin altı bin liraya kadar olan miktarı gümrük resmile bir defaya mahsus olmak üzere sair bütün teklif ve resimlerden muaftır.

4/1/1937

Tuz Kanunu
BİRİNCİ FASIL
Umumî hükümler

Kabul tarihi: 11/12/1936

Kanun No: 3078

Neşri tarihi: 23/12/1936

Madde 1 — Türkiyede her ne suretle olursa olsun tuz ihraç ve istihsali devletin inhisarı altındadır. Başkalarının tuz ihraç ve istihsal etmeleri kaçakçılıktır.

Madde 2 — Bu kanunun mevzuu olan tuz 140 santigrat derecede kurutulduğu takdirde en aşağı % 95 klorosodyomu ihtiva eden ve zehirli mürekkebbattan âri bulunan maddedir. Kimyevî tasfiyeye ihtiyaç messetmeksizin alelâde vesaitle de ihtiva ettiği klorosodyomun tefriki kabil olan ve klorosodyom nisbeti % 20 den fazla bulunan topraklar ve kayalar ile 4 bomedan fazla bome derecesini irae eden klorosodyom mahlûlleri tuz addolunur. Kimyahanelerde miyar olarak kullanılan ve kimyevî ameliye ile istihsal olunan saf klorosodyom bu kanunun mevzuu haricindedir.

Madde 3 — Türkiye dahilinde bilinen veya yeniden keşfedilecek olan bilûmum göl, kaya ve deniz tuzlarile akar veya kaynak veyahut kuyu halindeki tuzlu suların tasarrufu münhasıran devlete aiddir.

Tuzlaların içinde veya etrafında bulunup bunların işletilmesi veya muhafazası için elzem bulunan yerler ve binalar dahi tuzlaların mütemmim cüzüleri addolunur. Bu gibi yerler ve binalar hakikî veya hükmî şahısların tasarrufu altında ise umumî istimlâk usulüne tevfikân istimlâk olunur.

İKİNCİ FASIL

Tuz fiatları ve satışları

Madde 4 — Tuzlalarda tuzun kilosu (3) kuruştur. Çamaltı ve Koçhisar tuzlalarında, 100 kilodan fazla alınacak tuz için tuzun müşteri vasıtalarının yanaşabileceği yere kadar taşınması için ihtiyar olunacak masraflar kilo başına (20) santimi geçmemek şartile tuza fiatına ilâve edilmek üzere her malî sene başında İnhisarlar İdaresinde tesbit ve ilân olunur.

Madde 5 — İnhisar ambarlarından satın alınan tuzların fiatı ambarlara kadar taşınmaları ve maliyet fiatı üzerinden sigortaları için yapılan masrafların tuzla fiatına zammı suretile tesbit edilir. Böylelikle elde edilecek kilo fitaı santim kesri gösterirse bu kesir santime iblâğ olunur. Görülecek lüzum ve ihtiyaç üzerine nakil şartları birbirine uygun olan mıntıkalarındaki satış ambarlarının hatlarını birleştirmeğe İnhisarlar İdaresi salahiyyetlidir.

Muhitinin tuz ihtiyacını temin edemeyecek tuzlarla ambarlara miktarları tuzlarından başka her hangi bir tuzla veya ambardan sevkedilecek tuzların fiatını, kendi mıntıklarından tedarik edilen tuz satış batlarına kadar, indirmeğe Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti salahiyyetlidir.

Tuzun nakliye masrafı çok olan mıntikalardan lüzum görülen muhallerdeki tuz satış batlarını, bu masraf-

ları kısmen veya tamamen indirmek suretile ve muayyen bir devre için, tesbite İcra Vekilleri Heyeti salâhiyetlidir.

Madde 6 — İnhisarlar İdaresince ince sofrâ ve mutbak tuzları yapıldığı takdirde bunların satış fiyatları Gümrük ve İnhisarlar Vekâletince ayrıca tesbit olunur.

Madde 7 — Tuzdan kimyevî maddeler istihsali için yapılacak fabrikalara hakikî ihtiyaçlarına göre tuzla istihsal fiyatına her nevi masrafların ilâvesi suretile tesbit edilecek fiatlardan aşağı olmamak üzere engin fiatla tuz verilebilir.

Madde 8 — Sanayide ve bataklıkta kullanıldığı tesbit edilecek tuzun kilosu işbu müessese sahiplerine tuzla fiyatının yarısını aşmamak üzere bir prim verilir. Bu primin miktarı İktisad ve Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerince müştereken kararlaştırılır.

Ancak tenzilâtli satış fiyatları tatbik edilen tuzla veya ambarlardan satın alınan tuzlar için yukarıdaki fıkra ahkâmına göre verilecek prim idareye beher kiloda nakliye ve sigorta masrafından başka en az tuzla fiyatının yarısı kalmak üzere hesap olunur.

Sanayide ve tabağlıkta kullanılacak tuzların tağyir edilerek verilmesine İnhisarlar İdaresine lüzum görüldüğü takdirde satış fiyatı yukarıdaki fıkralarda yazılı esaslara göre hesap ve tağyir masrafı da tuzu alana tahmil edilir.

Madde 9 — Kaçakçılığa mani olmak için lüzum görülecek tuzla ve ambarlarda satılacak tuzların fiyatını indirmeğe Gümrük ve İnhisarlar Vekillîği salâhiyetlidir.

Madde 10 — Ecnebî memleketlere yapılacak satışlarda tuz fiyatı ticarî icablara göre Gümrük ve İnhisarlar Vekillîğince tayin olunur.

Madde 11 — İnhisarlar idaresi ihtikârâ meydan vermemek ve ihtiyaçı temin etmek üzere lüzum göreceği bazı tuzlalarda satış bûsbûtün kaldıracabileceği gibi satış muamelesini senenin muayyen zamanlarına hasır ve satış mıntıklarını tahdid edebilir.

Madde 12 — Tuzlalarda ve inhisar satış ambarlarında

dökme olarak 25 kilodan aşağı tuz satılamaz, buralarda kapalı kaplarda satılan tuzlar bölünmez.

Madde 13 — Tuz satışı peşindir. Ancak teminatı devletçe kabul edilmiş olan bankalardan birinin teminat mektubuna mukabil muayyen tuzla ve ambarlardan veresiye tuz satılabilir. Bu tuzların hangi tuzla veya ambarlardan verileceği İnhisarlar idaresince tayin olunur, veresiye dahilinde satılacak tuzun miktarı her tacir için elli tondan aşağı ve 1500 tondan yukarı olamaz ve bedelinin tediyesi için tayin olunacak müddet de altı ayı geçemez. Bu gibi satışlar için (% 5) i geçmemek üzere ve tecimsel icablara göre bir faiz alınır. Ecnebi memleketlere ihraç için veresiye verilecek tuzların miktarı ve tediyeye müddet ve şartları İnhisarlar İdaresince tesbit olunur.

Madde 14 — İnhisarlar İdaresinin tuz ambarı olmıyan her vilâyet ve kazanın merkez ve mülhakatında yaz ve kış mevsimleri için ayrı ayrı olmak üzere tuzun toptan ve parakende azamî satış fiatları bir sene için muteber olmak üzere tatbikından iki ay evel vilâyet ve kaza merkezlerindeki belediye meclislerince tesbit ve şehir ve kasabalarda ilân ve köylere tebliğ olunur. Bu fiatlara ilân tarihinden itibaren bir ay içinde İnhisarlar İdaresinin ve satıcıların itiraza hakkı vardır. Bu itirazlar vilâyet veya kaza idare heyetlerince yirmi gün zarfında tetkik edilerek karara bağlanır. İşbu heyetlerce verilecek kararlar katîidir. Fevkalâde hallerde birinci fıkrada yazılı fiatları yükseltmeğe belediyeler salâhiyetlidirler. Yükseltme kararları ilânının ertesi gününden başlayarak tatbik edilir. Bu kararlar aleyhine yedi gün içinde yapılacak itirazlar yukarıdaki fıkraya göre tetkik ve karara raptolunur.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Tuz satış ve nakliye tezkereleri

Madde 15 — Gümrük ve İnhisarlar Vekâletince tayin edilecek mıntikalarda belediye ve köy hududlan haricin-

deki tuz nakliyatı nakliye tezkeresile yapılır. Tezkeresiz nakledilen tuzlar kaçak sayılır. Şu kadar ki, 25 kiloya kadar nakledilecek tuzlar bu kayıddan müstesnadır. İnhisarlar İdaresinin resmî damgasını, mühür veya etiketini taşıyan kapalı kaplar içinde yapılacak tuz nakliyatının nakliye tezkeresi kaydından vareste tutulmasına Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti karar verebilir.

Madde 16 — Tuz nakliye tezkerelerinin hükmü bunların verildiği tarihten itibaren gideceği yerin uzaklığına, taşınma vasıtasına ve mevsime göre lâzım gelen vakte eklenecek bir o kadar günlük müddetin bitmesine değin muteberdir. Ancak bu müddet üç günden az olamaz. Müddetler nakliye tezkeresi üzerine yazı ile yazılır. Bu zaman geçtikten sonra nakledilecek tuzlar tezkeresiz sayılır. Mücbir sebeblerle geçen müddetler kabul olunur. Mücbir sebeblerin tevsiki vuku bulduğu yerin İnhisarlar İdaresine ve bulunmayan yerlerde en büyük mülkiye memuruna veya ihtiyar meclisine aiddir.

Madde 17 — Tuzlaldan ve inhisar ambarlarından tuz satın alanlar nakliye tezkeresi almağa ve idarenin salahiyetli memurları da bu tezkereyi vermeğe mecburdurlar. İnhisarlar İdaresinin tuzunu satan şimendifer ambarlarından verilecek faturalar nakliye tezkeresi yerini tutar.

Madde 18 — Tuz satanlar 25 kilodan fazla olan her satış için müşteriye İnhisarlar İdaresinin tayin edeceği şekil ve şartlara göre fatura vermeğe mecburdurlar. Bu faturalar da nakliye tezkeresi hükmünde tutulur.

Madde 19 — Bir yerden diğer bir yere nakledilen tuzlar - tezkeresinde yazılı müddet içinde - mevriline götürülmeden yolda satılırsa satış mahalli mevrin addolunur. Ancak satış fiyatları ucuzlatılmış mıntıkaldaki tuzla veya ambarlardan verilen tuzlara aid nakliye tezkereleri bunlarda yazılı yerler için muteber olup başka mıntaka veya mahallere bu tezkerelerle tuz nakli yasaktır.

Madde 20 — Nakliye tezkerelerinin sahip veya nâkilleri tarafından mevrinlerinde İnhisarlar İdarelerine veril-

mesi mecburidir. İnhisarlar İdaresi bulunmayan yerlerde tezkerelerin gümrük memurlarına ve bunların da bulunmadıkları yerlerde en büyük maliye, olmazsa mülkiye memurlarına ve köylerde muhtar veya ihtiyar meclislerine verilmesi caiz olup bu suretle verilen tezkereleri alanlar da en yakın İnhisar İdaresine göndermeğe mecburdurlar.

Madde 21 — Tezkerelerini kaybettiklerini iddia edenlerin tuzları idarece alıkonulur ve tuzların alındığı mıntikalardaki idare ile muhabere edilerek bu tuzlar için evvelce tezkere alındığı tahakkuk ederse geri verilir. Şu kadar ki tuzun sahibi veya nâkili her kilo tuz için İnhisarlar İdaresine 10 kuruş depozito bıraktığı takdirde muhabere neticelenmeksizin dahi tuzlara tasarruf eder. Yapılacak muhabere sonunda tuzlar için evvelce tezkere alındığı sabit olursa tuz veya depozito akçesi iade olunur. Sabit olmazsa 23 üncü madde hükmü tatbik olunur.

Madde 22 — Nakliye tezkeresi ile nakledilen tuzlar 20 inci maddede yazılı memurlar veya ihtiyar meclisleri tarafından mevridlerinde tezkerelerinin gösterilmesi üzerine yoklandığı veya tartıldığı zaman tezkerede yazılı miktardan (% 5) den ziyade bir fazlalık görülürse fazla çıkan bu kısmın beher kilo veya küsurundan on kuruş hükmen alınır ve tuz da sahibine geri verilir. Tuzun sahibi veya nâkili hükümden evvel beher kilo ve küsuru için on kuruşu kendiliğinden İnhisarlar İdaresine öderse hüküm almağa hacet kalmaksızın tuzlar iade olunur. Şu kadar ki, fazla çıkan tuzların kaçak olduğu yahut eldeki tezkerenin bu tuzlara aid bulunmadığı anlaşılırsa bunlar kaçak sayılır.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Ceza hükümleri

Madde 233 — Kaçırılan yerli tuzların her kilo veya kilo küsuru için kaçakçılardan on kuruş ve ecnebi memleketlerden Türkiye'ye sokulan kaçak tuzların her kilo veya kilo küsuru için elli kuruş ağır para cezası alınır. Kaçırılan

tuz miktarı ne olursa olsun bu ceza bir liradan eksik olamaz.

Madde 24 — Tuz fiyatları ucuzlatılmış antikalarından aldıkları nakliye tezkerelerini diğer mıntikalarda kullananların tuzları müsadere edilmekle beraber bunların her kilo veya kilo küsuru için üç kuruş ağır para cezası alınır. Kaçırılan tuz miktarı ne olursa olsun bu ceza bir liradan eksik olamaz.

Madde 25 — İkinci maddede tarif edilen tuzlu su, toprak ve kayaların nakli yasaktır. Nakledenler hakkında suyun veya toprak ve kayanın muhtevi olduğu klorusodyom miktarına göre yirmi üçüncü madde hükmü tatbik olunur.

Nakli yasak olan tuzlu suların sıhhi sebeplerden dolayı nakline İnhisarlar İdaresi ayrıca izin verebilir.

Madde 26 — Ecnebi memleketlerden gelen yolcuların beraberlerinde bulundurdıkları en çok yarım kiloya kadar tuz hiç bir resim ve muameleye tâbi tutulmaksızın Türkiye'ye idhal olunabilir. Yolcu beraberinde bu miktardan fazla bulunup da gümrüğe bildirilen tuzları sahipleri harice iade edebilirler. Yolcu üzerinde veya eşyası arasında beyana muhalif olarak çıkan tuzlar yalnız müsadere edilir.

Madde 27 — 1, 15, 16, 21 ve 25 inci maddelerde ve 22 inci maddenin son fıkrasında yazılı bulunan suçları işliyenler ve ecnebi memleketten Türkiye'ye kaçak tuz sokanlar hakkında ayrıca 1918 numaralı kanun hükümleri tatbik olunur.

Madde 28 — 18 inci madde ile 20 inci maddenin birinci fıkrası ve 35 inci madde hükümlerine muhalif hareket edenlerden yirmi beş liraya kadar hafif para cezası alınır.

Madde 29 — 24 ve 28 inci maddelerdeki cezaların hüküm ve infazında 2/6/1930 tarih ve 1701 sayılı kanunun 69 ve 70 inci maddeleri tatbik olunur.

Madde 30 — 29 uncu madde mucibince hükmedilecek para cezaları İnhisarlar bütçesine irad kaydolunur.

Madde 31 — Bu kanuna göre hükmedilen para cezaları

1918 sayılı kanunun 56 inci maddesi dairesinde infaz olunur. İnhisarlar memurları bulunmayan yerlerde infaza taallük eden takibler sırasile gümrük, maliye, mülkiye memurları tarafından yapılır.

BEŞİNCİ FASIL

Tuz fireleri ve müteferrik hükümler

Madde 32 — Tuz fireleri tabîi haller ve şartlar içinde aşağıda gösterildiği veçhile tesbit olunur.

1 - Ambarlarda dökme satılan göl ve deniz tuzları için azamî %2,5,

2 - Ambarlarda dökme satılan kaya tuzları için azamî % 1,

3 - Tuzu tükenen ambarlar için yenilmiyecek bir halde toplanacak kirli ve topraklı deniz ve göl tuzlarından

% 1,

4 - Ambar dahilinde veya bir ambardan diğer ambara devrolunan dökme tuzlar için azamî % 1 fire kabul olunur.

İdarece damgalı etiketli veya mühürlü kaplarda satılan tuzlara fire karşılığı olarak % 1 kilo ilâve edilir. Bu kaplar için -eşkâli hâriciyeleri, mühürleri veya bandrolları bozuk olursa- başkaca fire kabul edilmez. Tuzlalarda açıkta ve yığın halinde bulunan tuzların firesi İnhisarlar İdaresince takdir olunur. Yukarıdaki fıkralarda tayin olunan fire miktarlarını artıran fevkalâde sebebler idarece kabul olunur.

Madde 33 — İnhisarlar İdaresine aid tuzlardan ve bunların her nevi zurufundan hususî idare ve belediyeler namına hiç bir vergi ve resim alınmaz.

200 kiloya kadar olan tuz satış ve nakliye tezkere ve beyannamelerinden damga resmi aranmaz.

Madde 34 — Memleket içinde hazırlanıp da tuzlu olarak yahut salamura halinde ecnebi memleketlere çıkarılacak

olan peynir, zeytin, balık ve deri ve barsak gibi maddeler için sarfedildiği tahakkuk eyliyecek tuzların her kilosuna karşı sahiplerine işbu maddelerin ihraç edildiği mıntıka tuzla fiyatının altında beşi prim olarak verilir. Dahilde sarf ve istihlâk edilecek tuzlu balıklar için de yukarıdaki nisbeti aşmamak üzere verilecek primi Gümrük ve İnhisarlar Vekillliği tayin eder.

İşbu maddeler içindeki tuzun miktarı Gümrük ve İnhisarlar ve İktisad Vekâletlerince tesbit edilecek nisbetlere göre tayin olunur. Bu maddelerin dahilden harice çıkarıldığını veya memlekette sarfedileceğini isbat edecek evrakın mahiyeti Gümrük ve İnhisarlar Vekâletince kararlaştırılır.

Madde 35 — İnce tuz yapmak için açılacak müesseselerle halen mevcut bulunan bu gibi müessese sahip veya müstecirleri ve İktisad Vekâletinin müsaadesile tuzdan kimyevî maddeler çıkarmak için açılacak müesseseler ve toptan tuz ticareti yapanlar bir ay zarfındaki idhâlât ve sarfiyatlarını ertesi aya devrettikleri tuz miktarlarını her ay sonunda bir beyanname ile İnhisarlar İdaresine bildirmeğe ve muamele hesaplarını idarenin kontrolü altında bulundurmağa ve muntazam hesabı cari defteri tutmağa mecburdurlar.

Madde 36 — İnhisarlar İdaresi bu kanun mucibince tesbit edeceği fiyat üzerinden istasyonlarda kendi nam ve hesabına tuz sattırmak için münasib bir komisyon vererek şimendifer idarelerde muamele yapabilir.

Madde 37 — 1278 tarihli tuz talimatnamesile zeyil ve tadilleri, ve 24 birincikânun 1333 tarihli kanunla 8/4/1340, 3/3/1341, 17/5/1928, 2/6/1929, 14/1/1933, 30/5/1935 tarihli ve 468, 575, 1270, 1518, 2101, 2752 sayılı kanunlar, ve 29/4/- 1933 tarihli 2159 sayılı kanunun 9 uncu maddesi ve tuza müteallik olup bu kanuna muhalif diğer hükümler kaldırılmıştır.

Muvakkat madde — Muhitinin tuz ihtiyacını temin edemiyen tuzla ve ambarlara 1 ağustos 1936 tarihinden i-

tibaren diğer mıntika tuzla ve ambarlarından sevk edilip bu kanunun mer'iyetli tarihine kadar satılan tuzların satış fiatı hakkında da beşinci maddenin bu husustaki hükmü tatbik olunur.

Madde 38 — Bu kanun ikincikânun 1937 bidayetinden muteberdir.

Madde 39 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye, Dahiliye, Maliye, İktisad, Gümrük ve İnhisarlar Vekilleri memurdur.

13/12/1936

Kalpazanlığın cezalandırılmasına dair 20 nisan 1929 tarihinde Cenevrede tanzim ve imza edilmiş olan Beynelmilel Mukavelename ile merbutu Protokol ve Nihaî senede iltihak edilmesi hakkında kanun

Kabul tarihi: 4/5/1936

Kanun No. 2963

Neşri tarihi: 9/5/1936

Madde 1 — Kalpazanlığın cezalandırılmasına dair 20 nisan 1929 tarihinde Cenevrede tanzim ve imza edilmiş olan beynelmilel mukavelename ile merbutu protokol ve nihaî senede iltihak edilmesi kabul ve tasvib olunmuştur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icra ve tatbika Adliye, Dahiliye, Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

7/5/1936

MUKAVELENAME

Sa Majeste Arnavudluk kralı; Alman Reichı Başkanı; Birleşik Amerika Devletleri Başkanı; Avusturya Cumhuriyeti Federal Başkanı; Sa Majeste Belçikalılar Kralı; Sa Majeste Büyük Britanya, İrlanda ve Denizler aşırı Britanya Ülkeleri Kralı ve Hindistan İmparatoru; Sa Majeste Bulgar kralı; Çin Cumhuriyeti Millî Hükümeti Başkanı; Kolombiya Cumhuriyeti Başkanı; Küba Cumhuriyeti Başkanı; Sa Majeste Danimarka kralı; Lehistan Cumhuriyeti Başkanı; Dantzig Serbest şehri namına; Sa Majeste İs-

panya kralı; Fransız Cumhuriyeti Başkanı; Elen Cumhuriyeti Başkanı; Son Altesse Serenissime Macaristan kiralığı Naibi; Sa Majeste İtalya kralı; Sa Majeste Japonya İmparatoru; Son Altesse Royale Lüksemburg Grand Düşesi; Son Altesse Serenissime Monako Prensi; Sa Majeste Norveç kralı; Panama Cumhuriyeti Başkanı; Sa Majeste Felemenk kraliçesi; Lehistan Cumhuriyeti Başkanı; Portekiz Cumhuriyeti Başkanı; Sa Majeste Romanya kralı; Sa Majeste Sırp, Hırvat ve İslövenler kralı; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadı Merkezi İcra Komitesi; İsviçre Federal Meclisi; Çekoslovakya Cumhuriyeti Başkanı;

Kalpazanlığın önüne geçilmesi ve cezalandırılmasının gittikçe daha müessir olmasını arzu ettiklerinden murahhas olmak üzere aşağıdaki zevatı tayin etmişlerdir.

Sa Majeste Arnavudluk kralı:

Doktor Stavro Stavri, Paris Maslahatgüzarı;

Alman Reichı Başkanı:

Doktor Erich Kraske, Hariciye nezaretinde «Vortragender Legationsrat»;

Doktor Wolfrang Mettgenberg, Reich Adliye Nezaretinde «Ministerialrat»;

Doktor Vocke, «Geheimer Finanzrat», «Riechsbank Direktorium» üyesi;;

Birleşik Amerika devletleri Başkanı:

B. Hugh R. Wilson, İsviçre Federal Meclisi nezdinde fevkalâde murahhas ve orta elçi;

Avusturya Cumhuriyeti Federal Reisi:

Doktor Bruno Schultz, Polis Direktörü, Viyana Polis Müdürlüğünde Cinai Zabıta Şubesi Şefi;

Sa Majeste Belçikalılar kralı:

B. Servais, Devlet Nazırı, Brüksel İstinaf Mahkemesi Fahrî Müddeiumumisi;

Sa Majeste Büyük - Britanya, İrlanda ve Denizler Aşırı Britanya Ülkeleri kralı, Hindistan İmparatoru:

Büyük - Britanya ve Şimalî İrlanda ile Milletler Cemiyetinden ayrı gayrı aza bütün Britanya İmparatorluğu akşamı namına:

Sir John Fischer Williams, Tamirat Komisyonunda Britanya Hukuk Müşaviri;

Leslie S. Brass, Esq., «Assistant Principal at the Home Office»;
Hindistan namına:

Vernon Dawson, Esq. C. İ. E., «Principal at the India Office»;
Sa Majeste Bulgar Kralı:

B. D. Mikoff, Bern Maslahatgüzarı;

Çin Cumhuriyeti Millî Hükümeti Başkanı:

B. Lone Liang, Alman Reichi Başkanı nezdinde Çin Elçiliği
Müsteşarı;

Kolombiya Cumhuriyeti Başkanı:

Doktor Antonio Jose Restrepo, Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi,
Milletler Cemiyetinde Daimî Murahhas; Küba Cumhuriyeti Başkanı:

B. G. De Blanck Y. Menocal, Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi,
Milletler Cemiyetinde Daimî Murahhas;

B. Manuel R. Alvarez, Milletler Cemiyeti nezdindeki daimî
Murahhaslıkta Ticarî Ateşe;

Sa Majeste Danimarka Kralı:

B. William Borberg, Milletler Cemiyetinde Daimî Murahhas;

Dantzig Serbest Şehri namına Lehistan Cumhuriyeti Başkanı :

B. François Sokal, Orta Elçi, Milletler Cemiyetinde Lehistan
Cumhuriyeti Murahhası;

B. John Muhl, Serbest Şehir Cınaî Zabıta Şefi ve Birinci Müddei;

Sa Majesta İspanya Kralı:

B. Mauricio Lopez Roberts, Marquis de la Torrehermosa, İsviçre
Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi;

Fransa Cumhuriyeti Başkanı:

Kont de Chalendar, Sa Majeste Büyük - Britanya Kralı nezdindeki
Büyük Elçilik Malî Ateşesi;

Elen Cumhuriyeti Başkanı:

B. Megalos Caloyanni, Kahire Yüksek İstinaf Mahkemesi Fahrî Üyesi;

Son Altesse Serenissime Macaristan Krallığı Naibi:

B. P. De Heves, Mukim Elçi, Milletler Cemiyetinde Daimî Murahhas;

Sa Majeste İtalya Kralı:

Commendatore Doktor Ugo Aloisi, Temyiz Mahkemesi Üyesi, Adliye Nezaretinde Ateşe:

Sa Majeste Japonya İmparatoru:

B. Raizaburo Hayashi, Temyiz Mahkemesi Müddeiumumisi;

B. Shigeru Nagai, Darphane Direktörü;

Son Altesse Royale Lüksemburg Gran Düşesi:

B. Charles G. Vermaire, Cenevre Konsolosu;

Son Altesse Serenissime Monako Prensi:

B. Radolphe Elles, Cenevre Muavin Konsolosu;

Sa Majeste Norveç Kralı:

B. Chr. L. Lange, Parlamentolar Arası İttihadı Umumî Kâtibi;

Panama Cumhuriyeti Başkanı:

Doktor Arosemena, Hariciye Nazırı;

Sa Majeste Felemenk Kraliçesi:

Baron A. A. Van Der Feltz, sahtekârlıkların takibi için Holanda Merkezi sabık Şefi, Amsterdam İstinaf Mahkemesi sabık Müddeiumumisi;

B. P. J. Gerke, Felemenk Hindistanı Maliye Dairesi Umumî Veznedarı;

B. K. H. Broekhoff, Devlet Zabıtası Komiseri, Polis Baş Müfettişi;

Lehistan Cumhuriyeti Başkanı:

B. François Sokal, Orta Elçi, Milletler Cemiyetinde Murahhas;

Doktor Vlodzimierz Sokalski, Yüksek Divan Hâkimi; Portekiz Cumhuriyeti Başkanı:

Doktor Jose Caeiro da Matta, Portekiz Bankası Direktörü, Lizbon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü;

Sa Majesta Romanya Kralı:

B. Constantin Antoniadé, Milletler Cemiyeti nezdinde Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçi;

B. Vespasin V. Pella, Yaş Üniversitesi Ceza Hukuku Profesörü;

B. Pascal Toncesco, İstinaf Mahkemesinde Avukat;

Sa Majeste Sırp, Hırvat ve İslovenler Kralı:

Doktor Thomas Givanovitch, Belgrad Üniversitesi Ceza Hukuku Profesörü;

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadı Merkezî İcra Komitesi:

B. Georges Lachkevitch, İttihadın Fransa Cumhuriyeti Başkanı nezdindeki Büyük Elçiliği Hukuk Müşaviri;

B. Nicolas Liubimov, İttihadın Fransa Cumhuriyeti Başkanı nezdindeki Büyük Elçiliği Ateşesi;

İsviçre Federal Meclisi:

B. E. Delaquis, Adliye ve Zabıta Federal Departmanı Zabıta kısmı Şefi, Bern Üniversitesinde Hukuk Profesörü; Çekoslovakya Cumhuriyeti Başkanı:

Doktor Jaroslav Kallab, Bern Üniversitesi Ceza Hukuku ve Beynelmilel Hukuk Profesörü.

Usulü dairesinde tanzim olunan salâhiyetnamelerini ibraz ettikten sonra, aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

BİRİNCİ KISIM

Madde 1 — Yüksek Âkid Taraflar, işbu mukavelenamenin birinci kısmında zikir ve izah edilen kaidelerin, kalpazanlığın önüne geçmek ve cezalandırmak için, bugünkü ahval ve şerait içinde, en müessir vasıta olduğunu tasdik ederler.

Madde 2 — İşbu mukavelenamede «para» tâbirinden kastedilen mana, bir kanun göregince rayıcı olan banknotlar da dahil olmak üzere, kâğıt para ve madenî akçedir.

Madde 3 — Aşağıdaki suçlar amme aleyhinde işlenmiş suçlar telâkki olunarak öylece cezalandırılacaktır:

1° Sonucu elde etmek için kullanılan vasıta her ne o-

lursa olsun, sahte para imaline veya para üzerinde sahtekârlık ikama matuf olan bilcümle ef'al;

2° Sahte paranın tedavül mevkiine konulması;

3° Tedavüle koymak maksadile memlekete, sahteliğini bilerek para sokmak veya böylece sokulmuş parayı kabul ve tedarik eylemek fiilleri;

4° İşbu suçlara teşebbüs ve kasden iştirak fiilleri;

5° Mahiyetleri itibarile sahte para imaline veya para üzerinde sahtekârlık ikama mahsus alet ve edevat veya sair eşyayı imal, kabul veya tedarik fiilleri.

Madde 4 — Üçüncü maddede zikredilen ef'alden her biri, muhtelif memleketlerde ika edilmiş bulunur ise, ayrı ayrı suçlar olarak telâkki edilecektir.

Madde 5 — Üçüncü maddede anılan fiillerin mücazatında paranın millî veya yabancı para olması bakımından bir fark gözetilmez; mütekabiliyet esasına müstenid olsa dahi, bu hüküm hilâfına ne kanunî ve ne de ahdî bir şart tesis olunamaz.

Madde 6 — Milletlerarası mükerrer suç prensiplerini kabul eden memleketler 3 üncü maddede anılan fiillerden biri sebeble ecnebi mahkemelerce verilen mahkûmiyet ilâmlarını, kendi kanunlarınca konulmuş olan şartlar dairesinde, tekerrüre esas sayarlar.

Madde 7 — Dahilî kanunların hukuku şahsiye davalarının ikamesine cevaz verdiği mikyasta, ledelhace parası tahrif edilen Yüksek Âkid Taraf da dahil olduğu halde, ecnebi hukuku şahsiye davacıları davanın rüyet edildiği memleket kanunlarınca mahallî tebaaya tanılan bütün hukuktan müstefid olacaklardır.

Madde 8 — Ecnebi tebaanın iadesi prensibini kabul etmeyen memleketlerde 3 üncü maddede zikrolunan ef'ali ecnebi diyarda işledikten sonra kendi ülkelerine avdet eden tebaaları fiilin ikamdan muahhar olarak kendi tabiiyetini iktisap eylemiş olsa dahi suç kendi arazisinde işlenmiş gibi cezaya çarptırılacaklardır.

Mümasil hallerde, bir ecnebinin iadesine muvafakat edilmediği takdirde, işbu hüküm tatbik edilemez.

Madde 9 — Üçüncü maddede zikrolunan ef'ali yabancı memleketlerde ika edip de dahili kanunlar ecnebi memleketlerde işlenilen suçlar aleyhine takibat icrası esasını genel kaide olarak kabul eyliyen bir memleket arazisinde bulunan ecnebi devlet tebaası, suç işbu memleket arazisinde işlenmiş gibi aynı suretle tecziye edileceklerdir.

Takibat icrası mecburiyeti suçlunun iadesinin talep edilmesi ve böyle bir talebe muhatab olan memleketin bu kabil bir fiil ile münasebeti olmayan bir sebep dolayısıyla suçlunun teslim edilmemesile mukayyedir.

Madde 10 — Yüksek Âkid Taraflar arasında akdedilmiş veya edilecek olan her hangi bir iadei mücrimin mukavelenamesinin inikadile üçüncü maddede anılan fiillerden dolayı suçluların iade edileceği hususu tasrih edilmiş olsa dahi, Âkidlerce kabul edilmiş sayılır.

Suçlunun iadesini bir muahedenin mevcudiyetine veya mütekabiliyet şartına tâbi tutmayan Yüksek Âkid Taraflar üçüncü maddede zikrolunan ef'alin kendi aralarında iadeyi mucib ahvalden olduğunu şimdiden tasdik ederler.

Suçlunun iadesi, iade edecek memleket kanunlarına göre yapılır.

Madde 11 — Sahte paralar ve 3 üncü maddenin 5 inci sayısında gösterilen alât ve edevat ve sair eşya zapt ve müsadere olunur. Müsadere olunan bu paralarla alât ve edevat ve eşyadan, takibatın icra edildiği memleket kanunlarının ağır ceza arşivlerinde, delâili sübutiye mahiyetinde olmak üzere, saklanılmasını emrettiği eşya ile 12 inci maddede bahis mevzuu olan ve merkezde buna mahsus daireye gönderilmesi faydalı bulunan nümunelerden maadası paraları bahis mevzuu olan Hükümete veya ihraç bankasına, talepleri üzerine tevdi olunur.

Herhalde bütün bu eşya kullanılamıyacak hale getirilir.

Madde 12 — Her memlekette, sahte paralara müteallik taharriyat millî kanunlar ahkâmı dairesinde, merkezî bir teşkilât marifetile yapılır.

İşbu merkezî teşkilât aşağıda gösterilen müesseseler ile sıkı temas halinde bulunacaktır:

- a) İhraç müesseseleri;
- b) Memleket dahilindeki polis makamâtı;
- c) Diğer memleketlerin bu husustaki merkezî teşkilâtı;

Bu merkezî teşkilât her memlekette kalpazanlığın meydana çıkarılması, önüne geçilmesi ve cezalandırılması hususlarını kolaylaştırabilecek bütün istihbaratı temerküz ettirir.

Madde 13 — Muhtelif memleketlerin merkezî teşkilâtları, kendi aralarında, doğrudan doğruya muhabere ederler.

Madde 14 — Her merkezî teşkilât faidesini takdir ettiği nisbette, sair memleketlerin merkezî teşkilâtına kendi memleketinin muteber paralarının iptal olunmuş resmî nümunelerinden vücade getirilmiş bir kolleksiyonu tevdi eder.

Kezalik, aynı nisbetler dairesinde, ecnebi merkezî teşkilât da muntazaman, icap eden her türlü malûmatı vermekle beraber şu hususları bildirecektir:

- a) Kendi memleketinde çıkarılan yeni paralar,
- b) Tedavül mevkiinden geri alınan ve kıymetten ıskat edilen paralar.

Sırf mevziî alâkası olan ahvalden maada her merkezî teşkilât faydalı olduğunu takdir ettiği nisbette, şu hususları ecnebi merkezî teşkilâta bildirecektir:

1° Sahte para meydana çıkarılması vak'aları, banka veya Devlet nakdî kavaiminin tahrifinden tebliği keyfiyeti münhasıran kavaimi tahrif edilmiş olan ihraç müessesesinden verilen fennî bir izahname ile birlikte ifa edilecektir. Sahte kaimenin alınmış bir fotoğrafisi, veya mümkün-

se, bir nüshası gönderilecektir. Müstacel ahvalde, yukarıda mevzuu bahsolan tebligatın ifasına ve fennî izahnamenin irsaline hâlel gelmeksizin, polis makamâtınca alâkadar merkezî teşkilâta mahremâne ihbaratta bulunabileceği gibi kısaca malûmat ta verebilir;

2° Kalpazanların aranılması, takibi, tevkifi, mahkûmiyeti, tard ve teb'idi ve lüzumunda onların yer değıştirmesi ve bilcümle faydalı malûmat, bilhassa kalpazanların eşkâl ve evsafı hususiyesi, parmak izleri ve fotoğraf ileri;

3° Zahire çıkarılan sahte para imali vak'aları hakkında tafsilât, tedavül mevkiine konulan sahte paraların kâffesinin müsaderesinin bu sayede temin edilip edilmediğinin bildirilmesi.

Madde 15 — Kalpazanlığın önüne geçilmesi ve cezalandırılması zımında doğrudan doğruya arsiulusal mesai müşareketini temin etmek ve tekemmül ve inkişaf ettirmek için Yüksek Âkid Taraflar merkezî teşkilâtları mümessilleri ihraç bankaları ve ilgili merkezî makamlar mümessillerinin iştirakile arasına konferanslar aktedeceklerdir. Arsiulusal bir istihbarat merkezî teşkilâtı tesisi ve murakabesi bu konferanslardan birinde müzakerelere mevzu olabilir.

Madde 16 — 3 üncü maddede zikredilen suçlara müteallik istinabe varakalarının gönderilmesi şu suretle yapılır:

a) Tercihan adlî makamlar arasında doğrudan doğruya tebligat ifası tarikile, indelhace merkezî teşkilât ve vesatetile;

b) İki memleket 'Tüze Bakanları arasında doğrudan doğruya muhabere yolu ile ve yahut müracaat eden memleket makamâtının müracaat olunan memleket Tüze Bakanının doğrudan doğruya göndermesi suretile;

c) Müracaat eden memleketin müracaat olunan memleketteki siyasî veya şehbenderî memuru vesatetile.

İşbu memur istinabe varakasını doğrudan doğruya salâhiyyettar adlî makama veya müracaat olunan memleket

hükümetince gösterilen makama gönderecek ve istinabe varakasının tenfizini mübeyyin evrakı doğrudan doğruya mezkûr makamdan tebellüğ edecektir.

a) ve b) de zikredilen ahvalde daima istinabe varakasının bir sureti aynı zamanda müracaat edilen memleketin yüksek makamına tevdi kılınır.

Hilâfına anlaşma mevcut olmadıkça, istinabe varakası müracaat eden memleket dilinde yazılmış olacaktır; şu kadar ki müracaat edilen memleket bunun kendi diline tercüme edilmiş ve müracaat eden makam tarafından tasdikli bir nüshasını talep edebilir.

Her Yüksek Âkid Taraf, Âkid Taraflardan her birine yapacağı tebligat ile kendi istinabe varakalarını tebliğ hususunda, yukarıda zikredilen şekillerden hangisini veya hangilerini kabul etti ise, keyfiyeti bildirecektir.

Yüksek Âkid Taraflardan biri, bu yolda tebligat yapıncıya kadar, istinabe varakalarına dair elyevm tatbik etmekte olduğu usul ipka edilecektir.

İstinabe varakalarının tenfizi ehlivukuf masarifinden maada hiç bir harç veya masraf tediyelerini istilzam edemez.

İşbu maddenin ihtiva ettiği hükümlerden hiç biri Yüksek Âkid Taraflarca mevaddı cezaiyede tatbik edilen delâili sübutiye sisteminde kendi kanunlarından bir inhırafi kabul taahhüdünü tazammun eylediği tarzında tefsir edilemez.

Madde 17 — Her hangi bir Yüksek Âkid Tarafın işbu mukaveleye iştiraki bir hukuku düvel meselesi sıfatile cezaî kaza salâhiyeti umumî meselesinde aldığı vaziyetten inhıraf eylediği tarzında tefsir edilemez.

Madde 18 — İşbu mukavele, 3 üncü maddede zikrolunan ef'alın, behemehal cezasız kalmaması şartile; her memlekette o memleketin kendi dahili kanunlarının umumî kaidelerine tevfikân tavsif, takib ve muhakeme edilmesi prensibine halel getirmeyecektir.

İKİNCİ KISIM

Madde 19 — Yüksek Âkid Taraflar, işbu mukavelenin tefsir veya tatbiki hususunda aralarında tahaddüs edebilecek bilcümle ihtilâfların, doğrudan doğruya müzakerat neticesinde halledilemez ise, bir karar alınmak üzere, Arsiulusal Daimî Adalet Divanına tevdi etmeyi kararlaştırmışlardır. Şayet aralarında bir ihtilâf zuhur eden Yüksek Âkid Taraflar veya onlardan biri Arsiulusal Daimî Adalet Divanına mütedair olan 16 ilkkânun 1930 tarihli protokolün Âkidlerinden değil ise işbu ihtilâf kendi rızaları ve her birinin teşkilâtı esasiye kaidelerine tevfiikan gerek Arsiulusal Daimî Adalet Divanına, gerek arsiulusal ihtilâfların sureti muslihanede halli için 18 ilkteşrin 1907 mukavelesi mucibince teşekkül eden bir hakem mahkemesine ve gerekse diğer her hangi bir hakem mahkemesine tevdi eder.

Madde 20 — Fransızca ve İngilizce metinleri aynı zamanda muteber olacak olan işbu mukavelename, bu günkü tarihi taşıyacak ve Uluslar Kurumunda üye bulunan her Devlet ve mezkûr kurum üyelerinden bulunmayıp da işbu mukavelenameyi tanzim eylemiş olan konferansta temsil edilmiş bulunan her devlet veya mezkûr mukavelenamenin bir nüshası Uluslar Kurumu Meclisi tarafından kendisine gönderilmiş olan her Devlet namına 31 kânunuevvel 1929 tarihine kadar imza edilebilecektir.

İşbu mukavelename tasdik edilecektir. Tasdiknameler Uluslar Kurumu Genel Sekreterine gönderilecek ve mumailayh de bunları tebellüğ ettiğini mezkûr kurumun bütün üyelerde kurum üyelerinden bulunmayan yukarıdaki fıkranın istihdaf eylediği Devletlere bildirecektir.

Madde 21 — 1 inci kânun 1930 tarihinden itibaren işbu mukaveleye Uluslar Kurumu azasından bulunan her Devlet veya mezkûr kurum azasından bulunmayan Devletlerden bu mukaveleyi imza etmemiş olan ve 20 nci maddede kastedilen her Devlet namına iltihak edilebilir.

İltihaknameler Uluslar Kurumu Genel Sekreterine

gönderilecek ve mumaileyh de bunları tebellüğ ettiğini mezkûr kurumun bütün azasile kurum azasından bulunmıyan ve adı geçen maddede istihdaf olunan Devletlere bildirecektir.

Madde 22 — 20 nci maddenin ikinci fıkrasına tevfikân işbu mukaveleyi tasdika veya 21 inci madde gereğince mukaveleye iltihaka taraftar olmakla beraber mukavelenamenin tatbiki hususunda ihtiyatî kayıtlar dermıyan etmesine müsaade etmesini arzu eyliyen Devletler Uluslar Kurumu Genel Sekreterini bu fikirlerinden haberdar edebilirler. Mumaileyh, namlarına bir tasdikname veya iltihakname tevdi edilmiş olan bütün Yüksek Âkid Taraflara hemen mezkûr ihtirazı kayıtları tebliğ edecek ve bu babda itirazları olup olmadığını kendilerinden soracaktır. Tebliğ tarihinden itibaren altı aylık müddet zarfında Yüksek Âkid Taraflardan hiç biri, bir itiraz serdetmediği takdirde, mevzuubahis ihtirazî kaydı dermıyan eyliyen Devletin mukaveleye iştiraki sair Yüksek Âkid Taraflar canibinden mezkûr ihtirazî kayıt altında kabul edilmiş gibi telâkki olunur.

Madde 23 — Yüksek Âkid Tarafların biri canibinden işbu mukavelenin tasdiki veya mukaveleye iltihakı kendi kanunlarının ve idari teşkilâtının mukavele ile vazolunan kaidelere uygun olduğunu tazammun eyler.

Madde 24 — İmza, tasdik veya iltihak esnasında Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden hilâfına beyanatta bulunmadıkça işbu mukavele hükümleri müstemlekelerde, deniz aşırı arazide, himaye veya metbuiyet veya manda altına mevzu ülkelerde tatbik olunmayacaktır.

Bununla beraber, Yüksek Âkid Taraflar, müstemlekeleri, deniz aşırı arazileri, himaye veya metbuiyet veyahut mandaları altına mevzu ülkeler için 21 ve 23 üncü maddelerdeki şartlara tevfikân mukaveleye iltihak eylemek hakkını muhafaza ederler. Kezalik 27 nci maddedeki şartlara tevfikân mukaveleyi ayrı ayrı fesheylemek hakkını da muhafaza ederler.

Madde 25 — İşbu mukavele, ancak Uluslar Kurumu

azasından bulunan veya mezkûr kuruma dahil olmıyan beş Devlet adına tasdik veya mukaveleye iltihak edildiği halde mer'iyet mevkiine girecektir. Mer'iyet iktisabı tarihi, beşinci tasdikname veya iltihaknamenin Uluslar Kurumu Genel Sekreterince tebellüğü tarihini takib edecek olan doksanıncı gününden başlar.

Madde 26 — İşbu mukavelename, 25 inci maddeye tevfi kan mer'iyet mevkiine girdiği tarihten sonra vuku bulacak her tasdik veya iltihak keyfiyeti bu babdaki tasdikname veya iltihaknamenin Uluslar Kurumu Genel Sekreterince tebellüğünden itibaren doksanıncı gününden başlamak üzere muteber olur.

Madde 27 — İşbu mukavele, Uluslar Kurumu azasından bulunan veya mezkûr kuruma dahil olmıyan her Devlet namına Uluslar Kurumu Genel Sekreterine tahriri olarak yapılan tebligat ile feshedilebilir. Bu takdirde mumaileyh 20 nci madde ile istihdaf olunup mezkûr kurum azasından bulunan veya kuruma dahil olmıyan bütün Devletleri keyfiyetten haberdar eder. Fesih keyfiyeti bu husustaki tebligatın Uluslar Kurumu Genel Sekreteri tarafından tebellüğ edildiği tarihten bir sene sonra ve ancak taallük eylediği Yüksek Âkid Taraf hakkında muteber olur.

Madde 28 — İşbu mukavele mer'iyete girdiği tarihte Uluslar Kurumu Genel Sekreteri tarafından tescil edilir.

Tasdikanlımekal yukarıda adları zikredilen murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ederler:

İşbu mukavele Uluslar Kurumu Genel Sekreterliği arşivlerinde muhafaza edilmek ve 20 nci madde ile istihdaf olunup mezkûr kurumun azasından bulunan veya kuruma dahil olmıyan bütün Devletlere musaddak birer sureti tevdi olunmak üzere bir tek nüsha olarak bin dokuz yüz yirmi dokuz senesi nisanının yirmisinde Cenevrede tanzim kılınmıştır.

Arnavutluk

Almanya

Dr. Stavro Stavri.

**Dr. Erich Kraske, Dr. Wolfgang
Mettegenberg, Vocke.**

Avusturya	Dr. Bruno Schultz.
Belçika	S. Servais.
Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda ve Uluslar Kurumunda aza olmıyan Britanya İmparator- luğunun bütün kısımları	
Hindistan	John Fischer Williams, Leslie S. Brass.
Mukavelenin 24 üncü maddesinde derpiş kılındığı üzere imzam Sa Majeste'nin hâkimiyeti altında bulunan hükümdarların memleketlerine şamil değildir.	
Çin	Vernon Dawson, Lone Liang.
Kolombiya	A. J. Restrepo.
Küba	G. De Blanck, M. R. Alvarez.
Danimarka	Villiam Borberg.
Dantzig Serbest Şehri	F. Sokal, John Muhl.
Fransa	Chalendar.
Yunanistan	Megalos Caloyanni.
Macaristan	Paul De Hevesy.
İtalya	Ugo Aloisi.
Japonya	Raizaburo Hayashi, Shigro Nagai.
Lüksemburg	Ch. G. Vermaire.
Monako	R. Elleş.
Hollanda	A. A. Van Der Feltz, P. J. Gerke, K. H. Broekhoff.
Lehistan	F.Sokal, Vlodzimierz Sokalski.
Portekiz	Jose Gaerio Da Matta.
Romanya	Antoniade, Vespasien V. Pella, Pascal Toncesco.
Sırlar, Hırvatlar ve İslo- venler Krallığı Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği	Dr. Thomas Civanovitch.
İsviçre	G. Lachkevitch, Nicolas Liu- bimov.
Çekoslovakya	Delaquis. Jaroslav Kallab.

PROTOKOL

I. Tefsirler

Bugünkü tarihi taşıyan mukavelenamenin imzasına şüru edileceği sırada aşağıda vaziülümza murahaslar, mukavelenin muhtelif hükümleri hakkında atide tasrih edilen tefsiratı kabul eylediklerini beyan ederler.

1° Muayyen bir memlekette muteber olmasını intaç etmek üzere bir banka kaimesi üzerine tabolunan damgayı tahrif keyfiyeti bir para sahtekârlığı cürmünü teşkil eder.

2° Mukavele, dahilî kanunlarında, mazeret rejimini ve af haklarını, diledikleri tarzda tanzim etmek hususunda Yüksek Âkid Tarafların haiz oldukları hakkı ihlâl etmez.

3° Mukavelenin 4 üncü maddesile vazolunan kaide suçlar taaddüd ettiği takdirde cezaları tayin eden dahilî kanunlarda hiç bir gûna tadelâta saik olmaz. Aynı zamanda kalpazan ve sahte para çıkaran aynı şahsın ancak kalpa zan sıfatile takibata uğratılmasına mâni teşkil etmez.

4° Yüksek Âkid Taraflar, istinabe varakalarının tenfizile kendi millî mevzuatları hükümleri dairesinde mükelleftirler.

II. İhtirazî kayıtlar

Aşağıda zikredilen ihtirazî kayıtları dermeyan eyliyen Yüksek Âkid Taraflar mukavelenin kendi taraflarından kabulünü mezkûr ihtirazî kayıtlara tâbi tutarlar; onların işbu ihtirazî kayıtlar tahtında mukaveleye iştirakları sair Yüksek Âkid Taraflarca kabul olunmuştur.

1° Hindistan Hükümeti, 9 uncu madde ile vazolunan kaidenin kabulü teşriî kuvvetin salâhiyetleri haricinde kaldığı cihetle mezkûr maddenin Hindistan hakkında tatbik olunmıyacağına dair ihtirazî kayıd dermeyan eyler,

2° Bazı devletler tebaasının hâlâ müstefid olmakta bulunduğu şehbenderî kazanın ilgası hakkındaki müzakerelerin neticesine intizaren, üçüncü bir Devlet tarafın-

dan kalpazanlıkla ittiham edilen bir yabancının iadesine bir Hükümet için genel taahhüdü tazammun eden 10 uncu maddenin Çin Hükümetince kabulü mümkün değildir.

3° 20 nci madde hükümleri hakkında, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği Murahhas Heyeti, Hükümetinin kendisine aid olan tasdiknameyi, dilerse, imza veya iltihak eden bütün Devletlere tebliği zımnında bir suretini Uluslar Kurumu Genel Sekreterine göndermesini teminen diğer vaziülümza bir Devlete göndermek hakkını haiz olduğuna dair ihtirazî kayıd dermeyan eyler.

III. Beyanat

İsviçre

Mukavelenameyi imza edeceği esnada, İsviçre mümessili şu beyanatta bulunmuştur:

«İsviçre Federal Meclisi, İsviçrede tevhid edilmiş bir Ceza Kanunu vaz'ı meselesi müsbet surette halledilmedikçe mukavelenin cezaî hükümlerine müteallik bir taahhüde girişmeyeceğinden, mukavelenin tasdiki keyfiyetinin muayyen bir zamanda vuku bulamayacağını beyan eder.

«Bununla beraber, Federal Meclisi, 25 inci maddeye tevfikan mukavele mer'iyete girince bunun İdarî hükümlerim, salâhiyeti nisbetinde, tatbik etmeğe taraftardır.»

Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği

Mukavelenameyi imza edeceği esnada, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği şu beyanatta bulunmuştur:

«Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri^ Birliği Murahhas Heyeti, 19 uncu madde hükümlerini kabul etmekle beraber, kendisine taallûk eden hususatta Arsıulusal Daimî Adalet Divanına müracaat etmek kararında olmadığını beyan eder.

«Doğrudan doğruya müzakerat ile halledilemiyen ih-

tilâfların Arsiulusal Daimî Adalet Divanından maada herhangi hakem usulüne tâbi tutulacağını mutazammın olan aynı madde hükmüne gelince, Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği Murahhas Heyeti bu hükmün kabulü keyfiyetinin mezkûr Birlik Hükümetinin hakem usulü umumî meselesinde bu vasıtaya müracaatin Devletler arasındaki ihtilâfların hal çaresi olması hakkındaki noktai nazarını tadil eylediği tarzında tefsir edilmemesi lâzım geldiğini bilhassa beyan eder.»

İşbu protokol Yüksek Âkid Taraflar arasında taahhüdleri istilzam etmesi itibarile, bugünkü tarihle akdolunan mukavele ile aynı kuvvet ve kıymeti haiz bulunacak ve aynı müddetle muteber olacak ve onun bir cüz'ü addolunacaktır.

Tasdikanlılmakal aşağıdaki imza sahipleri işbu protokol zirine imzalarını vazetmişlerdir.

Uluslar Kurumu Genel Sekreterliği arşivlerinde muhafaza edilmek üzere bin dokuz yüz yirmi dokuz nisanının yirmisinde Cenevrede bir nüsha olarak tanzim kılınmıştır; işbu nüshanın aslına mutabık birer sureti Uluslar Kurumu azasından bulunan her devlet ile mezkûr kurum azasından olmayıp da konferansta temsil edilmiş olan bütün Devletlere tebliğ edilecektir.

Arnavutluk
Almanya

Avusturya
Belçika

Büyük Britanya ve Şimalî
İrlanda ve Uluslar Kurum-
unda aza olmıyan Britanya
İmparatorluğunun bütün kı-
sımları

Hindistan

Çin

Kolombiya

Dr. Stavro Stavri.
Dr. Erich Kraske, Dr. Wolfgang
Mettgenberg, Vock.
Dr. Bruno Schultz.
Servais.

John Fischer Williams,
Leslie S. Brass.

Vernon Dawson.
Lone Liang.
A. J. Restrepo.

Bu maksadla aşağıda zikrolunan murahhas heyetlerim tayin etmişlerdir:
Arnavutluk

Murahhas:
Doktor Stavro Stavri, Orta Elçi, Paristeki Kralı Elçilik muvakkat
Maslahatgüzarı.

Almanya

Murahhaslar.
Doktor Kraske, Dış Bakanlığında «Vortragender
Legationsrat».
Doktor Mettgenberg, Reich Tüze Bakanlığında «Mi-
nisterialrat».
Doktor Vocke, «Geheimer Finanzrat», «Reischbank
Direktorium» Üyesi.
Murahhas muavini:
M. Wagner, Reich Tüze Bakanlığında «Regi-
erungsrat».

Amerika Birleşik Devletleri

Murahhas:
M. Hugh R. Wilson, İsviçrede Fevkalâde Murahhas
ve Orta Elçi.

Murahhas: muavini:
M. Elberidge D. Rand. Cenevre Konsolosu.

Fen Müşaviri:
M. William H. Moran, Hazine Gizli Servis Şefi.

Avusturya

Murahhaslar.
M. Jean Schober, Polis Prefesi, eski Federal Şan-
seliye.

Doktor Bruno Schultz, Polis Müdürü, Viyana Polis İdaresi
Cinai Zabıta Şubesi Şefi.

Belçika

Murahhas:
M. Servais, Devlet Bakanı, Brüksel İstinaf
Mahkemesi Fahrî Müddeiumumisi.

Murahhas muavini:

M. Leon Dupriez,

Belçika Millî Bankası İktisadî
Tetkikat Servisinde Ataşe.

Brezilya Birleşik Devletleri

Murahhas:

M. J. A. Bar boza - Car-
neiro,

Brezilya Birleşik Devletleri Lon-
dra Büyük Elçiliği Ateşe Ko-
mersiyali, Uluslar Kurumu İktisad
Komitesi Üyesi.

Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda

Murahhaslar:

Sir John Fischer Williams,
C. B. E., K. C.,
Leslie S. Brass, Esq.,

Tamirat Komisyonunda Britanya
Hukuk Müşaviri.
«Acting Principal at the Home Office».
Çin

Murahhas:

M. Lone Liang,

Çinin Berlin Elçiliği Müsteşarı,
Yüksek Divan sabık Hâkimi.

Fen Müşaviri:

M. Hsta Chiffeng,

Çin Ticaret Odaları Federasyo-
nu Mümessili.

Kolombiya

Murahhas:

Doktor Antonio Jose Res-
trepo,

Fevkalâde Murahhas ve Orta
Elçi, Uluslar Kurumu nezdinde
Daimî Murahhas.

Kâtib:

Doktor Abadia,

Küba

Murahhas:

M. Guillermo de Blancky
Menocal,
Daimî Murahhas.

Fevkalâde Murahhas ve Orta
Elçi, Uluslar Kurumu nezdinde

Murahhas muavini:

M. Manuel R. Alvarez,

Uluslar Kurumu nezdindeki Mu-

rahhas Heyetinde Ateşe Komersiyal.

Danimarka

Murahhas:
M. William Borberg, Uluslar Kurumu nezdinde Daimî
Murahhas.

Dantzig Serbest Şehri

Murahhaslar: M. François
Sokal, Orta Elçi, Uluslar Kurumunda Lehistan
Cumhuriyeti Murahhası, Murahhas Heyeti
Başkanı.
M. John Muhl, Dantzig Serbest Şehri Birinci Prokürörü ve
Cinaî Zabıta Şefi.
İspanya

Murahhaslar.
M. Rafael Alcayne Shavarria, Sanayi Mühendisi, Millî Darphane ve
Damga Matbaası Ateşesi (Maliye
Bakanlığı).
M. Severo Carrillo de İspanya Bankası Paris Ajansı Müdürü.
Al- borno, -
Ekuatör

Murahhas:
Don Alejandro Gastelu, Cenevre Muavin Konsolosu.

Finlandiya

Murahhas:
M. Rudolf Holsti, Uluslar Kurumu nezdinde Daimî
Murahhas, Fevkalâde Murahhas ve Orta
Elçi.
Murahhas muavini: M. Evald Finlandiyanın Bern Elçiliği Başkâtibi
Gyllenbögel,

Fransa

Murahhas:
Kont de Chalendar, Fransanın Londra Büyük Elçi-

ligi nezdinde Finans Ateşesi, Uluslar Kurumu Finans Komitesi Başkanı.

Murahhas Muavinleri:
M. Collard - Hostingue,
M. Caous,

Fransa Bankası Genel İspekte-
ri, Paris İstinaf Mahkemesi
Müddeiumumisi.

Yunanistan

Murahhas:
M. Megalos Caloyanni,

Kahire Yüksek İstinaf Mahke-
mesi Fahrî Üyesi.

Macaristan

Murahhas:
M. P. de Hevesy,

Mukim Elçi (Ministre resident), Uluslar Kurumu nezdinde Daimî Murahhas

Eksper:
M, Viktor Szondy,

Dış Bakanlığı Şube Müşaviri
Hindistan

Murahhas:
Vernon Dawson, Esq, C.
İ E.,

«Principal at the India Office».

İtalya

Murahhas:
Comm. doct. Ugo Aloisi, Temyiz Mahkemesi Azasından, Tüze
Bakanlığı Atesesi.

Eksper:
Comm. ing. Carlo Mor-
iondi,

Kâğıt para imalâtında Müşavir,
Mühendis.
Japonya

Murahhaslar
M. Raizaburo Hayashi,

Temyiz Mahkemesi Müddeiu-
mumisi.
Darphane Müdürü.

M. Shigeru Nagai,
Sekreterler:
M. Tokuj i Amagi,

Japonyanın Bern Elçiliği Birinci
Sekreteri.

Vikont Motono, Japonyanın Brüksel Büyük Elçiliği
Sekreteri.
Lüksemburg

Murahhas:
M. Charles Vermaire, Cenevre Konsolosu.
Monako

Murahhas:
M. Rodolphe Elles, Cenevre Vis Konsolosu.
Nikaragua

Murahhas:
Antonio Sottile, Hukuk Doktoru, Maslahatgüzar, Uluslar
Kurumu nezdinde Daimî Murahhas.
Holanda

Murahhaslar:
Baron A. A. Van der Feltz, Sahtekârlıkların men'i hakkın-
daki Felemenk Santralı eski Şefi,
Amsterdam İstinaf Mahkemesi eski
Müddeiumumisi.
M. P. J. Gerke, Felemenk Hindistanı Finans Dairesi
Genel Veznedarı.

Murahhas Muavini:
M. K. H. Broekhoff, Devlet Polisi Komiseri, Polis.
Başmüfettişi.
Lehistan

Murahhaslar:
M. François Sokal, Orta Elçi, Uluslar Kurumunda Murahhas,
Murahhas Heyet Başkam.

M. Vlodzimierz Sokalski, Hukuk Doktoru. Varşovada
Yüksek Divan Hâkimi.
M. Zdzislaw Szebeko, Varşovada Finans Bakanlığı Kısım Şefi.

Portekiz

Murahhas:

Doktor Jose Caeiro da
MattaPortekiz Bankası Müdürü, Liz-
bon Üniversitesi Hukuk Fakül-
tesi Profesörlerinden.

Romanya

Murahhaslar:

M. Constantin Antoniadu,

Uluslar Kurumu nezdinde Fevkalâde
Murahhas, Orta Elçi.

M. Vespasien V. Pella,

Yaş Üniversitesi Ceza Hukuku
Profesörü.

M. P. Toneesco,

İstinaf Mahkemesi Avukatlarından.

Sırp, Hırvat ve İslovenler Krallığı Murahhas:

M. Thomas Civanovitch,

Belgrat Üniversitesi Ceza Hukuku
Profesörü.

İsveç

Murahhas:

M. Doktor E. R. Sjöstrand,

Arsiulusal Mesai Bürosu nezdinde
İsveç Hükümeti Murahhası.

İsviçre

M.E. Delaquis,

Tüze ve Polis Federal Departmanı
Polis Dairesi Şefi, Bern Üniversitesi
Hukuk Profesörü.

Çekoslovakya

Murahhas:

M. Jaroslav Kallab,

Hukuk Doktoru, Bern Üniversitesi
Ceza Hukuku ve Arsiulusal Hukuk
Profesörü.

Murahhas Muavini:

M. Josef Vanasek,

Prağda Polis Müşaviri ve Güvenlik
Servis Şefinin Vekili.

Sekreter:
M. Ladislav Radimsky Hukuk Doktoru, Dış Bakanlığı
Sekreterlerinden.

Türkiye

M. Murahhas: İbrahim
Bahaettin, Ankara Hukuk Mektebi Ceza Hukuku
Profesörü, İstanbul Üniversitesi sabık
Profesörlerinden.

Sovyet SosyalistCumhuriyetleri Birliği

Murahhaslar:

M. Georges Lachkevitch, Birliğin Paris Büyük Elçiliği Hukuk
Müşaviri.

M. Nicolas Liubimov, Birliğin Fransada Finans Komiserliği
Mümessili, Birliğin Paris Büyük Elçiliği
Ateşesi.

Letonya

(Müşahid sıfatile konferansa iştirak etmek suretile)

M. Charles Duzmans, Fevkalâde Murahhas ve Orta
Elçi, Uluslar Kurumu nezdinde Daimî
Murahhas.

İstişarî mahiyette olarak konferansa iştirake davet edilmiş olan Cinai
Zabıta Beynelmilel Komisyonu bu maksadla aşağıdaki murahhas heyeti
tayin eylemiştir:

Cinai Zabıta Arsıulusal Komisyonu

Murahhas:

M. A. H. Sirks, Rotterdam Polis Ser Komiseri.

Murahhas Muavinleri: M. F. E.

Louwage,

Brüksel Müddeiumumiliği Zabıtasını
idare etmekte olan Adliye Başmemuru.

M. Kuenzer,

Berlinde Reich İç İşleri Bakanlığında
«Reichskommissar».

İşbu zevat Cenevrede toplanmışlardır.

Uluslar Kurumu, Pragda Çekoslovakya Millî Bankası Guvernörü, Uluslar Kurumu Finans Komitesi Üyesi, Kalpazanlığın Men'i Muhtelit Komitesi Başkanı M. Dr. Vilem Pospisili, Konferans Başkanlığına tayin etmiştir.

Sekreterlik mesaisi, Uluslar Kurumu Sekreterliği Ekonomi ve Finans Şubesi ile Hukuk Şubesinin aşağıdaki üyelerine tevdi edilmiştir.

Dr. J. Van Walre de Bordes, Mr. C. F. Darlington, Dr. P. Brandon ve Dr. F. Arcoleo.

1929 nisanının 9 undan 20 sine kadar yapılan içtimalar neticesinde aşağıda zikredilen senedler tasvib edilmiştir:

I. Kalpazanlığın men'ine dair 20 nisan 1929 tarihli mukavelename.

II. Mukavelenamenin protokolü.

Konferans aynı zamanda şu vesayayı kabul etmiştir.

Konferans şu tavsiyelerde bulunur:

I.

İmza 'veya iltihak edilmesi zımında mukavele ve protokol metninin Uluslar Kurumu Meclisi tarafından mümkün mertebe sür'atle Uluslar Kurumunun bütün üyelerine ve kuruma dahil olmamakla beraber meclisin faydalı göreceği Devletlere tebliğ edilmesi.

II.

Mukavelenin namlarına imza edilmiş olan memleketler Hükümetlerinin, imza tarihinden itibaren üç sene müddet zarfında tasdikname tevdi kılınmamış olduğu takdirde, mukavelenin tasdiki hakkındaki vaziyetlerini Uluslar Kurumu Genel Sekreterine bildirmeleri.

III.

Mukavelede derpiş kılınan teşkilâtın mukavele hükümlerine tevfikân tanzim edilmesi için bütün Hükümetlerin mukavelenin tasdikına intizar etmeksizin şimdiden iktiza eden İdarî mahiyette tedbirleri mümkün mertebe ittihaz eylemeleri.

IV.

Her Hükümetin mukavelenin 12 inci maddesinde mevzuubahis olan kendi merkezî ofisinin mevcudiyetini işbu ofis teşkilâtı ve bilhassa ofisin merbut bulunduğu İdarî şube hakkında icab eden malûmat ile birlikte Uluslar Kurumu Genel Sekreterliğine bildirmesi ve Genel Sekreterliğin de bu tebligatı mümkün mertebe sür'atle bütün Hükümetlere bildirmesi.

V.

Mukaveleyi imza eden Devletler tarafından on beş merkezî ofis kurulunca ve hattâ mukavelenin mer'iyete girmesinden önce, Uluslar Kurumu Meclisi, 15 inci maddeye tevfikân kalpazanlığın men'i ve cezalandırılması hususunda uluslar arasında doğrudan doğruya mesai müşareketinin temin, tekemmül ve inkişafına matuf olarak işbu merkezî ofisaer mümessillerde mezkûr maddede zikredilen sair makamların iştirakinden müteşekkil olmak üzere toplanması mukarrer olan konferansların birincisini içtimaî davet için teşebbüse girişmelidir. Mukaveleyi imza etmeksizin buna mümasil merkezî ofisleri mevcut olan Hükümetler bulunduğu takdirde onlar da bu konferansa iştirake davet olunabilirler.

VI.

Mukavelenin 12 inci maddesinde derpiş kılındığı üzere, para çıkarmağa kanunen mezun teşekküllere malik olmaları şartile müstemlekelerde ve merkezin idaresine tâbi diğer ülkelerde, merkezî ofisler tesis edilmelidir.

VII.

Şayed, henüz mevcut değilse, muhtelif ihraç bankaları merkezî ofislerin kendisile sıkı temas üzere bulunacağı bir servis ihdas etmelidirler.

VIII.

Her merkezî ofis, sahte kaimelerin imal tarzı ve buna müteallik tesisat hakkında malûmat vermek üzere, matbaacılığı ve kâğıt imalini mükemmelen bilen mütehassıs ve eksperleri, emrinde bulundurmalıdır.

IX.

Mukavelenin 15 inci maddesinde bahse mezu olan arsiulusal bir büronun kurulmasına intizaren, konferansa, verilen malûmata göre kalpazanlığa dair istihbaratı temerküz ettirmek suretile mezkûr 15 inci maddede derpiş kılınan teşekküle tevdi olunabilecek vazifeyi benimsiyerek faaliyet göstermekte bulunan Viyana Arsiulusal Bürosunun konferansça pek ziyade takdir edilen mesaisine Hükümetlerin mümkün olduğu kadar tam yardımile devam edilmelidir.

X.

Mukavelenin 15 inci maddesinde derpiş kılman merkezî ofisler konferansları kalpazanlık ve kalpazanlığın men'i usullerinin teknik inkişafını takib etmelidirler.

XI.

Mukavelenin 15 inci maddesinde derpiş kılman merkezî ofisler konferansları tarafından sair kıymetli evrakın (esham ve tahvilât senedleri, çekler, kambiyo mektupları, ilâhir) ve tediye vasıtası olmak üzere kullanılan pulların tahrif ve sahtelerinin imalinin men'i hakkında tetkikat yapılmalı ve Uluslar Kurumu fayda gördüğü takdirde bu hususta arsiulusal bir mukavelename ihzarının mü- nasib olup olmayacağını tetkik etmelidir.

XII.

Suçların cidden tesirli bir surette men'ini temin için maznun ve mahkûmların iade ve teslimine müteallik kaidelerin arsiulusal tarzda birleştirilmesi tahakkuk ettirilmelidir.

XIII.

Kalpazanlık hakkındaki istinabe varakaları mümkünse diplomasi tarikile olmayıp doğrudan doğruya tebliğ edilmelidir.

XIV.

İstinabe varakalarının irsal ve tenfizi hakkında mer'i. olan kavaid arsiulusal bir mukavele ile tevhid edilmelidir.

Tasdiklanılmakal aşağıdaki imza sahipleri işbu sened zirine imzalarını vazetmişlerdir.

Uluslar Kurumu arşivlerine tevdi edilmek üzere, bir nüsha olarak, bin dokuz yüz yirmi dokuz senesi nisanının yirmisinde, Cenevrede tanzim kılınmıştır. İşbu metnin aslına mutabık birernüşhası, Uluslar Kurumunun bütün azasına ve işbu Kuruma dahil olmamakla beraber, konferansta temsil edilmiş olan bütün Devletlere gönderilecektir.

Konferans Başkanı:	Dr. Vilem Pospisil
Konferans Genel Sekreteri:	J. Van Waler De Bordes
Arnavutluk	Dr. Stavro Stavri
Almanya	Dr. Erich Kraske, Dr. Wolfgang Mattgengberg, Vock, Wagner.
Avusturya	Dr. Bruno Schultz.
Belçika	Servais.
Brezilya Birleşik Devlet leri	J. A. Barboza Carneiro.
Büyük Britanya ve Şi- malî İrlanda ve Britanya İmparatorluğunun Ulus- lar Kurumuna dahil ol- mayan bütün aksamı	John Fischer Williams, Leslie S. Brass.
Çin	Lone Liang, Hsia Chiffeng.
Kolombiya	A. J. Restrepo.
Küba	G. de Blanck, M. R. Alvarez.
Danimarka	William Borberg.
Dantzig Serbest Şehri	F. Sokal, John Muhl.
İspanya	R. Alcayne, S. Carrillo de Alborno
Ekuatör	Alejandro Gastelu.
Finlandiya	Rudolf Holsti. Evald Gyllenbö- gel.
Fransa	H. Collard, Chalendar, Pierre Caous.
Yunanistan	Megalos Caloyanni.
Macaristan	Paul De Hevesy, Victor Szondy.
Hindistan	Vern on Dawson.

İtalya	Ugo Aloisi, İng. Carlo Moriondi.
Japonya	Raizaburo Hayashi, Shigeru Nagai.
Lüksemburg	Ch. G. Vermaire.
Monako	R. Elles.
Holanda	P. J. Gerke, A. A. Van der Feltz, K. H. Broekhoff.
Lehistan	F. Sokal, Vlodzimierz Sokalski.
Portekiz	Jose Caeiro Da Matta.
Romanya	Antoniade, Vespasien V. Pella. Pascal Toncesco.
Sırp, Hırvat ve İslovenler	
Kralığı	Dr. Thomas Civanovitch.
İsveç	Erich Sjöstrand.
İsviçre	Delaquis.
Çekoslovakya	Jaroslav Kallab.
Türkiye	Bahattin.
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği	G. Lachkevitch, Nicolas Liubimov
Cinai Zabıta Arşivulusal Komisyonu	Sirks, Kuenzer. Aslına mutabık olduğu tasdik olunur. Genel Sekreter yerine: Sekreterlik Hukuk Müşaviri

**Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bazı maddelerini değiştiren
kanun**

Kanun No. 3006

Kabul tarihi: 8/6/1936

Neşri tarihi: 16/6/1936

Madde 1 — Ceza Muhakemeleri Usulü hakkındaki 1412 sayılı Kanunun (116) maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilerek numaraları karşısında yazılı maddelerin yerine ikame olunmuştur:

Dava nakli

Madde 14 — Salahiyetli hâkim veya mahkeme, hukukî veya filî sebepler dolayısıyla kaza vazifesini ifâ edemeyecek halde bulunan, yahut tahkikatın orada icrası âmmenin emniyeti için tehlikeli olursa yüksek vazifeli mahkeme davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir.

Âmme emniyeti için dava naklini istemek Adliye Vekiline aiddir.

Salâhiyetsizlik iddiasının zamanı

Madde 15 — Maznunun, salâhiyetsizlik iddiasını ilk tahkikatın bitmesinden evvel bildirmesi şarttır. İlk tahkikat yapılmamış ise maznunun bu iddiayı duruşmanın başlangıcında iddianamenin okunmasından evvel bildirmesi lâzımdır.

Salâhiyetsizlik kararının verilmesi

Madde 17 — Maznunun talebi üzerine verilecek salâhiyetsizlik kararı ancak son tahkikatın açılmasına dair olan kararın veya iddianamenin okunmasından evvel verilir. Bundan sonra Cümhuriyet Müddeiumumisi artık salâhiyetsizlik iddiasında bulunmıyacağı gibi mahkeme dahi resen karar veremez.

Salâhiyette sebebi ihtilâf

Madde 18 — Salâhiyetli mahkeme ve sorgu hâkimi dahil olduğu halde başka başka mahkeme veya sorgu hâkimlerince salâhiyetsizlik kararı verilmiş olup da bu kararlar aleyhine kanun yollarına müracaat imkânı kalmamış ise davaya bakması icab eden mahkeme veya sorgu hâkimini müşterek yüksek vazifeli mahkeme tayin eder.

Salâhiyetli olmıyan mahkemenin tahkikatı

Madde 19 — Salâhiyetli olmıyan mahkeme ve sorgu

hâkimince yapılan tahkikat işleri mücerred salâhiyetsizlikten dolayı hükümsüz sayılmaz.

Gecikmesinde zarar umulan tahkikat

Madde 20 — Bir mahkeme ve sorgu hâkimi salâhiyetli olmasa bile gecikmesinde zarar umulan hallerde kendi kazası dairesinde lâzımgelen tahkikat işlerini yapar.

Bitaraflığını şüpheyi düşürecek sebeplerden dolayı hâkimin red talebinin zamanı

Madde 24 — Bitaraflığını şüpheyi düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi asliye mahkemesinde son tahkikatın açılmasına dair olan karar veya iddianame ve temyiz mahkemesinde duruşmalı işlerde raportör aza tarafından yazılmış olan rapor okununcuya ve duruşmasız işlerde temyiz tetkikatı başlayıncuya kadar istenebilir.

Sonradan hâdis olan sebeplerden dolayı duruşma bitinciye kadar da hâkimin reddi istenebilir.

Hâkimin reddi talebine karar verecek mahkeme

Madde 26 — Hâkimin reddi talebine mensub olduğu mahkemece karar verilir. Ancak reddolunan hâkimin müzakereye iştirak edememesinden mahkeme teşekkül edemezse bu hususta karar verilmesi reddolunan hâkim asliye mahkemesine mensub ise bu mahkemenin kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza işlerini gören mahkemeye, ve reddolunan hâkim ağır ceza işlerini gören mahkemeye mensub ise en yakın ağır ceza mahkemesine aiddir.

Red talebi sulh veya sorgu hâkimi aleyhinde olursa mensub olduğu asliye mahkemesi ve tek hâkim aleyhine ise kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi karar verir. Reddolunan hâkim red talebinin haklı olduğunu tasdik ederse red hakkında bir karar verilmez.

Hâkimin reddi talebine esas olan sebeplerin varid olma-

masından dolayı talebin reddine karar veren merci 10 liradan 200 liraya kadar hafif para cezasına da hükmeder Red talebine esas olan sebebin aksi sabit olduğu hallerde hükmolunacak ceza elli liradan aşağı olmaz.

Hükmedilen para cezaları hâkim tarafından istenebilecek hukukî veya cezaî takiblere veya Cümhuriyet Müddeiumumileri tarafından açılabilir hukuku âmme tavaasına mâni değildir.

Madde 29 — Bir hâkim, reddini mucip sebepleri bildirir ise red talebi üzerine karar verecek merci davayı başka hâkime tevdi veya başka mahkemeye nakleder.

Bazı haller bir hâkimin hâkimlik vazifesini ifadan memnuiyeti zannını uyandırırssa esas davayı tetkik eden merci bu babda resen de karar verebilir.

Müddeiumumiye verilmesi icab edip etmiyen kararlar ve tebligat ile kararların ifa ve infazı

Madde 34 — Tebliğ veya infaz edilecek kararlar Cümhuriyet Müddeiumumisine verilir; müddeiumumi tebliğ veya infaz için icab eden tedbirleri alır.

Mahkemelerin dahilî muamelelerine veya muhakeme celselerinin inzibatına dair kararlar hakkında bu hüküm cari değildir.

Sorgu hâkimi ve sulh hâkimi her nevi tebligatı ve karar ve ceza kararnamelerini doğrudan doğruya ifa ve infaz edebilir.

Hafta veya ayla tayin edilen mehiller

Madde 40 — Mehil, hafta veya ay olarak tayin edilmişse cereyana başladığı gün, son haftada isim, ve son ayda sayı itibarile tekabül eden günün tatil saatinde ve şayed ay sonunda başlayıp da nihayet bulduğu ayda sayı itibarile mukabil gün yoksa ayın son gününde biter.

Son gün pazara veya her hangi bir tatile tesadüf ederse mehil; tatilin ertesi günü biter.

Kendisine mehil verilen kimsenin ikametgâhı muamele yapacağı mahalden uzaksa Hukuk Muhakeme Usulü Kanununun 164 üncü maddesi hükmü tatbik olunur.

Şâhidlerin celbi

Madde 45 — Şahidler celpname ile davet olunur. Davete icabet etmemenin kanunî neticeleri de celpnamede gösterilir.

Acele olan mevkufu işlerde mahkeme ve sorgu hâkimleri celpname tebliğ ettirmeksizin mahkemenin kurulduğu merkez dışında bulunan şahidler için ihzar müzekkeresi verebilirler. Şu kadar ki, bir müzekkere ile ihzar edilenlere mahkeme ve sorgu hâkimlerince celpname ile gelen şahidler hakkındaki muamele tatbik olunur.

Celpname, filî hizmette bulunan askerlere bulundukları yerlerdeki askerî makamlar vasıtasile tebliğ olunur.

Davete itaat etmiyen şahidler

Madde 46 — Usulü dairesinde davet olunup da gelmiyen şahidler bu hareketlerinin sebebiyet verdiği masraflarla beraber yirmi liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler. Para cezası tahsil olunamazsa usulüne göre hapse çevrilir. Bu takdirde şahid ihzar müzekkeresi ile zorla getirtilebilir.

İhzar müzekkeresi verilmeyip de yeniden celpname ile davet edilir ve yine gelmezse evvelce hükmolunan cezadan başka aynı suretle yine bir ceza hükmolunabilir. Şahidin gelmemesini mazur gösterecek kâfi sebepler bulunursa ceza ve masraflar hükmüne mahal olmadığı gibi mahkûmiyetten sonra dahi mazeretinin kâfi sebeplere müstenit olduğu anlaşılırsa aleyhine alınan bütün tedbirler kaldırılır.

Yukarıki fıkralar hükümlerinin tatbikine istinabe olunan hâkim ve naibler ve ilk tahkikat esnasında sorgu hâkimi ve sulh hâkimleri dahi salâhiyetlidir.

Filî hizmette bulunan askerler hakkındaki ihzar müzekkeresi askerî makamlar vasıtasile infaz olunur.

Hazırlık tahkikatında şahidlerin yemini

Madde 59 — Hazırlık tahkikatı sırasında şahidlere yemin verilemez. Ancak meşhud suçlarla tehirinde zarar umulan hallerde Cümhuriyet Müddeiumumileri ile sulh ve sorgu hâkimleri şahidlere yemin verebilirler.

Cümhuriyet Müddeiumumisinin iddianamesinin tanzimine esas olan bir vakıaya dair hakikate uygun bir şahadet elde etmek için yemin verilmesinde zaruret görülen hallerde de yukarıki fıkra hükmü tatbik olunabilir.

Yeminin sebebi zabıt varakasına yazılır.

Şahidlikten ve yeminden sebepsiz çekinme

Madde 63 — Kanunî bir sebep olmaksızın şahidlikten veya yemin etmekten çekinen şahid, bundan mütevellid masraflara ve 46 ıncı madde mucibince para cezasına mahkûm olur. Para cezası infaz olunamazsa usulüne göre hapse çevrilir.

Bundan başka şahidliğe veya yemine cebir için; dinleneceği dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her halde altı ayı geçmemek üzere şahid hapsolunabilir.

Kabahat davalarında bu müddet altı haftayı geçemez.

Bu tedbirleri ittihaza, istinabe olunan hâkim ve naibler ve ilk tahkikat sırasında sorgu hâkimi ve sulh hâkimleri dahi salâhiyetlidir.

Bir davanın görüldüğü sırada bu tedbirler ittihaz ve tatbik olunduktan sonra o dava veya ayni işe aid diğer bir davada tekrar edilmez.

Madde 66 — Ehli hibrenin intihabı ve adedinin tayini hâkime aiddir.

Hazırlık tahkikatında tehirinde mazarrat bulunan yerlerde Cümhuriyet Müddeiumumisi de bu hakkı haizdir.

Muayyen hususlarda hakkında rey ve mütalealarını beyan ile tavzif edilmiş resmî ehli hibre mevcut ise hususi sebepler olmadıkça başkası tayin edilemez.

Hazırlık tahkikatında muayeneleri icab eden kimselerin muayeneleri, Cümhuriyet Müddeiumumilerinin talebile yapılır.

Maznunun şuurunun tetkiki

Madde 74 — Maznunun şuurunu tetkikte ehli hibrenin teklifi üzerine Cümhuriyet Müddeiumumisi ve müdafii dinlendikten sonra resmî bir müessesede göz altına alınmasına, hazırlık veya ilk tahkikat sırasında sorgu hâkimi ve davaya duruşma sırasında mahkeme tarafından karar verilebilir.

Maznunun müdafii yoksa müzaheret zımında resen kendisine bir müdafî tayin edilebilir.

Maznun, bu babdaki kararname aleyhine acele itiraz yoluna müracaat edebilir. Bu itiraz, kararın icrasını tehir eder.

Resmî müessesede göz altında alıkoyma müddeti altı haftayı geçemez.

Tevkif müzekkeresinin geri alınması

Madde 110 — Tevkif edilen maznun, hakkındaki tevkif müzekkeresinin geri alınmasını veya 117 nci madde hükmüne göre muamele yapılmasını sorgu hâkiminden istiyebilir.

Bu talep, sorgu hâkimi tarafından tetkik edilerek neticesi tahkikat zabıtnamesine yazılır ve maznuna tebliğ olunur.

Tevkif kararına maznunun itirazı

Madde 111 — Yukarıki madde hükmüne dayanarak bir talebde bulunmuş olan maznunun bu talebi reddolunmuşsa buna dair kararın kendisine tebliği üzerine bu karara itiraz edebilir.

Mevkufiyetin devamına lüzum olup olmadığının tetkiki

Madde 112 — Maznun tevkifhanede bulunduğu müddetçe muayyen mehiller içinde sorgu hâkimi mevkufiyet halinin devamına lüzum olup olmadığını resen tetkik e-

der. Bu tetkik tevkif tarihinden itibaren otuz gün hitanında derhal yapılmak lâzımdır.

Bu tetkik neticesinde sorgu hâkimi maznunu serbest bırakmadığı takdirde bu hususta yeni baştan ne zaman tetkikat yapılacağını da kararlaştırır. Bundan sonraki olacak tetkikler üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmıyan mehiller içinde icra edilmek lâzımdır.

Mevkufiyet halinin tetkiki yukarıki fıkralarda gösterilen mehiller içinde maznun tarafından da istenebilir.

Maznun muayyen mehil içinde tevkif kararına veya tahliye talebinin reddine dair olan karara itiraz ettiği veya son tahkikatın açılması kararıle birlikte mevkuf olarak mahkemeye şevkine de karar verildiği hallerde maznunun mevkufiyet halinin idamesine dair olan kararın kendisine tefhim veya tebliğile beraber mehil yeniden işlemeğe başlar.

Kefalet parasının irad kaydı ve acele itiraz

Madde 122 — Maznun, tahkikatta hazır bulunmaz veya hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûm olup da bu cezanın infazından kaçarsa kefalet karşılığı Hâzineye irad kaydolunur. Bu hususa karar verilmezden evvel maznuna kefalet etmiş olanlar izahat vermeğe davet olunur. Bu karar aleyhine ancak acele itiraz yoluna müracaat olunabilir.

Bu itiraz üzerine bir karar verilmeden evvel şifahî olarak iddialarını izah ve tesbit edilen vakıaları münakaşa etmek üzere alâkadarlara ve Cümhuriyet Müddeiumumisine müsaade olunur.

Kefalet karşılığının Hâzineye irad kaydına dair elan karar feshi kabil olduğu müddet içinde maznuna kefalet etmiş olanlar hakkında muvakkaten icra olunabilir.

İtiraz müddetinin geçmesile bu karar hukuk mahkemelerinden verilen ve katileşen kararlar hükmünde olur

Tevkif ve salıverme kararlarını vermek salâhiyeti

Madde 124 — Tevkif ve kefaletle salıverme hakkındaki kararlar salâhiyetli hâkim tarafından verilir.

Sorgu hâkimi ilk tahkikat esnasında tevkif müzekkeresi vermeğe ve Cümhuriyet Müddeiumumisinin muvafakatile maznunun kefaletle salıverilmesine salahiyetlidir.

Cümhuriyet Müddeiumumisinin tevkif talebine karşı maznunun mevkuf olmıyarak tahkikatının icrasına ve tevkif ve tevkifin istirdadına ve kefaletle salıvermeğe ve muhakemenin men'ine dair sorgu hâkimi tarafından verilecek kararlar mensub olduğu asliye mahkemesi reisi veya hâkiminin tasdikile tekemmül eder.

Cümhuriyet Müddeiumumisi salâhiyetli olan merciden maznunun tevkifini isteyebilir. Bu merci red veya kabul hakkında bir karar vermeğe mecburdur.

Son tahkikatın açılmasına karar verildikten veya Cümhuriyet Müddeiumumisi tarafından iddianame ile iş mahkemeye intikal ettikten sonra mahkeme reisi dahi acele hallerde aynı salâhiyeti haizdir.

Tevkif müzekkeresinin geri alınması talebi, C. M. U. sinin maznunu salıvermesi

Madde 126 — Cümhuriyet Müddeiumumisi hukuku âmme davasını açmadığı veya maznunun mevkufiyetinin devamına lüzum görmediği takdirde tevkif müzekkeresi hükümsüz kalır. Bu hallerde Cümhuriyet Müddeiumumisi maznunu hemen salıverir.

Meşhud cürümde yakalanma, meşhud suç

Madde 127 — Meşhud cürüm sırasında rastlanan veya meşhud cürümden dolayı takib olunan şahsın firarı umulur veya hemen hüviyetini tayin mümkün olmazsa tevkif müzekkeresi olmaksızın dahi o şahsı herkes muvakkaten yakalayabilir. Cümhuriyet Müddeiumumisi veya derhal âmirlerine müracaat imkânı olmıyan hallerde zabıta memurları tevkif müzekkeresi kesilmesini müstelzim ve aynı zamanda tehirinde mazarrat umulan hususlarda maznunu muvakkaten yakalayabilirler.

Takibi şikâyete bağlı olup küçüklere yahut beden veya

akıl hastalığı yahut malûliyet dolayısıyla kendisini idareden âciz bulunanlara karşı işlenen meşhud cürümlerde maznunun yakalanması şikâyeteye bağlı değildir.

İşlenmekte olan suç, meşhud suçtur.

Henüz işlenmiş olan suç ile suçun işlenmesinden hemen sonra zabıta veya suçtan zarar gören şahıs yahut başkaları tarafından takib edilerek veya suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suç da meşhud suç sayılır.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 128 — Yakalanan şahıs bırakılmazsa lüzumsuz veya muhik olmıyan bir gecikmeye meydan vermiyecek surette sulh hâkimi huzuruna sevk olunur. Hâkim tarafından da nihayet ertesi günü sorguya çekilir.

Sulh hâkimi yakalanmayı icab ettirir bir hal görmez ve yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan şahsın bırakılmasını emreder.

Aksi halde vereceği tevkif müzekkeresi hakkında 126 ıncı madde hükmü cari olur.

Yakalanan kimsenin mahkeme veya sorgu hâkimine götürülmesi

Madde 129 — Yakalanan şahıs aleyhine evvelce hukuku âmme davası açılmış ise bu şahıs hemen veya önce sulh hâkiminin huzuruna götürülmemişse bu hâkimin kararnamesi ile salâhiyetli mahkeme veya sorgu hâkimine götürülür.

Mahkeme veya sorgu hâkimi o şahsın getirildiğinin nihayet ertesi günü ya bırakılmasına veya tevkifine karar verir.

Hukuku âmme davasını açmak vazifesi

Madde 148 — Hukuku âmme davasını açmak vazifesi Cümhuriyet Müddeiumumisindir.

Kanunda hilâfi yazılı olmıyan hallerde Cümhuriyet

Müddeiumumisi ceza takibini istilzam edebilecek hususlarda kâfi emareler teşkil edecek vakıalar mevcud ise hukuku âmme davasını açmakla mükelleftir.

Hukuku âmme davası açmak için Adliye Vekili Cümhuriyet Müddeiumumisine emir verebilir.

Valiler de hukuku âmme davası açılmasını kendi vilâyetleri dahilindeki Cümhuriyet Müddeiumumisinden isteyebilirler. Cümhuriyet Müddeiumumileri, mucib sebepler göstererek bu talebi kabul etmezse valinin müracaati üzerine Adliye Vekili yukarıki fıkra yazılı salâhiyeti kullanmak lâzımgelip gelmiyeceğini takdir eder ve icabını yapar.

Yeni bir suçtan dolayı takibatın tatili ve yeniden başlanabilmesi

Madde 149 — Maznuna takibat neticesinde verilecek cezanın maznunun diğer bir suçundan dolayı katileşmiş bir hükümle mahkûm olduğu veya diğer bir suçtan dolayı göreceği cezaya bir tesiri yoksa hukuku âmme davasının ikamesinden sarfi nazar olunabilir.

Hukuku âmme davası evvelce açılmışsa Cümhuriyet Müddeiumumisinin talebi ile sorgu hâkimi davanın muvakkaten tatiline karar verebilir.

Tatil kararı, evvelce katileşen mahkûmiyetten dolayı verilmiş ve bu ceza sakıt olup da aradan müruru zaman müddeti geçmemiş ise takibata yeniden başlanabilir.

Muamele, işlenen bir suçtan dolayı verilecek ceza nazarı itibare alınarak muvakkaten tatil edilmiş ve bu arada müruru zaman da husul bulmamış ise bu hüküm katileştiği tarihten üç ay içinde tekrar takibata başlanabilir.

Muvakkaten tatil halinde takibatın tekrar açılması yeni bir karara bağlıdır.

Hukuku âmme davasını açmak vazifesi

Madde 154 — Cümhuriyet Müddeiumumisi yukarıdaki maddede yazılı neticelere varmak için bütün memurlardan

her türlü malûmatı isteyebilir. Gerek doğrudan doğruya ve gerek zabıta makam ve memurları vasıtasile her türlü tahkikatı yapabilir. Bütün zabıta makam ve memurları Cumhuriyet Müddeiumumisinin adliye müteallik işlerde emirlerini ifa ile mükelleftirler. Bu emirler mühim ve müstacel hususlarda umum zabıta makam ve memurlarına şifahî ve bunlardan gayri hallerde zabıta âmirlerine yazılı olarak verilir. Şifahî emir verildiği hallerde Cumhuriyet Müddeiumumisi müstaceliyetten ve vermiş olduğu emirden zabıta âmirini de haberdar eder.

Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye müteallik vazife veya işlerde suiistimal ve yahut ihmâl ve terahileri görülen Devlet memurlarile Cumhuriyet Müddeiumumiliğinin şifahî veya yazılı taleb ve emirlerini yapmakta suiistimal veya terahileri görülen zabıta âmir ve memurları hakkında Müddeiumumilikçe doğrudan doğruya takibatta bulunulur.

Ancak zabıta âmirleri hakkında hâkimlerin vazifelerinden dolayı tâbi oldukları muhakeme usulü tatbik olunur.

Vali, kaymakam ve nahiye müdürleri hakkında Memurin Muhakematı Kanunu hükmü caridir.

Tahkikatın adlî vazifeleri resen yapılması

Madde 158 — Meşhud suçlarla tehirinde zarar umulan hallerde sulh hâkimi lüzum görülen bütün tahkik muamelelerini resen yapmak salâhiyetini haizdir.

Cumhuriyet Müddeiumumilerile sorgu hâkimleri de tevkiften başka yukarıda yazılı muameleleri yapabilirler.

Maznun lehindeki delillerin toplanması

Madde 159 — Maznunun, sorgu hâkimi veya sulh hâkimi tarafından sorgusu sırasında masumiyetini izhar için bazı deliller gösterir ve sorgu veya sulh hâkimi, bu delilleri varid görür ve bunların ziyamdan korkar veya bu de-

liller maznunun serbest bırakılmasını istilzam edecek mahiyette bulunursa onları toplar.

Şayed bu delillerin başka bir mahkemenin kazası dairesinde toplanması icap ediyorsa bu muamelelerin icrası o yer sorgu veya sulh hâkiminden istenebilir.

Hazırlık tahkikatında sorgu ve sulh hâkimlerde C. M. U. sinin tâbi oldukları hükümler

Madde 161 — Sorgu veya sulh hâkimi tarafından icra olunan tahkikat işlerinin resmen tesbit ve tevsiki ve kendilerine bir zabıt kâtibinin refakat etmesi hususları ilk tahkikat için mer'î hükümlere ve kaidelere göre yapılır.

Bu madde hükmü meşhud suçlarla tehirinde zarar umulan hallerde Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından da tatbik olunur.

Hukuku âmme davasının açılması suretleri

Madde 163 — Yapılan hazırlık tahkikatı hukuku âmme davasının açılmasını haklı göstermeğe kâfi ise Cumhuriyet Müddeiumumisi bu davayı, ya ilk tahkikatın açılması hakkında sorgu hâkimine bir talebname veya mahkemeye bir iddianame vermek suretile açar.

Aksi halde Cumhuriyet Müddeiumumisi takibata mahal olmadığına karar verir ve bu kararından; evvelce sorguya çekilmiş olur veya hakkında bir tevkif müzekkeresi verilmiş bulunursa maznuna da haber verir.

İtirazın tetkiki ve tahkikatın tevsii

Madde 166 — Ağır Ceza Reisi taleb ederse Cumhuriyet Müddeiumumisi o zamana kadar yaptığı bütün muameleleri havi evrakı kendisine gönderir.

Reis bir diyeceği varsa bildirmesi için bir müddet tayin ederek istidayı maznuna tebliğ edebilir.

Reis, kararını vermek için tahkikatın tevsiiine lüzum görür ise bu hususun tasrihile beraber icrasına mahallî sorgu hâkimi veya sulh hâkimini memur edebilir.

İlk tahkikatın mecburî olduğu haller

Madde 171 — Ağır ceza işlerinde ilk tahkikat mecburidir. Diğer işlerde Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından istenirse ilk tahkikat yapılır.

İrtibat dolayısıyla yüksek vazifeli mahkemeye ait davalarla birleştirilmesi hali müstesna olmak üzere sulh mahkemelerinin göreceği işlerde ilk tahkikat yapılmaz. Suç meşhud olarak işlenmiş veya tehirinde zarar umulan hallerden bulunmuş olmak dolayısıyla hazırlık tahkikatı 158 inci maddeye göre yapılmış ise ilk tahkikat, hazırlık tahkikatının noksanını ikmal suretile icra olunur.

Talebnamenin reddi

Madde 173 — Bu talebname, mahkemenin salahiyetli bulunmaması, hukuku âmme davasının kabule şayan olmaması veya işin ilk tahkikata tâbi mevaddan bulunmaması yahut suçun cezayı müstelzim olmaması sebeplerinden birine müstenid olarak reddolunabilir. Red kararı sorgu hâkimi tarafından verilir. Karar verilmezden evvel maznun dinlenebilir.

İlk tahkikatın açılmasına maznunun muhalefeti

Madde 174 — Cumhuriyet Müddeiumumiliğinin talebnamesi ürerine sorgu hâkimi tarafından ilk tahkikatın açılmasına dair ittihaz olunup da 185 inci maddeye göre bildirilecek olan karara maznun bundan evvelki maddenin 1 inci fıkrasında yazılı sebeplerden birine istinad ile muhalefet edebilir. Bu muhalefetin yerinde olup olmadığı Asliye Mahkemesi Reisi veya hâkimi karar verir. Bu karar kafidir.

Sorgu hâkiminin red kararına acele itiraz

Madde 175 — Maznun, 173 üncü maddenin ikinci ve 174 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı hallerde salâhiyetsizlik hakkındaki talebini reddeden sorgu hâkiminin kararı aleyhine acele itiraz yoluna müracaat edebilir.

Diğer hallerde maznun tarafından dermeyen edilen muhalefetlerin reddini ve yahut ilk tahkikatın açılmasını mutazammın olan sorgu hâkiminin kararı aleyhine hiç bir kanun yoluna müracaat olunamaz.

Madde 176 — İlk tahkikatın açılması hakkında Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından dermeyen edilen talebin reddine dair olan karar aleyhine Cumhuriyet Müddeiumumisi ve delillerin toplanması noktasından maznun itiraz edebilir.

İlk tahkikatın yapılması

Madde 177 — İlk tahkikat sorgu hâkimi tarafından açılır ve yapılır.

İlk tahkikatın mercileri

Madde 178 — İlk tahkikat, Cumhuriyet Müddeiumumisinin talebi üzerine Asliye Mahkemesi Reisi veya hâkiminin kararıyla bir sulh hâkimine verilebilir.

Sorgu hâkimi, tahkikata müteallik bazı işlerin icrasını sulh hâkiminden veya diğer bir mahal sorgu hâkiminden talep edebilir.

Sulh hâkiminin sorgu hâkiminin bulunduğu yerde kaza salâhiyeti varsa yukarıda yazılı olan hükümler tatbik edilmez.

Tahkikat sırasında müstantıkın yanında bulunabilecekler

Madde 180 —Sorgu hâkimi, maznunun sorgusu, şahidlerin veya ehli hibrenin dinlenmesi veya bir keşif ve muayene icrası sırasında yanında bir zabıt kâtibi bulundurur. Acele hallerde, yemin vermek şartıyla bir kimseyi zabıt kâtibi sıfatıyla yanına alır.

Zabıt varakası ve tanzimi

Madde 181 — Her tahkik muamelesi bir zabıt varakası ile tesbit olunur. Zabıt varakası, sorgu hâkimi ile hazır bulunan zabıt kâtibi tarafından imza edilir.

Zabıt varakası muamelenin nerede ve ne vakit yapıldığını ve bu muameleye iştirak eden veya bunda alâkası olan kimselerin isimlerini ve muhakeme usullerinin esaslı

merasimine riayet edilip edilmediğinin anlaşılmasına müsaid olacak izahatı da ihtiva eder.

Muamelede hazır bulunan alakadarlarca tasdik olunmak üzere zabıt varakasının kendilerine taallûk eden cihetleri okunur veya okunmak üzere kendilerine verilir. Bu tasdik, zabıt varakasına yazılarak alâkası olanlara imza ettirilir.

İmzadan kaçınılırsa sebepleri yazılır. .

Zabitanın müstantik emirlerini icrası

Madde 182 — Zabıta makam ve memurları sorgu hâkimi tarafından emredilen tedbirleri ve araştırmaları icra ile mükelleftir.

Müstantığın kendiliğinden yapacağı tahkik işleri

Madde 184 — İlk tahkikat sırasında bu tahkikatın talebnameye zikredilmemiş olan bir şahıs veya suça teşmili iktiza ederse sorgu hâkimi acele hallerde icab eden tahkik işlerini kendiliğinden yapar. Bu halde dahi müteakib işlerin icrası Cumhuriyet Müddeiumumisine aittir.

Tahkikat gayesinin elde edilmesi

Madde 190 — Sorgu hâkimi tahkikat gayesinin elde edildiği kanaatinde bulunursa iddiasını bildirmek üzere dosyayı Cumhuriyet Müddeiumumisine verir.

Cumhuriyet Müddeiumumisi daha bazı tahkikat yapılması talebinde bulunup da sorgu hâkimi bu talebi terviç etmezse bu hususta bir karar verilmek üzere işi asliye mahkemesi reis veya hâkimine verir. Bu suretle verilecek kararlar kafidir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Son tahkikatın açılması kararı

Son tahkikatın açılmasına veya tatiline yahut mahkemenin men'ine karar salâhiyeti

Madde 191 — İlk tahkikat yapılan işlerde son tahki-

katın açılmasına veya maznunun muhakemesinin men'ine ve yahut son tahkikatın muvakkaten tatiline karar vermek salâhiyeti sorgu hâkim inindir.

Cumhuriyet Müddeiumumisi, tahkikat evrakını iddiasile birlikte sorgu hâkimine verir. Son tahkikatın açılmasını istihdaf eden iddianın sebepleri açıkça gösterilmiş bir iddianame şeklinde olmak lâzımdır.

İlk tahkikatsız işlerde hukuku âmme davasının açılması

Madde 192 — Cumhuriyet Müddeiumumisi ilk tahkikat yapılmaksızın hukuku âmme davasını açarsa iddianamesini dosyasile beraber davayı görececek mahkemeye verir.

İddianemenin maznuna tebliği

Madde 194 — Son tahkikatın açılmasına karar itası talebini mutazammın iddianamenin bir suretini sorgu hâkimi maznuna tebliğ ile beraber bazı delillerin toplanmasını isteyip istemediğini yahut son tahkikatın açılmasına muhalefet edip etmediğini üç gün içinde bildirmeğe kendisini davet eder.

Bu babdaki talep ve muhalefetler hakkında sorgu hâkimi karar verir.

Maznun, bu karar aleyhine ancak 173 üncü maddenin ilk fıkrasındaki sebeplere dayanarak acele itiraz edebilir.

Meselenin tenviri için karar ve sulh hâkiminin vereceği kararlar

Madde 195 — Müddeiumuminin veya yukarıki madde mucibince maznunun talebi üzerine veya resen sorgu hâkimi meselenin daha ziyade aydınlatılması için ilk tahkikatın genişletilmesine karar verebilir.

Bu karar aleyhine itiraz olunamaz.

Son tahkikatın açılması kararı

Madde 196 — İlk tahkikat neticesinde maznunun cezayı mucib bir suç işlediği zannını verecek kâfi sebepler

görülürse sorgu hâkimi son tahkikatın açılmasına karar verir.

Son tahkikatın açılmasına mahal olmadığı kararı

Madde 197 — Sorgu hâkimi, maznunun muhakemesinin men'ine karar verirse bu kararında filî veya hukukî sebeplerden hangisine istinad ettiğini gösterir.

Son tahkikatın muvakkaten tatili

Madde 198 — Maznunun kaybolması veya suçu işledikten sonra bir akıl hastalığına uğraması sebebiyle son tahkikat yapılmasının imkânsızlığı taayyün ederse sorgu hâkimi bu tahkikatın muvakkaten tatiline karar verir.

Sorgu hâkiminin iddianame ile bağlı olmadığı

Madde 199 — Sorgu hâkimi kararlarında Cumhuriyet Müddeiumumisinin iddianamesile bağlı değildir.

Son tahkikatın açılması kararı

Madde 200 — Sorgu hâkimi tarafından son tahkikatın açılmasına dair verilecek kararda, maznuna isnad olunan suçun neden ibaret olduğu ve bu suçun kanunî unsurları ve tatbiki icab eden kanun maddesi ve duruşmanın hangi mahkemede yapılacağı gösterilir.

Sorgu hâkimi maznunun tevkifine ve evvelce mevkuf ise mevkufiyet halinin devamına mahal olup olmadığına resen karar verir.

Son tahkikatın açılması kararına müddeiumuminin tebaiyeti ve maznunun daveti

Madde 201 — Cumhuriyet Müddeiumumiliğince maznunun muhakemesinin men'i talep edilip de sorgu hâkimi son tahkikatın açılmasına karar verirse, Cumhuriyet Müddeiumumisi işi iddianame ile mahkemeye vermeğe mecburdur.

Son tahkikatın açılması kararında muhakeme merciinin tayini

Madde 202 — Sorgu hâkimi salâhiyetli her hangi mahkeme huzurunda son tahkikatın açılmasına karar verebilir.

Ancak hâkim davaya bakmağa Temyiz Mahkemesinin salâhiyetli olduğunu görürse icab eden muamele yapılmak ve karar verilmek üzere evrakı Cumhuriyet Müddeiumumiliği vasıtasile merciine gönderir.

Son tahkikatın açılması kararı aleyhine itiraz hakkı

Madde 203 — Son tahkikatın açılmasına dair verilen karar aleyhine maznun tarafından itiraz olunamaz.

Muhakemenin menüne veya davanın iddianamede gösterilen mahkemeden başka bir mahkemeye verilmesine dair sorgu hâkimi tarafından verilen karar aleyhine Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından acele itiraz yoluna müracaat edilebilir.

Tekrar dava açılabilmesinin şartı

Madde 204 — Sorgu hâkimi muhakemenin menüne karar verip de bu karar kat'ileştikten sonra dava ancak yeni vakıaların veya yeni delillerin meydana çıkması halinde tekrar açılabilir.

Sulh mahkemelerinde C. M.

U. lerinin tanzim edecekleri iddianameler

Madde 205 — Cumhuriyet Müddeiumumilerinin kabahat işlerinde tanzim edeceği iddianamede maznunun hüviyetile suça uygun olan kanun maddesini ve esaslı delilleri göstermesi kâfidir.

Sulh mahkemelerinde açılacak davalara aid iddianameler maznuna tebliğ olunmaz.

Son tahkikatın açılması kararile iddianamenin maznuna bildirilmesi

Madde 208 — Son tahkikatın açılmasına dair olan. karar ve ilk tahkikat yapılmıyan işlerde müddeiumuminin iddianamesi celpname ile birlikte maznuna bildirilir.

Maznunun müdafaa delillerinin toplanması talebi

Madde 212 — Maznun, şahid veya ehli hibrenin davetini yahut müdafaa delillerinin toplanmasını istediğinde bu delillerin taallük ettiği vakıaları göstermek suretile bu babdaki istidasını duruşma gününden en aşağı beş gün evvel mahkeme reisine verir.

Bu istida üzerine verilecek karar derhal kendisine bildirilir.

Maznunun kabul edilen talepleri Cumhuriyet Müddeiumumiliğine de bildirilir.

Duruşma usulü

Madde 219 — Duruşma, hükme iştirak edeceklerin huzurile ara vermeksizin cereyan eder. Cumhuriyet Müddeiumumisinin ve zabıt kâtiblerinin bulunmaları şarttır.

Sulh mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet Müddeiumumisi bulunmaz.

Tehir müddeti

Madde 222 — Tehir olunan duruşmaya, zaruret olmadıkça sekiz günden fazla fasıla verilemez.

Maznunun gelmemesi

Madde 223 — Mahkemeye gelmemiş olan maznun hakkında duruşma yapılmaz.

Gelmemenin makbul sebepleri isbat edilmezse maznunun ihzarı emrolunur veya hakkında tevkif müzekkeresi verilir.

Duruşma sırasında maznunun mahkemeden uzaklaşması

Madde 224 — Mahkemeye gelen maznun, duruşmanın

devamı müddetince hazır bulunur, savuşmasının önüne geçmek için mahkeme reisi lâzımgelen tedbirleri alır ve duruşma tehir olunduğu müddetçe maznunu nezaret altına dahi aldırabilir.

Maznun savuşur veya tehiri takib eden duruşmaya gelmezse dava hakkında evvelce kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece lüzum görülmemiş olursa dava gıyabında bitirilebilir.

Birden fazla davaların birleştirilmesi

Madde 230 — Mahkeme, bakmakta olduğu bir kaç dava arasında irtibat görürse bu irtibat üçüncü maddede gösterilen neviden olmasa bile birlikte tahkik ve hükmolunmak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

Sahici ve ehli hibre yoklaması

ve son tahkikatın açılması kararının okunması

Madde 238 — Duruşmaya şahidlerin ve ehli hibrenin yoklamasile başlanır.

Bundan sonra maznunun, şahıs ve hüviyeti tesbit olunur. Bunu müteakip ilk tahkikat yapılmış olan işlerde son tahkikatın açılmasına dair olan karar ve yapılmamış olan işlerde iddianame okutturulur ve 135 inci madde mucibince maznun sorguya çekilir.

Kararın veya iddianamenin okunması ve maznunun sorguya çekilmesi şahidler hazır bulunmaksızın yapılır.

Müddeiumuminin, maznun ve mes'ulü bilmalin iddiaları ve sözleri

Madde 251 — Delillerin ikame ve münakaşası bittikten sonra söz davacıya ve ondan sonra Cumhuriyet Müddeiumumisine, sonra mes'ulü bilmale ve daha sonra da hemen maznuna verilir.

Cümhuriyet Müddeiumumisi maznuna ve maznunun ve müdafii de Cümhuriyet Müddeiumumisine cevap ver-

mek hakkını haizdirler. Reisin müsaadesile davacı ve mes'ulu bilmal de cevap verebilir. En son söz maznunundur.

Maznun namına müdafî tarafından müdafaada bulunsa dahi müdafaaya ilâve edecek başka bir şey olup olmadığı maznuna sorulur.

Duruşmanın bitmesi ve hüküm

Madde 253 — Duruşma hükmün tefhimde biter. Hüküm, maznunun beraetine veya mahkûmiyetine veya duruşmanın tatiline, yahut davanın düşmesine mütedair olur.

Takibi şikâyete bağlı olan suçlarda şikâyet olunmamış veya olunup da vaktinde geri alınmış, yahut hukuku âmme davasının açılması mezuniyet veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda mezuniyet veya karar alınmamış olur, yahut maznunun akıl hastalığına tutulduğu tahakkuk ederse mahkeme, duruşmanın tatiline veya davanın düşmesine karar verir.

Adi hukuk meselelerinde ceza mahkemelerinin salâhiyeti

Madde 255 — Bir fiilin suç olup olmaması, adi hukuka müteallik bir meselenin halline bağlı ise ceza mahkemesi bu meseleye dahi ceza işlerindeki usul ve deliller için mer'î kaidelere göre karar verir.

Bununla beraber mahkeme, muhakemeyi talik ve hukuk davası açılması için alâkadarlara bir mehil verebilir.

Hukuk mahkemesinden bu babda bir hüküm çıkmasını da bekliyebilir.

Ceza mahkemelerinde son tahkikat esnasında suçtan zarar görenlerle maznunların yaşlarında ceza hükümleri bakımından lüzum görülecek tashihlerin Nüfus Kanunundaki usule göre icrası ceza mahkemesine aiddir. Bu babda verilecek karar esas hükümle birlikte temyiz olunabilir.

Hükmün mevzuu ve suçu takdirde mahkemenin salâhiyeti

Madde 257 — Hükmün mevzuu, duruşmanın neticesine göre iddianamede gösterilen fiilden ibarettir.

Fiili takdirde mahkeme, son tahkikatın açılması hakkındaki karar ve iddia ve müdafaalarla bağılı değildir.

Suçun mahiyet ve vasfının değişmesi

Madde 258 — Maznun, suçun hukukî mahiyetinin değişmesinden önce haber verilip de müdafaasını yapabilecek bir halde bulundurulmadıkça son tahkikatın açılmasına dair olan kararda veya hukuku âmme davasının açılmasına mütedair bulunan iddianamede gösterilen kanunî unsurları muhtevi suçun temas ettiği kanun hükmünden başkasile mahkûm edilemez.

Ceza Kanununda tayin edilmiş olup cezanın arttırılmasını icab edecek mahiyette bulunan hallerin ilk defa duruşma sırasında serdedilmesi halinde dahi ayni hüküm caridir.

Maznun müdafaasını lâıykile hazırlıyamadığından bahisle kendisini son tahkikatın açılmasına dair olan kararda veya hukuku âmme davasının açılması hakkındaki iddianamede yazılı suçtan başka daha ağır bir madde hükmüne maruz bırakan yahut ikinci fıkrada gösterilen mahiyette yeni dermeyan olunan hallerin mevcudiyetini bildirerek itirazda bulunacak olursa mahkeme, maznunun talebi üzerine duruşmanın başka güne talikine karar verir.

Bundan başka mahkeme vaziyette hasıl olan değişiklikler neticesinde iddia ve müdafaayı lâıykile hazırlamak için muhakemenin talikine lüzum görürse gerek taleb üzerine ve gerek kendiliğinden muhakemeyi talik edebilir.

Duruşma sırasında maznunun yeni bir suçunun meydana çıkması

Madde 259 — Maznunun ,son tahkikatın açılmasına

dair olan kararda veyahut hukuku âmme davasının açılmasına mütedair bulunan iddianamede yazılı suçtan başka bir suç işlemiş olduğu duruşma sırasında meydana çıkarsa Cümhuriyet Müddeiumumisinin talebi ve maznunun muvafakatile her ikisi birlikte hükmolunmak üzere bu suç duruşulacak olan işle birleştirilebilir.

Yeni suç ağır ceza işlerinden olur veya mahkemenin salâhiyeti haricinde bulunursa bu hüküm tatbik edilmez.

Vazifesizlik kararı verilmeyen hal

Madde 262 — Mahkeme, duruşmada anlaşılan vasıf ve mahiyetini ileri sürerek davanın görülmesi derecesi dun bir mahkemeye aid olduğundan bahisle vazifesizlik kararı veremez.

Tevkif müzekkeresini icab ettirecek hallerde haciz

Madde 283 — Aleyhinde hukuku âmme davası açılmış olan gaib tevkif müzekkeresi. kesilmesini icab ettirecek kuvvetli şüpheler altında ise Türkiye dahilindeki malları asliye mahkemesi reisi veya hâkimi tarafından verilecek kararla haczolunabilir.

Haciz kararının ilânı

Madde 284 — Haciz kararı Resmî Gazete ile ve asliye mahkemesi reisi veya hâkimi tensib ederse diğer gazetelerle de ilân olunur.

Haczin kaldırılması ve ilânı

Madde 286 — Konmasını icab eden sebepler kalmazsa haciz kaldırılır.

Haczin konduğu hangi gazetelerle ilân edilmişse kaldırıldığı da o gazetelerle ilân olunur.

Kanun yolunun tayininde hata

Madde 293 — Kabule şayan bir müracaatta kanun yolunun veya merciinin tayininde yapılan bir hata müracaat edenin hukukunu ihlâl etmez.

İKİNCİ FASIL

İtiraz

İtiraz olunabilen kararlar

Madde 297 — Kanunda hilafı yazılmış olmadıkça sorgu hâkimi, mahkeme naibi ve istinabe olunan hâkimin kararları ile asliye mahkemesi reis veya hâkimi ve sulh hâkiminin duruşmaya taallûk etmiyen kararları aleyhine itiraz olunabilir.

Şahid, ehli hibre ve diğer şahıslar da kendilerine müteallik kararlar aleyhine itiraz edebilirler.

İtiraz tetkiki mercileri ve usulü

Madde 299 — İtirazı tetkik mercileri aşağıda gösterilmiştir:

1 - Sorgu hâkimlerinin kararları aleyhine yapılan itirazlar:

A - Tasdik ile tekemmül etmiyen kararlar hakkında sorgu hâkiminin mensub olduğu asliye mahkemesi reisi veya hâkimi;

B - Tasdik ile tekemmül eden kararlar hakkında sorgu hâkiminin mensup olduğu ağır ceza işlerini gören mahkeme reisi;

C - Tasdiki yapan reis ağır ceza işlerini gören mahkeme reisi ise bu babdaki itirazlar en yakın ağır ceza işlerini gören mahkeme reisi;

tarafından tetkik olunur.

2 - Sulh hâkiminin kararlarına karşı yapılan itirazların tetkiki kaza dairesi dahilinde bulundukları asliye mahkemesi reis veya hâkimine aiddir.

Sulh işleri asliye hâkimi tarafından görülüyorsa itirazın tetkiki salâhiyeti ağır ceza işlerini gören mahkeme reisinindir. Sulh işleri asliye mahkemesinin aza veya aza muavininden biri tarafından görülüyorsa itirazın tetkikine o mahkemenin reisi salâhiyetlidir.

3 - Mahkeme naibi ve istinabe olunan hâkim kararları aleyhine yapılacak itirazların tetkiki, mensub oldukları asliye mahkemesi reisine ve asliye mahkemesi reisi veya hâkimi tarafından verilen kararlar aleyhindeki itirazların tetkiki, kazası dairesinde bulundukları ağır ceza işlerini gören mahkemeye ve bu mahkeme ile reisi tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların tetkiki ise; yine ağır ceza işlerini gören en yakın mahkemeye aiddir.

Karar aleyhine yapılan itiraz, kararı veren makama verilecek bir istida ile veya o hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyan ile olur. Zait varakası reis veya hâkime tasdik ettirilir.

Acele hallerde itiraz, tetkikatı yapacak makama da arzolanabilir. Kararma itiraz olunan makam, itirazı varid görürse o kararı düzeltir. Aksi takdirde derhal ve nihayet üç gün içinde itirazı tetkika salâhiyeti olan mercie gönderir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Temyiz

Temyizi kabil olan ve olmıyan hükümler

Madde 305 — Ceza mahkemelerinden verilen hükümler temyiz olunabilir. Ancak on beş sene ve ondan yukarı hürriyeti bağlayıcı cezalar ile ölüm cezalarına aid hükümleri hiç bir harç ve masrafa tâbi olmaksızın Temyiz Mahkemesince resen tetkik olunur.

1 - Yirmi liraya kadar (yirmi lira dahil) hafif para cezalarına dair olan hükümler,

2 - Yukarı haddi elli lirayı geçmiyen hafif para cezasını müstelzim suçlardan dolayı verilen beraet- hükümleri

3 - Bu kanun ile sair kanunlarda kat'î olduğu yazılı bulunan hükümler,

Temyiz olunamaz.

Bu suretle verilen hükümler tekerrüre esas olmaz. An-

cak haklarında 343 üncü madde hükümleri dairesinde temyize müracaat olunabilir.

Temyiz talebinin şerait ve müddeti

Madde 310 — Davayı temyiz talebi hükmün tefhiminden bir hafta içinde hükmü veren mahkemeye bir istida verilmesi veya bu hususta zabıt varakası tutmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyanla olur, zabıt varakası reis veya hâkime tasdik ettirilir.

Hükmün tefhimi maznunun gıyabında olmuşa bu mehil tebliği tarihinden başlar.

Kabahat işlerine taallûk etmiyen hükümleri temyiz edenlerin bir hafta içinde on lira depo etmeleri şarttır. Bu haftanın başlangıcı temyiz istidasının verildiği veya zabıt kâtibine beyanın yapıldığı günden başlar.

Tetkik neticesinde temyiz talebinin makbul veya haklı olup olmadığına göre bu depo olunan para ya geri verilir veya Hâzineye irad kaydolunur.

Cümhuriyet Müddeiumumileri ile fakir olduklarına dair belediye veya köy idare heyetlerinden ilmühaber getirenler para depo etmekten müstesnadır.

Sulh mahkemelerinden verilen ve temyizi kabil olan kararları, kazası dairesinde bulundukları asliye veya ağır ceza mahkemeleri nezdindeki Cümhuriyet Müddeiumumileri tefhim tarihinden bir ay içinde temyiz edebilirler.

Eski hale getirme müddeti içinde temyiz müddetinin cereyanı

Madde 311 — Maznun aleyhine gıyaben sadır olan hükümlerde eski hale getirme talebinin müddeti içinde temyiz müddeti de cereyan eder. Maznun, eski hale getirme talebinde bulunur ise bu talebin reddi ihtimalini nazara alarak müddeti içinde istidaname vermek veya zabıt kâtibine bir beyan yapmakla temyiz talebinde bulunmalıdır. Bu halde temyize taallûk eyliyen işler eski hale getirme talebi hakkında karar verilinceye kadar tehir olunur.

Para yatırmak şartı, eski hale getirme talebinin veya acele itiraz yoluna müracaat edilmiş ise itirazın reddi kararına temyiz talebinde bulunanın 33 üncü madde mucibince ıttılaından bir hafta içinde yapılır.

Eski hale getirme talebinde bulunmaksızın temyiz yoluna gidilmiş ise bu muamele; eski hale getirmek talebi hakkında vazgeçmeği gösterir.

Temyiz istidasının tesiri

Madde 312 — Müddeti içinde verilen temyiz istidası hükmün katileşmesine mâni olur.

Hüküm, temyiz eden tarafa esbabı mucibesile teinim edilmemişse, temyiz olunduğuna mahkemenin ıttılaından bir hafta içinde tebliğ edilir.

Temyiz istidası ve ihtiva edeceği noktalar

Madde 313 — Temyiz eden taraf hükmün hangi 'illette itiraz ve neden dolayı bozulmasını talep etmekte olduğunu temyiz istidasında veya beyanında veyahut lâyihasında gösterir.

Temyiz için istinad edilen sebeplerde muhakeme usulüne müteallik hukukî bir kaideye mi yoksa kanunî diğer hükümlere mi, muhalefet etmiş olmasından dolayı itiraz olunduğu gösterilir. Birinci halde kanuna muhalif olan vak'alar izah olunur.

İhtiyarî temyiz lâyihası

Madde 314 — Temyiz istidasında veya beyanında temyiz sebepleri gösterilmemişse temyiz istidası için muayyen olan müddetin bitmesinden yahut hükmün esbabı mucibesi henüz tebliğ edilmemişse tebliğinden bir hafta itinde hükmü temyiz olunan mahkemeye bu sebepleri ihtiva 3den bir lâyiha da verilebilir.

Lâyihanın verilmemesi veya istida veya beyanda temyiz sebeplerinin gösterilmemesi temyiz tetkikatı yapılmasına mâni değildir.

Temyiz maznun tarafından yapılmış ise bu lâyhalar kendisi veya müdafii tarafından imza edilerek verilir.

Müdafii yoksa maznun bu hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapacağı bir beyanla esbabı mucibesini dermeyan edebilir. Bu zabıt varakası reis veya hâkime tasdik ettirilir.

Temyiz talebinin kabule şayan olmamasından dolayı hükmü veren mahkemece reddi

Madde 315 — Temyiz talebi kanunî müddetin geçmesinden sonra yapılmış veya müddeti içinde temyiz şartlarından olan para depo edilmemiş ise hükmüne itiraz olunan mahkeme bir karar ile kabule şayan olmamasından dolayı temyiz istidasını reddeder.

Temyiz eden taraf red kararının kendisine tebliğinden itibaren bir hafta içinde Temyiz Mahkemesinden bu hususta bir karar verilmesini talep edebilir. Bu takdirde dosya Temyiz Mahkemesine gönderilir. Şu kadar ki, bu sebepten dolayı hükmün infazı tehir olunmaz.

Temyiz istida ve lâyihasının tebliği ve cevabı

Madde 316 — 315 inci maddeye göre hükmü veren mahkemece reddedilmeyen temyiz talebine dair istida ve varsa yalnız lâyihanın bir sureti temyiz talebinde bulunan tarafın hasmına tebliğ olunur. Hasım tarafı bir hafta içinde yazı ile cevabı verebilir.

Temyiz eden tarafın hasmı maznun ise bu hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyanla da cevabını verebilir. Cevap lâyihası verildikten veya bunun için muayyen müddet bittikten sonra dava dosyası Cümhuriyet Müddeiumumisi tarafından temyiz mahkemesine verilmek üzere Cümhuriyet Başmüddeiumumiliğine gönderilir.

Temyiz talebinin Temyiz Mahkemesince reddi

Madde 317 — Temyiz Mahkemesi temyiz istidasının ve-

ya depo parasının yatırılmasına müteallik kanunî hükümlere riayet edilmemiş olduğuna görürse temyiz talebini reddeder. Aksi takdirde tetkikatım yapar.

Temyiz Mahkemesince davanın esasına hükmedilecek haller ve karar tashihi

Madde 322 — Hükme esas olarak tesbit edilen vakıalara tatbıkında kanuna muhalefet edilmesinden dolayı o hüküm bozulmuş ise Temyiz Mahkemesi aşağıda yazılı olan hallerde bizzat davanın esasına hükmeder:

1 - Vakıanın daha ziyade tenvirine hacet kalmaksızın beraet veya tahkikatın tatiline karar verilmesi iktiza ederse;

2 - Temyiz Mahkemesi Cümhuriyet Başmüddeiumumiliğinin iddiasına mutabık olarak kanunda yazılı cezanın en aşağı derecesini tatbik etmeği muvafık görürse;

3 - Kanun yanlış tatbik edilmişse;

4 - Harç Tarifesi Kanunu hükümlerine muhalefet edilmişse.

Sair hallerde Temyiz Mahkemesi işi yeniden tetkik ve hükmolunmak üzere hükmü bozulan mahkemeye veya o derecede diğer civar bir mahkemeye gönderir.

Cezayı müstelzim suç daha dun derecedeki bir mahkemenin vazifesi dahilinde ise Temyiz Mahkemesi işi o mahkemeye gönderebilir.

Ceza dairelerinden birinin kararına karşı Cümhuriyet Başmüddeiumumisi, ilâmın kendisine verildiği tarihten otuz gün içinde Ceza Umumî Heyetine itiraz edebilir.

Ceza dairelerinin veya Ceza Umumî Heyetinin kararlarına karşı tashihi karar usulü ancak hükmün ve kararın zat ve mahiyetine doğrudan doğruya müessir olmak üzere temyiz istida veya lâyihasında veya tebliğnamede dermeyan olunan bir hususun ve bunlar haricinde esas hükme müessir noksan ve hataların temyizen nazara alınmıyarak meskûtüanah kalması hallerinde caridir.

Tashihi karar istemek salâhiyeti Cümhuriyet Başmüddeiumumisine aiddir. Bu talep üzerine temyiz tetkikatı, asıl ilâmı vermiş olan daire veya umumî heyetçe yapılır. Mahallî Cümhuriyet Müddeiumumileri, resen veya alâkalıların müracaatı üzerine Başmüddeiumuminin nazarı dikkatini celbeder ve evrakı gönderirler. Cümhuriyet Müddeiumumileri alâkalıların müracaatını, tashihi kadarı icab ettirir mahiyette görmezlerse bu yüzden ilâm hükmünün icrasını geri bırakamazlar. Başmüddeiumumî keyfiyeti tetkik ile tashih talebini varid görmiyorsa ilâmın icrasını ve aksi takdirde icranın geri bırakılmasını derhal mahalline bildirir. Ve ondan sonra muktezasını yapar. Tashihi karar talebi reddedilirse, bir daha tashih talebinde bulunulamaz.

Davaya yeniden bakacak mahkemenin hak ve mecburiyetleri

Madde 326 — Temyiz Mahkemesinden verilen bozma kararına mahkemelerin ısrar hakkı vardır. İsrar üzerine Temyiz Ceza Umumî Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir.

Hüküm yalnız mahkûm tarafından veya onun lehine Cümhuriyet Müddeiumumisi veya 291 inci maddede gösterilen kimseler tarafından temyiz edilmişse yeniden verilen hüküm evvelki hükümle tayin edilmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

BİRİNCİ FASIL

Muhakemenin iadesi ve yazılı emir

Mahkûmun lehine muhakemenin iadesi sebepleri

Madde 327 — Katileşen bir hükümle neticelenmiş olan bir dava aşağıda yazılı hallerde mahkûmun lehine olarak muhakemenin iadesi yolile tekrar görülür:

- 1 - Duruşmada ihticaç olunan ve hükme tesir eden bir vesikanın sahteliği tebeyyün ederse.
- 2

2 — Yemin verilerek dinlenmiş olan bir şahid veya ehli hibrenin hükme müessir olacak surette mahkûm aleyhine kasd veya ihmal ile hakikat hilâfında şahidlikte bulunduğu veya rey verdiği anlaşılırsa.

3 - Bizzat mahkûm tarafından sebebiyet verilmiş olan kusur müstesna olmak üzere hükme iştirak etmiş olan hâkimlerden biri aleyhine ceza tatbikatını ve kanunî bir ceza ile mahkûmiyeti istilzam edecek mahiyette olarak vazifelerini ifada kusur etmişse.

4 - Ceza hükmü, hukuk mahkemesinin bir hükmüne müstenit olup da bu hüküm katileşmiş olan diğer bir hüküm ile bozulmuş ise.

5 - Yeni vakıalar veya yeni deliller dermeyan edilip de bunlar yalnız başına veya evvelce irad edilen delillerle birlikte nazara alındıkları takdirde maznunun beraetini veya daha hafif bir cezayı havi kanun hükmünün tatbiki ile mahkûm olmasını istilzam edebilecek mahiyette olursa. Şu kadar ki kabahat hükümleri, hakkında ancak evvelce mahkûm tarafından öğrenilmemiş olan veya kendi kusur ile olmayarak evvelce irad edilmemiş bulunan vakıalar veya deliller dermeyan olunabilir.

Mahkûmun aleyhine muhakemenin iadesi sebepleri

Madde 330 — Katileşen bir hüküm ile neticelenmiş olan bir dava aşağıda yazılı hallerde maznun veya mahkûmun aleyhine olarak muhakemenin iadesi yolile tekrar görülür:

1 - Duruşmada maznunun veya mahkûmun lehine ihtiyaç olunan ve hükme müessir olmuş bulunan bir vesikanın sahteliği tebeyyün ederse,

2 - Yemin verilerek dinlenmiş olan bir şahid ehli hibrenin hükme müessir olacak surette maznun veya mahkûm lehine kasd veya ihmal ile hakikat hilâfına şahidlikte bulunduğu veya rey verdiği anlaşılırsa,

3 - Hükme iştirak etmiş olan hâkimlerden biri aleyhine ceza tatbikatını ve kanunî bir ceza ile mahkûmiyeti

istilzam edecek mahiyette olarak vazifelerini ifada kusur etmiş ise,

4 - Maznun beraet ettikten sonra suçta müteallik itimada şayan bir ikrarda bulunmuş ise.

İade talebinin neleri ihtiva edeceği ve nasıl yapılacağı

Madde 334 — Muhakemenin iadesi talebi bu talebin kanunî sebeplerde sübut delillerini ihtiva eder.

Maznun veya 329 uncu maddenin ikinci fıkrasında gösterilen kimseler muhakemenin iadesi talebini bir istida ile yahut bu hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere mahkeme kâtibine yapacakları bir beyanla dermeyan edebilir.

Haksız çıkandan alınacak para cezası

Madde 342 — Muhakemenin iadesi talebinde bulunan mahkûm haksız çıkar ve talebi suiniyete müstenid bulunursa yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Yazılı emir ile bozma

Madde 343 — Hâkim tarafından ve mahkemelerden verilen ve Temyiz Mahkemesince tetkik edilmeksizin katileşen karar ve hükümlerde kanuna muhalefet edildiğini haber alırsa Adliye Vekili, o karar veya hükmün bozulması için Temyiz Mahkemesine müracaat etmesi için Cümhuriyet Başmüddeiumiliğine yazılı emir verebilir. Bu emirde bozulmayı müstelzim kanunî sebepler gösterilir.

Cümhuriyet Başmüddeiumumisi tebliğnamesine yalnız bu sebepleri yazar ve dosyayı Temyiz Mahkemesine verir.

Temyiz Mahkemesi dermeyan olunan sebepleri varid görürse karar ve hükmü bozar.

Mahkemelerden davanın esasına da şamil olarak verilen hükümlerin bu suretle bozulması alâkadar kimseler aleyhine tesir etmez.

Bozulma, bu kimselerin lehine ise aşağıda yazıldığı gibi muamele olunur:

1 - Varid görülen bozma sebepleri mahkûm olan kimsenin cezasının tamamen kaldırılmasını müstelzim ise, Temyiz Mahkemesi evvelce hükmolunan cezanın çektirilmemesini kararında ayrıca yazar.

2 - Varid görülen bozma sebepleri mahkûm olan kimsenin cezasının tamamen kaldırılmasını müstelzim olmayıp da hafif bir cezanın tatbikim mucib ise, Temyiz Mahkemesi tatbiki iktiza eden cezanın neden ibaret olduğunu da kararında gösterir.

Eğer bozma sorgu hâkimi kararları ile davanın esasını halletmiyen mahkeme kararları hakkında ise, yeniden yapılacak tetkik ve tahkik neticesine göre icab eden karar verilir.

Âmmenin menfaati noktasından C. M. U. sinin dava hakkı.

Madde 346 — 344 üncü maddede yazılı hallerde alâkadarların müracaati üzerine Cümhuriyet Müddeiumumisinin hukuku âmme davasını açabilmesi ancak âmme menfaatinin bulunmasına bağlıdır.

Şahsî dava ikamesi

Madde 350 — Şahsî dava bu hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyan ile veya suçun mahiyetine göre sulh hâkimine yahut sorgu hâkimine verilecek bir istida ile açılır. Beyan ve istidanın 193 üncü maddenin birinci fıkrasında gösterilen şartlara uygun olması lâzımdır. İstidanın iki sureti aslına raptolunur.

Beyan ve istidada talep olunan şahsî hakkın neden ibaret olduğu gösterilir.

Maznuna, mesul bilmale ve müddeiumumiye tebligat

Madde 351 — Şahsî dava bundan evvelki maddede gösterilen hükümlere uygun olarak açılmış ise tayin edilecek mehil içinde diyeceklerini bildirmek üzere bu beyan veya istida maznuna ve işte mesul bilmal bulunup da onun hak-

kında dahi dava açılmış ise mesul bilmale ve ıtıla hasıl etmek üzere Cümhuriyet Müddeiumumisine tebliğ edilir.

Sorgu veya sulh hâkiminin verecekleri kararlar

Madde 352 — Maznun ve varsa mesul bilmal cevaplarını bildirdikten veya mehil geçtikten sonra sorgu veya sulh hâkimi ya duruşmanın açılmasına veya davanın reddine karar verir.

Davacının kanun yollarına müracaat hakkı

Madde 360 — Şahsî dava açmakla takib olunan işlerde davacı, hukuku âmme davasının açılmasile görülen işlerde Cümhuriyet Müddeiumumisinin müracaat edebileceği kanun yollarına gidebilir.

330 uncu maddede gösterilen muhakemenin iadesi talepleri hakkında da aynı hüküm caridir.

294 üncü madde hükümleri, davacı tarafından yapılan müracaatlarda da tatbik olunur.

Temyiz veya muhakemenin iadesi talebi davacı veya avukatları yahut dava vekili tarafından verilecek bir istida veya bir zabıt varakası tutulmak üzere yapılacak beyanla olur. Bu zabıt varakası reis veya hâkime tasdik ettirilir.

316 ıncı maddede yazılı olan evrak, hukuku âmme davası üzerine takib edilen usulde muayyen şekillere göre Cümhuriyet Müddeiumumisine verilir ve onun tarafından gönderilir.

Temyiz istidası ve varsa lâyihası temyizi istiyen tarafın hasmına mahkeme kâtibi tarafından tebliğ edilir.

Davadan vazgeçilmesi

Madde 361 — Davacı, hükmün tefhimine kadar davadan vazgeçebilir. Şu kadar ki, Ceza Kanununun 460 ve 489 uncu maddeleri hükmü bakidir.

Cümhuriyet Müddeiumumisinin davaya müdahale ve iştirak etmediği hallerde davacı bizzat duruşmaya gelmez veya bir müdafî tarafından temsil edilmez yahut mahke-

me bizzat huzurunu emretmişken duruşmanın herhangi bir celsesinde bulunmaz veyahut mahkeme kendisine bir mehil tayin edip de buna riayet olunmaması şahsî davadan vazgeçmesini intaç edeceği bildirilmiş iken bu mehle riayet etmezse davadan vazgeçmiş sayılır.

Davacı 41 ve 42 inci maddelerde gösterilen şartlar dairesinde gıyabında verilen hükmün tebliğinden bir hafta içinde eski hale getirme talebinde bulunabilir.

İKİNCİ FASIL

Müdahale yolile dava

Hukuku âmme davasına iltihak

Madde 365 — Suçtan zarar gören her şahıs tahkikatın her halinde müdahale yolu ile hukuku âmme davasına iltihak ve şahsî haklarını talep edebilir.

Müdahale usulü

Madde 366 — Müdahale, merciine verilecek bir istida veya zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyanla olur. Bu zabıt varakası reis veya hâkime tasdik , -ettirilir.

Bu merci Cümhuriyet Müddeiumumisini dinledikten sonra davaya müdahale talebinin kabule şayan olup olmadığına karar verir.

Davaya müdahale eden kefalet vermekle mükellef değildir.

Hükmün dahili davaya tebliği

Madde 370 — Davaya dahil olan kimse veya mümessili son tahkikata gelmezse sadır olacak hüküm davaya dahil olan kimseye tebliğ olunur.

Dahili davanın kanun yoluna müracaatı

Madde 371 — Davaya dahil olan şahıs Cümhuriyet Müddeiumumisine bağlı kalmaksızın kanun yoluna müracaat edebilir.

Kabul olunmıyan karar, davaya müdahale edenin müracaata üzerine bozulursa Cümhuriyet Müddeiumumisi işi yeniden takibe mecburdur.

İKİNCİ FASIL

Müsadere usulü

Müsadere talebinin mercii

Madde 392 — Ceza Kanununun 36 ncı maddesile diğer maddelerine ve hususî kanunlar hükmüne göre muayyen eşyanın müsaderesi veya imhası yahut istimalden kaldırılması caiz olan hallerde esasla beraber bu hususta bir karar verilmişse bu tedbirlerin her türlü takiblerden ayrı olarak itti hazı hakkında Cümhuriyet Müddeiumumisi veya davacı tarafından yapılacak talep esas davayı görmeğe salahi yetli olan mahkemeye arz olunur.

Suç mevzuu olmayıp münhasıran müsadereye tâbi bulunan eşyanın müsaderesine sulh hâkimi tarafından duruşma yapılmaksızın, karar verilir. Bu karar aleyhine alâkadarlar acele itiraz yoluna müracaat edebilirler.

Müsadere kararına karşı kanun yollarına müracaat hakkını haiz olanlar

Madde 394 — Müsadere hükümlerine karşı Cümhuriyet Müddeiumumisi, davacı ve 393 üncü maddede muayyen olan kimseler için kanun yolları açıktır.

Hürriyeti tahdid eden cezaların tehiri sebepleri

Madde 399 — Akıl hastalığına tutulan mahkûmlar hakkında hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı iyileştikten sonraya bırakılır.

Diğer bir hastalık dahi hürriyeti bağlayıcı bir cezanın infazı halinde mahkûmun hayatı için kat'î bir tehlike teşkil ediyorsa bu hastalıkta dahi aynı hüküm tatbik olunur.

Hürriyeti bağlayıcı bir cezanın infazı, gebe olan veya

doğurduğu tarihten altı ay geçmemiş bulunan kadınları hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa doğumdan itibaren iki ay geçince ceza infaz olunur.

İKİNCİ FASIL

Muhakeme masrafları

Muhakeme masraflarının tayini

‘Madde 406 — Hükümler ve kararnamelerle tahkikatın düşmesine dair olan kararlar muhakeme masraflarının dahi kime tahmil olunacağını tayin eder.

Masrafların miktarile iki taraftan birinin diğerine ödemesi lâzım gelen paranın miktarını hâkim veya reis tayin eder. Şahsî hakların tahsiline dair olan kararların infazı İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine tâbidir.

Devlete aid muhakeme masraflarına müteallik kararlar 2503 sayılı Adliye Harç Tarifesi Kanununun 97 nci maddesi hükmüne göre infaz olunur.

Mahkûmun mükellefiyeti

Madde 407 — Mahkûmiyet halinde hukuku âmmeye davasının hazırlanması masrafları da dahil olmak üzere bütün masraflar mahkûma tahmil olunur. Hüküm katileşmeden mahkûm ölürse mirasçıları masrafları ödemekle mükellef değildir.

Cürüm uydurma ve iftira gibi hallerde masraf

Madde 411 — Cürüm uydurma veya iftira suretile yahut ağır bir kayıdsızlıkla yalan ihbarda bulunup da vevki adliye haricinde olsun bir tahkikat icrasını tahrik etmiş olan kimse mahkemece dinlendikten sonra bu tahkikatın Devlet hâzinesine veya maznuna iras ettiği masrafları ödemeğe mahkûm edilebilir.

Mahkeme davaya henüz vaz’iyet etmemiş ise bu hususta verilecek karar Cümhuriyet Müddeiumumisinin id-

diası üzerine son tahkikatın açılmasını emretmeğe salâhiyetli olan sorgu hâkimi tarafından verilir.

Hazırlık tahkikatı neticesinde hukuku âmme davasının açılmasına mahal görülmediği takdirde bu hususta verilecek karar Cümhuriyet Müddeiumumisinin talebi üzerine sulh hâkimi tarafından verilir.

Bu husustaki karar aleyhine acele itiraz olunabilir.

Şahsi dava ile hukuku âmme davası ikamesi neticesindeki masrafı

Madde 414 — 168 inci maddede beyan olunan halde hukuku âmme davası ikame olunup da neticede maznunun muhakemesinin men'ine veya beraetine veya tahkikatın düşmesine karar verilirse 413 üncü maddenin İkinciden beşinciye kadar olan fıkraları hükümleri müstedi hakkında tatbik olunur.

Bununla beraber mahkeme veya hâkim halin icabına göre müstedinin kısmen veya tamamen masraftan mes'ul olmamasına karar verir. Mahkeme veya hâkim masraflar hakkında karar vermezden evvel müstediye dinler, meğerki müstedinin davaya dahil olmak hakkı olmya.

Son maddeler

Bu kanuna göre ağır ceza işleri

Madde 421 — Bu kanuna göre ağır ceza işlerinden maksad, ölüm ve ağır hapis ve beş seneden fazla hapis cezalarını müstelzim cürümlere müteallik davalardır.

Tatil

Madde 423 — Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her sene temmuzun yirmisinden eylülün beşine kadar tatil olunur.

Hazırlık tahkikatı ve ilk tahkikat ile mevkuflu eşhasa aid duruşmaların ve sair acele sayılacak hususların tatile tesadüf eden zamanda ne suretle ifa edileceği Adliye Ve-

kâleti tarafından tayin olunur. Tatil zamanında Temyiz Mahkemesi yalnız mevkufu ve mevkufu duruşmalı işlerin tahkikatını icra eder.

Tatil zamanına tesadüf eden mühletler işlemez. Bu mühletler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.

İlga edilen kanunlar

Madde 2 — 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 113, 114, 115 ve muvakkat A, B ve C maddelerde bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 1876 ve 2558 sayılı kanunlar ve 1221 sayılı kanunun 9 ve 10 uncu maddeleri ve 1582 sayılı kanunun ikinci maddesi hükümleri kaldırılmıştır.

Kanunun mer'iyeti tarihi

Madde 3 — Bu kanun 1/10/1936 tarihinden mer'idir.

Kanunu icraya memur olanlar

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/6/1936

2

Kararname No. 5042

2762 sayılı Vakıflar Kanunu hükümlerine göre Evkaf Umum Müdürlüğünce teklif ve Şûrayı Devletçe görülerek 14/7/1936 tarih ve 11904 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik (Vakıflar Nizamnamesi) nin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 17/7/1936 da onanmıştır.

17/7/1936

VAKIFLAR NİZAMNAMESİ

Madde 1 — Vakıfların idare ve temsili ve vakıf maların ve umumî veya tarihî değeri olup idaresi vakfa aid olan

eserlerin muhafaza ve imarı ve vakfa aid müesseselerin gayelerine göre yaşatılması ve vakıf paraların nemalandırılması ve mütevellilerin tayin ve icabında azilleri hususunda Vakıflar Umum Müdürlüğüne kanunla verilen vazifeler bu nizamname hükümleri dairesinde ve idare meclisinin kontrolü altında görülür.

BİRİNCİ BÖLÜM

Vakıflar İdare Meclisi Vazife ve

Murakabe salâhiyeti

Madde 2 — İdare Meclisi bir başkan ve üç üyeden mürekkebdır. Evkaf Umum Müdürü müzakere ve reye iştirak hakkına sahip olmak üzere bu meclisin tabîi üyesidir. Umum müdür merkezde bulunmadığı veya hasta veya mezun olduğu zaman umum müdür muavini umum müdür yerine idare meclisi müzakerelerine iştirak eder. Müzakere nisabı üçtür; şu kadar ki müzakerede üç rey bir noktada toplanmadıkça karar verilemez.

Madde 3 — İdare meclisi kararları kafidir. Ancak umum müdür meclisin kontrol salâhiyetine müsteniden vereceği kararlardan kendisinin muhalefete çoğunlukla verilmiş olanların tatbikinde mahzur gördüklerini, kararın umum müdürlüğe tevdi tarihinden itibaren on beş gün zarfında Başvekâlete bildirir.

Çoğunluk veya azınlık reylerinden birinin tercihi Şûrayı Devletin mütaleası alınmak üzere Başvekile aiddir. Muhalif kalan üyelerin reyleri kararda gösterilir.

Madde 4 — İdare meclisi reisi içtimalarda bulunmadığı takdirde üyelere en kıdemlisi ve üyelik kademinde birlik halinde Devlet hizmeti itibarıyla en kıdemlisi ve bunda da birlik halinde üyelerin en yaşlısı reislik yapar.

Madde 5 — İdare meclisi başkan ve üyelerinin izinleri içtimaları sektedar etmemek üzere meclisçe karar verilecek şekilde tatbik olunur.

Madde 6 — İdare meclisi, Vakıflar Kanunile diğer ka-

nun ve nizamların kendisine verdiği işleri tetkik ve karara bağliayacağı gibi umum müdürlükten lüzum gösterilecek işler hakkında da karar verir.

Madde 7 — İdare meclisi, Vakıflar Kanununun verdiği kontrol salâhiyetini aşağıdaki esaslar dairesinde yapar:

A - Bir iş hakkında arzuhal ile vaki olacak şikâyetleri tetkik eder, karara bağlar.

B - Gerek muamelâtın iyi yürümesi ve gerek varidatın arttırılması ve masrafın azaltılması hakkında gerekli gördüğü tedbirlerin alınmasına resen karar verir.

C - Lüzum gördüğü hususat hakkında icab eden malûmatı umum müdürlük makamından istiyerek verilecek evrak üzerinden tetkikat yapar ve gereğine göre karar verir. İdare meclisi lüzum gördüğü takdirde içlerinden birini tetkikat icrası için bir yere gönderebilir.

D - İdare meclisi umum müdürlükten varidat tahsilâtına dair her ay ve bütçe masarifatı için hesap tetkikatına müstenid olmak üzere her üç ayda bir verilecek cetvel ve raporlar üzerine bütçe tatbikatını ve malî gidişi kontrol eder ve alınmasını lüzumlu göreceği tedbirleri kararlaştırır.

E - Her sene bütçesine göre yapılacak taşra evkaf idareleri kadrolarını tetkik eder ve sene içinde yeniden teşkil olunacak veya lâğvedilecek vakıflar müdür ve memurlukları hakkında karar verir.

F - Talimatnameleri tetkik eder veya yapar.

G - Satış bedelinden yapılacak yeni inşaat veya alınacak gayri menkullere ve tamirata aid evrakı ve taviz bedellerinin istismarına aid muamelâtı ve on bin liradan fazla taahhüdâtı müstelzim ukuda müteallik mukavelename ve taahhütnameleri tetkik eyler ve karara bağlar.

H - Vakıf paralar müdürlüğünün idare meclisi vazifesini yapar.

İ - Bütçe ve hesabı kat'î tetkikatını, umum müdürlükten verilecek hesap cetvelleri üzerinden yapar ve gereğini

göre değiştirir ve tamamlar. Bütçelerin şubat ayı başında, hesabı kafilerin müddetinden en az bir ay evvel umum müdürlükçe hazırlanarak idare meclisine verilmesi lâzımdır. İdare meclisi on beş gün içinde tetkikatını bitirerek iade eder.

J - Vakıf mahsullerin ne suretle satılacağı hakkındaki 19 mayıs 1934 tarihli nizamnamenin 14 üncü maddesi mucibince emaneten idare hususunda gösterilen lüzum üzerine mahallî idare heyetlerince verilecek kararların nihaî derecede tetkikile kabul veya reddi idare meclisinin salâhiyeti dahilindedir. Emaneten idareye karar verildiği takdirde esas ve şartlar idare meclisince karara bağlanır.

K - Mahlûllerden lüzum görülenlerin akar olarak kullanılması hakkındaki teklifleri tetkik ile icabına göre karar verir.

L - Umum müdürlüğe mevdu vazifelerin umumî hatlarıle bunların ifasınca ehemmiyetlerine göre gözetilecek derecelerine ve evkafa ittihaz edilecek esaslı tedbirlere ait umum müdürlükçe hazırlanacak programlar idare meclisince tetkik ve karara raptolunur.

Madde 8 — İdare meclisinin verdiği kararlara aid tebligatı umum müdürlük yapar.

Madde 9 — İdare meclisinin yazı işlerini görmek üzere ayrı bir kalem teşkil edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Vakıflar idare ve temsil şekli

Madde 10 — Mazbut vakıflar Evkaf Umum Müdürlüğüne idare ve temsil olunacakları gibi her ne suretle olursa olsun tevliyeti boş kalan mülhak vakıfların işlerine ce yeni müteveli tayin olununcıya kadar umum müdürlükçe bakılır.

Umum müdürlüğün idare ve temsil vazifelerini görmek üzere icab eden vilâyet ve kaza merkezlerinde umum müdürlüğe bağlı müdür veya müstakil memurlarla bunlara

tâbi memurlar bulunur. Bunların maiyetlerinde lüzumu kadar kâtip, veznedar, tahsildar ve müstahdemler vardır.

Bu müdür ve memurlar vazifelerini kanun ve nizamnamelerin ve talimatnamelerin verdiği salâhiyet ve umum müdürlüğün emirleri dairesinde görürler.

Madde 11 — Vilâyet evkaf müdür veya müstakil memurlarile kaza memurları mahkemelerde ve sair heyet ve makamlarda umum müdürlüğü temsil edecekleri gibi bu sıfatla başkalarını da tevkil edebilirler. İnşa, tamir, kiralama, kiraya verme, alım, satım ve ihale işlerinde ve mütevellileri murakabe hususlarında aynı suretle umum müdürlük namına hareket ederler.

Madde 12 — Gelirleri teşkilât icrasına müsaid olmıyan yerlerde yakınlarındaki vakıflar idaresine bağlı olmak ve o daire müdür veya memuruna izafetle iş görmek üzere ücret ile ve tahsil edecekleri gelirden başkaca yüzde iki aidat verilmek suretile vakıflar memur vekili istihdamı da caizdir.

Madde 13 — Müdür ve memurların vazifelerini nasıl görecekları ve tutulacak defterlerle hesap usullerinin muhasebei Umumiye Kanunu icabına göre nasıl yürütüleceğı talimatname ile tayin olunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vakıf malların korunması ve gayelerine göre yaşatılması

Madde 14 — Evkaf müdür ve memurları, memuriyetleri dahilindeki vakıf binaların ve mimarî veya tarihî değeri olup idaresi vakfa aid olan eserlerin her sene memuriyetleri bakımından bulundukları durumları ve tamire ihtiyaçları derecesini gösterir izahlı birer cetvel hazırlarlar.

Mühendis, mimar veya fen memuru bulunan mahallerde alınacak raporlar dahi bu cetvellere iliştilir.

Kaza memurları bu cetvelleri merbut oldukları vilâyet evkaf müdür veya memurluklarına gönderirler. Orada bir-

leştirilen bu cetveller vilâyet müdür veya memurunun mütaleası ile birlikte umum müdürlüğe gönderilir.

Tamirleri için her yıl bütçesine kâfi tahsisat konulabilmek üzere bu cetvellerin kânunuevvel ayı içinde umum müdürlükte bulundurulması lâzımdır.

Madde 15 — Vakfa aid binalar başlıca iki kısımdır:

A - Doğrudan doğruya hayrattan olanlar;

B - Bu hayratın ve sair vakıf işlerinin masraflarını karşılayan gelir kaynağı mahiyetinde bulunanlar.

Madde 16 — İbadethane, hastane ve aşhane gibi doğrudan doğruya hayratı teşkil eden müesseselerin gayelerini millî ve mahallî ihtiyaç ile en uygun bir şekilde temin ve tanzim etmek, gayenin tebdiline ihtiyaç halinde Vakıflar Kanununun 10 uncu ve 17 inci maddeleri hükmünü tatbik için bu hayratın millî ve mahallî ihtiyaç ile tevafuk ve ahenk halinde bulunup bulunmadığını daima göz önünde tutmak ve kıymetli abidattan olan hayratın ayrı ayrı dosyalarını yaparak bunların vakfiye ve fotoğraflarını ve icab eden vesikaları toplamak suretile bu dosyaları tekemmül ettirmek vakıflar teşkilâtının başlıca vazifelerindendir. Bu maksadla vakıflar idareleri senelik raporlarında bu cihetleri umum müdürlüğe bildirmekle mükellefliler.

Madde 17 — Ev, mağaza, dükkân, apartman, han, bostan, orman, hamam, değirmen, zeytinlik, incirlik, fındıklık gibi akar mahiyetindeki gayrimenkulleri vakfa en faydalı şekilde kiralamak veya işletmek, tecdid, tamir ve ilâve yolundaki ihtiyaçlarını zamanında yerine getirmek ve Vakıflar Kanununun 12 inci maddesi mucibince satılmaları veya değiştirilmeleri lâzım gelenler hakkında merkeze malûmat vermek vakıflar teşkilâtının vazifeleri cümlesindendir.

Müstacel haller müstesna olmak üzere senelik raporlarda bu cihetlerin vakıflar idarelerinin mütaleaları ile birlikte birer birer gösterilmeleri gerektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Vakıf paraların nemalandırılması

Madde 18 — Vakıf paralar, umum müdürlük şubasından İstanbulda bir müdürlük vasıtasile idare ve tenmiye olunur. Vakıf paralar ziyadeleştikçe umum müdürlüğün teklifi ve idare meclisinin kararı ile masrafı için gereken tahsisat bütçeye konulmak suretile mühim diğer vilâyet merkezlerinde de şubeler açılır.

Madde 19 — Vakıf paralar müdürlüğünün asıl sermayesi bütün Türkiye dahilinde faizlendirilmek için vakfedilmiş olan paralardan ibarettir.

Kanunu Medenin mer'iyetinden sonra tahsis edilmiş olan paraların tesis senelerindeki şartlara göre bunların da vakıf paralar idaresine tevdi lâzım ise bu kısımlar da aynı şekilde tenmiye olunur.

Madde 20 — Vakıf paralar müdürlüğü para olarak vakfedilenlerden başka aşağıda yazılı paraları da tenmiye eder;

1 - Vakıflar Kanununun 10 uncu maddesi mucibince para ile değiştirilen hayrat bedelleri (bunlar diğer hayrata sarfedilinceye kadar),

2 - Vakıflar Kanununun 12 inci maddesi mucibince satılacak akar ve arsa bedelleri (bu madde mucibince diğer akarlara tahsis edilinceye kadar);

3 - Vakıflar Kanununun 32 inci maddesi mucibince icarei müeccele ve mukataa taviz bedelleri;

4 - Mülhak vakıfların mahlûl muaccelelerinden vakıflara irad kaydı icab eden paraların ihtiyat olarak ayrılacak nısıfları ile mahalli sarfları olmıyan varidat fazlaları ve imarı hayrat ve tebdili akara meşrut paralar;

5 - Vakıflar Kanununun 15 inci maddesi mucibince evkaf bütçesinden verilecek sigorta karşılığı;

6 - 3124 numaralı Kefalet Nizamnamesinin 10 uncu maddesi mucibince Evkaf Kefalet Sandığına sermaye tutulan paralar;

7 - Vakıflar varidatından tenmiye edilmek üzere gönderilecek diğer paralar;

8 - Sair kanun, nizam ve kararlarla alınacak paralar;

Madde 21 — Vakıf paraların kazanç kaynakları şunlardır:

1 - İkrizat faizleri;

2 - İkrizat komüsyonları;

3 - Banka hesabı cari faizleri;

4 - İdarenin memzuç sermayesile alınan gayrı menkullerin kiralari;

Bunların her sene sonundaki yekûnu gayrı safi temettüü teşkil eder ve bu gayrı safi temettüün vakıflar sermayesine ve diğer tenmiye edilen paralara aid faizi cüz'î miktarları her sene temettüün tutarına göre umum müdürlüğün teklifi üzerine idare meclisince tayin olunur.

Madde 22 — Nemanın mazbutaya aid kısmı bütçeye irad kaydolunur. Mülhakaya aid kısmı usulü dairesinde ve vakıflarının diğer varidatı gibi meşrutünlehlere aiddir.

Madde 23 — Vakıf Paralar Müdüriyeti gayrı menkul mallar birinci derecede ve birinci sırada ipotek gösterilmek üzere ödünç para verir. İstanbul borsasında kote edilmiş millî esham ve tahvilât ile kıymetli mücevher ve altın ve gümüş meskûkât ve külçe eşya üzerine ödünç para verebilmesi elindeki paraların derecesine göre meclisi idareden salâhiyet almağa bağlıdır.

Madde 24 — Gayrı menkul malların ipotek gösterilmesi mukabilinde para ikrazında, bunların vergiye esas tutulan gayrı safi iradları ve ikraz sırasında getirmekte oldukları gelirler nazarı itibare alınarak Bina Vergisi Kanunu hükümleri dairesinde bulunacak kıymetlerle müdüriyet muhammini tarafından o sıradaki rayice göre konulacak satış kıymetleri esas tutulur. Ancak bunlardan hangisi noksan ise onun nısfından fazla para ikraz edilemez. Vergi kıymeti olmıyan natamam binalar mukabilinde para ikrazı ve bunlara aid nisbet ve kıymetlerin tesbiti ve binasız

arsalarla üstü başkasının altı başkasının olan yerlere ve hisseli emlâke para ikrazı lâzım gelip gelmiyeceği hususunun tayini meclisi idareye aiddir.

Madde 25 — Muhamminlerin, satış kıymetlerinin takdirinde riayet edecekleri noktalar idare meclisince bir talimatname ile tesbit olunacaktır.

Menkul rehinlerden İstanbul Borsasında kote edilmiş millî esham ve tahvilât mukabilinde ikrazatta; bunların o günkü İstanbul Borsa kıymetleri ve kıymetli mücevher ve altın ve gümüş meskûkât ve külçe eşyada, bunların o günkü rayice müstenid muhammen kıymetleri esas tutulur. Bunlar mukabilinde ikraz edilecek para borsada mukayyed tahvilât ve esham ile altın ve gümüş eşya ve meskûkâtta %75 i ve mücevheratta %50 yi geçemez.

Madde 26 — Her ipotek ve rehin mukabilinde ikraz edilecek paranın son derecesini ve ikrazatta kullanılacak paraların miktar ve kıymetleri ve faizi cüz'î ve komüsyonlara aid hadleri ve bütçe kanunu ile müdiriyeti umumiyece alınacak salâhiyetlere müstenid olarak vakıf paralar müdiriyyetince açılacak avans ve hesabı carilere aid miktarlarla faizleri idare meclisince tayin olunur.

Madde 27 — Borcunu vermiyenlerin merhunatı hakkında yapılacak muamele umumî ahkâma tâbidir.

Madde 28 — Vakıf paralar müdiriyyetinin her seneki temettüü gayrı safisinden o dairece yapılan idare masraflarının tenzilinden sonra mütebaki safî kâr yukarıda yazılı vakıf paralarla diğer tenmiye edilen paraların nev'i ve mahiyetine göre her birine verilecek faizi cüz'î miktarı idare meclisinde tayin olunur.

Madde 29 — Her malî sene sonunda vakıf paralar müdürlüğünün tekml muamelâtı, evrakı müsbiteleri üzerinden idare meclisinin kendisine niyabeten münasib gereceği vakıflar memurlarından teşkil edeceği üç kişiden mürekkeb bir komisyon tarafından tetkik edilerek yazılacak rapor o senenin bilânçosu ile beraber idare meclisince incelenerek gereği yapılır.

Madde 30 — Yukarıdaki maddelerde gösterilen ahkâm ve esasların sureti tatbiki hakkında yeni bir talimatname yapılır. Bu talimatname yapılmıya kadar mevcut olan talimat muteberdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Vakfiyelerin ve vakıflarla mallarının kütüğe kaydı

Madde 31 — Şimdiye kadar vakıf kütüğüne kaydedilmemiş olan vakfiyelerle buna benzer vesikalar veya vakfiye makamına kaim olarak sonradan mahkemelerce verilmiş olan ilâmlar, mütevellilerin veya alâkalılardan herhangi birinin müracaat ve talebi üzerine idare meclisince gerekli inceleme yapıldıktan sonra vakıf kayıtlar idaresince tescil olunur. İdarenin her ne suretle olursa olsun resen muttali olduğu vakfiyeler ile vesikalar veya vakfiye makamına kaim ilâmlar dahi bu suretle sicille geçirilir.

Madde 32 — Tescil ,bu iş için hazırlanmış olan defterlere vakfiyenin tekmiil meşruhat ve tasdiklerde beraber aynen yazılması suretile olur. Asıl vakfiyelerde hâkimin mührünün musaddak bulunması, değilse tatbik ettirilmesi ve suretlerde de bir mahkeme tarafından tasdikli olması ve yahut mahkemenin sicilinde mukayyed olduğu resmî mühürle teyid edilmiş bulunması iktiza eder. Bu suretle tevsikine imkân olmıyan vakfiyelerden en az on beş sene tatbik suretile şartlarının icrası teamül halini almış olanlar tescil olunabilirler. Alâkadarlar münhasıran kendilerine aid fıkraların suretini isteyebilirler. Vakfiyeyi deftere yazan, mukabele eden memurlarla kayıd dairesinin müdürü işbu tescilin aslına uygun olduğunu imzalarile tasdik ederler.

Başka dillerde yazılmış olan vakfiyeler Türkçeye çevrilir.

Madde 33 — Vakıf kayıtlar kütüğünde mukayyed bulunmadığı gibi vakfiyeleri de olmıyan vakıflar mülhakadan olduğu halde mütevellisi, mazbutadan bulunduğu takdirde aid bulunduğu evkaf idaresi tarafından vakıf kütüğüne

kaydedilmek üzere bir beyanname yapılarak umum müdürlüğe gönderilir. Bu beyannamede bu vakıfların ismi, şöhreti, hayratı ve bunların idaresine tahsis edilmiş olan malların cinsi ve neveleri ve mahalleri ve yıllık gelir ve giderleri ve teamülen tatbik şartları gösterilir ve altları mütevellileri veya evkaf idareleri tarafından imza ve tasdik kılınır.

Bu suretle umum müdürlüğe gelecek beyannamelerde muharrer vakıfların, vakıf kayıtlar kütüğünde esasen mukayyed olmadığı incelenerek anlaşıldıktan sonra gönderilen beyannameler esas tutularak idare meclisi kararla bu vakıfların esas kütüğe geçirilmesi muamelesi yapılır.

Madde 34 — Şimdiye kadar umum müdürlük ve mahallî evkaf idareleri emvali gayrı menkule kütüğüne kaydedilmemiş olan vakıf mallar aşağıda yazıldığı şekilde kütüğe kaydolunur.

A - Mülhak vakıflardan olup mütevellileri marifetile idare olunan ve emvali gayrı menkule kuyudunda kayıtları bulunmadığı anlaşılan toplu ve yahut Vakıflar Kanununun 44 üncü maddesi mucibince en az on beş senedenberi vakfın tasarrufunda olan tapusuz vakıf malların kaydı için evvelemirde mütevellisi tarafından bir defteri yapılır ve bu defterde vakfın isim ve şöhreti ve malların cinsi ve nev'i ve bu vakıfların mahalleri ve tapusu olup olmadığı ve hangi hayrata mevkuf oldukları ve bunlar hakkında tatbik edilmiş vakıf şartları, yıllık gelir ve giderleri gösterilerek müteveli tarafından imza ve tasdik olunur ve bağlı oldukları vakıflar idaresine verilir. Bu defterlerin üzerinde tetkikat yapılarak aid olduğu vakıflar idaresince altı resmen tasdik kılınıp umum müdürlüğe gönderilir.

Bunların kütüğe kaydı hakkındaki tetkikatın bitirilmesinden sonra idare meclisince ittihaz olunacak karar ile emvali gayrı menkule kuyudatına kayıd ve tescil olur. Musaddak bir sureti mahallince tutulmakta olan defterlerine geçirilmek üzere mahallerine iade olunur.

B - Mazbut vakıflardan olup da yukarıda yazılı olduğu üzere emvali gayrı menkule kütüğüne geçmemiş olan nal-

ların aynı şekilde defterleri aid olduğu vakıflar idaresince tanzim ve tasdik kılındıktan sonra umum müdürlüğe gönderilir ve mezkûr maddedeki tetkikat ve merasim dairesinde emvali gayrı menkule kuyudatına geçirilir ve birer sureti de mahalleri emvali gayrı menkule defterlerine yazılmak üzere gönderilir.

Madde 35 — Yukarıda 34 üncü maddede muharrer olup vakıf emlâk kütüğüne kaydedilen emlâkten henüz tapusu olmayıp Vakıflar Kanununun 44 üncü maddesinde gösterilen vesaik ve kuyudatla en az on beş senedenberi vakfın tasarrufunda olanlar mezkûr madde hükmünce tapuca kayıtlarına işaret ve ilân edilmek üzere ayrıca tapuya da bildirilir ve kanunî müddetin sonunda vakıf namına kat'î tescilleri yaptırılır.

Madde 36 — Vakfiyelerle vakıfların ve vakıf malların vakıf kayıtlar ve emlâk kütüklerine kayıd ve tescilinde veya bunların suret veya bir kısım fıkralarının verilmesinde hiç bir harç alınmaz.

ALTINCI BÖLÜM

Tevliyyette aranılacak şartlar ve tayin usulü

Madde 37 — Mütevellî tayin olunacak şahıstan şu şartlar aranır:

4 - Türk vatandaşı olmak,

B - Haysiyet ve şerefi bozan bir suçla veya alelittlak ağır hapis veya altı aydan fazla hapis ile mahkûm bulunmamak,

C - En az ilk mektebi bitirmiş olmak,

D - Mütevellilik işlerini gereğile yapabileceğine dair imtihanda muvaffak olmak,

E - Her suretle emin ve iyi ahlâk sahibi bulunmak,

F - Tevliyyet işini bizzat göremiyecek derecede aklî ve bedenî malûliyeti olmamak.

Madde 38 — Vakfiye şartlarına ve 2762 sayılı kanun

hükümlerine göre mütevellî olması lâzım gelen kimse, evvelâ bulunduğu mahallin vakıflar idaresine istida ile müracaat ve yedindeki veraset ilâmını veya bu mahiyetteki sair vesai ki ibraz eder. Hademe nizamnamesi uyarınca teşkil edilen ve vakıflar müdür ve memurunun başkanlığı altında bulunan (Tevcih komisyonu) bu müracaat üzerine müstedinin yukarıki maddede yazılı şartları haiz olup olmadığını araştırıp inceledikten ve cemaat vakıfları mütevellîlerinde aranması lâzım gelen teamülü de başkaca tevsik ettirildikten ve gerekli vesikaları gözden geçirildikten sonra istekliyi imtihan eder. Bu imtihan sonunda muvaffakiyeti görülen isteklinin boş tevliyeteye tayini hakkında komisyonca bir mazbata yapılarak müştereken imza edildikten sonra, tasdik olunmak üzere, imtihan kâğıdlarıyla birlikte dosyası umum müdürlüğe gönderilir. Umum müdürlükte hukuk müşavirinin başkanlığı altında muamelât ve tevcih, muhasebe ve memurun müdürlerinden müteşekkîl encümenince bu evrak üzerine tetkikat icra olunur. Tetkikat neticesinde vakfedenlerin şartlarına ve Evkaf Kanununun hükümlerine göre mütevellî olması lâzım gelenlerden nizâmî vasıf ve şartları haiz olduğu .anlaşılanlar hakkında encümenince verilecek tevcih kararı umum müdürlüğün tasdikile tekemmül eder. Umum müdürlük kararın değiştirilmesini müstelzim kafi sebepler gördüğü surette bunları göstererek evrakı tekrar müzakere edilmek üzere bir defa iade etmek hakkını haizdir.

Katileşen tevcih muameleleri mahallindeki vakıflar müdür veya memuru tarafından yazı ile istekliye tebliğ olunur.

Madde 39 — Tevcihte aranacak teamülün kanuna ve nizamname hükümlerine mugayir olmaması şarttır.

Tevliyet, müşterek veya hisseli olarak tevcih edilemez.

Madde 40 — İsteklinin lâzım gelen şartları haiz bulunmadığına veya imtihanda muvaffak olmadığına dair tevcih komisyonunun vereceği karar merkezce uygun görü-

lürse veya tevcih lüzumuna dair verilen karar merkezce kabul olunmıyarak reddedilirse keyfiyet aynı suretle yazı ile talibe tebliğ olunur. Şûrayı Devlete müracaat hakkı bu tebliğ tarihinden başlar.

Madde 41 — Mütevelliler Vakıflar Kanunu ile bu nizamname hükümlerinden ve vakfiyelerinin tatbiki cihetlerinden ve rüyeti muhasebeye aid talimatname hükümlerinden ve vakıf defterlerinin sureti tanzim ve istimalinden olmak üzere tertib olunacak en aşağı on sorgu üzerine imtihan vermeğe mecburdurlar.

YEDİNCİ BÖLÜM

Mütevellilerin vekil ve kaymakamları

Madde 42 — Mütevellilerin 2762 sayılı kanunun 23 üncü maddesinde sayılan vazifeleri diğer vakıf memurları gibi bizzat yapması ve bu işleri lâıykile yerine getirebilmesi lâzımdır. Akar ve hayratı muhtelif yerlerde olan vakıf mütevellileri nerede oturacakları alâkalı vakıflar idaresine yazı ile bildirirler. İkametgâhın başka bir şehre daimî olarak naklinde evvelki vakıflar idaresinde mevcut dosya takririle yeni ikametgâhının vakıflar idaresine gönderilir.

Hayrat ve gelirleri böyle muhtelif mahallerde bulunan vakıflarla hayrat ve akarı aynı yerde olan vakıflarda mütevellilerin bunları dolaşmak suretile doğrudan doğruya idaresi imkânsız veya çok masraflı olursa ve yahut hastalık ve sair makbul bir mazeret yüzünden vakfının bulunduğu mahalden ayrılması icab ederse veya müteveli böyle uzun sürecek bir hastalığa tutulursa bu gibi hallerde vakıf işleri kısmen veya tamamen bir vekil marifetile görülebilir. İyileşmesi imkânı olmıyan bir hastalığa tutulan veya suç yüzünden tevkif edilmiş bulunan mütevellilere vekil tayin edilemez. Böyle vakıflar alâkadar vakıflar idaresince emaneten idare olunur ve mütevellinin ve diğer evlâdın vakfın şartına göre hakları kendilerine verilir.

Madde 43 — Vakfa müteveli tarafından tayin oluna-

cak vekilin tam bir ehliyeti haiz olması ve tayininden alâkalı vakıflar idaresinin yazı ile haberdar edilmesi şarttır. Vekilin fena idaresi mütevelliyi mes'ul olmaktan kurtaramaz. Vekillerin fena hareketlerine ıttıla hâsıl eden alâkadar vakıflar idaresi evvelemirde mütevelliyeye, vekilin azlini istilzam eden sebepleri gösterilmek şartile 15 gün müddetle tebligat icra ederek vekilin azlini istiyebilir. Mütevellî tarafından bu müddet zarfında vekil azledilmediği veya azli müstelzim sebepler varid görülmiyerek tahriren itiraz kılındığı takdirde keyfiyet umum müdürlükçe tetkik edilerek itiraz gayrı varid görüldüğü takdirde vekili azletmesi katiyetle tebliğ ve yine temerrüdü halinde kendisinin azline aid muameleye tevessül olunur.

Madde 44 — Mütevelliler vekil tayin ettikleri surette bunları altı ayda bir kere yerlerinde murakabe ile mükelleftir. Bu murakabe neticesinde vekilin vakıftaki muameleleri uygun görülmiyıp de vekâletten çıkarıldığı takdirde yerine başka vekil tayin ederek ismini yazı ile vekilin bulunduğu mahaldeki evkaf idaresine bildirmeğe mecburdur. Vekiller hakkında murakabeyi yolile ve vakit ve zamanında yapmıyan mütevelliler hakkında 51 inci madde mucibince muamele yapılır.

Madde 45 — 2762 sayılı kanun hükümleri yürümeğe başlamazdan evvel tayin edilip halen vazife görmekte olan mütevellî kaymakamları mütevellî hükmündedirler.

Madde 46 — Vakfın leh ve aleyhinde açılmış veya açılacak davalarda işin mahiyetine göre mütevellinin malûmat ve iktidarı vakfın hukukunu müdafaaya müsaid ise mütevellî bizzat vakfı temsil edebilir.

Vakfının hukukunu muhafaza için dava açmağa lüzum gören veya vakfı aleyhinde dava açılan mütevellî avukat tutmayı gerekli görürse bu ciheti bulunduğu vakıflar idaresine yazı ile bildirmeğe mecburdur. Vakıfla: idaresi davanın mahiyetine göre avukat kullanmayı faydalı görürse mütevelliyeye yazı ile izin verir, görmezse mucib sebeplerini göstererek on beş gün içinde kendisine yazı

ile cevap verir. Mütevellî bu cevapları vakfın menfaatine uygun görmediği takdirde yine yazı ile vakıflar idaresine müracaat eder. Vakıflar idaresi vakit geçmeksizin işi umum müdürlüğe bildirdikten sonra alacağı cevabı mütevellîye yazı ile tebliğ eder. Mütevellî bu tebliğe göre harekete mecburdur. Mütevellînin avukat tutmayı faydalı görmediği davalarda vakıflar idaresi aksi mütaleada bulunursa, davanın mahiyetini izah ederek keyfiyeti umum müdürlüğe yazar ve alınacak cevaba göre hareket olunur.

Muhasebe rüyeti sırasında veya başka bir suretle vakfın herhangi bir hakkının temini için dava açılmasına lüzum gören vakıflar idaresi mütevellîye yazı ile bu lüzumu tebliğ eder, mütevellî ile mutabık kalmadığı hallerde keyfiyet umum müdürlüğe bildirilerek alınacak cevaba göre hareket olunur.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Mütevellîlerin vazife ve mes'ulîyetleri

Madde 47 — Mütevellîler, Vakıflar Kanununun 23 üncü maddesinde sayılan vazifeleri ifada tam bir basiretle hareket ederler. Bu cümleden olarak:

A - Vakfın hayrat ve akarlarını sık sık muayene ve icabında muayyen usullerle tamirlerine tevessül,

B - Vakfın akarlarını resmî kontrollerle ve senenin rayicine uygun bedellerle isteklilere doğrudan doğruya icar ve bedellerini muntazaman tahsil (üç seneden fazla kiralama işleri için vakıf yerlerin nasıl kiraya verileceği hakkındaki nizamname dairesinde muamele yapılmak üzere mütevellîlerin vakıflar idaresine müracaatları mecburidir.)

C - Vakfa borçlu olanlar veya vakıf mallara müdahale ve tecavüz edenler hakkında zaman geçirmeden kanunî yollara müracaat,

D - Vakıfta alâkalı şahısların muayyen ücretlerini zamanında tediye,

E - Aldıkları ve verdikleri bütün paraları muntazaman ve günü gününe vakıflar müdürlüğünden bedeli mukabilinde alacakları mühürlü ve sahife numaralı kasa defterine kayıd ve gerekli vesaiki itina ile muhafaza,

F - Vakfının şartlarına göre sarf mahalli kalmıyan paralar için sarf mahalli tayini için müracaat ve takib,

G - Bulunduğu mahallin vakıflar müdür ve memurile sık sık temas ederek gerekli işlerde talimat almak suretile vakfa aid muamelelerde keyfi hareketten içtinab ederler.

Madde 48 — (250) liraya kadar (250 lira dahil) olan inşa ve tamir işlerinde mütevellilerden, istihkak sahibi senedinden başka vesika aramaz. Ancak (50) liradan (250) liraya kadar (250 lira dahil) olan inşaat ve tamirat için işin hitamından sonra fen raporile tevsiki ve bu raporun istihkak senedleriyle birlikte muhasebe evrakına iliştilmesi lâzımdır. Fazlasında, (500) liraya kadar (500 lira dahil) inşa ve tamir işlerinde birinci ve ikinci keşif kâğıtlarına ve mahallindeki idare heyeti kararına müstenid olmak şartile vakıflar müdürlüğünün iznile sarfiyatta bulunmağa mütevelliler salahiyetlidir.

(500) liradan fazla işlerde birinci keşif varakalarını vakıflar idaresi vasıtasile önceden merkeze göndererek umum müdürlükten izin almaları mecburidir.

Madde 49 — Mütevelliler, vakıflarının gelir fazlasından sarf mahalleri bulunmıyan paralarla akar satın almağa veya hayratı imar etmeğe meşrut paraları muhafaza ve tenmiye edilmek üzere, vakıf paralar idaresine göndermeğe mecburdurlar. Vakıflar namına açılacak birer (cari hesap) a kaydedilecek olan bu paralar için mütevellilere birer cüzdan verilir ve mukabilinde umum müdürlük idare meclisinin her sene kabul ve tayin edeceği bir faiz yürütülür Bu paraların geri alınması alâkalı vakıflar müdür veya memurunun resmî işarı ve umum müdürlük idare meclisininim. tasvibile teyyüd edecek olan bir ihtiyacın vücuduna mütevakkıftır. Bu suretle kısmen veya tamamen geri alınacak

paraların yerinde kullanılmamasından mütevellî ile birlikte mahallinin vakıflar müdür veya memuru da mesuldür.

Madde 50 — Yukarıki maddede yazılı paraları zamanında Vakıf Paralar İdaresine göndermedikleri anlaşılacak olan mütevellîler vakfı izrar etmiş sayılır ve haklarında 2762 sayılı kanunun 33 üncü maddesinin (G) fıkrası hükmüne tevfikân azil muamelesi tatbik olunur.

Madde 51 — Mülhak vakıfların masarifi mukannenelerinin değiştirilmesini gerekli gören mütevellîler keyfiyeti vakıflarının bulunduğu evkaf idarelerine yazı ile bildirirler. Gerek bu suretle mütevellîlerin müracaat eylemesi ve gerek vazife sahibi hademenin doğrudan doğruya vakıflar idaresine müracaatı üzerine varidatlarının derecesine ve vakfiyede muhtelif hizmetler için gözetilen tahsis ve mertebeler nazarı dikkate alınmak suretile bu masrafların çoğaltılması veya azaltılması idare meclisi kararı üzerine Başvekilin tasdikına bağlıdır. Münferid müracaatlarda diğer hizmet sahiplerinin de derece veya vazifelerini gözetmek lâzımdır. Niyabeten idare olunan evkafı mülhaka hakkında da aynı ahkâm caridir.

Madde 52 — Şimdiye kadar mülhak vakıflara varidatlarının sabit ve muayyen olmamasından dolayı evkaf bütçesi dahilinde tesviye edilmekte bulunan bütün masraflar eskisi gibi tediye edilerek vakıflarına masraf yazılır ve gelirlerinin yettiğinde takas ve mahsubu yapılır ve bilâhara mütevellîlerinin muhasebelerinde nazarı itibara alınır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bütçe ve kat'î hesap

Madde 53 — Her malî yıl başından bir ay önce mütevellîler, o yıl için vakıfları namına yapacakları türlü sarfiyatın ve tahmin ettikleri gelirlerin miktarlarını gösterir bir bütçe ile hayrata ve akaratın zarurî tamirlerini ve tez-

yidi varidat için düşündükleri çareleri mübeyyin bir rapor tanzim ederek bulundukları mahallin vakıflar idaresine verirler. Bu nizamnamenin neşrinden sonra ilk verilecek rapor:

A - Vakıfların vakfiyelerinin veya bu mahiyetteki vesikalarının suretlerde vakfının varidat kaynaklarının ve hayratının cinsi, vasfı ve mahalleleri ve tapuları hakkında bir izahname raptedilecektir.

B - Fazlai varidatın meşrutünlehi evlâd ise, mevcut olan evlâd isimleri - vakfiyede batnı evvel gibi bazı şartlarla fazla, bir kısım evlâda aid ise buna aid malûmat ile birlikte - gösterilecektir.

C - Varidattan bir kısmı veya tamamı imarı hayrat veya tebdil ve tezyidi akara meşrut ise bu babdaki malûmat ve mütalea.

D - Tevliyetin ne gibi vesaika müsteniden yapılmakta olduğu.

Mütevelliler yıllık icraatında bu raporun haricine çıkamazlar. Bütçe ve raporların tasdiki ile mütevellilere iadesi lâzımdır. Bu suretle iki ay zarfında tasdik veya iade edilmeyen bütçe ve raporların yalnız mukannen kısımları musaddak addolunur ve mütevellilerin bunlara müsteniden vukubulacak sarfiyatı her sene sonundaki muhasebelerinde kabul olunur. Gayri mukannen sarfiyat için gereken muamelenin yapılması zımında mahallî evkaf idarelerine resmen yazı ile müracaat ederler. Evkaf idareleri bu müracaat üzerine iki ay zarfında icabını tayin ve tebliğe mecburdur. Büyük tamir işleriyle akar tezyidi hakkında. projeler umum müdürlük idare meclisince incelenir ve verecekleri karar mütevellilere tebliğ olunur.

Madde 54 — Mütevelliler, her malî yılın en çok altıncı ayı sonuna kadar geçmiş yıla aid gelir ve masraf miktarlarını, idareden bedeli mukabilinde alacakları matbu cetvellere iki nüsha doldurup oturdukları mahallin vakıflar müdür veya memuruna verirler. Varidat ve masrafların muteber vesikalarını da ayrı bir zarf içinde iştirirler. Bu cet-

vellerin, tutacakları kasa defterlerine uygun olması şarttır. Gelirlerinden ne miktarının ne gibi makul sebeplerden dolayı tahsil olunmadığını ve bunlara karşı ne gibi kanunî yollara müracaat ettiklerini ve bu müracaatların ne safhada bulunduğunu gösteren ayrı bir izahnameyi de bu hesap cetvellerine raptederler.

Gelir ve masrafa aid vesikaların neler olacağı 13 üncü maddeye göre yapılacak talimatname ile tayin olunur.

Madde 55 — Vakıflar idaresi bu cetvelleri ve vesikaları verildiğinden en çok üç ay içinde tetkik etmekle mükelleftir. İçindekilerini uygun görürlerse tasdikli örneğini mütevelliyeye iade ve aslını da yine tasdikli olarak - vesikalarile birlikte - o vakfa aid idare dosyasında muhafaza ederler. Hesap cetvellerini ve bağlı vesikalarını uygun ve kâfi görmedikleri takdirde mütevelliden izahat isterler. Alacakları izahata göre cetvellerde gerekli tadilleri yaparlar. Mütevellinin vereceği izahat kendilerini tatmin etmediği veya işte fena niyet ve hareketler sezildiği surette müteveli hakkında (58) inci maddede beyan olunan şekilde tahkikat icra edilerek gerekli muamelenin tatbiki için kâğıtlarını umum müdürlüğe gönderirler.

Madde 56 — Vaktinde bu cetvelleri vermiyen mütevellilere yazı ile on beş gün müddetli bir tebliğ yapılır. Bu müddetin hitamında yine hesap vermedikleri veya verdikleri hesap bu nizamname ile talimatnamesine uygun olmadığı surette, yolunda hesap verilmediği takdirde haklarında kanunî takibat yapılacağını gösterir yine on beş gün müddetle bir ihtarname gönderilir. Bu ihtarnameye rağmen yine yolunda hesap verilmediği veya ihtarname kabul olunmadığı takdirde haklarında (58) inci madde veçhile tahkikat yapılır ve evrakı umum müdürlüğe gönderilir.

Madde 57 — Mütevellileri tarafından idare olunan bütün vakıflarının gelirlerinin aslından vakfın hesabını gören vakıflar idaresince her sene % 5 kontrol hakkı alınarak irad kaydolunur.

ONUNCU BÖLÜM

Mütevellilerin azli

Madde 58 — Mütevellilerin, 2762 sayılı kanunun 33 üncü maddesinde sayılan yolsuz hareketlerden birini yaptığı sezilir veya haber verilirse alâkadar vakıflar idaresince; isnad olunan madde hakkında önceden alâkadarların yazı ile ifadeleri alınmak suretile inceden inceye tahkikat yapılır ve bu isnada karşı ne diyeceği mütevelliden sorulur. İnceleme sonunda azlini haklı gösterecek sebepler bulunduğu anlaşılırsa fezlekesi yapılır ve dosyası takımıle umum müdürlüğe gönderilir. Umum müdürlükte 38 inci maddede yazılı encümen fezleke mündericâtını sabit görür ve umum müdürlükçe de tasdik olunursa azil keyfiyeti yazı ile mütevellîye tebliğ edilmek üzere mahallindeki vakıflar müdür veya memurluğuna bildirilir.

Bu muameleye karşı tebliğ tarihinden itibaren (15) gün içinde mütevellinin istida ile idare meclisine itiraz hakkı vardır.

Madde 59 — İtiraz istidası, mukabilinde makbuz alınmak suretile mahallindeki vakıflar idaresine verilir. İtirazını müsbit vesaik varsa bunlar da istidaya iliştilir. İdare meclisi işi inceledikten sonra itiraz sebeplerini varid görürse evvelki kararı kaldırır, aksi takdirde itirazı reddeder Mütevellinin ileri sürdüğü itiraz sebeplerinin varid olmadığı hakkındaki karar hem mütevellîye tebliğ edilmek hem de vakfa hemen vaz'iyed olunmak için mahallî vakıflar idaresine bildirilir. Devlet Şûrasına itiraz müddeti bu kararın mütevellîye tebliğinin ertesi gününden başlar.

Madde 60 — Azledilen mütevellinin vakıf mallar üzerindeki tasarruf salâhiyeti kararın kendisine tebliğde hemen ortadan kalkar. Vekili veya kaymakamı varsa onların sıfatları da zail olur. Gerek mütevellinin gerek kaymakam veya vekillerinin yedlerinde bulunan vakıf mallarının. ve paraların hemen mahallindeki vakıflar idaresine tevdiî lâzımdır. Aksi takdirde Vakıflar Kanununun 35 inci

maddesi delâletile haklarında Ceza Kanunu Hükümleri tatbik olunur.

Madde 61 — Mütevellinin vakfı zarara sokan hareketi idarenin yapacağı ilk tahkikat ile sabit olur ve azlinin katileşeceği zamana kadar vakıfta tasarrufuna müsaade edilmesi yeni yeni zararlar doğuracağı kestirilirse, tahkikat evrakı hemen umum müdürlüğe gönderilmek suretile mahallindeki vakıflar idaresi mütevellinin umum müdürlükten izin aldıktan sonra muvakkaten elini işten çekmeğe ve vakfa vaz'iyet etmeğe salahiyetlidir. Hesap vermekten temerrüd eden mütevelliler hakkında da aynı suretle muamele yapılır. 2762 sayılı kanunun 33 üncü maddesinin (F) fıkrasındaki suçlardan birile mütevellinin sureti kafiye mahkûmiyeti halinde de bu babdaki mahkeme kararı örneği gönderilmek suretile, yine aynı şekilde hareket olunur.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Emanet yolile idare

Madde 62 — Mütevellinin azli hakkındaki karar Şûrayı Devletçe ref olununciya veya yerine başkası tayin edilinciye kadar mülhak vakıflar işleri emanet yolile vakıflar idaresi tarafından görülür. Bu suretle emaneten idare müddetinin devamınca bu vakıflar tahsilatından % 10 u (idare masrafı) olmak üzere alınarak vakıflar idaresince ir ad kaydolunur.

Madde 63 — Orman, zeytinlik gibi fennî idareye muhtaç olmalarından veya başkaca hususiyeti haiz bulunmalarından dolayı şimdiye kadar mahallerindeki vakıflar idaresinin manevî şahsiyeti tarafından idare edilmekte bulunan ve bundan sonra da Vakıflar Kanununun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre niyabetle idare olunacak olan vakıflar tahsilatından dahi yukarıki maddede yazılı % 10 idare masrafı alınarak aynı suretle irad kaydolunur.

Madde- 64 — 19 cemaziyelâhır 1280 tarihli Evkaf ve 8

zilkade 1286 ve 23 temmuz 329 tarihli Tevcihi Cihat Nizamnamelerde tevcihat ve ilâmat ve vesaik hakkındaki harç kararnamesi ve bunların zeyilleri mülğadır.

Madde 65 — 2762 sayılı kanuna göre yapılmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan işbu nizamname hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günden yürümeğe başlar.

Madde 66 — Bu nizamnamenin hükümlerini Başvekil yürütür.

Tamimler

EMNİYET İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ş. III. A.

Öz :

Sayı: 582

Polis kıyafetleri H.

Emniyet teşkilâtı mensubinin polisin meslek disiplinine ve bunun icaplarına uygun bir tarzda temiz giyinip kuşanmaları daima ciddî, müteyakkız, sert duruşlu olmaları ve âmirlerin aledderecat polis memurlarının kıyafetlerine itina ederek hat güzergâhı, iskeleler ve buna mümasil umumî yerlerde ifayı vazife edeceklerin teftiş komiserleri tarafından bütün ef'al ve hareketlerinin gözönünde bulundurulması lâzımdır.

Güzergâhta vazife alan memurların trenin istasyona geliş ve gidişleri esnasında satıcılarla görüştükleri ve lâubaliyane bir vaziyette trenlerde gelip gidenleri gayrı ciddî temaşa ettikleri veya elleri cepte dolaştıkları görülmektedir. Trenin; vapurun istasyona varış ve gidiş anlarında ve istasyonların merkez binası, iskelelerin vapur yanaştığı yerde hazır ol vaziyetinde gayet müteyakkız ve bütün canlılığı ile memleketin kuvvet ve kudretini temsil eden metin ve sert bakışla vazifesini kavradığını ve kendisine iti-

mat ettiğini gösteren bir durum alması icabeder. Polisler; bu varlığı temin ve daima kontrol etmek, âmirlerin en esaslı vazifelerindendir. Tren güzergâhında olduğu gibi bütün vazife başlarında aynı ciddiyetin poliste şiar edinilmesi lâzımdır. Trenlerle geçecek ve memurların bu talimat hilâfında aykırı hareketlerini görecek olan polis âmir ve mafevklerinin müşahadatını bu memurların mensub oldukları âmirlerine ve Umum Müdürlüğe bildirmeleri usul ittihaz kılınmalıdır.

Disiplin komiserlerinin, karakterleri bu noktalarda çok kıskanç olanlardan seçilerek bu işe çok ehemmiyet verilmesi gerektir. Türk polisinin ruhan tekamül ve tealisine matuf olan bütün mesainin tam bir semere verebilmesi için âmir ve memurları arasında sıkı bir irtibat tesis olunarak disipline ve kıyafete son derece dikkat olunması ve buna muhalif hareket edecekler haklarında Polis Teşkilâtı Kanun ve Nizamnamesi hükümlerinin tatbik suretile mesleğin en büyük düşmanları olan lâkaydilik, lâubalilik, dikkatsizlik, disiplinsizlik gibi zaâflara meydan verilmemesi hususunun memurlara ehemmiyetle tebliğini rica ederim.

15/1/937

Ş. III. A.

Öz :

Bürolarda yazı işleri ile çalışan polis memurlarının gece nokta ve devriyeye iştirak ettirilmeler i H

Sayı: 17198

1 — Emniyet kadrolarında istihdam edilen memurlardan bir kısmının bürolarda yazı işlerine tefrikine zaruret hâsıl olmuş ve mütebaki kısmına da Nokta ve Devriye gibi işler tahmil edilmiştir. Bütçe vaziyeti itibarile miktarının artırılmasına imkân olmıyan ve şiddetli soğuklar karşı-

sında yorucu olan vazifelerini hariçte görmek mecburiyetinde bulunan polis memurlarının bu uğurda pek çok müşkülât çektikleri ve bu yüzden bazılarının hastalandığı tesbit edilmiştir.

Bir müddet evvel bazı Vilâyetlerde yapılan tecrübeye gündüzleri bürolarda yazı işlerinde çalışan memurlar geceleri nokta ve devriye vazifelerine üçer saat müddetle iştirak ettirilmiş ve bu tertip sayesinde memurlara daha az ve kendilerini yormıyacak derecede vazife isabet ettiği görülmüştür.

Binaenaleyh Vilâyetlerin Emniyet teşkilâtında gece vazifelerinde çalışan memurların gündüzleri bürolarda iş gören memurlarla takviyesi suretile yapılacak vazife taksimatının hem nöbet saatlerinin azalmasına ve hem de sıhî vaziyetlerinin korunmasına yardım edeceği şüphesizdir. İçinde bulunduğumuz kış mevsiminde bu tertibin tatbik edilmesini rica ederim.

2 — Bütün vilâyetlere yazılmıştır.

29/12/936

Ş. IV

Öz ;

Memnu mintakalar
hakkında

Sayı: 12854/28110

Memnu mintakalarla askerî mevki ve garnizonlarından maada yerlerin fotoğraflarının alınmasına mümanaat edilmemesi evvelce bildirildiği halde bazı yerlerde yine fotoğraf ve resim almak teşebbüsünde bulunanların ve bilhassa ecnebilerin fotoğraf almasına mani olunduğu veya alınmış fotoğrafları ellerinden müsadere edildiği ve bu yüzden polis karakollarına celbedilerek nezaret altına alındıkları veya bekletildikleri vaki şikâyetlerden anlaşılmıştır.

Devletin kanun ve nizamlarla fotoğraf alınmasını men-

ettiği askerî memnu mıntakalar, askerî garnizonlar ve diğer yerler haricinde kalan mahallerde fotoğraf alınmasına yukarıda işaret edildiği veçhile engel olunması, müşkülât çıkarılması veya alanların bu hususta polis tahkikatına maruz bırakılması veya herhangi bir suretle tazyik edilmeleri hiç bir zaman doğru olamaz ve hiç bir menfaat temin edemez. Elbise düğmeleri kadar küçültülen makinelerle kimse görmeden her yerin fotoğrafını almak kabil olduğu bir zamanda kanunen memnu olan yerlerden başka yerlerin fotoğraflarının alınmasına mani olmak hem gülünç olur hem de keyfî hareketlere meydan veriyor. Binaenaleyh bu gibi kanunsuz mümanaatlara kat'iiyen meydan verilmemesini bir kere daha tamimen rica ederim.

Umumî Müfettişliklere ve Vilâyetlere yazılmıştır.

31/12/936

Mahalli idareler Umum Müdürlüğü

Ş. III.

Öz :

Köylerin iş programları
H.

Sayı:301

1 — Kırk bine yaklaşan köylerimizin şahıslarla değişmiyecek bir iş programı ile ve metodlu çalışmalar sonunda umumî refah ve inkişaf seviyesinin yükselmesi, Devletin başa aldığı ve üzerinde yürümeğe karar verdiği işlerdendir.

13/6/936 gün ve 59/164 sayı ve eki ile verilmiş talimat ve yapılmış tebligat dairesinde her vilâyette şimdiye kadar esaslı tetkiklere müstenid faydalı neticeler alındığına, karakter ve bünye itibarile birbirine benziyen bölge ihtiyaçlarının tamamen ve en küçük teferruatına kadar tesbit edildiğine kaniim.

2 — Vilâyetlerden gelen programların bir kısmının bu

büyük ihtiyacı karşılayamayacak surette ve nüfus kesafeti nazarı itibare alınmıyarak noksan şekilde hazırlandığı görüldüğünden en büyük davanın kısa bir zamanda sistemli bir çalışma ile tahakkuku, işin nizam ve inzibat altına alınabilmesi ve her yerde mesainin bölge ihtiyacına uygun bir surette yürütülebilmesi için vilâyetimizce iki beş yıllık köy kalkınma plânı hazırlanmıştır.

Vilâyetlerdeki tetkikat ve ihzarat bu ana hizmet plânına göre programlaştırılacak; bütün mesaî bu ana çerçeve üzerinde Devletin umumî ve daimî mürakabesi altında tam ve kâmil bir hassasiyetle yürütülecek ve köy kalkınması Vekâletçe bu esas üzerinden muntazam ve mütemadi surette takib ve vekâlet müfettişleri marifetile de mahallerinde zaman zaman zaman teftiş ettirilecektir.

Ana plân maddelerinden herhangi biri her ne sebep ve suretle olursa olsun merkezin muvafakati olmadıkça program haricinde bırakılamıyacağı gibi tatbikatı da tehir edilemeyecektir.

3 — İhzar edilen plânın şimdilik 937 yıla ait kısmı bağı olarak gönderilmiştir. Her köye ait mesai plânlarını ve vilâyet itibarile iş takvimini göndermiş olan vilâyetler, bu ana esasa dahil işlerden plânlarına almadıkları kısımlar varsa bunları da ilâve ederek bu yıla ait programlarının tatbikine devam edecekler; göndermeyenler de bu işleri plâna almak ve şimdilik yalnız 937 çalışma program ve plânlarını köy heyetlerine tanzim ettirip karara bağlatmak suretile iş takvimlerini tertib edeceklerdir. Diğer yıllara ait plân ve programlar o yılların ana plânları gönderilince tanzim edilib örnekleri Vekâlete irsal kılınacaktır.

4 — Bir daha tebarüz ettirmek isterim ki bu büyük davanın muvaffak bir sonuca götürülmesi idare âmirlerimizin şahsan gösterecekleri yüksek alâka ve hassasiyetle imkân dahiline girmiş olacaktır. Kanunlarımızın verdiği geniş salâhiyet yerinde ve metodlu surette kullanıldığı takdirde verimsiz kalmış bir çok varlıkların en kısa bir zamanda kalkınma ve inkişaf sahasında hız alacakları şüphesizdir.

5 — 937 mesaisinin bu programa uygun başladığının ve bütçelerin buna göre yürütüm yerine geçirildiğinin ve gereken tedbirlerin tamamen alındığının ve programlarla takvimlerin gönderildiğinin bildirilmesini rica ederim.

6 — Birinci ve Dördüncü Umumî Müfettişlikler mntakasındaki vilâyetlerle Üçüncü Umumî Müfettişliğe merbut Ağrı, Erzincan ve Rize vilâyetleri hariç diğer bütün vilâyetlere yazılmış ve Umumî Müfettişliğlere arzedilmiştir.

15/1/937

KÖY KALKINMASI 937 ANA PLÂNI

Ziraat işlerinde ana plânımız

Yapılacak işler

İzahat

1 — Köy yardım nümune tarlaları ve müstakil meyva bahçeleri:

Bütün köylerde köyün manevî şahsiyeti namına çift başına 1-2 dönüm tarla veya bir evlek meyva bahçesi tesis edilecektir. Orta malı tarla ve bahçe yoksa mevzuata göre devlete veya köye ait umumî yerlerden bu ihtiyaç karşılanacaktır.

Mümkün olan yerlerde mekteplerin harim veya civarında yapılması ve ziraî tatbikat için nümune olması lâzımdır. Nüfus başına kabul edilecek bir miktar üzerine yabanî ağaçların aşılınması ve kavaklar tesisi de programlanacaktır.

2 — Köy fidanlıkları:

Nüfusu iki binden yukarı, müsait köylerde kolektif olarak tesisi esas programa dahildir.

Yapılacak işler	İzahat
	Şimdilik müsait kaza ve nahiye merkezlerinde başlangıç olarak belediyelerin bu işi ellerine almaları icabeder. Nezaret; Ziraat memurları tarafından deruhte edilecektir.
3 — Ziraat alât ve makineleri	Nüfusu iki binden yukarı köyler alacaktır. (Ot, saman, petek, prese, süt, yağ, kalbur, selektör, ve benzerleri makinelerden) muhitin icabatına göre ve lüzumlu olanları.
4 — Damızlıklar (Boğa, aygır, koç, teke merkep, horoz, tavuk arıkovanı gibi)	Bu sene bütün köy bütçelerine tahsisat konacak ve tahsisatın istimali, verilecek talimata göre yapılacaktır
5 — Aşım durakları:	Bu sene bütün köy bütçelerine tahsisat konacak ve tahsisatın istimali verilecek talimata göre yapılacaktır.
6 — Ziraat sanatları:	Nüfusu binden yukarı köylerde (Sütçülük, peynircilik, konservecilik, kozacılık, şarapçılık... gibi) köylerin bünye ve ihtiyacına uygun olanlar ele alınacaktır.
7 — Nebat, hayvan hastalıkları, muzır hayvanlar ve haşeratla mücadele:	Bütün köyler için program yapılarak vilâyet tarafından verilecek direktife göre harekete geçilecektir.

Köyün ekonomik işlerinde ana plânımız

Yapılacak işler	İzahat
1—Pazar, panayır ve sergiler:	Mevcutları, yeniden kurulması lâzım gelenler ve bunların ne şekilde ilerletilmesi icap edeceği hakkında tetkikat yapılacaktır.
2 — Lonca ve hâller:	Mevcutları, yeniden kurulması lazım gelenler ve bunların ne şekilde ilerletilmesi icap edeceği hakkında tetkikat yapılacaktır.
3 — Satış kredi kooperatifleri:	Tetkikat ve hazırlık,
4 — Mahallî İdareler Bankası	Merkezde kurulacak müşterek Banka için köy bütçeleri ne % 5 nisbetinde tahsisat vazedilecek ve B Bankası hesabına mahallî Ziraat Bankalarına teslim olunacaktır.
5 — Taş, kireç, tuğla ve kiremit ocakları:	Her köyün işletilen veya işletilmeye müsait olan ocakları tesbit edilip faaliyete getirilmeleri için hazırlıklara girişilecektir.
6 — El, yel, su değirmenleri:	Köylerin değirmen ihtiyacı üzerinde tetkikler yapılarak neticeleri tesbit olunacaktır.
7 — Erkek, kadın kıyafetleri	Kıyafetler üzerinde tetkikat yapılarak mahallî masnuattan ve yerli mallardan kıyafet tipleri tesbit olunacaktır.

Kültür işlerinde ana plânımız

Yapılacak işler	İzahat
1 — Örnek bahçeli mektepler:	Bu mektepler köy birlikleri teşkilâtı tatbik edildiği zaman birlik merkezi ittihaz edilecek yerlerde kurulacağına göre şimdiden buna göre tetkikat yapılarak plân, projeleri, malzemesi ihzar olunacaktır.
2 — Yatılı mektepler:	Bu mektepler köy birlikleri teşkilâtı tatbik edildiği zaman birlik merkezi ittihaz edilecek yerlerde kurulacağına göre şimdiden buna göre tetkikat yapılarak plân, projeleri, malzemesi ihzar olunacaktır; (kaza dahilinde mektep yapamıyacak az nüfuslu köylerdeki çocuklar için).
3 — Öğretmen evleri:	Bu evler köy birlikleri teşkilâtı tatbik edildiği zaman birlik merkezi ittihaz edilecek yerlerde yapılacağına göre şimdiden buna göre tetkikat yapılarak plân, projeleri, malzemesi ihzar olunacaktır.
4 — Köy Okuma Odaları:	Bu Okuma odaları köy birlikleri teşkilâtı tatbik edildiği zaman birlik merkezi ittihaz edilecek yerlerde kurulacağına göre şimdiden buna göre tetkikat yapılarak plân, projeleri, malzemesi ihzar olunacaktır.
5 — Neşriyat:	Köy bütçelerine % 1 nisbetinde tahsisat konarak ve-

Yapılacak işler	İzahat
	rilecek talimata göre hareket edilecektir.
Sağlık işlerinde ana plânımız	
1 — Kuyu ağızlarının bileziklenmesi, çevresinin betonlanması:	Bütün köylerde.
2 — Köy çeşme ve tulumbaları:	Tetkikat yapılacak ve nüfusu 1500 den yukarı köyler plân alınıp tatbikatına girişilecektir.
3 — Ayakyolu çukurları:	Bütün köylerin açık çukurları sağlık şartlarına uygun surette kapatılacaktır.
4 — Umumî helalar:	Nüfusu 1500 den yukarı köyler için tip, proje ve malzeme hazırlığı.
5 — İçme suları ve arteziyenler:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde içme suları üzerinde tetkikat yapılarak proje ve etüdleri ihzar edilecek ve tatbikata geçilecektir.
6 — Hayvan sulama yalıkları:	Nüfusu 1500 den yukarı köylerde (taş veya beton).
7 — Köy gübrelikleri:	Nüfusu 1500 den yukarı köylerde gübrelikler ihzar ettirilerek tatbikata geçilecektir.
8 — Çöp araba ve sandıkları	Nüfusu 2000 den fazla köylerde.

Yapılacak işler	İzahat
9 — Hamam ve duş yerleri:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat, tip, proje ve hazırlıkları.
10 — Etüv ve buğu sandıkları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat, tip, proje ve hazırlıklar.
11 — Köy mezarlıkları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat, proje, yer ve malzeme hazırlığı.
12 — Ecza dolapları	Bütün köyler için tetkikat, hazırlık ve bütçelere tahsisat.
13 — Küçük su birikintilerinin kurulması:	Tetkikat ve nüfusu 2000 den yukarı köylerde tatbikat.
14—Köy kanaraları (Mezbahalar)	Nüfusu 2000 den fazla köylerde tetkikat, tip, plân, proje ve hazırlık.
15 — Sağlık kursları:	Küçük köy sağlık korucuları için vilâyet merkezlerinde Sıhhat müdürlerinin hazırlıyacağı programa göre.
16 — Köy çamaşırhaneleri:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat, tip, plân, proje ve hazırlık.
17 — Odalarla ahırlar arasına bölmeler yaptırmak:	Köylerde tetkikat, hazırlık nüfusu 1500 den yukarı olan köylerde tatbikat.

Bayındırlık işlerinde ana plânımız

Yapılacak işler	İzahat
1 — Köy evlerinin sıvanması ve badanalanması:	Köylerin manevî şahsiyeti namına açılacak ve işletilecek ocaklar teessüs ettikten sonra % 5 - 10 nisbetinde.
2 — Köy evlerinin kiremitlenmesi:	Köylerin manevî şahsiyeti namına açılacak ve işletilecek ocaklar teessüs ettikten sonra % 5 - 10 nisbetinde.
3 — Köy konakları:	Nüfusu 1500 den yukarı köyler için tip, proje, hazırlık (konuk odası, otel, han, ahır).
4 — Köy konakları:	Nüfusu 1500 den yukarı köyler için tip, proje ve hazırlık.
5 — Köy işyar evleri:	Nüfusu 1500 den yukarı köyler için tip, proje, hazırlık.
6 — Köy ve pazar yolları:	Köyleri birlik merkezi ittihaz edilecek köye ve pazarlarına bağlayan yollar üzerinde mani mürur avarızın izalesi ve bataklık olan yerlerin plekaje edilmesi, köprü ve geçitler yaptırılması gibi hususata münhasır tetkikat.
7 — Köy içi çapraz yol ve kaldırımları:	Nüfusu 1000 den yukarı köylerde se-nede taksim edilecek bir programa göre.
8 — Köy bahçe, park ve havuzları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.

9 — Köy ve Cumhuriyet meydanı:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
10 — Spor alanları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
11 — Yol ve meydanların ağaçlanması:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
12 — Köy ambarları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
13 — Yangın vasıta ve âletleri:	Nüfusu. 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
14 — Köy tenviratı;	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
15 — Nalbant, demirci, arabacı, berber ve benzer dük-kânlar:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
16 — Heykel ve anıtlar:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
17 — Köy posta kutuları:	Nüfusu 2000 den yukarı köylerde tetkikat ve hazırlık.
18 — Yapıcı kurslar:	Gelecek sene vilâyet merkezinde açılabilmesi için hazırlık.

ÖZ:

Sayı: 245

937 mali yılı bütçeleri H.

933 ve 936 yılları bütçelerinin gerek şekle ve gerekse varidat tahminindeki isabetsizliklere ve bilhassa Arazi ve Bina vergilerinin devri sebeble kanunun tatbikatında hâsıl olan tereddütlere binaen uzun uzadıya devam eden muhabereler yüzünden tasdikleri gecikmişti. 937 yılında bu gibi gecikmelere ve merkezce yapılan tetkiklerde varidat ve masraf rakamlarının değişmesine mahal kalmamak üzere aşağıdaki hususatin şimdiden ve ehemmiyetle gözönünde bulundurulması lâzımdır.

1 - Bütçelerin şekil itibarile yeknasak ve muntazam olmasını temin için 1/1/929 tarihli ve 413/1 sayılı tamimde zikrolunan esaslara ve bu tamime merbut bütçe formülüne tamamen riayet edilmesi.

2 - Gerek varidat ve gerek masraf bütçelerinin rakkam hatalarından arı olmasına son derece itina edilmesi.

3 - Bütçelerin tertip ve tanzimi sırasında mesai programları göz önünde bulundurularak hakikî ihtiyaçlar ve yapılacak işler nisbetinde tahsisat ayrılarak bilâhara münakale tekliflerle bütçenin hüviyet ve samimiyetinin ihlâlinden son derece sakınılması.

4 - Tatbikatı bitmiş olan 935 malî yılı hesabı katilerinde taayyün eden miktarların varidat tahminine esas tutularak mutlak surette bütçe varidatının hakikî rakkamlara istinad ettirilmesinin temini ve yapılan tahminlere esas olmak üzere Hususî İdarenin 935 yılında kendi vesaitile vukubulan tahsilâtını gösterir bir cetvel ile bina, arazi ve buhran vergilerinin mezkûr yılda Mâliyece tahsil olunan hazine, Vilâyet ve Maarif hisseleri miktarlarını gösterir defterdarlıklardan alınacak ikinci bir cetvelin ve 936 malî yılında Hususî İdarelerce tahsil olunan bina, arazi ve buhran vergilerde diğer Hususî İdare varidatının altı aylık tahsilât miktarını gösterir diğer bir cetvelin bütçelere raptedilmesi.

5 - 4/1/937 tarihli ve 28 sayılı tamimle de bildirildiği

gibi muhtelif sebep ve vesilelerle kadrolara yeni memuriyetler ilâve etmek ve mevcuda zamlar yapmak, gaye olan hizmetlerin yerine bir gün teşkilâtın kaim olması neticesini husule getireceğinden İcra Vekilleri Heyetince tasdik buyrulmuş olan teadül cetvellerindeki maaş ve dereceler fevkine çıkılmamasının terfilerin kadro ve varidat imkânlarına göre yapılmasının temini,

6 - 2871 sayılı kanun mucibince devredilen vergilerin 8 inci maddeye göre hesaplanıp 936 malî yılı bütçelerine konulan alacak veya verecek miktarlarının yeni yıl bütçesine de aynen konulması.

7 - 1715 sayılı kanun mucibince Cumhuriyet Merkez Bankası için ayrılacak hissenin adi ve fevkalâde masarifat yekûnunun % birine tamamen tekabül edecek surette bütçeye vaz'ı.

8- Şose ve Köprüler Kanununun bazı maddelerini tadil edilen 1882 sayılı kanun mucibince tefrik olunacak %15. Nafia Vekâleti hissesinin hesabında nisbetin muhafazasına riayet olunması.

9 - Varidat bütçesindeki yol mükellefiyeti nakdî ve bedenî varidatının bir fasıl dahilinde ayrı ayrı gösterilmesi varidat kısmındaki bedenî amele mukabili varidatın nakit gibi başka masraflara tahsis edilmiyerek tamamının masraf bütçesinin yol inşaatı bedenî tahsisatı kısmına konulması.

10 - 2562 sayılı kanunla devri tahsisat usulü kaldırılmış olduğundan bazı vilâyetlerin fevkalâde bütçe yapmadıkları inşaat ve tesisatı cedide karşılıklarile daimî masraflar haricindeki arizî ve muvakkat hizmetler karşılığını da adi bütçeye aldıkları görülmektedir. Bu hususta İdarei Hususiyei Vilâyat Kanunu hükümlerine göre muamele yapılarak hizmetlerin ait olduğu kısımlara konması, mesai programları mucibince yapılacak programlı inşaat ve tesisat masraflarının kısımlar üzerindeki fevkalâde bütçelerde gösterilmesi.

11 - Maaş ve ücretlerle masrafların bir fasılda cem'i

caiz olmadığı gibi birbirini alâkadar ve istilzam etmiyen masrafların da bir fasılda toplanması Muhasebei Hususiye Kanununun hükümlerine muhalif bulunduğundan bu cihetin nazarı dikkate alınması.

12 - 936 ve 937 kadrolarını gösteren mukayeseli (D) cetvelinin bütçelere bağlanması.

13 - Yukarıda 12 maddede yazılı esaslara riayet edilmiyerek noksan gönderilecek bütçeler tetkik edilmeden iade edileceğinden bütçelerin bu esaslar dahilinde hazırlanmasının temini ve bu hususta ihmalleri görülecek Muhasebei Hususiye Müdürlerinin mesul tutulacaklarının kendilerine tebliği ehemmiyetle rica olunur.

14 - Bütün vilâyetlere yazılmış ve Umumî Müfettişliklere arzedilmiştir.

12/1/937

Ş. III.

Öz :

Sayı: 175/4881

Köy kalkınması H:

1 — Köylerimizin ziraî, İktisadî, sosyal ve kültürel sahalarda ve kısa zamanda kalkınmasını istihdaf eden ana plân ve programlar Vekâletimizce hazırlanmakta olduğu gibi basit usulü muhasebe esasları, bütçe ve hesap defterlerinin formül ve şekilleri de tesbit edilmektedir.

2 - Bütün memleket dahilinde, sahaların bünye ve karakterlerine uygun, plânlı hareket vahdetile alâkadar olan bu teşebbüs Islahat ve muvaffakiyet yolunda atılmış ilk adımdır.

3 — Bu adım:

A - Küçük köylerin birleştirilmesi, köy birlikleri vücade getirilmesi, hepsinin hizmet ve ihtiyaçlarını karşılayacak teşkilâtla teşhizi;

B - Karakter ve bünye itibarile birbirine benziyen kümelerinin bölgelerde toplanması, bunların başına ihtisas heyetlerinin getirilmesi;

C - Mürakabe, takip ve teftiş teşkilâtının kurulması;

D - Plâna alınacak işlerin sür'at ve emniyet altında tahakkuk edebilmesi için büyük sermayeli bir banka kurulması...

gibi geniş bir plânın tatbikatı takip edecektir.

4 — Bu itibar ile gerek köy idareleri ve gerek diğer merci ve teşekküller tarafından 937 hesap yılı için hesap defterleri tab ettirilmeyerek gönderilecek örneklere intizar edilmesi tamamen rica olunur.

5 — Bütün vilâyetlere yazılmış, Umumî Müfettişliklere arz edilmiştir.

Öz :

Sayı: 291/4882

Tayyare resmi H.

1 — Maliye Vekâletinden alınan bir yağıda:

2459 sayılı Tayyare Resmi Kanununun 6 mıcı maddesi hükmüne tevfikân tahsil edilecek olan Tayyare hisselerinin hâzineye ait bulunduğu ve 2871 sayılı kanun mucibince Bina ve Arazi vergileri 1/6/936 tarihinden itibaren Hususî İdarelere devredildiğinden mezkûr tarihten itibaren Bina ve arazi vergileri ile birlikte Hususî İdarelerce cibayet edilecek olan Tayyare resminin Tayyare Cemiyetine değil Mahallî Malsandıklarına teslimi lâzımgelceği bildirilmekte ve şimdiye kadar Tayyare Cemiyetine vaki teslimatın geri alınarak Malsandıklarına yatırılması istenmektedir.

İş'ar dairesinde muamele yapılmasının alâkadarlara tebliği rica olunur.

2 — Bütün vilâyetlere yazılmış ve Umumî Müfettişliklere arz edilmiştir.

25/12/1936

Ş. III.

Öz :

Sayı: 31

Köy birlikleri H.

1 — Karakterleri, coğrafi vaziyet ve İktisadî münasebetleri birbirine uygun; merkez ittihaz edilecek köye en çok beş kilometre mesafe dahilinde bulunan köylerin bir idare altında birleştirilmesi ve köy birlikleri teşkili suretile hizmetlerinin nizam altına alınması düşünülmekte ve bunun için bir kanun lâyihası hazırlanmaktadır.

2 — Merkez olarak seçilecek köyün mümkün oldukça birlik sahasının ortasına düşmesine, köylünün ve köyün medenî, sıhhî ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve ziraî, İktisadî her türlü inkişaf ve imara müsait durumda bulunması ve âtiyen evlerinin de bir araya getirilmesi suretile yapılacak maddî birlik halinde köylü ailelerinin saha dahilindeki arazilerde olan irtibatlarını kolayca ve tekerlekli vesaitle de temine imkân bulabilecekleri vaziyette olmasına bilhassa itina edilecektir.

3 — Birleşmede mesafe esası; merkez yapılabilir köyün en çok beş kilometre çevresine giren sahalardaki meskûn yerlerdir. Ancak ormanlık olan bölgelerde mühim sebepler ve coğrafi zaruretler karşısında istisnâ olarak bu sahaların mesafesi; merkezin on kilometre uzağına kadar gidebilir. Evleri iki yüzden aşağı köylerin birlik tertip ve teşkilâtına sokulması düşünülmekte olduğundan bu miktardan fazla eve sahip olan köyler birlik teşkilâtından hariç bırakılabilecek ve yalnız müstakil köy olarak nüfus ve hane miktarile birlikte cetvele geçirilecektir.

4 — Mutasavver birlik bölgeleri teşkilât projeleri kaza esasına göre hazırlanacaktır. Bu hususta nahiye teşkilâtı nazarı dikkate alınmaz.

5 — Teşkilât projesinin önemle ve bizzat tetkik edilerek ihzârı ve bağılı örneğe göre her iki sahifesinin mecmuu 42X32 eb'adındaki kâğıtlar üzerine forma halinde makine ile yazılmış bir teşkilât defteri ile birlik sınırlarını, saha-

sındaki köyleri ve merkezini gösterir 1/400000 mikyasında bir de teşkilât haritasının tanzim ve forma eb'adına göre katlanarak forma kabının iç sonuna raptedilmesi lâzımdır. Mümkün olan yerlerde teşkilâta ait ihşaî malûmat grafiklerle gösterilecektir. Hartada mevcut ana şosalara her mevsimde ve yalnız kurak zamanlarda geçide müsait köy yolları ve İdarî merkezler hususî işaretlerle gösterilecektir.

6 — Cetvelde gösterilecek köylerin; halen İdarî teşkilâta müstakil köy olarak muhtarlıkla idare olunan cüzü idariler olması, nüfus miktarının 935 sayım tahririne ait kayıtlardan alınması, yollar hakkındaki bilginin etraflıca tetkikten sonra yazılması ve mesafelerin çok itinalı hesap edilmesi hususuna bilhassa dikkat buyurulmasını rica ederim.

7 — Birlik bölgelerinin mahallinde kullanılan mevki veya köy isimlerde adlanmasını; mümkün olmıyan veya lüzum görülen yerler için coğrafi ve tarihî durumlarla mevcut münasebetlerine göre bir isim teklif edilmesini; bu malûmatın en çok ikincikânun sonuna kadar Vekâlette bulundurulmasını dilerim.

8 — Bütün vilâyetlere yazılmış ve Umumî Müfettişliklere arzedilmiştir.

4/1/937

Birlik merkezine uzaklığı Kilometre	Birlik merkezinden birliğe bağlanacak köylere tekerlekli vesaitin geçmesine müsait yol varmıdır? Yoksa; yapılmasına arazi vaziyeti müsait midir?	Muhtarlık merkezi olan köylere bağlı kaç köy parçası vardır?	Düşünceler
— 3 1	Yolu yoktur; Yapılabilir. Yo u vardır.		Her mevsimde geçit verir
—		Yekûn	

Ş. II.

Öz :

Sayı: 28

İş programları H.

Vilâyetlerin mahallî mahiyeti haiz hizmetlerinden hemen hiç birinin mahallî ihtiyaçlara ve bünye kabiliyetine uygun şekilde tesis ve tanzim edilmediği, metodlu ve plânlı çalışmanın hâkim olmadığı görülmektedir. Müsbet ve verimli işlerin plânlı ve programlı hareketlerden doğacağı bedahet derecesine varmış hakikatlerdendir. Hizmetleri gelir ve ihtiyaçlarla mütevazin şekilde yürütmek mahallî inkişafı temin etmek demek olacağına göre her şeyden evvel bu mühim boşluğun doldurulması ve bütün hareketlerin plâna alınması kararlaştırılmıştır. İş programları idarei Hususiyei Vilâyat Kanununda sarahaten yer aldığı ve buna şiddetle ihtiyaç bulunduğu halde şimdiye kadar bu lâzimenin yerine getirilmemesi yüzünden bir çok ihtiyaçların karşılanması mümkün olamamıştır. 929 yılından sonra Hususî İdarelerin gelirlerinde büyük eksiklikler husule geldiği ve mahallî hizmetlerin çoğu ihmale uğradığı halde zaman zaman ve yer yer teşkilât kadrolarını genişletmek, muhtelif sebep ve vesilelerle kadrolara yeni memuriyetler ilâve etmek, mevcuda zamlar yapmak yolunda adetâ müsabakaya girişilmiştir. Bu halin devamı gaye olan hizmetlerin yerine teşkilâtın kaim olmasını intaç edecektir. Bunun çok şamil olan netice ve zararları üzerine ehemmiyetle dikkat nazarlarınızı çekmeği vazife bilirim.

1 — 937 malî yılından itibaren tatbikatına geçilmek üzere bünye kabiliyeti ve mahallî ihtiyaçlara göre beşer senelik iş programları vücade getirilerek derhal umumî meclislerin tasdikından geçirilmesini ve bütçeye buna göre tahsisat konmasını rica ederim.

2 — İş programlarının tanziminde mahallî ihtiyaçların göz önünde bulundurularak tertib sırasına konması herhangi bir hizmete diğerlerinin aleyhine lüzumsuz inkişaf verilmesinden ictinab olunması lâzımdır. Masraflarından mümkün olduğu kadar tasarruflar yaparak mahallî

varidatı en faydalı şekilde tevzi ve istimal etmek ve netice itibarile eser meydana getirmek metodlu ve plânlı hareketlerin nasibidir. Programlar, şahsî istek ve temayüllerin değil, mahallî ihtiyaçların ifadesi olacağına göre başlanan işlerin başlayanları istihlâf edenler tarafından da takibi ve sonuna kadar yürütülmesi imkân dahiline girmiş olacaktır.

3 — Umumî meclislerin kabulüne iktiran edip vekâletin tasvip ve tasdikından geçecek iş programları bütçelerde ve bütçe tatbikatında yer almak suretile realize edileceğinden kat'iyet kesbetmiş programlara müstenid muhassasatı bütçelerine tamamen veya kısmen koymıyan vilâyetlerin bütçeleri tasdik edilmeyeceği gibi bu şekilde bütçe tertib ve sevkenenler de mes'uliyete tâbi tutulacaklardır.

4 — Her hizmet için vilâyet gelir ve ihtiyacına göre âzam asgar hadli kadrolar tanzim edilerek kadro cetvelleri berayî tasdik ayrıca Vekâlete gönderilecektir.

5 — Maaşların çoğaltılması, kadro ve tahsisat imkânları ile mukayyet olup hiç bir zaman ve suretle bu esas haricinde zamma cevaz verilmeyecektir.

6 — Bütün vilâyetlere ve merkez devairine yazılmış, Umumî Müfettişliklere arz edilmiştir.

4/1/937

Ş. II.

Öz :

Hususî muhasebe ve belediye tahsildarlarının maaşlarını ücretle çevrilmesi H.

Sayı:29

Görülen lüzum üzerine Hususî Muhasebe ve Belediye tahsildarlarının da mâliyede olduğu gibi ücretle istihdam edilmeleri yüksek Vekiller Heyetinin sureti aşağıya çıkarı-

lan 9/11/936 tarih ve 2/5541 sayılı kararı ile tensib edilmiş ve kararnamede mevzuubahs olan Maliye Teşkilât Kanununun muvakkat üçüncü maddesi işbu yazı altına ilâve olunmuştur.

Kararın 937 malî sene başından itibaren tatbikine geçileceğinden mezkûr sene bütçesinin tanzimi yaklaşmış olan şu sırada gereken tedbirlerin alınması tamimen rica olunur.

4/1/937

KARARNAME SURETİ

Sayı: 2/5541

Dahiliye Vekilliğinden yazılan 4/11/936 tarih ve 59/3803 sayılı tezkerede; tahsilât işlerinin lâıyk olan ehemmiyetle takibini temin için Maliye Vekilliğince tahsildarların ücretle istihdamları muvafık görülerek yeni teşkilât kanunu ile bu hükmün istihsal edildiği bildirilmiş ve İdarei Hususiye ve Belediyelere ait kanun, nizamname ve talimatnamelerde haklarında hususî hükümler tesis edilmemiş olan Belediye ve İdarei Hususiye tahsildarlarının da Maliye Teşkilâtı Kanununun muvakkat 3 üncü maddesi ile kabul edilen esaslar dahilinde ücretle istihdamları hususunun karar altına alınması istenilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetince 9/11/936 da görüşülerek Belediye ve İdarei Hususiye tahsildarlarının da teklif veçhile ve Maliye Teşkilât Kanunu esasları dairesinde ücretle istihdamları onanmıştır.

2996 sayılı Maliye Teşkilât Kanununun 3 üncü muvakkat maddesi

Bu kanunla maaşları ücrete tahvil edilmiş olan memurlardan, filen 25 sene ve daha ziyade hizmet etmiş olan-

lar tekaüde sevkolunurlar. Hizmet müddeti 20 sene ve daha ziyade olanlara tekaüd müddetini dolduruncaya kadar eski maaşları verilerek bu müddetin bitmesinde tekaüdlükleri icra edilir. Bunlardan 25 seneyi doldurmadan herhangi bir sebeble olursa olsun vazifeden ayrılanlar hizmet müddetlerine göre tekaüde sevk edilirler. Hizmet müddetleri 20 seneden az olanların maaşları ücrete çevrilerek eski memuriyetlerine ait tekaüd hakları mahfuz kalmak üzere istihdamlarına devam olunur. Ancak yeni vazifelerinden istifa sur etile ayrılanlarla herhangi bir suretle vazifelerine nihayet verilenlere istedikleri takdirde 1683 numaralı kanunun 26 ıncı maddesi mucibince maaşlı hizmet müddetlerine göre istihkakları verilerek tekaütlükle alâkaları kesilir.

1683 numaralı Tekaüd Kanununun muaddel 53 üncü maddesi hükmü mahfuzdur. Bu madde mucibince maaşla istihdamına devam olunanların muhassasatı ücret tertibinden verilir.

Ş. II.

Öz :

Fazla veya füzulî tahsil edilen
yol paraları H.

Sayı:30

Mükelleflerden fazla veya füzulî tahsil edilen yol parasının Muhasebe! Umumiye Kanununun 93 üncü maddesi mucibince 5 senelik müruru zamana mı yoksa Borçlar Kanununun haksız alınan paralar hakkında tayin ettiği bir senelik müddete mi tâbi tutulmak lâzım geleceği bazı vilâyetlerden sorulmaktadır.

1 — Muhasebei Umumiye Kanununun 118 inci maddesi mülhak ve Hususî Bütçelerin hesabat ve muamelâtının. hususî kanunlarında muharrer kuyud mahfuz kalmak üzere bu kanun ahkâmına tâbi olduğu kaydını ihtiva etmekte olduğuna nazaran Hususî İdarelerce mükelleflerden faz-

la alınıp senesi içinde ödenmiyen paraların da aynı kanunim 93 üncü maddesi mucibince ve paranın reddinin tahakkuk ettiği tarih mebde ittihaz edilmek suretile 5 senelik müruru zaman müddetine tâbi tutulması lâzım gelmektedir. Bu yolda muamele ifası rica olunur.

2 — Bütün vilâyetlere yazılmış ve Umumî Müfettişliklere arz edilmiştir.

4/1/937

Ş. II.

Öz :

Gizli nüfus vak'alarını haber vermeyenlerden alı-nacak cezanın yarısının kimlere verileceğine dair:

Sayı: 23/161

1 — Gizli nüfusların yazımı hakkındaki 2576 sayılı kanunun 8 inci maddesinde (Bu kanunun neşrinden üç ay geçtikten sonra gizli doğum, ölüm ve kayıp ve evlenme vak'ası haber verenlere alınacak cezanın yarısı tahsisat aranmasına ve başka merasim icrasına lüzum kalmaksızın mahallî icra heyeti kararla verilir) diye yazılıdır. Bu madde mucibince nüfus idarelerine haber verilmemiş kalan gizli nüfusları ihbar eden nüfus memurlarına da alınacak cezanın yarısının verilmesi muvafık olup olmayacağı bazı taraflardan sorulmaktadır.

Kanun; vazifedar olmıyan üçüncü şahısların gizli kalan nüfusları haber verdikleri halde mükâfatlandırılması gayesini istihdaf etmektedir.

Nüfus memurlarının üzerinde hem «Haber veren» hem «Haber verilen» sıfatlarının birleşmesi mümkün ve muvafık görülemeyeceği gibi gizli vak'aları haber almak, bunlar hakkında takibata girişmek nüfus memurlarının aslı vazifeleri icabından olmasına ve nitekim Köy Kanunu mu-

cibince her ayın onuna kadar geçen ayda doğan, evlenen, boşanan ve ölenlerin defterleri muhtarlar tarafından nüfus idarelerine verilmesi nüfus memurlarının gizli vakıaları istihbar ve takip hususunda imkânlarla teçhizi maksadına matuf bulunmasına göre nüfus memurlarının alınacak ceza parası yarısından istifadelerine imkân yoktur.

Ona göre icab edenlere tebliği tamimen rica olunur.

2 — Umumî Müfettişlikler, vilâyetlere ve Teftiş Heyeti Reisliğine yazılmıştır.

6/1/937

Tekaüt ve Yetim aylıkları

**1/11/936 dan 1/2/937 ye kadar İç Bakanlıkça işi biten emekli ve
öksüzler maaşı tahsis listesi:**

Memuriyeti ve ismi	Nev'i tahsis
Malazgirt kaymakamı Ferhat	Eytam
Erzurum valiliğinden mütekait General Aptül-vehhap	»
Tortum hususî muhasebe eski memuru Sabri Tan	Tekaüt
Mucur kaymakamı ölü Yusuf Ziya	Eytam
İçel vilâyeti matbaa eski müdürü Hamdı Kıvılcım	Tekaüt
Dedeoğaç meclisi idare başkâtibi Emin	Eytam
Palo hususî muhasebe tahsildarı Ahmet Gül	Tekaüt
Nizip nüfus kâtibi Memduh Önen	»
Alibey nahiyesi müdürü Tahsin	»
İstanbul vilâyeti hukuk işleri kalemi üçüncü kâtibi Recep	Eytam
Atabey nahiyesi müdürü İsmail Hakkı Ünsal	Tekaüt
Yağmurdere nahiyesi müdürlüğünden mütekait Aziz	Eytam
Merzifon nüfus kâtipliğinden mütekait Mehmet	»

Memuriyeti ve ismi	Nev'i
Gebze hususî muhasebe memuru Şerif Mutlu İstanbul belediyesi levazım tesellüm memuru Hü-	Tekaüt
şeyin Zafir	»
Tokat mebusluğundan mütekait Nazım	Eytam
Amasya mektupçuluğundan mütekait İzzet	»
Kızılırmak nahiyesi müdürü Abbas	»
Sarıyer kazası tahrirat eski kâtibi refiki ve İnhi- şarlar Muhakemat Ş. memuru Refet Yedekçi	Tekaüt
İstanbul nüfus müdürü Hilmi Özdoğan Hacıbektaş nahiyesi eski müdürü ve Develi İnhi-	»
şarlar memuru Bekir Sıtkı Başaran	»
Sarıkaya nahiyesi müdürü Numan Nabi	»
Mezbaha M. Tadat memuru emekli M. Talât	Eytam
Çarşı mezat İ. M. Osman Timur	Eytam
Beykoz temizlik işleri memurluğundan emekli Nurettin Erselik	»
Çeşme eski nüfus memuru Abdüllâtif Sincanlı nahiyesi Mü. den mütekait ölü Abdül-	Tekaüt
kerim	Eytam
Adalar kaymakamlığından mütekait M. Reşat	
Aykut	»
Eyüp B. Ş. tahakkuk memuru emekli Şevket Andirin kaymakamlığından Vekâlet emrinde	»
Cemil	Tekaüt
Aydın vilâyeti tahrirat kalemi kâtibi İbrahim	
Rahmi	Eytam
Karaburun tahrirat kâtibi Kudret Özdeş	»
Mülga Anadoluhisarı dairesi ikinci sınıf zabıtai belediye memuru Ahmet İktisat müdürlüğü müstahdemin ve esnaf cemi-	Tekaüt
yetleri Ş. müdürü Refik	»
Sirkezi B. T. Ş. memuru Yusuf Ziya Mülga Dahiliye Nezareti hükefasından ve Devlet Demiryolları sevk ve tesellüm memuru İsmail	Eytam
Kemal	Tekaüt

Memuriyeti ve ismi	Nev'i
Denizli hususî muhasebe başkâtibi Mustafa	»
Mardin mebusluğundan mütekait ölü Esat önen	»
Darıca nahiyesi müdürü Rauf	»
Edirne V. Umuru hukukive eski baskâtibi ve İn- hisarlar idaresi muhakemat memuru Halil	»
Salihli hususî muhasebe tahsildarı Mümtaz Çanakkale	»
nüfus müdürlüğünden mütekait ölü Mehmet Hulûsi	Eytam
Bevoğlu tephirhanesi baş tephircisi Mahmut	Tekaüt
Kâmil	
Kayseri V. encümen eski kâtibi ve Kuşadası İn- hisarlar satış memur muavini Salâhattin	»
Trabzon vilâyeti hususî muhasebe müdürlüğün- den mütekait Agop	Eytam
Diyarbakir hususî muhasebe eski süvari tahsil- darı Mustafa	
Evüp B. T. S. tahakkuk memur ve kâtibi Mah- mut Cemil İlker	Tekaüt
Seyitgazi nüfus kâtibi ölü Halil Erol	Eytam
Hesap işleri müdürlüğü masraf Ş. defteri kebir kâtibi emekli Hüseyin Reşat Eski İstanbul vali muavini ve	»
İnhisarlar Umum müdürlüğü teftiş şubesi müdürü Hüseyin Hüsnü Alatlı	Tekaüt
Kerek mutasarrıfı Ali Yümnü	Eytam
Gelibolu hususî muhasebe süvari tahsildarı Ya- şar Can	
Gümüsane nüfus müdürlüğünden mütekait Nu- rettin Kiper	Tekaüt
Bor kazası eski nüfus memuru Sadık	Eytam
Muğla iskân U. müdürlüğü Ziraat şubesi memuru ve İnhisarlar U. M. Takibat şubesi masa âmiri	
Mitat Kunt	Tekaüt
Pasinler hususî muhasebe tahsildarı Yusuf	Eytam
Göksu nahiyesi müdürü Süleyman Örs	Tekaüt

Memuriyeti ve ismi	Nev'i
Konya vilâyeti hususî muhasebe eski tahsildarı Mehmet Öz	»
Edirne hususî muhasebe başkâtipliğinden müte- kait İsmail Rüştü	Eytam
Siirt mektupçuluğundan Vekâlet emrinde Atıf Bilecik meclisi idare eski kâtibi ve İnhisarlar U.	Tekaüt
M. Tavşanlı memuru Haşan Basri	»
Çankırı V. eski tahrirat kâtibi ve İnhisarlar An- kara Başmüdürlüğü Sicil memurlarından Naime Zerrin	»
Gürün hususî muhasebe tahsildarı Ömer	»
Bulanık kazası tahrirat kâtibi Necmettin Sındırgı hususî muhasebe eski memuru Mehmet	»
Şefik	Eytam
Ayrancı nüfus memuru ölü Niyazi Selçuk	»
Diyarbakir valiliğinden mütekait ölü Şevket	»
Isparta tahrirat kalemi sermüsevvidi mütekait ölü Ali Galip	»
İstanbul belediyesi itfaiye müdürlüğü ambar memuru Hüseyin Cebeci	Tekaüt
Bandırma hususî muhasebe memuru Nazım	Eytam
Gedikpaşa tephirhanesi tephirciliğinden emekli Arif	»
Bursa vilâyeti evrak kalemi kâtibi Tevfik	»
Dahiliye Vekâleti Nüfus Umum müdürlüğü me- murlarından Mustafa Erdem	Tekaüt
İstanbul iskân sevk ve iâşe memuru Mustafa Nuri	»
Ezine tahrirat kâtipliğinden mütekait ölü Haşan	Eytam
Çalğan nahiyesi müdürü Nazmi Çelik	Tekaüt
Gümüşane nüfus başkâtibi Sırrı Yeşil	»
Beyoğlu tephirhanesi tephircisi Ali Osman	Eytam
İstanbul tephirhanesi tephirciliğinden emekli Ahmet Ziya	»
Eflâni nahiyesi müdürü ölü Mustafa İzzet	»

Memuriyeti ve ismi	Nev'i tahsis
Eski tahrirat kâtiplerinden Beypazarı inhisar memuru Mahmut Doğan	Tekaüt
Matbuat U. M. eski dosya ve kolleksiyon memuru inhisarlar U. M. takibat şubesi kısım âmiri Necmettin	»
Dahiliye Vekâleti vilâyetler idaresi şeflerinden Şefik	Eytam
Kadıköy nüfus memuru Ali Reşat Bora	Tekaüt
Karamağara nahiyesi müdürü ölü Tevfik	»
Fener nüfus memuru Ahmet	»
Üsküdar belediye tahsil şubesi memuru İsmail Suphi	»

Gayri Resmî kısım

Memur Rejimleri I - Fransız Memur Rejimi

— Geçen sayıdan devam —

VIII — MEMURİYETTEN İNFİSAL VE TEKAÜDLÜK

Memurun âmme hizmetlerinden ayrılışı başlıca aşağıdaki hallere münhasırdır:

I — İstifa.

II — Azil.

III — Evvelce tesbit edilen bir müddetin hitamı suretile vazifenin bitmesi.

IV — Tekaüdlük a) Malûlen. b) Yaş tahdidi suretile.

I — İstifa. — İstifa, memurun, vazifesinin devamı hiç bir suretle inkıtaa uğramadığı, uğratılmadığı halde çalıştığı hizmetten ayrılmak arzusunu göstermesidir. Fakat sırf bu arzu ve niyet memur ile idare arasında rabıtayı kesmeğe kâfi değildir. Aynı zamanda bu talebin idare tarafından kabul edilmesi lâzımdır. İstisnaî olarak, bu kabul ameliyesine lüzum kalmaksızın yalnız arzusunun kâfi olduğu bir hal vardır: Bazı müntahab memurların istifaları. (Vilâyet Umumî Meclis azalan. Belediye Meclisi azaları, Belediye Reisleri.)

İstifaların kabulü formalitesi her şeyden evvel âmme hizmetlerinde memurların anî gaybubetlerinden doğacak

intizamsızlıklara ve aksaklıklara mani olmak için konulmuştur. İdare bu suretle istifa eden memurları muvakkat bir zaman için vazife başında tutmuş olmaktadır. Bundan başka kabul formalitesini icap ettiren diğer bir sebep de memurların disipline riayetlerini temin etmektir.

Fransız memur rejiminde istifanın gayri meşru olduğu vaziyet müşterek istifalardır. Bunlar âmme hizmetlerini felce uğratmak tehlikesini haizdirler. Ceza Kanununun 126 ıncı maddesi müşterek istifa eden memurları tecziye etmektedir. Bundan başka idare bu istifaları reddetmek ve buna teşebbüs edenleri cezalandırmak salâhiyetine de maliktir. Müntehab memurların istifasında da 128 inci maddenin bütün müeyyideleri kabili tatbiktir. Bu ahkâm 1907 yılında Cenubî Fransadaki kommünlerde Belediye reislerinin toplu istifalarına mani olmak için tatbik edilmiştir.

II — Azil. — Azil, İdarenin memurun arzusuna rağmen ve inzibatî sebeplerden dolayı vazifesinden uzaklaştırılmasıdır. Bu tedbir memurun hizmetinden derhal uzaklaştırılmasını intaç etmesi hasebile çok nazik bir iştir. Eğer İdare bu hareketi sırf kendi arzusuna tebaan kullanırsa memurun vaziyeti çok tehlikeli bir hale girebilir. Bu sebeble İdarenin mutlak salâhiyetini önlemek için bazı kaideler tesbit edilmiştir:

a) Azil hâlâ vazifede bulunan bir memur için mümkün olabilir. Memur, diğer herhangi bir suretle (istifa, tekaüdlük gibi) memuriyetten ayrıldıktan sonra azil edilemez.

b) Azil ancak inzibatî bir sebebe istinad ettirilebilir. Aksi takdirde memurun bu karara karşı itiraz etmiye hakkı vardır.

c) Azli yapan makamlar hususunda bazı tahditler vardır. Çok defa azleden makam, memuru tayin ve idare eden ve memurun doğrudan doğruya mafevki olan makam değildir. Buna ilâveten azleden makam ekseriya kararında tamamen serbest değildir. Bir taraftan azli icap ettiren halleri gösteren ahkâm ile bağlıdır. Diğer taraf-

tan istişarî bir uzvun, meselâ bir inzibat komisyonunun mütaleasını almak mecburiyeti de vazedilebilir.

Memurlara hemen ekseriyetle verilen garanti istişarî mahiyette bir inzibat komisyonunun mecburî müdahalesidir. Bu vaziyet bilhassa Merkez teşkilâtında, vilâyet ve müstemleke memurlarında görülmektedir.

III — Muayyen bir müddetin bitmesi dolayısıyla vazifeden ayrılma.

Bazı memurlar vazifelerinde evvelce tayin edilen müddet kadar kalabilirler. Bu müddetin hitamında, yeniden bir tayin muamelesi yapılmadıkça vazifeden ayrılmak mecburiyeti altındadırlar. Bu hal müntehab memurlarda kendisini gösterir. Belediye Meclisi azalan ve Belediye Reisleri dört sene için, Umumî Meclis azalan altı sene için seçilirler. Ticaret mahkemeleri azalan da aynı suretle muayyen bir müddet için müntehabdırler. (Ticaret Kanunu madde 623).

Tayin ile getirilen memurlar arasında muayyen bir müddetle mukayyed olan pek az kimse vardır. Bu meyanda Hukuk ve Tıp Fakültelerinde kürsüsü olmayan muallimleri, Devlet Şûrasında bir kısım memurları sayabiliriz.

Her nevi memuriyet hayatını sona erdiren yalnız bir nevi tahdit vardır: O da, yaş tahdidi.. Bu vaziyette memuriyetten infikâk tekaüdlük şeklini alır [*]

IV — Tekaüdlük. — Tekaüdün, memurların yaş veya malûliyet sebeble gerek kendisi gerek âmme hizmeti için vücutlarından istifade edilemeyecek bir hale geldikleri zaman faal vazifede kalmalarında bir fayda mutasavver olamayacağı fikrine istinad eder. Memurlar bütün enerjilerini memuriyet hayatında sarfettiklerinden ve son günlerinde fakrû sefalet içinde kalmaları düşünülmüş ve bir tazminat esası kabul olunmuştur.

Bununla beraber, İdarenin, sıhhî kifayetsizliği hasebile vazifesini yapamayan bir memurun işine nihayet ve-

[*] Yaş tahdidi halihazırda bazı memuriyetler için 21 Birinci-kânun 1928 dekresi ile tesbit edilmiştir.

rirken, tekaüdlüğe istihkak kesbetmesi için lâzım olan asgarî şeraiti ikmal etmemesi dolayısıyla tekaüdlük hakkından mahrumiyetine karar verdiği vakidir. Fransada buna Mise en reforme namı verilmektedir.

Tekaüdlük hakkını kazanma şeraiti çok sıkı olduğu zamanlarda bu usul cari idi. Bugün ise böyle bir usule pek nadir olarak müracaat edilmektedir. Bu, bilhassa askerî memurlarda tatbik olunmaktadır. Bundan başka bu suretle vazifeden ayrılan memur bir ikramiye alır. Pek nadir olarak, tekaüdlük için maaşından yapılan tenkisatı talep etmek hakkına malik bulunmaktadır. Bununla beraber vazifeye nihayet verilme usulüne sık sık müracaat edilecek olursa memurlar için lâzım olan garanti suiistimaline gidileceği düşünülerek ihtiyatlı hareket tercih olunmaktadır.

Bu sebeble statü aslı şartlar ile takip edilecek usuller hakkında kat'î hükümler koymuş ve bu maksadla komisyonlar ihdas etmiştir.

Normal olan vaziyet, tekaüdlüğün memurun bu hususta lâzım olan şeraiti tamamen ifa ettiği zaman tahaddüs eder. İdare, bu vaziyette memuru ya otomatikman veya kendi arzusu üzerine tekaüde sevkeder. Prensip itibarile teklif ya İdareye veya memura aittir. Ve hiç bir taraf diğer tarafın talebine mümanaat edemez. Bununla beraber bu kaideye bazı istisnalar da vazolunmuştur.

Evvelâ Devlet memurlarının ekseriyeti için muayyen ve mecburî bir yaş tahdidi vardır. Bu yaştan sonra İdare veya memurdan biri hizmet müddetini uzatmak imkânına malik olmaksızın vazifeyi terketmek mecburiyetindedir. (21 birincikânun 1928 dekresi).

Diğer taraftan bazı tekaüdlük hakkına malik bir memur İdarenin, yaş tahdidi dolayısıyla otomatikman tekaüde sevk kararına itiraz edebilir. Bunlar 55 veya 60 yaşlarında iken berhayat en az üç çocuk babası iseler ve çalışabilecek bir kudret gösterebilirlerse bu memurlar 60 ve 65 yaşlarından evvel tekaüde sevkedilemezler. (30 haziran 1923 Kanunu madde: 3).

IX — MEMURLARIN VAZİFE ESNASINDAKİ HAKLARI VE MÜKELLEFİYETLERİ

Gerek İdarî bir mukaveleye, gerek statü tezine istinad ettirilsin, memuriyet İdare ve memur arasında karşılıklı haklar ve mükellefiyetlerin doğmasını intaç etmiştir. Bu haklar ve mükellefiyetlerin basit bir şemasını yapmak faydalı olacaktır.

A — Memurların mükellefiyetleri.

Memurun vazifesi, esas itibarile, mesaisini âmme hizmetine hasrû tahsis etmesini müstelzimdir. Memur muayyen saat zarfında işini düşünen ve bu saatler haricinde vazifesile ve patronile kat'ıyyen meşgul olmıyan alelade bir işçi değildir. Memur bedeni ve ruhu ile âmme hizmetine bağlıdır. Memur statüsü vazife saatleri haricinde de kendisini bir saniye olsun terketmez. Bu prensip, memurun İdareye karşı mükellefiyetlerini gösteren bazı kaidelerin kabulünü intaç etmiştir:

I — Memur vazifesini şahsan ve filen yapmalıdır.

Husûî işlerinde olduğu gibi yerine başkasını ikame edemez. Mahdut bazı vaziyetlerde kendi vazifesinin bir kısmını diğer memurlara devredebilir.

II — Memur vazifesini bilâ inkıta yapmalıdır.

Bunu temin etmek için memuriyetinde bulunduğu muhitte yaşaması, ve bilâ mezuniyet ayrılmaması lâzımdır.

III — Memur bütün faaliyetini âmme hizmetine hasretmek mecburiyetindedir. Başka bir iş ile meşgul olamaz. Bilhassa ticaret ile iştigal edemez. Vazifesinin alâkadar olduğu veya murakabesi altında bulundurduğu teşebbüslerden menfaat bekleyemez [*].

Bundan başka bir çok statüler memurlar için memnu

[*] Ceza Kanununun 175 inci maddesi 4 Birinciteşrin 1919 kanunu ile itnam olunmuştur. Yalnız şurasını işaret etmek lâzımdır ki bu memnuiyet memuriyetten ayrıldıktan sonra beş sene daha devam eder.

olan hususatı tayin etmiştir. Aynı zamanda bu ahkâmın haricinde memurların âmme hizmetine olan mutlak tâbiyeti, prensibi İdareyi memurlar için zararlı gördüğü halleri menetmeğe müsaade edecek kadar kuvvetlidir. Hiç şüphesiz memurun kendi ailevî hususatında serbest olması prensibini kabul etmek lâzımdır. Fakat buradaki hürriyetin de bir dereceye kadar tahdit olunduğunu görüyoruz. Zira bazı memurlar, bilhassa zabıtlar ve hariciye memurları müsaade almadan evlenemezler.

IV — Memur vazifesini kıskançlıkla yapmalı, ketum olmalıdır.

Memurun çalıştığı âmme hizmetindeki müşahede ve itlâatında azamî bir ketumiyet muhafaza etmesi Devlet faaliyetinin sıhhat ve selâmeti noktasından kat'î bir zaruret ifade -eder. Meslekî ketumiyete kıymet vermiyen bir memur tehlikeli bir memurdur.

V — Memur itaatle mükelleftir. Tam bir disiplin hizmetin iyi işlemesi için şarttır.

— Devam edecek —
HAŞAN ŞÜKRÜ ADAL
